

ΣΙΦΝΙΑΚά

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ
2007

ΙΕ΄

ΣΙΓΝΙΑΚΑ

ΑΘΗΝΑΙ 2007

ΕΤΟΣ 15ο - ΤΟΜΟΣ ΙΕ'

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΙΦΝΟΥ

ΣΙΦΝΙΑΚά

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ 2007 ΤΟΜΟΣ ΙΕ'

Συναγάγετε τά περισσεύσαντα κλάσματα ἵνα μή τι ἀπόλλυται.
Ἰωάνν. ΣΤ', 12.

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΣΙΜΟΣ ΜΙΑΤ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ
Γλαύκου 23 - Νηρέας - 190-09 Ραφήνα,
Τηλ.: 22940-24885, Κιν.: 693-2569774
Ἐκδοτική παραγωγή: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε., Ἀρδηττοῦ 12-16,
116 36 Ἀθήναι, Τηλ. 210.9214.452, 210.9217.513 Fax: 210.9237033
www.eptalofos.gr E-mail: info@eptalofos.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ἐγγραφα ἀναφερόμενα στοὺς ἡγεμόνες τῆς Σίφνου τοῦ οἴκου τῶν Gozzadini (1440-1499)	σελ. 5-29
2. Ἡ ἐκπαίδευση στὴ Σίφνο κατὰ τὴν Ἐπανάσταση	σελ. 31-55
3. Ἡ ἐκδημία τοῦ Μητροπολίτου Σίφνου-Μήλου Καλλινίκου	σελ. 56-89
4. Ἰωάννης Ἀντώνιος Καμίλλης (1668-1698)	σελ. 90-102
5. Προεκλογικοὶ ἀγῶνες «ἐν Σίφνω» κατὰ τὸν 19ο αἰῶνα	σελ. 103-142
6. Ἰωσήφ Ἀναγνώστου Γρυπάρης, Ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου καὶ Μυκόνου καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Λαμφάκου Ἀρσένιος	σελ. 143-153
7. Visita ai sacri limini τοῦ λατίνου Ἐπισκόπου Σίφνου Giacomo della Rocca	σελ. 154-161
8. Ἀναφορά τοῦ Ἰησουΐτη μοναχοῦ Michele Albertino περὶ Σίφνου	σελ. 162-170
9. Σύμμεικτα	σελ. 171-192
10. Σημειώματα	σελ. 193-199

Copyright Σ.Μ. Συμεωνίδη

ISSN 1105-4239

Ἡ ΣΦΡΑΓΙΔΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ προέρχεται ἀπὸ ἔγγραφο τῆς 19ης Μαΐου 1822 πού ἀπέστειλαν «οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Σίφνου» πρὸς τοὺς Ἀρμοστὰς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. (Μπενάκειο Μουσεῖο. Ἀρχεῖο Ἀγῶνος. Φάκ. 87/3). Εἶναι ἡ παλαιὰ «ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΣΙΦΝΟΥ».

● Ὁ παρὼν ΙΕ' τόμος τοῦ περιοδικοῦ, ὅπως καὶ οἱ προηγούμενοι, διατίθενται ἀπὸ τὸν Δῆμο Σίφνου.

VUE DE LA VILLE ET DE L'ÎLE DE SIPHANTO.

Paris, chez J. B. Baillière.

Paris, chez J. B. Baillière.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΣ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟΥΣ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΤΩΝ GOZZADINI

[1440-1499]

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Στο βιβλίο μας «*Ιστορία της Σίφνου*», Αθήνα 1990 (Β' έκδοση 2002) αναπτύξαμε με ικανές λεπτομέρειες γεγονότα της περιόδου της Φραγκοκρατίας (1207-1537/1617), περιόδου δουλείας τών κατοίκων του νησιού σέ Εύρωπαίους ήγεμονίσκους. Χρησιμοποιήσαμε πρόσ τουτο τή γνωστή βιβλιογραφία καί, μεταξύ άλλων άρχειακῶν πηγῶν, στοιχεῖα από έγγραφα τής Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης τής Bologna, ὅπου διατηρεῖται τό Ἄρχεῖο τής Οἰκογένειας Gozzadini, καταγομένης ἀπ' αὐτήν τήν ἰταλική πόλη, τῶν ὁμωνύμων δυναστῶν τής Σίφνου, τήν ὁποία κατεῖχαν ἐπί ἐνάμισυ αἰῶνα (1464-1617).

Ἦδη προερχόμαστε στή δημοσίευση ἀριθμοῦ ἱστορικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἄρχείου τούτου, σχετικῶν μέ τήν περιέλευση τής ἡγεμονίας τής Σίφνου ἀπό τήν προκάτοχό της, ἀπό τοῦ ἔτους 1307, δυναστεία τής Ἰσπανικῆς Οἰκογένειας τῶν Da Corogna (καταγομένης ἀπό τή μικρή πόλη Corugna), σ' ἐκείνην τοῦ Οἴκου τῶν Gozzadini τής Bologna, πού ἡγεμόνευαν στά Θερμιά.

2. Μετά τήν κατάλυση τής Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἀπό τοῦς Φράγκους τό 1204 καί τήν μεταξύ τους διανομή, ἐν συνεχείᾳ, τῶν ἐδαφῶν της, ἡ Σίφνος περιῆλθε (1207) στό, ὑπό τόν Βενετό Μάρκο Σανουδο, Δουκάτο τοῦ Αἰγαίου Πελάγους (μέ ἔδρα τό μεγάλο νησί τής Νάξου). Λέγεται ὅτι τοῦτος παρεχώρησεν ἀκολούθως τό νησί σέ κάποιον ἀπό τοῦς συντρόφους του τής οἰκογένειας τῶν Σοράντσο, πού τόν βοήθησε νά καταλάβει τίς Κυκλάδες. Ἡ πληροφορία στηρίζεται σέ φήμη κατά τήν ὁποία δύο οἰκόσημα τῶν Σοράντσο ἦταν ἐντειχισμένα, τό μέν ἕνα στήν ἱερά Μονή Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου τοῦ Μογχοῦ καί τό ἄλλο σέ ἕναν ἀπό τοῦς δύο ναῖσκους τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ μετοχίου κάτω ἀπό τό Κάστρο, τό μεταγενέστερα γνωστό ὡς σχολεῖο τοῦ Ἁγίου Τάφου. Τά ἐν

λόγω οικόσημα δέν ανευρέθησαν ποτέ, δέν υπάρχουν όμως καί σχετικές ιστορικές μαρτυρίες γιά τήν παραχώρηση τῆς Σίφνου σέ μέλος τῆς οἰκογένειας Σοράντσο. Ἔτσι γίνεται δεκτό ὅτι τό νησί ἐξακολούθησε νά παραμένει ὑπό τόν Δούκα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους μέχρι τοῦ ἔτους 1307 (ὅποτε διαφοροποιήθηκαν τά πράγματα κατά τά κατωτέρω). Ἄλλωστε, τόσο ἡ Μονή τοῦ Μογκοῦ, ὅσο καί τό μετόχιο τοῦ Ἁγίου Τάφου, κατά τά γνωστά ιστορικά στοιχεῖα, εἶναι κτίσματα μεταγενεστέρων χρόνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Ἡ ΣΙΦΝΟΣ ΥΠΟ ΤΟΥΣ DA COROGNA

1. Κατά τό ἔτος 1307, ὁ Ἰωάννης ἡ Γιαννούλης Ντακορώνια (Da Corogna), ἀφοῦ ἐγκατέλειψε τό Τάγμα τῶν Ἱπποτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου στό ὁποῖο ἀνήκε (ὅπως καί ἄλλα μέλη τῆς οἰκογένειάς του), κατέλαβε αὐθαίρετα τή Σίφνο μέ ἰσχυρή στρατιωτική δύναμη καί ἀνεκήρυξε τόν ἑαυτό του ἐλεύθερο καί ἀνεξάρτητον ἡγεμόνα. Ὁ δούκας τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ὁ ὁποῖος θεωροῦσε τό νησί δική του κτήση, ἀντέδρασε στίς ἐνέργειες τοῦ Γιαννούλη, ἀλλά χωρίς ἀποτέλεσμα, εἴτε γιατί τοῦτος διέθετε πράγματι ἰσχυρή στρατιωτική δύναμη, εἴτε, πολύ πιθανόν, γιατί εἶχε τήν ὑποστήριξη τοῦ Τάγματός του.

Ἔτσι ὁ Οἶκος Da Corogna ἐδραιώθηκε στή Σίφνο καί τά μέλη του ἡγεμόνευσαν μέχρι τοῦ ἔτους 1464, ὅποτε, ἐλλείψει ἄρρενος διαδόχου, ἡ ἡγεμονία, διά γάμου, περιῆλθε στήν οἰκογένεια Gozzadini, πού δυνάστευε στά νησιά Θερμιά καί Κέα. Στό τελευταῖο αὐτό νησί οἱ Da Corogna διατηροῦσαν προικῶο φέουδο, τό 1/4 τοῦ ἐδάφους του, τό ὁποῖο ἀπέκτησαν ὅταν τό ἔτος 1366 ὁ Γιαννούλης Β' Ντακορώνια τῆς Σίφνου παντρεύτηκε τή Μαρία Ἰουστινιάνη τῆς Κέας.

2. Τῆς Σίφνου ἡγεμόνευσαν οἱ κάτωθι Da Corogna:

α) Γιαννούλης Α' (1307-1323).

Ὁ ἰδρυτής τῆς ἡγεμονίας, ὁ ὁποῖος, μετά τήν κατάληψη τοῦ νησιοῦ, ἐπιδόθηκε ἀμέσως στήν ἀμυντική διασφάλισή του μέ τήν ἀνέγερση ἀξιόλογων ὀχυρωματικῶν ἔργων. Ὄταν τό ἔτος 1323 ὁ νέος δούκας τοῦ Αἰγαίου ἐπεχείρησε νά καταλάβει τή Σίφνο, ἡ προσπάθειά του ἀπέτυχε οἰκτρά. Ὁ Γιαννούλης Α' συζεύχθηκε γόνου τῆς οἰκογένειας Ἰουστινιάνη πού κατεῖχε τήν Κέα.

β) Ἀντώνιος ἢ Otuly (1323-1363).

Γιός τοῦ Γιαννούλη Α', διαδέχτηκε τὸν πατέρα του τὸ 1323 καὶ ἡγεμόνευσε μέχρι τοῦ ἔτους 1363. Συζεύχθηκε τῇ Φραγκούλα Δάνδολο, ἀπὸ τὴν Κρήτη, μέ τὴν ὁποία ἀπέκτησε ἕξι παιδιά. Ἐπί τῶν ἡμερῶν του συνεχίστηκε ἡ ἀντιδικία μέ τὸν Δούκα τοῦ Αἰγαίου, ὁ ὁποῖος μάλιστα, σέ ἀντιπερισπασμό, παρεχώρησε τῇ Σίφνῳ στίς 20-7-1341 στὸν εὐγενῆ Βερτούκιο Γριμάνη, ἀλλὰ ὁ Ἀντώνιος παρέμεινε ἀκλόνητος στό θρόνο του.

γ) Γιαννούλης Β' (1364-1387).

Δευτερότοκος γιός τοῦ Ἀντωνίου, τὸν διαδέχτηκε τὸ 1364. Καί αὐτός συνέχισε τὴν ὀχυρωματικὴ τῆς Σίφνου, στήν εἴσοδο δέ τοῦ Κάστρου (λότζια) ἐνετείχισε ὀκτάγωνη μαρμάρινη στήλη μέ τὸ ὄνομά του καὶ τῇ χρονολογίᾳ 1365. Τὸν ἐπόμενο χρόνο 1366 παντρεύτηκε τῇ Μαρία Πέτρου Ἰουστινιάνη τῆς Κέας καὶ ἔλαβε προῖκα τὸ 1/4 τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ. Ὁ γάμος του εὐλογήθηκε κατόπιν ἐγκρίσεως τοῦ πάπα, λόγω κωλύματος συγγένειας μέ τὴν νύφη (ἀπὸ τὸν γάμο τοῦ πάππου του Γιαννούλη Α' μέ κόρη τῶν Ἰουστινιάνη). Ἀπεβίωσε τὸ ἔτος 1387.

δ) Πέτρος (1387-1429).

Γιός τοῦ προηγουμένου διαδέχτηκε τὸν πατέρα του τὸ ἔτος 1387 καὶ ἡγεμόνευσε ἐπὶ 42 χρόνια, μέχρι τοῦ 1429, ὅποτε ἀπεβίωσε. Ἐπί τῆς ἡγεμονίας του, μολονότι ἀνεξάρτητος ἡγεμόνας καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν Βενετία, ὅταν ἡ τελευταία ὑπέγραψε τὸ 1419 συνθήκη μέ τὸν σουλτᾶνο, ἡ Σίφνος τέθηκε ὑπὸ τὴν προστασία τῆς Γαληνοτάτης καὶ ἀναγνωρίστηκε ὡς τόπος ἀπηλλαγμένος τῆς καταβολῆς φόρων καὶ ἄλλων βαρῶν.

ε) Γιαννούλης Γ' (1430-1454).

Γιός τοῦ Πέτρου, ὁ Γιαννούλης Γ', διαδέχτηκε τὸν πατέρα του στό θρόνο τῆς Σίφνου τὸ 1430. Ἐπί τῶν ἡμερῶν του τὸ νησί ἔτυχε καὶ πάλι τῆς βενετικῆς προστασίας, τόσο μέ συνθήκη ποῦ ὑπέγραψε ἡ Γαληνοτάτη Δημοκρατία μέ τὸν σουλτᾶνο Μουράτ Β' τὸ ἔτος 1430, ὅσο καὶ μέ ἄλλην μέ σουλτᾶνο τὸν Μεχμέτ Β' τὸ 1454. Ὁ Γιαννούλης Γ' ἐνόφη τῶν διαγραφομένων τουρκικῶν κινδύνων στήν περιοχή, ἀναγκάστηκε νά ἀποδεχτεῖ τὴν ἐπικυριαρχία τοῦ Δούκα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, γεγονός πού ὀδήγησε στή διακοπὴ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς οἰκογένειας Γριμάνη ἐπὶ τῆς Σίφνου, οἱ ὁποῖες συνεχίζονταν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1341.

στ) Jullino ἢ Γουλιέλμος (1456-1463).

Ὁ Jullino ἢ Γουλιέλμος, γιός τοῦ Γιαννούλη Γ', εἶναι ὁ τελευταῖος ἡγεμόνας Σίφνου τοῦ Οἴκου τῶν Da Corogna. Εἶχε δύο ἀδελφές, τὴν

Chiara, πού παντρεύτηκε τόν Νικολό Πρεμαρίνη καί τήν μεγαλύτερη Μαριέττα ἢ Μαρία, τήν ὁποία πάντρεψε, κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πατέρα του, στίς 20 Σεπτεμβρίου 1456, μέ τόν Νικολό Ἀγγέλου Γοζαδίνη, τοῦ δυναστικοῦ Οἴκου τῶν Θερμίων. Ὁ τελευταῖος ἦταν ἤδη κύριος, ἐκ κληρονομίας, μέρος τῆς νήσου Κέας.

Ὁ Jullino ἢ Otuli da Corogna, προαισθανόμενος φαίνεται τό τέλος του, θέλησε νά τακτοποιήσει διάφορα ζητήματα γι' αὐτό προσεκάλεσε τόν δημόσιο νοτάριο «τῆς Ἑγρυπτος» Thadio di Seroni, προκειμένου νά καταγράψει τίς παραγγελίες του. Στίς 5 Φεβρουαρίου 1462 ὑπαγόρευσε καί δωρεοδοτικό ἔγγραφο ὑπέρ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Εὐαγγελίστριας, στή θέση Κῆπος [Βλ. τό ἔγγραφο Νο 7 τοῦ παραρτήματος], προκειμένου νά ἀναδειχτεῖ σέ μοναστήρι, οἱ πατέρες τοῦ ὁποίου θά προσεύχονταν γιά τή σωτηρία τῆς ψυχῆς του. Μέ τό ἐν λόγω ἔγγραφο κατέλιπε ὑπέρ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς «ὅλο τό μέρος καί περιοχές βαλμένα στόν τόπον ὀνομαζόμενον Λαγκάδι μέ ὅλα τά συκόδενδρα, τά ὁποῖα εἶναι σιμά τῶν ὑποστατικῶν τοῦ Σιφνίου Ἀντωνίου Βενιέρη, ὅπως καί ὅλα τά χωράφια ὁποῦ ἦσαν τῶν ὑποτακτικῶν μας Νικολοῦ Μπαστάρδου καί Γιαννούλη εἰς τόν Ἅγιον Δημήτριον· τό χωράφι μας στό Πλακωτό καί τά χωράφια σιμά εἰς τόν Ἅγιον Κωνσταντῖνον... ἐπίσης ὅλα τά νερά ἀενάως διά δύο ἡμέρες τῆς κάθε ἐβδομάδος διά νά ποτίζει τά χωράφια καί τά δένδρα της...».

Ὁ da Corogna ἀπεβίωσε τόν ἐπόμενο χρόνο 1463, κατά Δεκέμβριο, ἄτεκνος, καί τόν κληρονόμησε ἡ ἀδελφή του Μαριέττα (μέ τόν σύζυγό της Νικολό Γοζαδίνη), ἡ ὁποία ἀναδειχτήκε Κυρία τῆς Σίφνου καί τοῦ 1/4 τῆς Κέας, μεριδίου πού εἶχε περιέλθει, ὅπως προαναφέρθηκε, στούς da Corogna τό ἔτος 1366 μέ τόν γάμο τοῦ Γιαννούλη Β' καί τῆς Μαρίας Π. Ἰουστινιάνη.

Στίς 29 Ἰανουαρίου 1464 ὁ δούκας τοῦ Αἰγαίου Πελάγους Ἰάκωβος Κρίσπος ἐπεκύρωσε μέ διάταγμά του τήν κυριότητα τῆς Μαριέττας καί τοῦ συζύγου της ἐπί τῆς Σίφνου καί τούς ἔθεσε ὑπό τήν προστασία τοῦ Δουκάτου, αὐτούς καί τούς κληρονόμους τους. Μέ τή συνένωση κατ' αὐτόν τόν τρόπο τῶν δύο δυναστικῶν Οἴκων, ἡ Σίφνος, ἡ ὁποία τότε προσαρτήθηκε καί ἐκκλησιαστικά στήν Λατινική ἐπίσκοπή Θερμίων-Κέας (γενομένη μάλιστα καί ἔδρα της), περιῆλθε τελικά στήν ἡγεμονία τῶν Gozzadini μέχρι τοῦ ἔτους 1617, ὅποτε ἐκδιώχτηκε ἀπό τούς Τούρκους καί ὁ τελευταῖος ἡγεμόνας Ἅγγελος Γοζαδίνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Η ΣΙΦΝΟΣ ΥΠΟ ΤΟΥΣ GOZZADINI ΚΑΤΑ ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Τά δημοσιευόμενα στήν παροῦσα ἐργασία ἔγγραφα ἀναφέρονται στήν περίοδο 1440-1499 καί ἔχουν σχέση μέ τούς πρώτους Gozzadini ποῦ συνέδεσαν τό ὄνομά τους μέ τή Σίφνο, δηλαδή τόν Νικολό Ἄγγελου Γοζαδίνη, σύζυγο τῆς Μαριέττας da Corogna καί τόν γιό καί διάδοχό τους στήν ἡγεμονία Θερμίων-Κέας καί Σίφνου. Τό περιεχόμενό τους εἶναι ἄκρως ἐνδιαφέρον γιατί φανερώνει τήν εἰκόνα τῆς κοινωνίας τῆς ἐποχῆς τους (καί τῆς προηγηθείσης ἀσφαλῶς) στά δυναστευόμενα ἑλληνικά νησιά, τήν κατάστασι στήν ὁποία εἶχαν περιέλθει οἱ κάτοικοί τους, τό φεουδαλικό σύστημα διοίκησης, ἐκεῖνο τοῦ τρόπου μεταβίβασης τῆς ἐξουσίας στούς διαδόχους τῶν ἡγεμόνων καί ἄλλες λεπτομέρειες.

Τήν ἱστορία τῶν ἀνωτέρω δύο Γοζαδίνων ἀρχίζουμε μέ τόν Νικολό Α' Γοζαδίνη, πατέρα καί πάππο τους, ἀντίστοιχα, ὅπως εἶναι καί ἡ χρονολογική σειρά τῶν ἐγγράφων.

Α'. Νικολός Α' Γοζαδίνης

Γνωρίζουμε ὅτι τοῦτος παντρεύτηκε τό ἔτος 1375 τήν Φιλίππα Σανούδου, μέ τήν ὁποία ἀπέκτησε τόν διάδοχό του Ἄγγελο. Στά 1440, εὐρισκόμενος ἀσθενής, ἀλλά μέ διάνοια καθαρή, θέλησε νά συντάξει τή διαθήκη καί τελευταία βούλησή του. Εὐρισκόμενος στή Νάξο, ὅπου διατηροῦσε «καθέδρα καί κατοικία», μετεκάλεσε ἐνώπιόν του τόν νοτάριο τοῦ Δούκα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους Νικόλαο Διασκοῦφο, ὁ ὁποῖος, παρουσία μαρτύρων (τοῦ Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Παροναξίας Pantallego, τοῦ Μάρκου Κρίσπου, καί τοῦ Πιέρου Κρίσπου, βικαρίου), προῆλθε στή σύνταξή της στίς 29 Νοεμβρίου [βλ. τό ἔγγραφο Νο 1].

Ὁ διαθέτης ζήτησε πρώτιστα, μετά τήν ἀποβίωσή του, νά ἐνταφιασθεῖ στόν καθεδρικό ναό τῆς Νάξου καί μάλιστα στό ὑπάρχον ἐκεῖ μνημα τῆς προαποβιωσάσης θυγατέρας του. Σ' αὐτόν τόν ναό δέν χρεωστοῦσε τίποτα, οὔτε γιά τό μνημα, οὔτε ἀπό ἄλλην αἰτία, κατέλιπε μάλιστα ὑπέρ αὐτοῦ 100 δουκάτα καί στόν οἰκογενειακό ναό τους τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου 30. Ἐν συνεχείᾳ διετύπωσε τή θέλησή του νά ἐλευθερωθοῦν (ἀπό δοῦλοι) μέλη τοῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ τους: α) δύο ὑπηρέτριες, σέ διάστημα ἐνός χρόνου προχειμένου νά ἀναζητηθοῦν οἱ κατάλληλες διάδοχοί τους, β) δύο ὑπηρέτες στή Σαντορίνη, ἀφοῦ ὑπηρετήσουν τή σύζυγό του γιά τρία ἀκόμη χρόνια καί γ) ἄλλους δύο, μετά τήν ἀποβίωσι τοῦ ἰδίου καί τῆς συζύγου του.

Στήν τελευταία κατέλιπε ὅλη τήν κινητή περιουσία του τήν εύρισκομένη στή Νάξο καί τή Σαντορίνη, ὄχι τῶν Θερμίων, τῆς καθέδρας τῆς ἡγεμονίας, ὅπου τά πάντα περιέρχονταν στό γιό καί διάδοχό του. Μόλις ἡ σύζυγός του παρελάμβανε τά καταλιπόμενα, ἔπρεπε νά φροντίσει νά παντρέψει τή νόθο (bastarda) θυγατέρα του Μαρουλιά. Ἀκόμη τῆς ἄφινε καί ὅλα τά χρηματικά κεφάλαια πού διαχειρίζονταν ὁ γιός τους Ἄγγελος, δηλαδή ὑπόλοιπα τοῦ προηγούμενου ἔτους καί τοῦ τρέχοντος, μετά τήν πληρωμή διαφόρων ὑποχρεώσεων. Μέ τά ποσά αὐτά ἡ σύζυγός του ἔπρεπε νά πραγματοποιήσει ὅλες τίς προβλεπόμενες μεταθανάτιες τελετές ὑπέρ σωτηρίας τῆς ψυχῆς του, τό ἐτήσιο μνημόσυνό του καί λειτουργίες στή μονή τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου. Ἀκόμη στή σύζυγό του περιέρχονταν καί ὁ μῦλος του στήν τοποθεσία Λεγκαρντί.

Στή συνέχεια διευκρίνισε τό οἰκονομικό ἀποτέλεσμα μιᾶς συνεργασίας του μέ τόν ἀνιψιό του Πιέρο Σουκαντίν ἀπό τήν πώληση ἀκινήτων στή Χαλκίδα ἔναντι παραχώρησης ἐκτάσεων καί κατέγραψε ἕνα χρηματικό ποσόν, εύρισκόμενο στά χέρια τοῦ κουμπάρου του Νικόλα Διασκούφου στή Σαντορίνη, περιερχόμενα καί αὐτά στή σύζυγό του. Περιέργως δέν προσδιόρισε ἐτήσιο χρηματικό ποσόν σύνταξης τῆς τελευταίας, ἀλλά τήν ἐξουσιοδότησε νά κινήσει ἡ ἴδια τή διαδικασία προσδιορισμοῦ του, ὡσάν νά ἦταν αὐτός ὁ ἴδιος. Συνέστησε μάλιστα τήν ἄμεση, μετά τόν θάνατό του, κίνηση τῆς διαδικασίας αὐτῆς μέ διορισμό δικηγόρων καί πληρεξουσίων της, οἱ ὁποῖοι θά προέρχονταν σέ σχετικές συζητήσεις καί συμφωνία μέ τόν γιό τους Ἄγγελέτο, Κύριο πλέον τῆς ἡγεμονίας τῶν Θερμίων.

Ὁ διαθέτης Νικολό Α' Γοζαδίνης ἀπεβίωσε μετά μερικούς μῆνες καί πρό τῆς 18ης Αὐγούστου 1441, ἀφοῦ κατ' αὐτήν ἡ σύζυγός του Φιλίππα προῆλθε στό διορισμό πληρεξουσίου γιά τόν προσδιορισμό τῆς σύνταξῆς της.

B'. Felippa Nic. Gozzadini

Ἡ κατασταῶσα, μετά τόν θάνατο τοῦ συζύγου της, τέως Κυρία τῶν Θερμίων Felippa Gozzadini, ἔσπευσε νά ἐγκαταστήσει πληρεξούσιον ἀντιπρόσωπό της γιά τή διευθέτηση τοῦ ζητήματος τῆς σύνταξῆς της τόν ἐξάδελφό της Curtio Sommaripa, Κύριον τῆς Ἄνδρου, Πάρου καί Ἀντιπάρου. Τό σχετικό ἔγγραφο παροχῆς τῆς πληρεξουσιότητος ἔγραψε στή Νάξο, στίς 18 Αὐγούστου 1441, ὁ δημόσιος νοτάριος, Νικόλαος Διασκούφος, παρουσία μαρτύρων. Ἀμέσως μετά ὁ ἀναδειχθείς πληρεξούσιος συναντήθηκε μέ τόν ἀνιψιό του Ἄγγελέτο, Κύριο τῶν Θερμίων, καί συζήτησαν καί συμφώνησαν προφορικά τό ὕψος τῶν ἐτησίων ἀποδοχῶν τῆς μητέρας του. Τά ὅσα συμφωνήθηκαν στή συνάντηση ἐκείνη διατυ-

πώθηκαν ἀκολούθως σέ ἔγγραφο τῆς 29ης Αὐγούστου 1441 [βλ. τό ἔγγραφο Νο 2 τοῦ παραρτήματος] στήν Ἄγουσα τῆς Πάρου ἀπό τόν δημόσιο νοτάριο Νάξου Νικόλαο Διασκοῦφο παρουσία τοῦ ἀρχιεπισκόπου Παροναξίας Pantalon καί τῶν Γιαννούλη Καζανόβα καί Ἀντωνίου Ντακορώνια, ἀμφοτέρων «πολιτῶν τῆς Ἄνδρου, μαρτύρων παρακαλετῶν, εἰδικῶς προσκληθέντων». Ἀναγράφηκε λοιπόν ὅτι τό ἐτήσιο εἰσόδημα τῆς τέως Κυρίας τῶν Θερμίων θά ἀνέρχονταν σέ 700 δουκάτα, καταβλητέα σέ δύο δόσεις, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τοῦ προσεχοῦς Μαρτίου (δηλ. τοῦ ἔτους 1442). Σέ περίπτωση μή ἔγκαιρης καταβολῆς τους, ὁ ὑπόχρεως γιός της θά εἶχε ποινή ἴση μέ τό διπλάσιο τῆς ἀξίας τῶν προϊόντων πού ἔπρεπε νά λαμβάνει ἡ μητέρα του (ἀπό μικρά ζῶα, λίπος, τομάτες, τυρί, βούτυρο, κερύ, βαμβάκι, φάβα), εἶχε δέ τοῦτος ὑποχρέωση, ὅπως καί οἱ διάδοχοί του, σέ περίπτωση πού ἡ μητέρα του εἶχε ἀνάγκη προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν, νά μήν ἀρνοῦνται τίς ὑπηρεσίες αὐτές ἀπό τούς βιλάνους της κατά τόν Ρωμαϊκό Νόμο καί τίς φεουδαλικές συνήθειες.

Γ'. Νικολός Β' Γοζαδίνης

Ἀπό ἐκφρασθεῖσα ἐπιθυμία τοῦ ἡγεμόνα τῆς Σίφνου Γιαννούλη da Corogna καί τῆς συζύγου του Verde γιά μιάν, ἐν καιρῶ, ἔνωση τοῦ ἡγεμονικοῦ τους Οἴκου μέ ἐκεῖνον τῶν Θερμίων, πού εἶχαν κοινά οἰκονομικά συμφέροντα ἐπί τῆς νήσου Κέας, ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου τῶν Θερμίων Νικολός παντρεύτηκε τῇ μεγαλύτερῃ θυγατέρα τῶν da Corogna Μαριέττα ἢ Μαρία στίς 20 Σεπτεμβρίου 1456. Κατά τίς συνήθειες καί ἀρχές πού εἶχε καθιερώσει ὁ γενάρχης τους Ἀντώνιος da Corogna (1323-1363), ὁ πατέρας τῆς νύφης εἶχε ἐξουσιοδοτήσει μέ σχετικό πληρεξούσιο ἔγγραφο τόν γιό του Jullino νά ἐνεργήσῃ αὐτός τίς λεπτομέρειες τοῦ γάμου. Ἀφοῦ λοιπόν προηγήθηκε ἡ σύνταξη τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου ἢ συμφωνίας, ὁ πατέρας τοῦ γαμβροῦ Ἀγγελέτος Γοζαδίνης, Κύριος τῶν Θερμίων, ἠθέλησε «μέ σκοπό τῆ στερέωση τῶν ἡδῆ μεγαλοπρεπῶς τελεσθέντων γάμων» τοῦ γιοῦ του καί τῆς Μαριέττας, νά προέλθει σέ ἐπίσημη χειραφέτησή του στή διαδοχή τοῦ θρόνου τῶν Θερμίων [βλ. τό ἔγγραφο Νο 3 τοῦ παραρτήματος], ἐπιβεβαιώνοντας ὅσα καταγράφηκαν στή συμφωνία τοῦ γάμου. Σ' αὐτήν ἡ μητέρα τῆς νύφης κυρία Verde εἶχε δηλώσει τήν προῖκα της ἀνερχομένην σέ 3000 δουκάτα, τό ὕψος τῆς ὁποίας εἶχε καθιερωθεῖ ἀπό τόν γενάρχη τους Antonio da Corogna.

Προῆλθε λοιπόν μέ τό ἀνωτέρω ἔγγραφο στή χειραφέτηση τοῦ γιοῦ του Νικολοῦ ὡς διαδόχου του στόν ἡγεμονικό θρόνο. Κατ' αὐτό, σύμφωνα μέ τά ἰσχύοντα στό Ρωμαϊκό Νόμο καί τίς φεουδαλικές συνήθει-

ες, παρεχωρήθησαν στὸν χειραφετούμενο, γιὰ διάστημα τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ὅλα τὰ φέουδα καὶ λοιπὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τῆς ἡγεμονίας πρὸς διοίκηση καὶ διαχείρισή τους. Μὲ ἄλλους λόγους ἡ χειραφέτηση ἀποτελοῦσε δοκιμασία τοῦ χειραφετουμένου στὴν ἄσκηση τῆς διακυβέρνησης τῆς ἡγεμονίας γιὰ τὴν ὁποία προορίζονταν. Ὁ χειραφετούμενος, παρερχομένου τοῦ 40ημέρου, ὑπεχρεοῦτο στὴν ἐπιστροφή τῆς διοίκησης τῆς ἡγεμονίας στὸν κανονικὸ ἡγεμόνα στὸ ἀκέραιο.

Ὁ Νικολός, μετὰ τίς ἐνέργειες τοῦ πατέρα του, προσέτρεξε στὸν ἐκλαμπρότατο Δούκα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, στὸν ὁποῖο δήλωσε πιστὴ τήρηση τῶν ἀνωτέρω, προκειμένου ἡ ἀναγόρευσή του σὲ διάδοχο νὰ περιβληθεῖ μὲ κῦρος καὶ αὐθεντικότητα. Πρὸς τοῦτο ὁ δημόσιος νοτάριος τοῦ Δουκάτου ὀνόματι Λαυρέντιος ἀπὸ τὴν Κρεμόνα, συνέταξε σχετικὸ ἐπίσημο δουκικὸ διάταγμα [βλ. τὸ ἔγγραφο Νο 4 τοῦ παραρτήματος].

Ἡ Μαριέττα Ντακορώνια καὶ ὁ σύζυγός της Νικολός Γοζαδίνης ἀναγνωρίζονται Κύριοι τῆς Σίφνου.

Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1463 ὁ ἡγεμόνας τῆς Σίφνου Jullino da Corogna ἀπεβίωσε ἄνευ διαδόχου καὶ ἡ ἀδελφὴ του Μαριέττα ἢ Μαρία, μετὰ τοῦ συζύγου της Νικολοῦ Β' Γοζαδίνη, ἀνεδείχθησαν κληρονόμοι τῆς ἡγεμονίας Σίφνου. Γιὰ τὴν ἐπισημοποίηση τοῦ γεγονότος, ὁ πατέρας τοῦ Νικολοῦ καὶ Κύριος τῶν Θερμίων Ἀγγελέτος προσέτρεξε μὲ σχετικὴν αἴτησή του στὸν Δούκα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους Ἰάκωβο Κρῖσπο. Ὁ Δούκας, μὲ Διάταγμα τῆς 29ης Ἰανουαρίου 1464, ἀνεκήρυξε αὐτόν, τὸν Ἀγγελέτο ἡγεμόνα τῶν Θερμίων, καὶ Κύριον τῆς Σίφνου προκειμένου νὰ ἐπέλθει συνένωση τῶν δύο ἡγεμονιῶν. Παράλληλα, ὑπὲρ τοῦ ζεύγους Νικολοῦ καὶ Μαριέττας, ἀναγνωρίστηκε ἡ κυριότητά τους ἐπὶ τῆς Σίφνου μὲ ὅλες τίς ἀπορρέουσες δικαιοδοσίες καὶ προνόμια, τόσον ἐκ τοῦ Νόμου, ὅσο καὶ ἐκ τῶν καθιερωμένων φεουδαλικῶν ἐθίμων. Ὁ ἴδιος ὁ Δούκας, ἀλλὰ καὶ οἱ διάδοχοί του θὰ προστάτευαν αὐτούς καὶ τοὺς κληρονόμους τους ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἤθελε τολμήσει νὰ τοὺς ἐναντιωθεῖ, ἀναγνωριζομένους ὡς μόνους καὶ ἀδιαφιλονικήτους Κυρίους. Μὲ τὸ ἴδιο Διάταγμα γίνονταν σαφὴς δήλωση ὅτι στὸν ἐκάστοτε ἡγεμόνα τῶν Θερμίων ἀναγνωρίζονταν καὶ ὁ τίτλος τοῦ Κυρίου τῆς Σίφνου καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο εἶχε δοθεῖ ἐνώπιον τοῦ Δούκα ὄρκος πίστεως γι' αὐτὴν τὴ βαρωνία καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς κυριαρχία [βλ. τὸ ἔγγραφο Νο 5 τοῦ παραρτήματος].

Δ' Νικολός Β' Γοζαδίνης, ήγεμόνας Θερμίων-Σίφνου

Ὁ Νικολός Β' Γοζαδίνης διαδέχτηκε τόν πατέρα του τό ἔτος 1476. Στίς 23 Ἰουνίου τοῦ ἔτους τούτου δήλωσε ὑποταγή στόν Δούκα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὑπεβλήθη στόν λεγόμενο φόρο ὑποτελείας, δηλ. τή συμβολική ἐτήσια κατάθεση ἑνός πορτοκαλιοῦ.

Ὁ Νικολός Β' καί ἡ Μαριέττα ἀπέκτησαν γιό, στόν ὁποῖο ἔδωσαν τό ὄνομα τοῦ πάππου του Ἀγγελέτου. Στή χειραφέτηση τούτου ὡς διαδόχου τοῦ θρόνου Θερμίων, Κέας καί Σίφνου ἀναφέρεται τό ἔγγραφο Νο 6 τοῦ παραρτήματος. Τοῦ ἐγγράφου τούτου παραθέτουμε μετάφραση στά ἑλληνικά γιά τήν καλύτερη κατανόηση τῆς ἔννοιας τῆς «χειραφέτησης» διαδόχου. Ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Εἰς τό ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀμήν.

Ἐν ἔτει ἀπό τῆς Γεννήσεως 1499, μηνός Σεπτεμβρίου 23, ἰνδικτυῶνος 2, στό νησί τῶν Θερμίων, στό Κάστρο τοῦ εἰρημένου τόπου καί στό παλάτι καί κατοικία τοῦ ἐκλάμπρου καί ἰσχυροῦ Νικολάου ντέ Γοζαδίνη, Κυρίου τῶν Θερμίων καί τῆς Σίφνου, πρὸς ἅπαντας καί πρὸς ἕνα ἕκαστον γενικῶς, ὅτι τό παρόν συμβόλαιο ἀποτελεῖ ὑπεύθυνη δήλωση, ἔγκυρη καί εὐάρεστη καί προνόμιο ἀμετάκλητο.

Ἐμεῖς, ὁ Νικόλαος Γοζαδίνης, Κύριος τῶν Θερμίων καί τῆς Σίφνου, ἀφοῦ ἐξετάσαμε τήν ἀγάπη, πίστη καί εὐπειθία τοῦ Ἀγγελέτου Γοζαδίνη, προσφιλοῦς μας υἱοῦ, τήν ὁποία διαρκῶς ἐπιδεικνύει πρὸς ἡμᾶς, ὅπως κάνουν τά καλά παιδιά πρὸς τόν πατέρα τους, ἀπό νεαρᾶς ἀκόμη ἡλικίας του, δηλώνουμε ἀμετάκλητα καί ὁμολογοῦμε ὅτι ὑπείσρχεται καί καθίσταται κληρονόμος ὅλων τῶν φεούδων μας, ἰδιοκτησιῶν, βαρωνιῶν καί νήσων γενικῶς, ὅπου καί ἂν εὐρίσκονται ἢ εὐρεθοῦν εἴτε ἐδῶ στό νησί τῶν Θερμίων, ὅπως καί σ' ἐκεῖνο τῆς Σίφνου μεθ' ὅλων τῶν κατοικιῶν καί χωραφιῶν πού εὐρίσκονται σέ νησιά καί στήν πόλη τῆς Νάξου, καθώς καί στό Καστέλλο Πόρτο τοῦ νησιοῦ τῆς Σαντορίνης, τό λεγόμενο Πο(ύ)ντα μέ ὅλα τά ἐδάφη, τούς χωρικούς καί χωρικές κ.λπ. καί ὅλα τά δικαιώματα καί δικαιοδοσίες κρίνοντας ὅτι νομοτύπως περιέρχονται τά εἰρημένα κτήματα, ἀγαθά, φέουδα καί προειρημένα νησιά πρὸς τόν Ἀγγελέτο ὡς ἀληθινόν καί νόμιμον κληρονόμον καί διάδοχον.

Εὐρισκόμενοι ἐδῶ, στό παλάτιό μας τῶν Θερμίων, ἐντελλόμεθα, μετά προηγουμένην ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καί τῆς ἐνδόξου Παρθένου Μαρίας καί τῆς ἡμετέρας εὐλογίας καί αὐθορμήτου θελήσεως, νά διατελεῖ ὁ εἰρημένος κύριος Ἀγγελέτος, υἱός μας, ὑπό τό νομικό καθεστῶς τῶν ἰδικῶν μας κανόνων dell' Imperio de Romania ἐπί παρουσία ὅλων ἀνεξαίρετως, ὑποτελῶν, λαϊκῶν, ἀστῶν

αὐτῆς τῆς νήσου τῶν Θερμίων, δηλώνουμε ὅτι τοῦτος περιεβλήθη μέ ἐξουσίες σύμφωνα μέ τό ρωμαϊκό τυπικό καί ἐκκλησιαστική τάξη ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς περιφερείας ἤ Πόλεως καί νησιωτικῆς ἔκτασης τῶν Θερμίων μέ κάθε πανηγυρικό τρόπο τόν ὁποῖο ἀπαιτοῦν οἱ συνήθειες, ὅλοι δέ οἱ ἐξέχοντες καί ὁ λαός τῆς εἰρημένης νήσου ἔδωσαν ὄρκον πίστεως πρός τόν κ. Ἀγγελέτο, τόν υἱό μας, σύμφωνα μέ τά ὀριζόμενα καί τήν κοινωνική θέση ἐκάστου.

Ἵπό τίς ἀνωτέρω συνθήκες, ὁ εἰρημένος κ. Ἀγγελέτος ὀφείλει νά διατηρεῖ καί κατέχει ὅλη τήν ἔκταση αὐτῆς τῆς νήσου τῶν Θερμίων μετά τῶν λοιπῶν ἰδιοκτησιῶν, φεούδων καί βαρωνιῶν ἐπί τεσσαράκοντα ἡμέρας, μετά τό πέρας τῶν ὀποίων, σύμφωνα μέ τά ὀριζόμενα ἀπό τόν νόμο καί τίς συνήθειες dell' Imperio de Romania, ὑποχρεοῦται νά ἐπιστρέφει καί ἀποδώσει ὀλόκληρη τήν ἔκταση τῆς προαναφερθείσης νήσου τῶν Θερμίων μετά τῶν λοιπῶν ἐκτάσεων καί φεούδων γενικῶς, ὅπου καί ἄν εὑρίσκονται, στά χέρια καί τή δική μας διοίκηση μέ ὅλα τά εἰσοδήματα καί ἀποτελέσματα, προϊόντα καί προμήθειες μεθ' ὅλων τῶν νομίμων δικαιωμάτων αὐτῆς τῆς νήσου τῶν Θερμίων καί ὅλων τῶν προλεχθέντων λοιπῶν ἐκτάσεων, ἐπειδή χρέος μας εἶναι νά τά διατηροῦμε καί κατέχουμε, ὡς ἀρχηγός καί Κύριος, ἐφ' ὄρου ζωῆς μας.

Μετά τόν θάνατό μας, ἡ νήσος τῶν Θερμίων μετά τῶν λοιπῶν ἐκτάσεων, ὀφείλουν νά παραμείνουν ὑπό τόν κ. Ἀγγελέτο, υἱόν μας, καί τοῦς κληρονόμους του στό διηνεκές σύμφωνα μέ τό νόμο. Διευκρινίζεται, ἐπίσης, ὅτι ὁ εἰρημένος κ. Ἀγγελέτος, τόσο ὁ ἴδιος, ὅσο καί οἱ κληρονόμοι του, ἐπιθυμεῖ μέ καλή θέληση καί ἀποδέχεται πῶς, ἐάν ἡ μαντάμα Μαρία, μητέρα του, Κυρία τῆς Σίφνου, ἤθελε μεταβεῖ ἀπό τήν πρόσκαιρη αὐτή ζωή στήν ἄλλη πρὶν ἀπό τόν κύριο πατέρα του, ὁ τελευταῖος θά μπορεῖ νά διατηρεῖ, διαχειρίζεται καί κατέχει ὀλόκληρη τήν ἔκταση καί νήσο τῆς Σίφνου ἐφ' ὄρου ζωῆς του μέ ὅλα τά δικαιώματα, δικαιοδοσίες, εἰσοδήματα καί προϊόντα, μετά δέ τόν θάνατο τοῦ εἰρημένου πατρός του, ἡ προαναφερθεῖσα νήσος Σίφνος περιέρχεται στά χέρια καί διοίκηση τοῦ κ. Ἀγγελέτου, υἱοῦ του, μετά τῶν λοιπῶν ἐκτάσεων, φεούδων καί βαρωνιῶν, ἀναδεικνυομένων ὅμως παράλληλα τῶν δικαιωμάτων τῆς μαντάμας Μαρίας, Κυρίας τῆς Σίφνου, μητέρας τοῦ Ἀγγελέτου, ὅπως ὀρίζει ὁ νόμος. Ἐπίσης, ὁ εἰρημένος Κύριος τῶν Θερμίων καί τῆς Σίφνου εἶχε καί ἔχει τέλεια ἐξουσία, δυνατότητα καί ἐλευθερία, τόσο ἐν ζωῇ, ὅσο καί ἐτοιμοθάνατος, νά ἀναλάβει καί κρατήσῃ ἀπό κινητά καί ἀκίνητα τῶν ἀνωτέρω ἰδιοκτησιῶν σέ χρυσό ἢ ἀσῆμι καί ἄλλα ἀντικείμενα καί μιά ποσότητα δυόμισυ χιλιάδων δουκάτων, ἤτοι 2.500, τά ὀποῖα θά ἔχει τό ἐλεύθερο νά προσφέρει καί δια-

θέσει σέ ὅποιον ἐπιθυμεῖ καί θέλει χωρίς ἀντίρρηση κανενός προσώπου.

Τοιουτοτρόπως, ὁ εἰρημένος Κύριος τῶν Θερμίων καί τῆς Σίφνου καί ὁ προαναφερθεῖς κ. Ἀγγελέτος, υἱός του, ἀπέμειναν ἱκανοποιημένοι παρουσία καί τῶν ὑπογεγραμμένων μαρτύρων, ὑποσχομένη ἡ μία πλευρά στήν ἄλλη νά διατηρεῖ μετά προσοχῆς καί τηρεῖ ἀπαρέγκλιτα τά ἀνωτέρω ἐπί ποινῆ καί ὑποχρεώσει 2.000 δουκάτων, ἥτοι 2.000, τό ἥμισυ τῆς ὁποίας ποινῆς θέλει περιέλθει στό κοινό τῆς Γαληνοτάτης Βενετικῆς Δημοκρατίας καί τό ἄλλο ἥμισυ στήν πλευρά πού θά τηρήσει τά ἀνωτέρω.

Ἐπί τούτοις καί χάριν ἐγκυρότητος καί ἰσχύος τῶν ἀνωτέρω ὑπογράφουν ὡς μάρτυρες, πρὸς τοῦτο παρακληθέντες, ὁ κύριος Ἀγγελέτος τοῦ ἐξόχου κυρίου τῆς Κέας Ἰωάννη, ὁ αἰδέσιμος κ. Vincenzo, βικάριος τῆς ἐπισκοπῆς Θερμίων, ὁ κ. Aura Deto, καπετάνιος Θερμίων, ὁ κ. Nicolo di Cavali, ὁ κ. Zuan Bernardo ἀπό τήν Κέα, ὁ παπα-Νικολός πρωτοπαπᾶς καί ἐγώ Ἀγγελος de Gozadini, υἱός τοῦ κυρίου τῆς Κέας βεβαιῶ.

- Ἐγώ Νικόλαος, ἐκπρόσωπος (;) τοῦ βικαρίου τῆς ἐπισκοπῆς Θερμίων.
- Aura Deto, καπετάνιος Θερμίων
- Ἐγώ Νικόλαος de Cavali, φεουδάρχης Θερμίων
- Ἐγώ Ἰωάννης Bernardo.
- Νικόλαος Γοζαδίνος, Κύριος τῶν Θερμίων, Κέας καί Σίφνου ἐπιβεβαιώνω πάντα τά ἀνωτέρω σημειούμενα καί γιά τήν ἰσχύ τους θέτουμε ἰδίαις χερσί τῆ σφραγίδα μας.
- Ἀγγελέτος Γοζαδίνος, υἱός τοῦ ἀνωτέρω Κυρίου τῶν Θερμίων καί τῆς Σίφνου, ἱκανοποιημένος ἐπιβεβαιῶ τά ἀνωτέρω καί ὑπογράφω ἰδίαις χερσί.
- Καί ἐγώ Ἰωάννης de Cotropo τοῦ θανόντος Γεωργίου δημόσιος καί αὐτοκρατορικός νοτάριος καί καγκελλάριος τοῦ ἐκλάμπρου Δουκός τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἐκ μέρους τῶν προμνημονευθέντων ἔγραφα ἰδίαις χερσί καί βεβαιώνω τό ἀληθές τοῦ περιεχομένου τους.

[τόπος
σφραγίδος]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Καρόλου Ἰ. Γκιών, Ἱστορία τῆς Νήσου Σίφνου, ἐν Σύρω 1876, σελ. 132 ἐπ., Ἀντωνίου Ν. Βάλληνδα, Ἱστορία τῆς Νήσου Κύθνου, ἐν Ἀθήναις 1896, Περικλέους Γ. Ζερλέντη, Νησιωτική Ἐπετηρίς, ἐν

Ἐρμουπόλει Σύρου 1918 (ἀναστ. ἔκδοση Νότη Καραβία, Ἀθήνα MCMLXXXVII), τοῦ Ἰδίου, Γράμματα τῶν τελευταίων Φράγκων Δουκῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἐν Ἐρμουπόλει 1924 (ἀναστ. ἔκδοση Νότη Καραβία, Ἀθήνα MCMLXXXV), Ἰωάννου Ν. Ψύλλα, Ἱστορία τῆς Νήσου Κέας, ἐν Ἀθήναις 1920, Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἱστορία τῆς Σίφνου ἀπό τὴν Προϊστορική Ἐποχή. Ἀθήνα 1990 (Β' ἔκδοση 2002), Δημήτρη Κασαπίδη, Δαχορώνια, στό Ἐγκυκλοπαιδικό Προσωπογραφικό Λεξικό Βυζαντινῆς Ἱστορίας καί Πολιτισμοῦ, 2006, τόμ. Στ', σελ. 113 ἐπ. (ὅπου καί ἄλλη βιβλιογραφία).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

Τά ἔγγραφα μᾶς παρεχωρήθησαν τό ἔτος 1989 ἀπό τή Δημοτική Βιβλιοθήκη τῆς Bologna. Στή μεταγραφή καί μετάφρασή τους στά ἑλληνικά δυσκολευτήκαμε πολύ, τόσο ἀπό κακογραμμένα σημεῖα τους (τά ὅποια σημειώνονται μέ), ὅσο καί ἀπό τή γλωσσική διατύπωσή τους μέ ἰταλικές-λατινικές καί βενετσιάνικης διαλέκτου λέξεις. Περαιώσαμε τό ἔργο κατά τίς δυνάμεις μας. Ἡ αὐτούσια δημοσίευση τῶν κειμένων τους θά διευκολύνει τούς εἰδικούς.

I. ΔΙΑΘΗΚΗ ΝΙΚ. ΓΟΖΑΔΙΝΗ, ΚΥΡΙΟΥ ΤΩΝ ΘΕΡΜΙΩΝ

Biblioth. Comunale, Bologna.
Cartone 48 - Filza XI

Νάξος, 29 Νοεμβρίου
1440

In Christi nomine Amen. Anno 1440, ind(izio)ne 3, Die 29 men(sis) 9 mbris² in Nixia al stallo et habitation del mag(nifico) m. Nicolo Gozadino singor³ di Ferminia. Esso signor sentendose grieva della persona quamvis (;)⁴ Deo sano et intriego de la mente havendo dubio che la morte⁵ desordenato nol assalisse fece clamarmi no(ta)rio infra(scri)tto pre⁶gandome et raquirandome di scriver lo p(re)sente suo testament⁷ per ultima sua volontade per desensione et salute dell'anima⁸ sua et in prima vol et cosi ordena piauquando al sommo⁹ Potente separarlo da questa vita p(resen)te lo corpo suo se deba¹⁰ portar alla eccl(es)ia catedral in la sepultura della sua filia¹¹ sia sotterada per la qual sepultura et per nomine(;) altra rason fosse mai¹² debitor alla d(ett)a eccl(es)ia per fala et la prestalla eccl(es)ia pred(et)ta¹³ ducati cento. Item alla ecclesia di Santo Antonio lassa¹⁴se et ducati 30. Item lassa Jacomina¹⁵ et Agnesa, sue serve che s'ha servi da longamente per franche et¹⁶ libere in stia in casa con lor madonna per fin anno uno per potersel¹⁷ infratanto farnirse d'altre. Item lassase Johanne Marino et Mi¹⁸calli suoi servidori di Santorini di servir anni 3 a lor mad(am)a¹⁹ et poi resti liberi et franchi. Item Nicola Zastaro (;) et Zorzietti dieba²⁰ stare con lor mad(am)a sino

alla vita sua et da poi passando della²¹ vita sua mad(am)a i deba
 restar liberi et franchi. Item lassa a Mad(am)a²² sua consorte tutti
 universal beni se trova haver de mobili²³ di in questa terra come in
 Santo Rini che sia sue tutte le pred(ett)e rason et beni²⁴ de mobilia
 senza nulla contradition et essa sia tegnuda di maridar²⁵ Manulia sua
 bastarda secondo la sua consienza et appresso tutti denar²⁶ che di
 haver dal s(ignor) Angeletto suo filio de resto dell' anno passato et
 la paga di²⁷ quest' anno p(rese)nte tutto et ogni una cosa debba
 pervenir in man' della d(ett)a mad(ama)²⁸ sua consorte et essa si
 deba far tutti suoi obserbi ordenata(mente) et un²⁹ annual et le messe
 di m. San Gregorio. Item similm(en)te lassa alla pred(ett)a sua³⁰
 consorte lo suo molin da lengardi che lui fece far che lo habbia per
 fino³¹ alla vita sua. Item lassa per l'anima sua tutti li debiti che li
 son tegnudi³² et dierno dar alle Ferminie per omnio modo. Item a
 pre Piero Zucadin, suo nievo³³ dovea dar fatta rason con esso qui in
 Nixia per resto della vendita delle³⁴ sue case di Nigroponte ducati
 trecento venticinque et ducati di ruodo³⁵ cento venticinque et da
 quello in qua lui have da esso in sopra pagam(en)to³⁶ certe
 possessioni la qual per singulo se contien al suo quaderneto di sua³⁷
 mano et ordena se deba saldar con esso rason et quello die haver
 di³⁸ pagarlo declarando che la vendita dele d(ett)e sue case si ha
 solamente³⁹ di ducati dua millia che se compra fu scritto⁴⁰
 trimilia. Item ancora declara per lo mundo che die andar che di gia⁴¹
 che esso pre piero dovea haver in tutto lo ha pagado et contentado
 et⁴² piú non sa che havesse rason cioé del quarto che cercava in la
 d(ett)a isola⁴³. Appieno vol et ordena sia dato a suo compar Nicola
 d'Ascuffo d'isola di Santo Rini⁴⁴ quella parte ha ordenado de bocca
 a sua donna in la qual sua ordination et⁴⁵ ultima sua voluntad
 fasendo constitution ordena et instituto di nudrir⁴⁶ per sua vera et
 leg(iti)ma commissaria la pred(ett)a mad(am)a delle Ferminie⁴⁷ sua
 consorte dogando alie plenaria autoritad et indubitata potestade⁴⁸ da
 puó della vita sua presto quanto se puó dieba metter in esecution⁴⁹
 la d(ett)a sua ordination et sedemester fará in cadaun in d(ett)o tanto
 seculare⁵⁰ quanto remedio eccle(siasi)co comprarer domandar
 responder litigar⁵¹ plaidar et plaidi ordenar introdur et sequestir
 proveder a protesti ordenar⁵² sent(en)zia et sen(en)zie oldir appellar
 et appellado per diffusa (;) sen(tenz)ia proseguir con⁵³ deseguritad et
 de plena assolution possa far altri procuratori et⁵⁴ avvocati un(iver)sal
 et plures possa instituir et in tutto et per tutto che se cause⁵⁵
 requireno pleno pessa conseguir et adovrar con pleno mandato et⁵⁶
 leg(iti)ma administration in tanti et in quanto (quanto) peria lo
 costituente⁵⁷ pred(etto) se viciente fosse ets. testimonii pregati in

p(rim)a lo R(everendissi)mo m. Archie⁵⁸ piscopo el m(agnifi)co Marco sig(nore) di Nio et Piero Crispo Vicario⁵⁹ Noi Pantalleo(ne) Archie(pisco)pus Nixien et Pariens tt. sumus⁶⁰ Noi Marco Crispo tt. sumus. Et ego Piero Crispo Vicario tt. fui et etc. (ete)ra⁶¹ manifesto che l' mag(nifi)co sig(no)r m. Nicolo signor delle Ferminie me pregache⁶² de man mia sottoscrive etc. etiam vol che sia a s. Nicolo d' aschuffo⁶³ sacchi do coton et un zampin bianco sia dato a San Juan Palmar⁶⁴ Et ego Nicolaus de Ascuffo quodam D. Bianchini ap(osto)lica notus |⁶⁵ Un prenominatis testimonii omnia p(resta)ta inter fui et rogatus scripsi⁶⁶ nomen et signum consuetus posui in testimonii et fide ple⁶⁷niere omnium premisson loco† Sigili.

2. ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΚΑΤΑ- ΒΟΛΗΣ ΕΞΟΔΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΕΩΣ ΚΥΡΙΑΝ ΤΩΝ ΘΕΡΜΙΩΝ

Biblioth. Comunale, Bologna
Cartone 116 - Filza XI

Ἄγουσα τῆς Πάρου
29 Αὐγούστου 1441

In Christi nomine Amen. Anno 1441, ind(izion)e 3, Die 29 Augusti in² castello Augustas Paris el mag(nific)o et potente signor m. Curtio Summa³ripa signor d' Andrie et Paris et Antipario tamquam p(adr)one g(enera)le⁴ instituido per la mag(nifica) Madama Felippa olim D(ivi)na delle Ferminie ut⁵ apar per parte della procura scripta et roborata de mano de m⁶infra(scri)tto not(ar)io el tenor della qual per tutto segue tali in Christi no(mi)ne⁷ Amen Anno 1441, indict(io)ne 4, Die 18 mensis Augusti in Nixia egeopelagi⁸ p(rese)nte testimonii et me no(ta)ro infra(scri)tto che la mag(nifi)ca et generosa Mad(am)a⁹ Felippa Gozadini, olim donna delle Ferminie per lei et suoi heredi¹⁰ et successori faten constituisen ordena et institudo denuntia¹¹ per suo vero et leg(iti)mo procurator, attor, fattor et nuntio special¹² el mag(nifi)co et potente signor m. Curtius Summaripa, signor d' Andrie¹³, Pario et Antipario suo honorato cusin absente tumquam p(rese)nte¹⁴ dagando a lui plena general plena larga et indubitata podestad¹⁵ per lie et suo momine in cadaun luogo ch'el se puodra trovar con el¹⁶ spettabile et generoso signor m. Angeletto signor de Ferminie filio¹⁷ della d(ett)a costituente con esso convenirse concordar pattisar¹⁸ et in accordio convegnir dello doario over doarii et de tutto¹⁹ universal jure jurisdiction che per omnio modo via et forma et²⁰ insegno specta et appartiene alla pred(ett)a costituente de tutti loghi²¹ et dominio ch'el quon(da)m m. Nicolo, consorte della d(ett)a costituente²² et padre di lui m. Angeletto arrea tegnira et possedera in, et²³ sopra le cause

pred(ett)e poter far et ordenar instrumento, over²⁴ instrumenti di compositione et conibistue (;) concordio et patti ordin²⁵ obligatione et clause debite et opportune che le cause requireno²⁶ in omnia et per omnia concluder et diffinir secondo che al d(ett)o suo²⁷ p(ad)ron mello parera et plasera et si ando de mestier per suo nome²⁸ et per sacramento affermar et tutte cose far et concluder con pleno²⁹ mandato et leg(iti)ma administratione senza nulla contradictione³⁰ essa costituende per se et suoi heredi et successori promette et ha pro³¹ fatto a me not(ari)o infra(scri)tto che de quando al d(ett)o suo p(ad)ron parera et³² plasera far componer et diffinitive concluder in circa tutte pred(ett)e³³ sue rason di sempra haver et tegnir et in perpetuo osservar per³⁴ fermo rato grato irrevocabile et in perpetuo patente sotto pena³⁵ della lui, obligatione et di tutti suoi beni p(rese)nti et futuri³⁶ sempre remanendo la presente carta di procura in suo robore³⁷ vigore et fermezza. Item et ego (xevó) Crispo signor de Nio etc.³⁸ Item Jacomo crispo noto sum et ideo el pred(ett)o s(ignor) d' Andrio p(ad)ron³⁹ instituido et ego Nicolaus di ascuffo quodam D. Diaschuffi aitel⁴⁰ ap(osto)lica notis rogatus scripsi come di sopra pleno appar per⁴¹ virtu et potestat a lui sopra data concessa per la pred(ett)a mad(am)a Felippa⁴² olim donna delle Ferminia sua diletta cusina da una parte⁴³ et lo spetabile et generoso m. Angeletto Gozadini signor delle⁴⁴ Ferminie filio di essa mad(am)a Felippa dall'altra parte invocadolo⁴⁵ nome dello S(piri)to Santo dal qual procede omnia perfetta spiratione⁴⁶ in sopra le pred(ette) rason et cason soi convegnudi all infra(scri)tti⁴⁷ patti compositione et averbio per inperpetuo et irrevocabile et⁴⁸ patente in presenza del R(everendissi)mo Pantalon di ascuffi divina⁴⁹ providentia Archiep(isco)po di Nixia et Pario di ser Janulli Casanova⁵⁰ et di ser Antonio di Corogna, cittadini d'Andrio tutti per testimoni⁵¹ pregati et specialmente clamadi p(rese)nte me notario infra(scri)tto et circa⁵² le cause et rason pred(ett)e con brevitae le parti pred(ett)e son remate⁵³ in questa concordia che esso m. Angeletto, signor di Ferminia per esso⁵⁴ et sui heredi che tegnudo et die dar liberam(en)te ogn'anno alla⁵⁵ prefata Madama sua madre per satisfaction di suoi doni⁵⁶ del dominio di Fermia, Zea et Santo Rini in denari contan(ti)⁵⁷ ducati setecento per anno zoe in do paghe la metà per tutto el⁵⁸ mese di Marzo prossimo sequente sub pena et obligatione delo⁵⁹ duplo quando no l'attendesse ai tempi et termine predetto⁶⁰ li die dar annuati in tutte le cose infra(scri)tte delli pred(ett)i suoi⁶¹ luoghi di Ferminia et Santo Rini. Item di Ferminia p² bestie⁶² minude per sua speta cauci cinquanta all'anno. Item aposti⁶³ pesi settanta. Item secco livre cento. Item thomata venti⁶⁴ Item formaco libre cinque cento. Item bouro la metà che se fa⁶⁵ alle Ferminie ogni anno. Item la metà della cera da regal⁶⁶

del' d(ett)o luogo. Item miel paliace trenta. Item de Santo Rini⁶⁷ ogn'anno bambaso sacco uno netto complido et la mita⁶⁸ della fava in de tutte possession se trovano haver in Nixia⁶⁹ roman in fra lor per meta et appresso sempre che la prefata⁷⁰ Madama anadre del' d(ett)o signor de Ferminia havesse necessitá di⁷¹ qualche fiutti da servirli in casa, esso m. Angeletto, signor⁷² delle Ferminie, suo filio et suoi heredi digo non dieba recusar⁷³ che la d(ett)a sua Madama ha da servir da suoi Villani secondo⁷⁴ la constuma et etiam roman per sempre riservada harason⁷⁵ della p(resta)ta Madona di certa mobilia intende aspectar alie⁷⁶ dela Ferminia secondo che quon(dam) la buona mem(oria) di suo con⁷⁷sorte olim signor de Fermia che ha voludo reservar q(ua)ndo⁷⁸ fece accompagnar el pred(etto) m. Angeletto appar per lo oontratto⁷⁹ de suo matrimonio pred(etto) promettendo el prefato signor⁸⁰ de Andrie nomine quosupra et esso s(ignor) Angeletto, s(ignor) di Fermia⁸¹ per lui e sui heredi et successori li patti et composition soprad(etti)⁸² ad invice senza nulla contemption over altra condizione⁸³ per sempre haver et tegnir fermi rati grati irrevocabili et⁸⁴ in perpetuo patenti et sinculo impedimento attendere et⁸⁵ osservare sub pena de omni danno et interesse che per cadaun⁸⁶ modo, via, forma nel insegno occoresse o podesse occorere⁸⁷ in fra le parti pred(ett)e et pena pagata o no questo tal patto et⁸⁸ composition in suafermezza per imperpetuo debia⁸⁹ remagnir sincullo moto uel impedim(ent)o de detto over del⁹⁰ facto ets. scritto et roborato in loco die milles et indut(ion)e ut supra ets.

⁹¹ – Noi Pantalleo Archiep(isco)pus Nixien et Pariens tt. sum.

⁹² – Ego Antonius di Corogna quondam D. Nicolai tt. sum.

⁹³ – Et ego Nicolaus de Ascufis quodam D. Bianchini ap(osto)lica⁹⁴ notarius prenominitis testis omnia pred(ett)a interfui et⁹⁵ rogatus ab ambo partui scripsi nomineg meo et signum⁹⁶ consuetu posui in testimonui et fede pleniere...

3. ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟ ΤΩΝ ΘΕΡΜΙΩΝ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΓΓ. ΓΟΖΑΔΙΝΗ

Biblioth. Communale, Bologna
Cartone 3A-Filza XIV

Νάξος
30 Σεπτεμβρ. 1456

In Christi nomine Amen. Anno Nativitatis eccui 1456, indictione 4 die 30 mensis 7mbris,¹ quia constat et apparet nuptias esse celebratas interspectabile D. Nicolaum² filium primogenitum m(agnifico) D(ivi)ni Angeli Gozadini Ferminia et Cie Dn. et Dnan.⁴ Marietta quond(am) m(agnifici)ci Dn. Janulii di Corogna Sifani Dni deconsum prefati m(agnifici)ci D.⁵ Ferminian a parte viri del sponsi et aparte sponse de voluntate m⁶ Dns⁶ relicts pred(ec)tis Dni Janulii olim Dn. Sifani et

m(agnifici) Dn. Juliin de Corogna filiū⁷ pred(ect)or Dn. Janulii et Dn. Verde ac fratiis de sponsis prove apparet per quam da⁸ scripturam in folio bombacino scripta, ut legitur per ser Benedictu de Cotron et per⁹ Patiem in Sifano p(rese)nti m. stesimo et die 20 irestan (;) in qua mentio fit de |¹⁰ tradita nobili viro Antonio de Corogna per pred(ectum) mag(nificus) D. Angeli circa p(resta)ta¹¹ a me not(ar)o infra(scrit)to habita in qua continentur conventiones et pacta cele¹²brata interpred(ec)tas partes in quibus p(resta)ta Dna. Verde prom: sit nomine¹³ filies sus sup(resta) te dotis nomine dare et sochiere eig. Dno Nicolao genero suo¹⁴ de p(resen)ti. Item quando sua matrimoniali copula se vinget ducati¹⁵ quingentos acci Venetos et inter aureus et argento et alia jocali a valore¹⁶ ducatom mille quingentoni et vig[inti;] annos decem proprio alios ducatus mille¹⁷. Item quell' (;) anno ducatos centum ad integratis solutione qui in summa¹⁸ assendat ad quantitatem ducatonum trium millium nomine dotis pred(ec)tis¹⁹ postea vero q(uodam;) Antonius pred(ect)us de Corogna p(ad)ron, ut supra promissit no²⁰mine sup (rascrit)ti mag(nifici) Dni Ferminian a pred(ect)is Dn. Verde q. de omnibus²¹ feudis suis ipse Dnus Ferminian dabit investitam Dno Nicolao²² primogenito suo tam de presentibus feudis qua habet in quocunque loco²³ quā de aliis feudis q. aliquo tempore sibi pertinere possent. Et etiam sibi²⁴ de pr(esen)ti consignabit medietatem omnium introbituum et dominii quod²⁵ reperitur habere. Item medietatem Insulis Ferminia et insulis Cie²⁶ Introitus et mercantias et medietate casalis quod habet in insula Santurini²⁷ cum hoc quod ipse Dnus Nicolaos habeat plena libertate in suprat(ect)is²⁸ locis solies et cum sua quando sibi videbitur et placebit ac etiam cum²⁹ omni familia sua et quod de mediate sua possit facere et disponere³⁰ sicut pot' quilibet Dnus de quavunq(ue) sua et post mortē Patris sui rema³¹ nere debeat Dnus totias Insulis Ferminian et totus pasalis Santierini et³² omnium feadorum sin consuetudine Imperiis Romanis et quod Dna Ma³³rietta uxor sua debeat habere doarii sin consuetudines suprad(ecte)s Cu(;) hac³⁴ cond(izion)e quod si Dnus Nicolaus premoriretur et uxor sua non possit habere³⁵ pro doario in si quarta parte propria doaria precedentia si prederent³⁶ alies Dnus quod si bi de docibus suis astituantur duc quingenti et ulterius³⁷ quolibet anno habece possit quarta parte feudom mariti sui sed li port³⁸-morte masiti haberet medietate pro doario cessare debeat restituo pred(ett)o³⁹ ducatos quingentom. Et si ipsa sponsa premoriretur quod habeat liber⁴⁰ tatem dispensan di pro anima sua sicce et donandi et erogandi⁴¹ ubi sibi placebri valore ducatonis trecentone cuimpenis ducatonem quatro⁴² millium et per in ipsa scriptura latuis consinetur. Et ipse Mag(nifico)⁴³ Dnus Angelus, Dnus suprus volens obsencare et reddere filium⁴⁴ suum in sua potestate et suis juris in presentia mei not(ari)i et

testimo(nii) in⁴⁵frator per se et heres et successoris sui emancipacit et a sua patria⁴⁶ potestate manu et dominio at g. paternis nexibus liberavit et dimisit⁴⁷ prenominatus Dnun Nicolau primogenitum suum ibidé presente valente et⁴⁸ acceptantem Capiens per manu et dimictens dicens sis a modo in antea⁴⁹ pater familias et sui juris Itaquod a modo in antea possit ipse Dnus⁵⁰ Nicolaus sie emancipatus tamquam pater familias et sui juris emeceven⁵¹ dere pacissi contrahere et negoziari in Judicio stare testamentum fuceri⁵² et alia omnia et singula, agere et exencere liberahier quam qui liber pater⁵³ familias e sui Juris facere possit non obstantem aliquopatria potestate⁵⁴ pred(ect)a sita etiam ipse Dnus Nicolaus cum Juris heredibus et successoribus divisus⁵⁵ diffinitus separatus et emancipatus a pred(ett)o mag(nifi)co Genitore suo et aceteris⁵⁶ aliis filiis et heredibus pred(ett)i Patriis sui prove Juris andopostulat et requisit⁵⁷ Preterea prefatus mag(nifi)cus dnus Angelis pater suus per se et ceteros alios filios⁵⁸ et heredes suos fecit fine remissione sever fate plenaria et irrevocabile⁵⁹ et pactum speciale de ultemis non pacendo aliquid pred(et)to filio suo p(re)se)nti de quatocunque⁶⁰ ipse filius suus ung. subiacuit vel subiacet patri suo tam per finale subiectio⁶¹-ne et debitum hereditatis qua quomo doninque et de quantovunque ipse⁶² Dnus Nicolaus dare deluisset uel nune debet eig. patri suo et de quatocunque⁶³ ipse Pater suus sibi petece uel requirere posset tande vestimentis quam⁶⁴ de aliis rebus eviccesung conditionis pertrattatis per preductum filium suum⁶⁵ per omnia tempora preterita usque in presentes dies. si in preteribus⁶⁶ suevim alique fecisset si ve a patri suo aliquid habuisset fecce alis acque⁶⁷ sivisset Ipse Pater suus nult illa talia filio suo remanere absq. aliqua⁶⁸ contraditione im'o etiam sibi nomine pure et irrevocabilis donationis⁶⁹ qui de intervivos et non causa mortis omnia talia et talier habito⁷⁰ et acquisita sibi libere donavit et dedit volens prefatus Dnus Angelis⁷¹ Dnus supradictus hane emancipatione ualere et tenere ut in actis⁷² leg(iti)mis fuisset coram Judice et Preside leg(iti)me insinuata similiter⁷³ et donatione tenere abig. nella exceptione sub plena dupli⁷⁴ quamtitatis vel damni quod quamunque causa occuvere posset⁷⁵ et in presens instrum(entum) in sua finnitate perduret Renunciams⁷⁶ omnibus exceptionibus auxiliis privilegiis et beneficiis proque⁷⁷ in aliquo vel aliquibus premissonis poccet aliquid quomodotis⁷⁸ excipi obisii vel opponi. Actum Naxie in Camera nova habitatis⁷⁹ ipsuis mag(nifi)cus Dni. Angeli, presentiis Antonio Azillomogi ⁸⁰Naxie, Thoma de Porto de Candia habitatis Naxiens, Marcholino⁸¹ seleco et alios testes ad hec notaris et rogaris.

⁸² Ego Laurentius quondam Joannini deschacehis de Cremona⁸³ publicus imperiali auctoritate notarius et Judex ordinarius⁸⁴ neeno Ills. Dns. Ducis Egeopelagi cancellarius supradictis⁸⁵ omnibus presens fui et

rogatus scripsi signum que |⁸⁶ apposui consuens
|⁸⁷ Loco t signi.

4. ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΝΙΚ. ΓΟΖΑΔΙΝΗ ΣΕ ΔΙΑΔΟΧΟΝ ΤΟΥ
ΘΡΟΝΟΥ ΤΩΝ ΘΕΡΜΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟΥ
ΑΓΓΕΛΟ

Biblioth. Communale, Bologna
Diversa III.b.1

Νάξος
2 Ὀκτωβρίου 1456

In Christi nomine Amen. Anno Nativitatis.... millesimo qua² dragesimo quinquagesimo sexto, ind(itio)ne 4, die 2 mensis 8bris. Mag(nifi)cus³ et potens Dnus Angelus Ferminian et Zie Dnus volens obsencui⁴ patta et conventiones matrimoniales celebratas interspectabile⁵ Dnum Nicolaus eius premogenitus et Dnam Marietta quondam⁶ m. Dnus Janulis de Corogna olim Dnus Siphani perquem Idem⁷ Mag(nifi)cus Dnus Ferminian promi sit de omnibus feudis suis⁸ et de omnibus aliis contentis in pactis sopra(dict)is dare investita⁹ suprad(ict)o filio suo presenti et volenti tale investita obtinere¹⁰ et restituere suprad(ict)o P(ad)re suo infra testimonii quadraginta¹¹ iuxta (;) mores et consuetudines Imperiis romanis prefatus¹² Dnes Angelus. Dnus suprad(ett)us cum q. D. Nicolaum primogenitum¹³ suum coram eo genuflexum in conspetiu Ills. Duciis Egeopelagi¹⁴ de supris feudis et aliis omnibus sinq in pactis matrimonialis¹⁵ prad(ect)is Continetur leg(iti)me investireit ac investitum voluit ut¹⁶ pred(ect)a omnia si casu fortuna adversaretus devenire possit¹⁷ ad filios et heredes Dn. Nicolai sivet Jus et ordo¹⁸ pertulat et requirit ponens sili annulum in digito ad clarier¹⁹ evidentia investita suprad(ect)a quam vult sili restitui in fra²⁰ suprad(et)ta spacium quadiaginta dieus cun integritate absii²¹ contrad(ett)e aliqua qua propria pred(ec)tus Dnus Nicolaus inve²²stitus ut dicitar acceptans conditione soprad(ett)a coram prefato²³ Ill. Dno Duce et omnia in frattor promissit libere²⁴ relaxare et restituere pred(ett)o patio suo investita supradicta²⁵ absii obstaculo sub privationis omnius suom (;) presentum²⁶ et futurum. Actum Naxia in Palation Ill. D. Ducii presentibus²⁷ nobilissimis Dno Petro Crispo vicario, Dno Micheletto de²⁸ ser q(uondam) Janubo filio q. Agathei Moschieto et alios testes ad hec²⁹ vocatos et habitos.

|³⁰ Ego Laurentios quondam pre Johannini de Schauchi da Cremona³¹ publicus Imperialis not(ari)us et Judex Ordinarius |³² Ill. Dni Duci Egeopellagi cancellarius supr(ascrit)is omnibus pr(esenti)³³ fui et rogatos senpsi signum apposui contuentus.

|³⁴ loco + sign.

5. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΓΟΖΑΔΙΝΗ ΩΣ ΚΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Biblioth. Comunale, Bologna
Cartone 72 - Filza XVIII

Νάξος
29 Ἰανουαρίου 1464

In Christi nomine Amen. Anno nativitatis 1464, idi(itio)ne xii^a die 29 mensis² Januarii Nixien in palatio Ill(ustr)is D(ivi)ni Jacobi Crispo Ducii Eg(e)opelagi. li premissol³ Ill(ustr)re s(igno)r Duca in presenza dell' infrascritti huomini lizi di Corogna⁴ ser Mari Zani, ser Mattio Calecio ha investido lo Mag(nifi)co e potente mr.⁵ Angelo Gozadinis s(igno)re delle Ferminie et Zia pernóme del s(ignore) ms. Nicolol⁶ Gozadino primogenito del prefato s(ignore) delle Ferminie e di Sifanto a me⁷ mojer della M(ada)M(a) Marietta vera herede del M(agnifi)co mr. Januli del⁸ Corogna s(igno)re olim di Sifanto confirmando e ratificando lo prefato⁹ s(igno)r Duca q(ue)llo s(igno)re Nicolo con la prenominata M(adama) Marietta sua consorte¹⁰ di tutto lo dominio dell' Isola di Sifanto con tutti sui giurisd(izioni) premieramente¹¹ attestati singuli (;) al soprascritto dominio et isola pred(ett)a di¹² Sifanto, si de iure, come di consuetudine, promettendo per se e suoi heredi¹³ lo prelibato s(igno)r Duca alli predetti s(igno)r Nicolo et M(adama) Marietta e sui heredi¹⁴ difendere e mantenerli contro quadauna persona che osassi contravenire¹⁵ alli presenti investitori legitimi dichiarando che in primis sia richiedo (;)¹⁶ del prefato s(ignore), delle Ferminie nomina qua supra sacramento del¹⁷ fidiliende per la d(ett) baronia del dominio e isola soprascritta di Sifanto¹⁸ in juris rei ha comandando mi infrascritto Not(ario) che schrissi¹⁹ di mia mano propria la presente investitura la quale etiam²⁰ ha fatto testare della sua bolla per vigore perpetuo

¹ Ego Franc(esco) Zanni Dni Marini (;)

not(arius) bublicus demandato²² prilibati Ill. Dni Ducii presente instrumentum ...

6. ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΓΟΖΑΔΙΝΗ ΣΕ ΔΙΑΔΟΧΟ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΘΕΡΜΙΩΝ - ΚΕΑΣ ΚΑΙ ΣΙΦΝΟΥ

Biblioth. Comunale, Bologna
Cartone 7 - Filza XXXIII

Θερμιά
23 Σεπτεμβρίου 1499

In Christi nomine Amen. Anno nativitatis 1499, Die 23 mensis² 7mbris indictione 2^a, in insula Ferminian in Castro pred(ett)o loci (;) in³ domo et habitationis Mag(nifi)co et potentis Dn. Nicolai de Gozadinis, Fermi⁴nian et Siphani etc. Dni a tutti et sinqli universalmente che lo⁵ p(rese)nte investimento pervegnira manifesto habialo per fermo rato et

grato⁶ et irrevocabile patente circo noi Nicolaus Gozadinus Ferminian⁷ et Siphani ets. Dnus fermo noto et manifesto conciosiache considerando⁸ l' amor fede et obediencia di ms. Angeletto de Gozadini mio diletto fiolo⁹ el qual continuam(en)te ha dimonstrato verso noi come fanno buoni¹⁰ fioli verso el P(ad)re el qual de j'ure da piccola vita n(ost)ra de succedere¹¹ et hereditar tutti i n(ost)ri feudi, dominii, baronie et isole univer¹²salmente dove se atrovano et trovar se possedesse custi l'isola¹³ delle Ferminie come etiamdio l'isola di Sifano et tutti casamenti¹⁴ et beni si ritrovano alle isole et Città di Nixia etiamdio latone¹⁵ vel Castello porto all'isola de Santorini d(ett)o Ponta con tutti teritorii,¹⁶ villani e villane etc. et contutte sue rason et jurisdiction Adoncha¹⁷ considerando nui che juridicamente appartiene li d(ett)i dominii¹⁸ beni, feudali et insule pred(ett)e ad d(ett)o mr. Angeletto come vero et leg(iti)mo¹⁹ herede et possessore, essendo nui enel Palatio deputado n(ost)ro²⁰ de le Ferminie da poi messa invocato el nome del Sp(iri)to Santo²¹ et della gloriosa vergine Maria et con la benedictione n(ost)ra intervivos²² di mia bona et spontanea voluntá essendo costituito el pred(ett)o²³ ms. Angeletto mio fiolo al computo n(ost)ro genibus flexis Jus la forma²⁴ delle leze n(ost)re dell' Imperio de Romanía p(rese)nte tutta la Universitá²⁵, vassalli, Populi et Cittadini de la pred(ett)a isola delle Ferminie quello²⁶ havemo investito et messo in la sanna(;) et corporal possessione²⁷ de tutto e dominio, Città et insulania dele Ferminie con tutte le²⁸ solemnitati si richiede ut moris est la qual Universitá et populi²⁹ pred(ett)i di d(ett)a isola hanno fatto sacramento di fedeltá al d(ett)o ms. An³⁰geletto mio fiol con li modi et conditioni qui sotto annotati. Con³¹questa veramente condition che l' d(ett)o ms. Angeletto deba haver tegnir³² et posseder tutto el dominio di d(ett)a isola del Ferminie con il resto di³³ pred(ett)i dominii, feudi et baronie ut superius dictum est per in fino³⁴ zorni quaranta secondo la forma de la lege et consuetudine³⁵ dell' Imperio di Romania et poi passadi di d(ett)i zorni quaranta³⁶ ne debba render et restituir tutto el dominio de la³⁷ p(restat)a isola delle Ferminie con el resto de tutti altri dominii³⁸ et feudi universalmente dove si trovano in mano e dominio³⁹ n(ost)ro con tutti suoi redditi et resusnetti intrade et proventi⁴⁰ con tutte altre sue rason jurisdiction la qual isola delle⁴¹ Ferminie et tutti altri dominii pred(ett)i debiamo haver tenir⁴² golder come capo et signore per tutto el tempo della vita n(ost)ra⁴³ et da poi la vita n(ost)ra la d(ett)a isola delle Ferminie con il resto dell⁴⁴ d(etti) Dominii debiano remanir al p(esen)te ms. Angeletto mio fiolo et⁴⁵ suoi heredi perpetualmente come de jure si aspetta. Item ha dichiarato⁴⁶ che l' d(ett)o ms. Angeletto per se et suoi heredi di sua bona voluntá vol⁴⁷ et contentase che se la m(agnific)a mad(am)a Mama sua, Madre Madama di⁴⁸ Sifano passasse di questa p(resent)e vita avanti del m(agnifico) signor suo⁴⁹ Padre esso ms.

signor possa haver tegnir galder et possedier tutto⁵⁰ el dominio et insula di Sifano durante la vita sua in tutte ra⁵¹son jurisdiction rendide et intrade et da poi la vita sua del pred(etto)⁵² ms. signor suo Padre l'isola pred(ett)a di Sifano pervegna in mano et do⁵³minio del premesso ms. Angeletto suo fiolo con lo resto di tutt⁵⁴ altri dominii, feudi et Baronie Resalciando tamen li doari⁵⁵ di Madama Maria, Madama di Sifano, Madre del d(ett)o Angeletto⁵⁶ come de jure si aspetta. Item el premesso signor delle Ferminie⁵⁷ et Sifano habia et haver deba autoritá, podestá et liberta s⁵⁸ in vita, come in puneto mostris toccar et haver della Mobilia⁵⁹ et beni de pred(etti) dominii in oro, argento et altre cose per l'amontar et⁶⁰ summa de ducati duamillia cinquecento, cioé ducati 2.500⁶¹ li quali denari habbia libertá dar et destrubuir dove alui piacerà⁶² et parerà senza alcuna contradutione de persona alcuna. Et a questo⁶³ modo el pred(etto) m(agnifi)co s(ignor)e dele Ferminiae et Sifano et le premissi ms. Angeletto⁶⁴ suo fiolo sono rimasti contenti in presentia delli infra(scrit)ti testimonii⁶⁵ promettando l'una parte alla altra et l' altra all'altra de attendere et⁶⁶ observar quanto de sopra si contien sotto pena et obligatione⁶⁷ di ducati duamillia, zoé 2000 la meta della qual pena⁶⁸ pervegna al Commun della Ill(ustrissi)ma Sig(no)ria di Venezia et l'altra meta alla⁶⁹ parte observante et penapagata gratis remissa lo p(resent)te⁷⁰ instr(ument)o pervenir debba in suo viogor robire et fermezza testimonii.

⁷¹ In questo chiamadi et specialmente pregati ms. Angeletto Dni Johannis⁷² Dnus Zie, el Rev(eren)do ms. Vincenzo vicario del vescovado de le Ferminie⁷³, ser Aura Deto, Capitan de le Ferminie, ser Nicolo di Cavali, ser⁷⁴ Zuan Bernardo de Zia, Papa Nicola Protopapa et ego⁷⁵ Angelus de Gozadinis, figliulo del s(igno)r de Zia testis sum.

⁷⁶ Et ego Nicolao del di Vicario del Vescovado delle Ferminie

⁷⁷ Et Aura Deto Capitan delle Ferminie

⁷⁸ Et ego Nicolao de Cavali feudatario delle Ferminie testis sum.

⁷⁹ Et ego Juan Bernardo testis sum

⁸⁰ Nicolao de Gozadinis Ferminie, zie et Sifani Dnus confermemo⁸¹ tutto che de sopra se contien et per fermezza del tutto havemo⁸² messo la mia bulla pendente e di n(ostr)a manupro(ri)a secilli.

⁸³ Angelo de Gozadinis filio del m(agnifi)co s(igno)re delle Ferminie⁸⁴ et Sifano soprascritto contento et confermo tutto che di sopra⁸⁵ si contiene et de mia manpropria me sottoscrissi.

⁸⁶ Et ego Joannes de Cotrono quondam ser Georgis publicus⁸⁷ autentico Imperiali notarius et Cancellarius Ill. Dni Ducii⁸⁸ Egeopelagi Vnacum prenominatis testibus Inter fui et ro⁸⁹gatus scribere scripsi manupropria ⁹⁰ apposui consuetus in fide veritatis

⁹¹ loco + signi.

7. ΔΩΡΕΟΔΟΤΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ ΟΤΥΛΙ ΔΑ ΚΟΡΟΓΝΑ ΥΠΕΡ
ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ.

5 Φεβρουαρίου 1462

In Christi nomine amen. Noi Otuli da Corogna, signor de Siphano, libera e pura mente e da certa licentia del animo nostro, mosso per noi e nostri heredi et successori per rason de proprio in perpetuo demo, donemo e transactemo per forma de donation pura et mera et irrevocabile, la qual si fata tra vivi e non per rason de morti e la qual per niun modo via ovver rason o forma revocar infringer ovver minuir se possi alla ecclesia de santa Maria della Anuntiata appresso al zardin ovver chipo nostro, tutto lo territorio cum tuti arbori de figeri messo in lo luogo dito Langadí et qual è appresso le possession de Antonio Venier de Siphano. Item per lo sopradito muodo donemo a essa ecclesia i terreni tutti i qual furono di Nicolo Bastardo e de Janulli mustri rebeli dai qual a nui justo jure come vero signor de questa isola de Siphano sono devenuti et devoluti. perpetua donemo alla prelibata ecclesia et terren nostro nuncupato Placoto messo e situado in questa nostra isola de Siphano; Similiter li terreni nostri messi appresso Sancto Constantino pur su la dita isola de Siphano: item volemo e donemo a la dita ecclesia che do zorni a la setimana tute le aque siano a quella obligate perpetuis temporibus per abeverar i terreni et arbori soi, neli qual do zorni che haverà queste acque, in quele niun altra persona si habi ad impedire. Queste adonca tute prelibate robbe volemo per anima nostra et azio Idio habi de nui peccator misericordia, volemo ut supra siano de la sopradita ecclesia per utilità et augmento di quela etiam a utile et augmentation de essa ecclesia si habino ad usufructuar, goder, dominar et poseder: ita tamen, che perpetuis temporibus in quela ecclesia se dibiano tegnir una e piú bone persone religiose che habi a coller e dido monastire et commemorar et laudar el nome del omnipotente Idio per anima nostra: ordinando firmissime da dover errer observato che alguna persona di questo mondo, se lo subdito nostro soto privation de la gratia nostra e de tuti sei beni mobili et immobili, presenti et futuri, se veramente fosse herede nostro, over da nui beneficato, soto privation de la hereditá nostra e de similbeneficio per nui a quello lassato, non habi per alguna de le dite robbe la ditta ecclesia, o lo sancto chi quela ut supra colteverà, molestar in alguna robba; Nui adonca Signor istesso permettemo per nui e nostri heredi et successori la presente donation ut supra cum tutte robbe in essa ingiunde, perpetuis temporibus haver firma rata e grata. atender et observar, auctorizar, guarentis et defender circa ogni persona del mondo, soto expressa obligation de nostri heredi et successori et de tuti nostri beni mobili et immobili, presenti e futuri,

in fede de le qual tute robbe et presente privilegio habiam pregato da farsi e dal nostro sigillo pendente habiamo voluto esser sigillato.

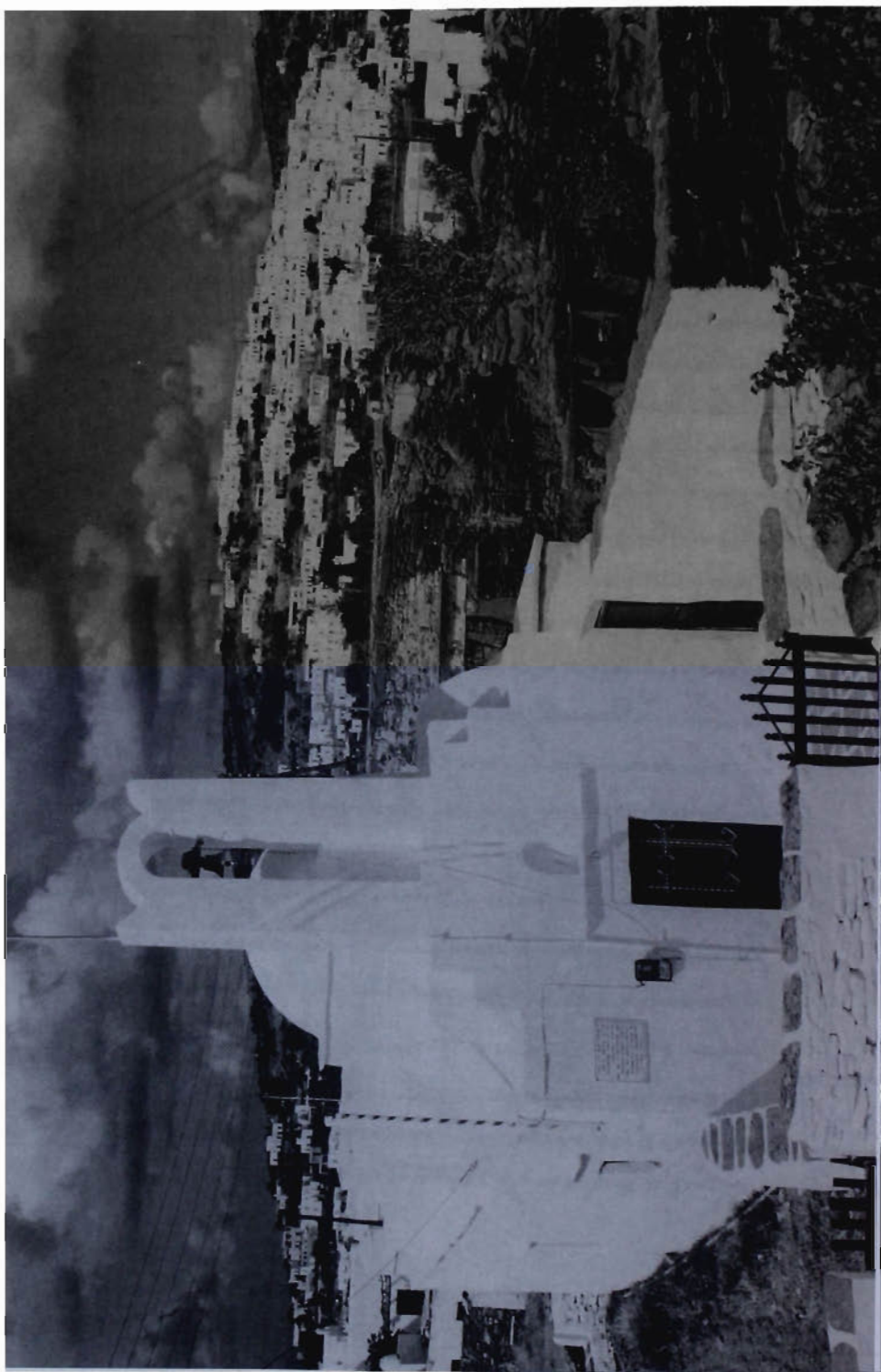
Datum in palatio nostro Siphani die quinto febrarii MCCC[C]LXII indictione decima.

Item havemo voluto che sia zonto in questo privilegio, che ogni uno et qual presumerá contrafar a questo nostro ordine, habia la maledition de Dio e de la santa vergine Maria e de tuti sancti e de progenitori nostri e de Nui etiam. Datum die et supra.

Jo Thadio di Seroni fiolo qd. preclaro homo sior Zuan Francesco de Venesia, per autoritá imperial notaro publico et iudice ordinario e cancellier de Nigroponte ritrovando a Siphano esser venuto ad instantia del dito magnifico signor da esso pregato, questo privilegio pure ho scripto et soto lo mio solito signo de notaria ho publicato con quela zonta: messi appresso santo Dimitri.

[Ἀπό τόν Περ. Γ. Ζερλέντη, Νησιωτική Ἐπετηρίς, ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου, 1918, σελ. 126-132, ὅπου καί ἡ μετάφραση τοῦ κειμένου ἀπό τόν Νικόλα Ἀναπλιώτη, συμβολαιογράφο τοῦ κοινοῦ τῶν Καστριανῶν Ναξιῶν, μέ ἐπιβεβαίωση τοῦ Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Παροναξίας Βαρθολομαίου Πόλλα τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1685].

Ἅγιος τοῦ Ἀγίου Ἀντίπα-σχολεῖο στὰ 1821.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΣΙΦΝΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ [1821-1827]

Γιά τήν κατάσταση τῆς Ἐκπαίδευσης πού ἐπεκράτησε στή Σίφνο κατά τή διάρκεια τῆς Μεγάλης Ἐπανάστασης τοῦ Γένους, ἔχομε γράψει στή μικρή ἐργασία μας μέ τόν τίτλο «*Τά Γράμματα στό Νησί τῆς Σίφνου, 1650-1833*», Πειραιεύς 1962 («*ἀνάτυπον ἐκ τῆς ἐφημερίδος Κυκλαδικόν Φῶς*»). Στό ἔργο ἐκεῖνο, παρά τά μειονεκτήματά του, δημοσιεύσαμε ἰκανόν ἀριθμό ἀνεκδότων, μέχρι τότε, ἱστορικῶν ἐγγράφων τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, μέ τά στοιχεῖα τῶν ὁποίων ἀπεκαλύφθησαν σημαντικά ἐκπαιδευτικά γεγονότα τῆς ἐποχῆς, ἀπότοκα τῆς ἀναστάτωσης πού ἐπέφερε ἡ Ἐπανάσταση καί ἡ, ἐξ αὐτῆς, ἀδυναμία τῶν Σιφνίων νά τά ἀντιμετωπίσουν.

Πρόσφατα, ὁ ἐκλεκτός φίλος κ. Δαυῖδ Ἀντωνίου, φιλόλογος - ἱστορικός, δημοσίευσε μεγάλη ἐργασία του μέ τόν τίτλο «*Ἡ Ἐκπαίδευση κατά τήν Ἑλληνική Ἐπανάσταση, 1821-1827. Τεκμηριωτικά κείμενα*», Ἀθήνα 2002, τόμοι Α' (1821-1825) καί Β' (1826-1827), ἔκδοση τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, στήν ὁποία καταχωρίζονται καί ἄλλα, γιά τήν Ἐκπαίδευση στή Σίφνο, «*τεκμηριωτικά κείμενα*». Σκεφθήκαμε, λοιπόν, νά ἐπιχειρήσουμε τήν ἀνασύνταξη τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ἐργασίας μας (τοῦ τμήματος τοῦ ἀναφερομένου στους χρόνους τῆς Ἐπανάστασης) μέ χρησιμοποίηση τῶν νέων αὐτῶν στοιχείων ἀλλά καί ἄλλων ἀκόμη γιά τήν πληρέστερη κατανόηση τῶν γεγονότων πού ἐπηρρέασαν δυσμενῶς τήν μέχρι τότε ἀνθοῦσα Ἐκπαίδευση στό νησί.

Α'. Ἡ ἔναρξη τῆς Ἐπανάστασης.

Διδάσκαλος τῆς περιώνυμης Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Τάφου τῆς Σίφνου ἀπό τοῦ ἔτους 1808 διατελοῦσε τό ἐξάίρετο τέκνο τῆς Νικόλαος Χρυσόγελος, ὁ μετὰ, ἐπί Κυβερνήτου Ἰωάννη Καποδίστρια, Ὑπουργός Παιδείας καί Θρησκευμάτων.¹ Μόλις ἔφτασε στό νησί ἡ εἶδηση τοῦ

1. «*Σιφνιακά*», 5 (1995), σελ. 85-87.

ξεσηκωμού, ο Χρυσόγελος, παρόλο που στίς μέχρι σήμερα γνωστές ιστορικές πηγές δέν αναφέρεται ως μυημένος στην Έπανάσταση, παραιτήθηκε από τή Σχολή και πρωτοστάτησε για τήν επικράτησή της και στη Σίφνο έν μέσω δισταγμών και αντιδράσεων εκείνων που διέβλεπαν απώλεια άξιωματών και οικονομικών συμφερόντων.² Κατά μαρτυρία του Σιφνίου πλοιάρχου Δημητρίου Ίω. Κώ(ν)στα: «Κατά Άπρίλιον του 1821 έτους μετέφερον μετά του πλοίου μου, βρικίου, τον Ν. Χρυσόγελον μετά 150 πολεμιστών αποβιβάσας αυτούς άμισθί εις Υδραν...»³ προκειμένου νά ένταχθοϋν στίς επαναστατικές δυνάμεις σέ ξηρά ή θάλασσα, ανάλογα μέ τίς ανάγκες.

Τή θέση του τότε στη Σχολή κατέλαβε, μέ υπόδειξή του, ο μαθητής του Νικόλαος Σπεράντσας τήν 1η Μαΐου 1821 μέ έτήσιο μισθό 1000 γροσίων.⁴ Ταυτόχρονα ιδρύθηκε και κατώτερο Σχολείο μέ διδάσκαλο άλλον μαθητή του Χρυσόγελου, τον Γεώργιο Ψαραύτη, στο οικοδόμημα του άγιορείτικου μετοχίου του Άγίου Αντίπα. Σ' αυτό θά διδάσκονταν τά παιδιά τά στοιχειώδη γράμματα ώστε νά είναι ικανά νά συνεχίζουν κατόπιν τίς σπουδές τους στο Σχολείο Μέσης Έκπαίδευσης του Ν. Σπεράντσα.⁵ Οί διδασκαλικοί μισθοί συμφωνήθηκε νά πληρώνονται από τους τόκους των κεφαλαίων της Σχολής του Άγίου Τάφου των τοποθετημένων, από παλαιότερα, σέ δάνεια στίς Κοινότητες Σίφνου και Σερίφου.⁶

Μετά τήν, κατά τ' άνωτέρω, ρύθμιση των εκπαιδευτικών πραγμάτων του νησιού, οί διδάσκαλοι ανέλαβαν τά καθήκοντά τους και οί νέοι του νησιού συνέχισαν κανονικά τίς σπουδές τους στα δύο Σχολεία.

Οί ανακύψασες δυσχέρειες.

Ο Νικόλαος Σπεράντσας δίδαξε τότε δεκαεπτά μήνες, από 1ης Μαΐου 1821 - 6ης Οκτωβρίου 1822, δέν πληρώθηκε όμως ούτε ένα γρόσι, ένώ ο Γεώργιος Ψαραύτης «τους δύο χρόνους έλαβε τριάντα γρόσια από μερικούς» γονεϊς των μαθητών.⁷ Τοϋτο δ' έπειδή οί δανει-

2. «Σιφνιακά», 1 (1991), σελ. 5 έπ.

3. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, 'Ο καπετάν Δημήτρης Κώστας στην Έπανάσταση του 1821, έφημ. «Σιφνιακά Νέα» περιόδ. Δ', φ. Μαρτίου 1989 και «Σιφνιακά» 9(2001), σελ. 112-114.

4. «Σιφνιακά», 5 (1995), σελ. 108.

5. Αυτόθι, σελ. 108-109.

6. Αυτόθι, σελ. 92.

7. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Τά Γράμματα στο Νησί της Σίφνου (1650-1833), Πειραιεύς 1962, σελ. 28 (ανάτυπο από τήν έφημ. «Κυκλαδικόν Φώς»).

ολήπτριες Κοινότητες Σίφνου και Σερίφου δέν προήλθαν σέ έξόφληση τῶν ὑποχρεώσεών τους. Γνωρίζουμε ὅτι ἡ Κοινότητα Σίφνου, ἡ ὁποία εἶχε δανειστεῖ ἀπό τή Σχολή α) τό 1814, Μαρτίου 3, γρόσια 2000 πρὸς 10%, β) τό 1820, Ἰουλίου 1, γρόσια 3.120 πρὸς 12% καί γ) τό 1820, ἐπίσης, Ἰουλίου 11, ἄλλες 2000 γρόσια πρὸς 10%, εἶχε πληρώσει μόνο τούς τόκους τοῦ πρώτου δανείου κατά τό ἔτος 1820.⁸

Οἱ δύσκολες αὐτές οἰκονομικές συνθήκες πού ἀντιμετώπιζε ἡ Σχολή ἀνάγκασαν τόν Σπεράντσα νά παραιτηθεῖ στίς 6 Ὀκτωβρίου 1822 μέ ἀποτέλεσμα νά διακόψει τίς ἐργασίες της ἐπί δύομισυ περίπου χρόνια, μέχρι τῆς 10ης Φεβρουαρίου 1825.⁹ Ὅλο αὐτό τό διάστημα ἡ νεολαία τῆς Σίφνου περιορίστηκε στό Σχολεῖο τοῦ Ἁγίου Ἀντίπα, ὁ διδάσκαλος τοῦ ὁποίου ἐξακολουθοῦσε τίς διδασκαλίες του παρόλο πού δέν ἀμείβονταν.¹⁰

Περί τά τέλη τοῦ ἔτους 1824 οἱ πρόκριτοι καί δημογέροντες Σίφνου ἀπεφάσισαν τήν ἐπαναλειτουργία τῆς Κοινῆς Σχολῆς «μὴ ἀνεχόμενοι νά βλέπωσι ἀμαυρουμένην τήν παλαιάν τῆς πατρίδος των δόξαν». Στή λήψη τῆς ἀπόφασης αὐτῆς συνετέλεσεν, ὅπως ἰδιαίτερα, ὁ τοποτηρητής τῆς μητροπόλεως Σίφνου πρόσφυγας ἐπίσκοπος πρώην Μοσχονησίων Βαρθολομαῖος,¹¹ ἄνθρωπος μέ μεγάλη μόρφωση καί ἱκανότητες. Ἔτσι «ἐξεῦρον πόρον πρὸς τό παρόν ἀπό συνεισφοράς τῶν φιλομούσων», δηλ. ἀπό τή διεξαγωγή ἐράνου καί, ἀφοῦ ἀπεκατέστησαν κτιριολογικά, ὅσο ἦταν δυνατόν, τή Σχολή, «ἐσύστησαν διδάσκαλον εἰς ταύτην... νέον τινά συμπατριώτην, παιδεύμα (= μαθητή) τῆς αὐτῆς σχολῆς», ἦταν δ' αὐτός ὁ Νικόλαος Σπεράντσας, σέ δεύτερη θητεία.

Τίς ἐνέργειές τους αὐτές οἱ πρόκριτοι τῆς Σίφνου γνωστοποίησαν «πρὸς τό Βουλευτικόν, Ναύπλιο» τήν 1η Ἰανουαρίου 1825 μέ τό ἐπόμενο ἔγγραφο τους:

«Σίφνιοι, 1-1-1825 πρὸς Βουλευτικόν, Ναύπλιο.

Σεβαστόν Βουλευτικόν Σῶμα.

Ἔστι ἡ Σεβαστή Διοίκησις προνοεῖ διὰ τό κοινόν συμφέρον τῶν ὑπηκόων λαῶν της κηρύττουσιν οἱ κατά τῆς τυραννίας καί ἀνομίας ἀκα-

8. «Σιφνιακά», 7 (1999), σελ. 92 ἐπ., ὅπου κατάλογος δανειστῶν τοῦ κοινού τῆς Σίφνου.

9. Συμεωνίδη, *Τά Γράμματα*, σελ. 28.

10. Αὐτόθι.

11. Βλ. γιά τόν Βαρθολομαῖο «Σιφνιακά» 4 (1994), σελ. 108-115 καί τόμ. 9 (2001), σελ. 121-140.

τάπαυστοι ἀγῶνες τῆς ὅτι σκοπούμενον ἔχει τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν αὐτῶν μαρτυροῦσι τὰ καθ' ἑκάστην ἀπανταχοῦ κοινὰ παιδευτήρια, τῶν ὁποίων τὴν φροντίδα ἀνέλαβε τὸ Σεβαστόν τοῦτο Σῶμα ἐν τῷ μεταξύ τοσοῦτων πραγμάτων, γνωρίζον ὅτι θεμέλιον τῆς ἀληθινῆς εὐδαιμονίας εἶναι ὁ φωτισμός τοῦ ἀνθρωπίνου νοός.

Εἰς τὴν πρόνοιάν σας λοιπόν Σεβαστοὶ Πατέρες τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀφιερώνεται σήμερον καὶ τὸ παλαιόν τοῦτο Ἑλληνομουσεῖον, τὸ κοινόν παιδευτήριον τῆς Νήσου ταύτης καὶ τῶν περιόικων, ἔνδοξον διὰ τὴν παλαιότητα, καὶ γνωστόν διὰ τοὺς ὁποίους ἐξήνεγκε καρπούς τῆς παιδείας, ἐρείπιον δὲ σχεδόν ἤδη εἰς ταύτην τὴν τετραετίαν δι' ἀπορίαν χρηματικὴν. Ἄλλ' ἔμελλε βέβαια καὶ τὸ κοινόν τῶν Νησιωτῶν παιδευτήριον νὰ ἀνορθωθῆ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην, διὰ νὰ συναριθμηθῆ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν, ὅσα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἐπεδείξασθε. Οἱ Δημογέροντες τῆς Νήσου ταύτης συμπροθυμουμένου καὶ τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν τοποτηρητοῦ, μὴ ἀνεχόμενοι νὰ βλέπωσι ἀμαυρουμένην τὴν παλαιάν τῆς πατρίδος των δόξαν ἐξεῦρον πόρον πρὸς τὸ παρόν ἀπὸ συνεισφοράς τῶν φιλομούσων, ἐσύστησαν διδάσκαλον εἰς ταύτην τὴν σχολὴν νέον τινὰ συμπατριώτην, παιδεύμα τῆς αὐτῆς σχολῆς, ἀνώρθωσαν ὅσα ἦτον δυνατὸν πρὸς κατοικίαν τῶν μαθητῶν· βέβαιοι ὄντες ὅτι ἡ Σεβαστὴ Διοίκησις θέλει ἐπιβραβεύσει πόρους ἐκ τῶν ἐθνικῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἱκανοὺς εἰς πληρωμὴν τῶν μισθῶν ἀξίων διδασκάλων· ἐπειδὴ οἱ παρόντες συνιστάμενοι ἐκ δανείων, τὰ ὁποῖα ἐδόθησαν εἰς τὰ κοινὰ τῆς Σερίφου καὶ Σίφνου, μῆτε ἐξαρκοῦσι, μῆτε πληρόνονται χωρὶς διαταγὴν τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως.

Διὰ ταῦτα παρακαλοῦμεν ὑπὲρ τῶν ὄρφανῶν καὶ πτωχῶν, ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας νὰ ἐκδοθῆ ἔντονος διαταγὴ πρὸς τὸ κοινόν τῆς Σερίφου καὶ Σίφνου διὰ νὰ πληρώσωσι τὰ διάφορα τῶν δανείων τούτων τεσσάρων χρόνων, διὰ νὰ οἰκονομήσωμεν καὶ τὰ ἔξοδα δύο νέων, τοὺς ὁποίους πέμπομεν εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ διδαχθῶσι τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν καὶ νὰ διδάσκωσιν, ὁ μὲν εἰς τὴν κοινήν σχολὴν, ὁ δὲ εἰς ἄλλο τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς σχολεῖον, τὸ ὁποῖον συστήνομεν εἰς τὰ σχολεῖα, ἀπέχοντα πολὺ τῆς κοινῆς σχολῆς.

Ἡ σεβαστὴ Διοίκησις διὰ τὴν ὠφέλειαν τοσοῦτων λαῶν, διὰ τὸ ἱερόν χρέος τῆς ἐκπαιδεύσεως τόσης νεολαίας, διὰ νὰ συνεργῶσι καὶ ἄλλοι εἰς τὸν ἱερόν τῆς σκοπὸν φιλοτιμούμενοι, θέλει ἀποδεχθῆ, εἴμεθα βέβαιοι, τὸ ἔργον ἡμῶν τοῦτο καὶ θέλει δώσει τὴν προσοχὴν τῆς εἰς τὰς παρα-

κλήσεις ἡμῶν καί τούς λόγους τοῦ Παραστάτου κυρίου Νικολάου Χρυσογέλου· καί μένομεν μέ βαθύτατον σέβας.

Ἐν Σίφνῳ τήν 1 Ἰανουαρίου 1825

Ὁ τοποτηρητής
τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου
Βαρθολομαῖος
Ὁ καθηγούμενος τῆς
Βρυσιανῆς Δαμιανός
ὁ καθηγούμενος τοῦ
προφήτου ἡλιοῦ Καλλίνικος
Νικόλαος Βαλέτας

Ἀντί τοῦ Ἐπάρχου
Ὁ Γ. Γραμμ. τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου
Ἰωάννης Πανώργιος
Οἱ Δημογέροντες τῆς Νήσου Σίφνου
τομάζος δεπάστας
νικόλαος πρατικός
γεόργιος Ντολφίος
Ἀναγνώστης πρόκος
μαρίνος πάος»¹²

Πίστευαν, μέ ἄλλους λόγους, ὅτι, ἄν τά Κοινά Σίφνου καί Σερίφου πλήρωναν τούς τόκους τῶν δανείων πού εἶχαν συνάψει μέ τή Σχολή, ἦταν δυνατή, τόσο ἡ «πληρωμή ἀξίων διδασκάλων», ὅσο καί ἡ ἀντιμετώπιση τῶν ἐξόδων δύο νέων, τούς ὁποίους θά ἔστελναν στήν Ἀθήνα «διά νά διδαχθῶσι τήν ἀλληλοδιδασκτικήν» μέθοδο γιά νά διδάξουν ἀκολούθως τούς μαθητές τοῦ νησιοῦ.

Ἐπί τῆς αἰτήσεως αὐτῆς τῶν Σιφνίων τό Βουλευτικό δέν ἐπῆρε ἀπόφαση, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς σκέψιν (= ἔθεσε στά ὑπ' ὄψιν) «ἕως ὅτου ἡ ἐπιτροπή, ἡ διορισθεῖσα περί σχολείων καί δοσοληφίας, νά δώσῃ σχέδιον καί τότε ν' ἀποφασισθῇ».¹³

Ὁ Νικόλαος Σπεράντσας ἀνέλαβε καί πάλι τά καθήκοντά του στή Σχολή Σίφνου στίς 10 Φεβρουαρίου ἀφοῦ προηγήθηκε ἡ κατάλληλη πανηγυρική ἐγκαινίαση τῶν μαθημάτων, κατά τήν ὁποία ἐκφώνησε τόν ἐπόμενο λόγο:

«Λόγος εἰς τήν ἀνοιξιν τῆς ἐν Σίφνῳ Σχολῆς ἐκφωνηθείς παρά τοῦ διδασκάλου τῆς αὐτῆς Σχολῆς κυρίου Νικολάου Σπεράντσα κατά τό 1825 ἔτος, Φεβρουαρίου 10.

«Μακάριος ἄνθρωπος, ὅς εὔρε σοφίαν
καί θνητός ὅς εἶδεν φρόνησιν· κρεῖσσον
γάρ αὐτήν ἐμπορεύεσθαι ἢ χρυσίου
καί ἀργυρίου θησαυρούς»

12. Δαυῖδ Ἀντωνίου, Ἡ Ἐκπαίδευση κατά τήν Ἑλληνική Ἐπανάσταση, 1821-1827. Τεχμηριωτικά κείμενα. Ἀθήνα 2002, τόμ. Α' (1821-1825), σελ. 377-378 (ἔκδοση Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων).

13. Αὐτόθι.

Ἄς παύσῃσι πλέον οἱ χεῖμαρροι τῶν δακρύων σου, φίλη πατρίς, μέ τά ὅποια κατέβρεχες ἕως τώρα τό πρόσωπόν σου· διελύθη ἐκείνη ἡ παχεῖα ὀμίχλη, ἡ ὅποια σέ ἐσχέπαζε. ἰδοῦ βλέπεις σήμερον αἰθρίαν λαμπράν εἰς τόν ὀρίζοντά σου· ἰδοῦ πάλιν τό φῶς ἐπί τήν λυχνίαν, τό ὅποῖον πρό πολλῶν ἤδη χρόνων διέχεε τάς φωτιστικάς του ἀκτίνας καί εἰς αὐτάς ἀκόμη τάς περίξ Νήσους, ἐσχάτως δέ παρ' ὀλίγον ἤλθε νά σβεσθῇ ἀπό τούς ἀγρίους ἀνέμους τῶν περιστάσεων· ὁ Σεβάσμιος σου ἱεράρχης ἐμπνευσμένος ἀπό αὐτόν τόν πατέρα τῶν φώτων προστατεύει τό μέγα σου τοῦτο ἀγαθόν· ὁ φιλόμουσος Διοικητής σου μετά τῶν φρονίμων Δημογερόντων συνεργοῦν εἰς τήν βελτίωσιν ταύτης τῆς Σχολῆς. Τά φιλόστοργα τέχνα σου συμπροθυμοῦνται εἰς τήν ἀνέγερσίν της καί τά πάντα ὑπόσχονται καλήν καί εὐτυχῆ ἐκπεραίωσίν τῶν εὐχῶν σου.

Χαῖρε λοιπόν Γλυκυτάτη Πατρίς βλέπουσα ἀνανεουμένην τήν Σχολήν σου, ὅπου θέλεις ἰδεῖ τήν νεολαίαν σου νά κατατροπόσῃ τήν ἀπαιδευσίαν· ἥτις εἶναι τόσον ἀγριωτέρα παρ' αὐτούς τούς ἀπανθρώπους τυράννους, ὅσον ἐκεῖνοι μέν περαιτέρω τοῦ σώματος δέν προχωροῦσι τήν βίαν των, αὕτη δέ καί τό πνεῦμα τυραννεῖ καί τό σῶμα ἐκθέτει εἰς μυρίας συμφορᾶς καί κινδύνους.^(α)

Φίλοι συμπατριῶται! ὅτι παρὰ τήν Σοφίαν τίποτε δέν εἶναι ὠφελιμώτερον εἰς τόν ἀνθρώπινον βίον, κανεῖς ἀπό σᾶς βέβαια δέν ἀμφιβάλλει· αὕτη ἔκαμε τόν ἄνθρωπον ν' ἀφίσῃ τά ἄγρια δάση καί σπήλαια, εἰς τά ὅποια ἐφώλευσεν ὡς θηρίον καί νά συστήσῃ τάς πόλεις. αὕτη τόν ἔνδυσε πολυτελῶς, ἀντί τῶν ἀκατεργάστων ἐκείνων δερμάτων, τά ὅποια τό πρῶτον ἐφόρει· αὕτη τόν ἔδωκε τούς νόμους· αὕτη τόν ἐδίδαξε τάς τέχνας, αὕτη μ' ἓνα λόγον τόν ἀπεκατέστησεν ἄξιον τοῦ νά εἶναι κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί καθ' ὁμοίωσιν· ὁ ἄνθρωπος βέβαια ὁπόταν δέν ἐπιμελεῖται τήν ἀνάπτυξιν τῶν νοερῶν του δυνάμεων, ἀλλ' ἐνασχολεῖται μόνον εἰς τό νά εὐχαριστῇ τάς ὀρέξεις του, ἐκπίπτει ἀπό τό ὕψος τῆς δοθείσης εἰς αὐτόν τιμῆς καί γίνεται ὅμοιος μέ τά ἄλογα κτήνη καί ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκεν· παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καί ὁμοιώθη αὐτοῖς.^(β) ἡ σοφία ἔκαμε τούς ἰδικούς μας προγόνους τόσον θαυμαστούς εἰς ὅλον τόν κόσμον, αὕτη ἔκαμε καί τά σημερινά ἔθνη τῆς Εὐρώπης τόσον λαμπρά καί διάσημα ὅποια τά βλέπομεν. ἀγιωτάτη σοφία καί ἀφοῦ εἶσαι τόσον ἀγαθοποιός εἰς τήν ἀνθρωπότη-

(α). «Ἦγοῦ τήν παιδείαν τοσοῦτω μείζον ἀγαθόν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσω τά μέν ἄλλα μοθηρά πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν, αὕτη δέ μόνη καί προσεζημίωσε τούς ἔχοντας πολλάκις γάρ ὧν τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, ταύτων τοῖς ἔργοις τήν τιμωρίαν ἔδωσαν».

Ἰσοκράτους λόγος πρὸς Δημόνικον, §3.

(β). Ψαλμός ΜΗ', §13.

τα διατί νά μή σέ ἀγαπῶμεν, διατί νά μή σέ ἐναγκαλιζώμεθα καί διατί νά μή σέ ἐμπορευώμεθα μᾶλλον ἢ χρυσίου καί ἀργυρίου θησαυρούς;

Ἄλλ' ὦ φρικτή ἀναισθησία! ἄς κρημνισθῆ (λέγουσι τινές) ἡ σοφία, ἐπειδή ἐμπνέει τήν ἀσέβειαν, ἀπό τούς πεπαιδευμένους κινδυνεύει νά χαθῆ ἡ θρησκεία! ἄλλ' ἀποκρίθητε εἰς ἐμέ σεῖς οἱ ἐχθροί τῆς σοφίας: πού ἐπιστηρίζεται ἡ θρησκεία; ποία κατέβαλε τάς αἱρέσεις; ποία ἐστερέωσε τήν πίστιν παρά ἡ σοφία τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας; Δέν εἶναι ἡ ἀσέβεια γέννημα τῆς σοφίας, οὔτε ἀνατρέπουσι τήν θρησκείαν οἱ ἀληθινοί ὀπαδοί τῆς· οἱ δύο φωστῆρες τῆς Ἐκκλησίας Βασίλειος καί Γρηγόριος δέν ἐσπούδασαν πᾶν εἶδος ἀνθρωπίνης παιδεύσεως καί μάλιστα εἰς τούς κόλπους τῆς εἰδωλολατρίας; ἄλλ' ἀντί νά παρασυρθῶσιν ἀπό τά ρεύματα τῆς ἀπάτης, ἀντί νά συναρπασθῶσιν ἀπό τούς ἐπαινέτας τῆς εἰδωλικῆς λατρείας,^(γ) αὐτήν μέν κατέπτυσαν, τήν δέ εὐσέβειαν ἠγκαλίσθησαν καί πολλούς εἰς αὐτήν ὠδήγησαν. αἱ γνώσεις τῶν φυσικῶν ὅθεν δέν ἐμπνέουσιν εἰς τόν ἄνθρωπον ἀσέβειαν ἀλλά μάλιστα σέβας πρὸς τόν ποιητήν τῆς φύσεως. καί τοῦ γνῶσεσθαι τρόπον τινά βαθμίδες εἰς τήν κατανόησιν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅπου ρίπει τό βλέμμα του ὁ ἄνθρωπος καί εἰς αὐτά τά σμικρότατα δημιουργήματα ἀνακαλύπτει πάντοτε ἴχνη τῆς ἀπείρου σοφίας καί παντοδυναμίας τοῦ ποιητοῦ των, ὥστε νά φαίνεται ἐνθουσιῶν μέ τόν προφήτην:

«ὡς ἐμεγαλύνθη τά ἔργα σου Κύριε!
πάντα ἐν σοφία ἐποίησας»

Ἄφου λοιπόν ἡ σοφία εἶναι καί τῆς εὐσεβείας καί πολλῶν ἄλλων ἀγαθῶν παραίτιος, ποῖος δέν χύνει σήμερα δάκρυα χαρᾶς εἰς τήν ἀνάκτησιν τοῦ προγονικοῦ τούτου ἀγαθοῦ; ἐδῶ ἀγαπητοί, ἐδῶ εἰς τήν Γῆν τῆς Ἑλλάδος ὁ ἄνθρωπος ἐπρόσφερε πρῶτον τό θυμίαμα εἰς τάς μούσας. ὁ Παρνασσός ἦτον ἡ φίλη κατοικία των. ἀλλά φεῦ! εἶναι τόσοι ἤδη αἰῶνες, ἀφ' οὗ μέ τήν ἐλευθερίαν ἐπέτασαν εἰς τήν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἀλλά ποῖος ποτέ ἠλπίζε νά μᾶς ἰδῆ ἐνῶ ἀγωνιζόμεθα τόν λαμπρόν καί μέγα ὑπέρ ἐλευθερίας ἀγῶνα νά φιλοτιμούμεθα διά νά ἀποκτήσωμεν καί τά φῶτα τῆς παιδείας; ὦ πόσον εἶναι ἐνδοξος εἰς τήν Ἑλλάδα ἡ ἐποχή αὕτη! πόσον θέλει θαυμάσει ἡ φωτισμένη Εὐρώπη βλέπουσα τό ἐλληνικόν ἔθνος μέ τήν μίαν χεῖρα νά συντρίβη τάς ἀλύστους τῆς τυραννίας καί μέ τήν ἄλλην νά κάνη τρόπαια λαμπρά κατὰ τῆς ἀπαιδευσίας. Πόσον θέλει ἐκπλαγεῖ καί ἡ ἐπερχομένη γενεά, ὅταν ἀναγινώσκει τήν ἱστορίαν τῆς νέας Ἑλλάδος. Βέβαια δέν εἶδον ὅλοι οἱ αἰῶνες τό ἔθνος αἰχμάλωτον νά ζητῆ καί ὑπό τό βάρος αὐτοῦ τοῦ ζυγοῦ του νά οἰκειοποιηθῆ τήν σοφίαν καί νά ἀκούσῃ πόλεμον κατὰ τῆς τυραννίας ἐν αὐτῷ

(γ). Ὅρα Γρηγόριον τόν Θεολόγον): λόγῳ ἐπιταφίῳ εἰς τόν Μέγαν Βασίλειον.

καί τῆς ἀπαιδευσίας νά ζητῆ ὄχι μόνον τήν ἐθνικήν του ὑπαρξιν καί ἀνεξαρτησίαν, ἀλλά καί τήν ἠθικήν του ἀναγέννησιν.

Μαθηταί! τό στάδιον τῶν ἀγώνων σας ἠνοιχθή ἤδη. εἰσέλθετε χαίροντες εἰς αὐτό, ἕνα καί μόνον σκοπόν ἔχοντες νά καταπαλαίσετε τήν ἀμάθειαν καί νά ἀποκατασταθῆτε ὄργανα εὐδαιμονίας καί τῆς Πατρίδος καί ὄλου τοῦ Ἔθνους. Σεῖς εἶσθε οἱ Νέοι βλαστοί τῆς πατρίδος· εἰς ἐσᾶς θέλουσιν αἱ ἐλπίδες τῆς φανερωθῆ, ὅ,τι τήν ἀκούετε μέ τρυφερότητα νά σᾶς λέγῃ «τέκνα μου παμφίλτατα. ἐγώ εἶμαι ἥτις σᾶς ἐγέννησα· ἀπό τούς ἰδικούς μου μαστούς θηλάζετε τό γάλα· δέν ἀμέλησα τήν καλήν ἀνατροφὴν καί τήν ἐκπαίδευσιν, ἀλλά φιλοτίμως ἐπιμελοῦμαι τήν τελειοποίησιν τοῦ πνεύματός σας. ἐλπίζουσα μίαν ἡμέραν νά σᾶς ἴδω ἱκανούς εἰς τήν ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν χρεῶν σας. δέν ἔχετε ἀνάγκην νά ὑπάγετε εἰς ξένους καί μεμακρυσμένους τόπους διά νά ἐμπορευθῆτε τήν καλήν ἐμπορίαν. ἀλλά μέσα εἰς τούς κόλπους μου εὐρίσχετε τόν πολύτιμον θησαυρόν τῆς παιδείας. φανῆτε, λοιπόν, τέκνα μου ἄξια τῆς ἰδικῆς μου κηδεμονίας· πασχίσετε διά τῆς ἐπιμελείας σας ν' ἀποθέσετε τά ὄπλα τοῦ σκότους καί νά ἐνδυθῆτε τήν πανοπλίαν τοῦ Φωτός. εὐτυχεῖς ἐσεῖς ἐάν οἱ λόγοι τῆς κοινῆς μητρὸς ριζώσωσιν εἰς τήν ψυχὴν σας. τρισευτυχῆς δέ καί ἐγώ, ὅστις ἀναδέχομαι τήν ὁδηγίαν τοῦ πνεύματός σας, ἐάν δυνηθῶ νά σᾶς ἀποκαταστήσω ὁποῖους σᾶς ἐπιθυμεῖ(;) ἡ πατρὶς καί τό ἔθνος, εὐσεβεῖς εἰς τόν Θεόν, εὐπειθεῖς εἰς τούς νόμους, θερμούς ζηλωτάς τῶν κοινῶν συμφερόντων καί μ' ἕνα λόγον ἀνυποκρίτους ὁπαδούς τῆς ἀρετῆς.

Δέν ἔχετε τώρα νά φοβηθῆτε, ἀγαπητοί παῖδες, τήν ὀλέθριον ἀμάθειαν ἐκ τῆς ὁποίας οἱ προγενέστεροι Νέοι κατέτριψαν τήν πολύτιμον ἡλικίαν των εἰς τά σχολεῖα μέ πολλά ὀλίγους καρπούς. δέν θέλετε περιορισθῆ εἰς μόνα τά Γραμματικά. Ἡ Γραμματικὴ, ἡ Ποιητικὴ, ἡ Γεωγραφία, ἡ Ἱστορία, ἡ Ἀριθμητικὴ, ἰδοῦ ποῖα θέλουσι εἶσθε τό ὑποκείμενον τῶν ἐνασχολήσεών σας. αἱ νεώτεραι (μία ἀράδα τοῦ κειμένου ἀπεκόπη κατὰ τὴ φωτογράφησίν της) Γραμματικαὶ εἶναι ἐργασίαι... κάμνουσιν ἐπιστηριζομένη εἰς ταῦτα τά δύο (δυσνόητο) νά μεταβαίνῃ ὁ μαθητὴς ἀπὸ τά γνωστά εἰς τά ἄγνωστα. Καί τίποτε νά μὴ λέγῃ χωρὶς νά τό ἐννοῆ, ὑπόσχεται νά σᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τούς μεγάλους ἐκείνους καί ἀνωφελεῖς κόπους καί νά σᾶς ἐμβάσῃ τάχιστα εἰς τὰ λαμπρά τῆς φιλοσοφίας ἀνάκτορα. ἐάν εἰς ταύτην τήν ἐράνιον μέθοδον ἐνώσετε καί τήν ἰδικὴν σας ἐπιμέλειαν καί φιλοπονίαν θέλετε... νά θριαμβεύσετε κατὰ τῆς ἀμαθείας καί νά ἐορτάσετε μίαν ἡμέραν διπλὰ τὰ ἐπινίκια καί κατὰ τῆς τυραννίδος καί τῆς ἀπαιδευσίας.

Καιρὸς εἶναι νά ἀναφέρω τώρα, φίλοι Συμπατριῶται, ὁποῖον ἔχομεν χρέος ὅλοι εἰς τήν σχολὴν ταύτην. ἐπειδὴ κοινὴ εἶναι ἡ ἐξ αὐτῆς

ώφέλεια, κοινή πρέπει νά καταβάλωμεν καί τήν εἰς αὐτήν ἐπιμέλειαν. αὕτη πρέπει νά εἶναι τό ὑποκείμενον τοῦ ζήλου καί τῶν φροντίδων μας. Πρόκειται ποτέ λόγος περί αὐτῆς; ὅλοι πρόθυμοι διά νά τήν βοηθήσωμεν μέ ὄλας μας τάς δυνάμεις. Ζητεῖ νά τήν βλάβη τις διά νά ἐκπληροῦσθαι τάς ἀπανθρώπους ὀρέξεις του; ὅλοι ἐναντίον ἐκείνου, ὡς ἐχθροῦ δεινοῦ τῆς πατρίδος. ἐάν ὅλοι μέ σύμπνοιαν καί ἐνθουσιασμόν κινήθωμεν ὑπέρ αὐτῆς, θέλομεν δυνηθῆ νά τήν ἀποκαταστήσομεν λαμπρότεραν παρ' ὅτι ἦτο τό πρῶτον. Ναί ἀγαπητοί! αὐτό μᾶς ζητεῖ μέ δάκρυα ἢ πατρὶς ὡς ἀπαρχήν τῶν πρὸς αὐτήν χρεῶν μας. μὴ παραδράμωμεν τήν αἴτησίν της, μὴ στέρξωμεν νά τήν ἀναγκάσωμεν (;) μέ ἀγανάκτησιν νά μᾶς εἰπῆ:

«ἄλλως δ' ἄρ' ὑμᾶς ὦ τέκν' ἐξεθρεφάμην
ἄλλως δ' ἐμόχθην καί κατεστάνθην πόνοις»^(δ)

Ἄς σεβασθῶμεν τάς ἱεράς σκιάς τῶν πατέρων μας, οἱ ὅποιοι κατέβαλαν κόπους, ἐθυσίασαν τό ἴδιόν των συμφέρον διά νά συστήσωσι τό κοινόν τοῦτο τῆς πατρίδος παιδευτήριον. ἄς φαντασθῶμεν αὐτούς ὅτι παρα...ἀπράκτως οἱ ἀγῶνες των. ἔπειτα διά ἀγάπην τῆς πατρίδος ποῖαν ἄλλην εὐκαιρίαν περιμένομεν διά νά δείξωμεν τόν ὑπέρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ζῆλον μας; ἢ ποῖον ἄλλο θέλομεν εὐρεῖ συμφερότερον εἰς τήν πατρίδα, παρά τήν σύστασιν τῆς Σχολῆς ταύτης; αὕτη ἡ Σχολή δέν ἐγέννησε τοσοῦτους Ἀρχιερεῖς, καί δέν ἐφώτισε τοσοῦτους καί συμπατριώτας καί ξένους καί ἀπό αὐτήν δέν ἐξήρτηται καί ἡ κοινή τῆς πατρίδος καί ἡ μερική ἐκάστου εὐδαιμονία; διατί λοιπόν τόσον ἀδιάφοροι; διατί τόσον νωθοὶ εἰς τά ἀληθινὰ μας συμφέροντα;

Θεέ ὕψιστε! δός τήν οὐράνιον σου χάριν εἰς τοὺς ἀσεβεῖς λατρευ-

(δ). «Ἄλλως ἄρ' ὑμᾶς, ὦ τέκν', ἐξεθρεφάμην, ἄλλως δ' ἐμόχθου καί κατεξάνθην πόνοις».

[στερράς ἐνεγκοῦσ' ἐν τόκοις ἀλγηδόνας]1031

Εὐριπίδου, Μήδεια, στιχ. 1029-1030 + 1.

Τά παραθέματα τῶν ὑποσημ. (α) καί (δ) τοῦ λόγου τοῦ Ν. Σπεράντσα, ἀποκατεστημένα γλωσσικά ἀπό τόν λαμπρό φιλόλογο, τέως Γυμνασιάρχη - Λυκειάρχην μας, ἐκλεκτό φίλο κ. Νίκο Προμπονά, μεταφράζονται ἀπό τόν ἴδιο ὡς ἑξῆς:

(α) «Νά θεωρεῖς ὅτι ἡ μόρφωση (ὡς ἀποτέλεσμα ἀνατροφῆς καί ἐκπαίδευσης) εἶναι ἀγαθὸν τόσο μεγαλύτερον ἀπὸ τήν ἀμορφωσιά (ἀγραμματοσύνη), ὅσο, ἐνῶ ὅσοι διαπράττουν κακές πράξεις ἀποβλέπουν σέ κάποιον κέρδος, ἀντίθετα οἱ ἀμόρφωτοι, ὄχι μόνο δέν ἔχουν ὄφελος, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ζημιώνονται. Γιατί πολλές φορές οἱ ἀμόρφωτοι τιμωρήθηκαν ἔμπρακτα γιὰ τίς λύπες πού προκάλεσαν στοὺς ἄλλους μέ τά λόγια τους (πληρώνοντας ἔτσι ἀκριβὰ τά σφάλματά τους)».

(β) «Παιδιά μου, ἄδικα λοιπόν σᾶς ἀνέθρεψα (μέ τόν καλύτερον τρόπο), ἄδικα μοχθοῦσα καί μέ λ(ε)ιώναν τά βάσανα [κι' ἄδικα τράβηξα τοὺς σκληροὺς πόνοους τῆς γέννας σας]».

Τόν κ. Προμπονά εὐχαριστοῦμε ἀπὸ καρδιάς.

τάς... καί εἰς ἡμᾶς βλέμμα ἰλαρόν ἀπό τό ὕψος τῆς θείας σου δόξης. ἐξάλειψον τήν τυραννίαν, φυγάδευσον τήν ἀποτρόπαιον ἀμάθειαν ἢ ὁποῖα μολύνει τήν εἰκόνα σου. εἶπέ πάλιν καί τώρα γεννηθήτω φῶς, καί γεννήσεται φῶς. ἔμπνευσον εἰς ἡμᾶς ὁμόνοιαν, ἀγάπην πρὸς τήν πατρίδα, ζῆλον πρὸς τήν ἀρετήν καί σοφίαν. Τήν ὑπερτάτην ἡμῶν Διοίκησιν κράτυνον. εὐλόγησον τοὺς ὁποίους καταβάλλει ἀγῶνας διὰ νά στερεωθῶσιν οἱ νόμοι, νά βασιλεύσῃ ἡ δικαιοσύνη καί νά διαδοθῶσι τά φῶτα εἰς ὅλην τήν ἔκτασιν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ὁδήγησον καί ἡμᾶς εἰς τό νά αἰσθανθῶμεν καί νά ζητῶμεν τά ἀληθινά μας συμφέροντα καί τώρα καί πάντοτε. ἀμήν.

Τέλος»¹⁴

Β'. Ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς Σχολῆς.

Τό γεγονός τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς Σχολῆς γνωστοποιήθηκε στήν ἐφημερίδα «Φίλος τοῦ Νόμου», ἡ ὁποία δημοσίευσε τό ἐπόμενο κείμενο:

«Πρὸς τόν ἐκδότην τοῦ «Φίλου τοῦ Νόμου».

Ἡ ἐνταῦθα ἑλληνική σχολή, διάσημος διὰ τήν ἀρχαιότητά της, λαμπρά διὰ τοὺς ὁποίους ἐγέννησε καρπούς, χρηματίσασα πολλοὺς χρόνους κοινόν τῶν Κυκλάδων παιδευτήριον, ἐσχάτως δέ διὰ τὰς περιστάσεις σχεδόν ἐρημωθεῖσα, ἔμελλεν ἤδη νά ἀνεγερθῇ διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν φιλομούσων πατριωτῶν καί μάλιστα τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν ἀρχιερέως πρώην Μοσχονησίου κυρίου Βαρθολομαίου. Οὗτος ὁ ἀληθῆς ποιμὴν ἐλάμπρυνε περισσότερο τήν ἀρετήν του μέ τόν πρὸς τήν παιδείαν διάπυρον ζῆλον του. Εἶθε πολλοὺς τοιοῦτους ἀρχιερεῖς νά εἶχε τό ἔθνος, στολισμένους μέ παιδείαν καί ζῆλον πνέοντας ὑπὲρ αὐτῆς.

Εἰς τὰς 10 τοῦ ἤδη τρέχοντος ἔγινεν ἡ ἀνήκουσα παράταξις εἰς τήν ἀνοιξιν τῆς σχολῆς. Ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῶν ἱερέων ἔψαλαν ἀγιασμόν παρόντος τοῦ ἐπάρχου μετὰ τῶν δημογερόντων καί πολλῶν ἄλλων πατριωτῶν. Μετὰ τήν ἱεροπραξίαν ἐξεφώνησεν ἀρμόδιον λόγον ὁ ἐλλογιμώτατος κύριος Ν. Σπεράντσας, διδάσκαλος τῆς αὐτῆς σχολῆς.

Ἐν Σίφνῳ τήν 15 Φεβρουαρίου 1825»¹⁵

Ὁ Νικόλαος Χρυσόγελος, μετὰ τόν διορισμό Ἐφόρου τῆς Παιδείας, (τοῦ Γρηγορίου Κωνσταντᾶ), ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νά περιέλθῃ τὰ νησιά μέσα στόν ἴδιο χρόνο γιά τή διακρίβωση τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως πού ἐπικρατοῦσε σ' αὐτά, τόν ἐνημέρωσε λεπτομερῶς γιά τὰ τελευ-

14. Ὁ λόγος ἀνήκει στά Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, ἀτυχῶς ὅμως μᾶς ἐξέπεσαν τὰ ἀρχεῖακά στοιχεῖα του.

15. Δαυίδ Ἀντωνίου, Ἡ Ἑκπαίδευση, σελ. 418.

ταίως συντρέξαντα στή Σίφνο καί ὁ Ἔφορος ἀπέστειλε στόν Σπεράντσα τήν ἐπομένη ἐπιστολή:

«Ἐλλογιμώτατε

Ὁ παραστάτης (= ἀντιπρόσωπος, βουλευτής) τῆς πατρίδος σας καί Διδάσκαλός σου κ. Ν. Χρυσόγελος μέ ἐπληροφόρησεν ὅτι ἀκολουθεῖς μέ ἐπιμέλειαν καί ζῆλον τό θεάρεστον καί κοινωφελές διδασκαλικόν ἔργον εἰς τήν πατρίδα σου· μοί παρέστησεν ὅμως ἐν ταύτῳ καί τήν δυσκολίαν ὅπου δοκιμάζεις εἰς τό νά λαμβάνης ἐν καιρῷ τόν μισθόν σου· σέ ἐπαινῶ τέκνον χρηστόν τῆς πατρίδος διά τό πρῶτον καί σέ παρακαλῶ νά ἔχης ὑπομονήν διά τό δεύτερον· ἡ διοίκησις ἔλαβε πρόνοιαν καί περί μισθοδοσίας τῶν διδασκάλων καί ἐντός ὀλίγου ἐκδίδεται ψήφισμα περί τούτου κοινῶς πρός πάσας τάς ἐπαρχίας καί παύει καί αὐτή ἡ ἀνωμαλία. Ἐν τοσοῦτῳ δέ ἀγωνίζου τόν καλόν ἀγῶνα ὑπομένων καί μικράν δυσκολίαν καί ἔσται, ὅσον οὔπω, καιρός νά λάβης τήν ἀντιμισθίαν τῆς ὑπομονῆς σου καί τόν δίκαιον ἔπαινον παρά τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως διά τήν πατρικήν σου προαίρεσιν. Ὑγίαινε.

Τῆ 10 Μαρτίου 1825, ἐν Ναυπλίῳ.

Ὁ τῆς Παιδείας Ἔφορος
ΓΡΗΓΟΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ»¹⁶

Καί κατά τή δεύτερη αὐτή περίοδο διδασκαλίας του ὁ Σπεράντσας «ἐκτός ὀκτακοσίων γροσίων», ὅπως ἔγραφε πολύ ἀργότερα (12-9-1835), «τά ὁποῖα ἔλαβα εἰς ὄλο τό διάστημα τῶν 16 μηνῶν, ἀπό τήν 10ην Φεβρουαρίου 1825 μέχρι τέλους Ἰουνίου 1826,... ἀπό ἐράνους καί ἄλλας τοιούτου εἶδους βοήθειας πρός παραμυθίαν τῶν ἀναγκῶν μου, τίποτε ἄλλο δέν ἀπήλαυσα».¹⁷

Πράγματι, πρωτοστατοῦντος τοῦ τοποτηρητοῦ τῆς Μητροπόλεως Σίφνου πρῶην Μοσχονησίων Βαρθολομαίου, ὁ ὁποῖος προσέφερε καί προσωπικῶς ἰκανά ποσά στόν διδάσκαλο,¹⁸ καί ἄλλοι πολῖτες τόν συμπαραστέκονταν οἰκονομικά ἀφοῦ, ἐκτός ἀπό τήν πληρωμή τοῦ Σπεράντσα, ἡ Σχολή παρουσίαζε καί ἀνάγκες ἐπισκευῆς στό παμπάλαιο κτίριό της. Ἐνώπιον καί τῆς ἀδυναμίας τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως νά παράσχει οἰκονομική βοήθεια λόγω τοῦ συνεχιζομένου πολέμου, ὁ Σπεράντσας βρέθηκε καί πάλι στήν ἀνάγκη νά παραιτηθεῖ τῆς προσφορᾶς τῶν ὑπηρεσιῶν του καί νά ἀναζητήσῃ ἄλλοῦ διδασκαλική θέση. Ἦταν

16. Συμειωίδη, *Τά Γράμματα*, σελ. 29.

17. «Σιφνιακά», 3 (1993), σελ. 33, ὅπου πίνακας τῶν ὄσων χρημάτων ἔλαβε τότε ὁ διδάσκαλος.

18. Αὐτόθι.

δ' αὐτή στή νῆσο Ἴο, ὅπου οἱ κάτοικοί της προῆλθαν στή σύσταση Σχολῆς, στήν ὁποία ὁ Σπεράντσας δίδαξε τότε «μέ μισθόν 1300 γροσίων ἕν ἔτος, μέχρι τοῦ 1828». Κατά τήν πρόσληψη τοῦ Σπεράντσα οἱ Νιῶτες ἀπηύθυναν πρὸς τήν Ἑλληνική Πολιτεία τήν ἀκόλουθη ἀναφορά τους:

«Ἑλληνική Πολιτεία
Πρὸς τήν ἐπί τοῦ Δικαίου καί τῆς Παιδείας
Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας
Ἡ Δημογεροντία Ἴου.

Ἐλήφθη τό ὑπ' ἀριθμ. 686 διάταγμα τῆς Γραμματείας ταύτης, ἐγκρίνον τήν αἴτησιν τήν ὁποίαν ἔκαμεν ἡ ἐνταῦθα Δημογεροντία διά τῆς πρὸς τήν Γραμματεῖαν ταύτην ἀναφορᾶς της ὑπ' ἀρ. 45 περί τῆς σχολῆς, τό ὁποῖον κοινοποιηθέν εἰς τήν κοινότητα εὐχαριστήθη μεγάλως, ἰδοῦσα τήν ὁποίαν ἐπεχειρίσθη πρᾶξιν τελειομένην καί μέ τήν συγκατάθεσιν τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως...

...Ἐν τούτοις, κατά χρέος καί κατά ζήτησιν τῆς ἐξόχου ταύτης Γραμματείας, ἡ Δημογεροντία σπεύδει διά τῆς παρούσης της νά βάλῃ ὑπ' ὄψιν τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως τά πρακτικά τῆς ἐπί τῆς συστάσεως τῆς σχολῆς ἐπιτροπῆς, ἀφοῦ ἐξεῦρε τόν μικρόν τοῦτον πόρον, ἐφρόντισε καί περί τῆς εἰσάξεως ἑνός καλοῦ διδασκάλου, ὅστις εἶναι Νικόλαος, ὁ Σπεράντζας ὁ ἐκ Σίφνου καί ὅστις συστηθεῖς πρό πολλοῦ, ἄρχισε τήν ἐξακολούθησιν τῶν διδασκαλικῶν του χρεῶν, ἐπαγγελλόμενος καί διδάσκων συγχρόνως τήν τε ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον καί τήν παλαιάν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καί ὅτι ἡ αὐτὴ ἐπιτροπὴ ἐπιθυμοῦσα νά φέρῃ τό ὁποῖον ἐπεφορτίσθη ἔργον τήν σχολήν εἰς τήν ἀνήκουσαν ἐντέλειαν καί γνωρίζουσα ὅτι ἡ παστάς εἰς τήν ὁποίαν ἔκαμεν ἀρχὴν ὁ διδασκαλος νά διδάσκη τήν ἀλληλοδιδασκτικὴν, μικρὰ οὔσα δέν ὑποδέχεται τόν ὑπάρχοντα ἀριθμόν τῆς Νεολαίας, ἄρχισεν ἤδη ν' ἀνεγείρη τήν ἀπαιτουμένην εἰς αὐτὴν οἰκοδομήν...»¹⁹.

Εἶχαν δηλαδή ἀρχίσει νά ἀνεγείρουν καί νέο κτίριο γιὰ τό σχολεῖο τους.

Ὅμως, τό Σχολεῖο τῆς Σίφνου, μέ τὴ μεγάλη ἱστορικὴ παράδοση στόν κυκλαδικό καί τόν ἄλλο ἑλληνικό χῶρο, ἔπαυσε καί πάλι τὴ λειτουργία του ἐπὶ δύο χρόνια, μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1828. Παρόλο τοῦτο, κατά μαρτυρία τοῦ Γάλλου φιλέλληνα Dutroine, τόν ὁποῖο ἀπέστειλε στά νησιά τό 1828 ὁ Κυβερνήτης Ἴω. Καποδίστριας προ-

19. Ἀντωνίου, Ἡ Ἑκπαίδευση, τόμ. Β', σελ. 185-186.

κειμένου νά διακριβώσει τήν κατάσταση τῆς Ἐκπαίδευσης σ' αὐτά, στή Σίφνο δίδαξαν ἰδιωτικά κατά τό ἔτος 1827 τέσσερις ἑλληνοδιδάσκαλοι! Πρόκειται γιά τόν Σίφνιο Ἀγγελέτο Ἀβρά, τόν Κοσμᾶ Μακᾶ, ἀπό τή Χίο, τόν Σίφνιο, ἐπίσης, Ἰωάννη Βιλλοραζίνο καί τόν ἐκ Πελοποννήσου Γερμανό.²⁰

Γ'. Οἱ Διδάσκαλοι τοῦ ἔτους 1827.

1. Ἀπό τούς ἀνωτέρω διδασκάλους, ὁ Κοσμᾶς Μακᾶς, Χίος, ἀνευρίσκεται στή Σίφνο ἀπό παλαιότερα, ἀπό τίς ἀρχές, τουλάχιστον, τοῦ ἔτους 1813 (Φεβρουαρ. 11), ἀποκαλούμενος ἀπό τότε «διδάσκαλος».²¹ Ὅπως δ' ἀναφέρει ὁ Κιμῳλῖος Ἰωάννης Οἰκονόμου Ἀφεντάκης, «ἐν ἔτει 1826, Δεκεμβρίου 5, ἐπῆγα εἰς τήν σίφνον... διά νά σπουδάσω μέ τόν Δευτερεύοντα καί ἕκαμα ἐκεῖ χρόνον ἕνα καί ἐδιδασκόμην παρ' ἑνός Χίου ὀνομαζομένου Κοσμᾶ».²²

Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Δευτερεύων ἦταν ἀγιογράφος καί εἶναι φυσικό νά θεωρήσει κανεῖς ὅτι ὁ Ἀφεντάκης θά σπούδαζε πλησίον του τήν ἀγιογραφική Τέχνη. Ὅμως, οἱ νεώτερες πληροφορίες βεβαιώνουν ὅτι ὁ Κοσμᾶς ἦταν ἕνας πολύ καλός ἑλληνοδιδάσκαλος, ὄχι ἀπλός γραμματοδιδάσκαλος στοιχείων τῆς Γλώσσας. Μάλιστα ὁ διδάσκαλος Λεόντιος Ἀναστασιάδης, ὁ ὁποῖος ἐξήτασε στό Ναύπλιο (2-6-1834) τόν Κοσμᾶ προκειμένου νά βεβαιωθεῖ ἡ ικανότητά του γιά νά διοριστεῖ ἀπό τό Δημόσιο διδάσκαλος, ἔγραφε στήν ἔκθεσή του ὅτι μέχρι τότε διατελοῦσε «διδάσκαλος ἐν Πάρῳ εἰς τά λεγόμενα τρία χωριά Κεφάλου· οὗτος ἐμαθήτευσεν εἰς τό ἐν Χίῳ Γυμνάσιον ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου· γνώστης τήν Ἰταλικήν, ἔχει καί ἀρχάς τῆς Γαλλικῆς. ἐδιδάχθη καί παρά τοῦ Μακαρίτου Ἰωάννη Τζελεπῆ Ἀριθμητικὴν καί Γεωμετρίαν· ἤκουσε καί Ρητορικὴν τήν πολύφυλλον τοῦ Ἐρμογένους καί Λογικὴν· ἐξετασθεὶς ὡς διδάσκαλος τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων, ἔδειξεν ὅτι ἐσπούδασε περὶ τά ἑλληνικά, ὅτε ἐσπούδαζον περὶ ταῦτα εἶναι καλός».²³

Βάσει τῶν ἀνωτέρω μαρτυριῶν καί, ἰδιαίτερα, τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Ἀφεντάκη ὅτι ἐπῆγε στή Σίφνο «νά σπουδάσει μέ τόν Δευτερεύοντα» καί «ἔκανε ἐκεῖ ἕνα χρόνο» διδασκόμενος ἀπό τόν Χιώτη Κοσμᾶ, θά

20. Αὐτόθι, σελ. 381.

21. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 11.

22. «Σιφνιακά», 8 (2000), σελ. 110, ὅπου καταγράψαμε (ἐσφαλμένα;) τόν Μεκᾶ στοὺς ζωγράφους, λόγω τῆς συνεργασίας του μέ τόν ἀγιογράφο Δευτερεύοντα.

23. Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους (Γ.Α.Κ.), Γραμματ. Ἐκκλησιαστ. καί Δημοσίας Ἐκπαιδευσεως (1833-1848), Κλάδος Β', Παιδείας, Θυρίς 138, Φάκ. 2.

πρέπει νά θεωρήσουμε ὅτι ὁ Δευτερεύων εἶχε ἰδρύσει ἰδιωτικό σχολεῖο, στό ὁποῖο δίδασκε καί ὁ Κοσμᾶς Μακᾶς. Ὁ τελευταῖος, πάντως, διέμενε μόνιμα στή Σίφνο τοῦλάχιστον ἀπό τοῦ ἔτους 1813, κατοικοῦσε στό χωριό τῆς Καταβατῆς καί τό 1828 φέρεται ἔγαμος μέ ἕνα ἄρρεν τέκνο (ἀπογραφή 1828).²⁴ Κατ' ἄλλην μαρτυρία (22-3-1836) τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς Σίφνου «ὁ κ. Ν. Σπεράντσας ἐδίδασκε καιρόν τινα εἰς τήν ἐνταῦθα Ἑλληνικήν Σχολήν τά Γραμματικά, ὁ δέ Γεώργιος Ψαραύτης ὡσαύτως εἰς τό χωρίον τοῦ Ἀρτεμῶνος καί Κοσμᾶς τις Χῖος εἰς τά λοιπά χωρία τῆς αὐτῆς Νήσου»,²⁵ δηλαδή Σταυρίου καί Καταβατῆς-Ἐξαμπέλων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δύο ἐξάγονται συμπεράσματα:

α) Ὅτι καί ὅταν λειτουργοῦσε κανονικά ἡ Σχολή τῆς Σίφνου, δηλ. προεπαναστατικά, μέ διδάσκαλο τόν Ν. Χρυσόγελο, ὁ Κοσμᾶς Μακᾶς δίδασκε ἰδιωτικά παιδιά τῶν χωρίων Καταβατῆς-Ἐξαμπέλων λόγῳ, προφανῶς, τῆς ἀποστάσεως ἀπ' αὐτά τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος τῆς Σχολῆς κάτω ἀπό τό Κάστρο.

β) Ὅτι καί κατά τίς πολύμηνες διακοπές λειτουργίας τῆς Σχολῆς κατά τήν ἐπαναστατική περίοδο, ἄλλα σχολεῖα, ἰδιωτικά, δίδασκαν ὅσους μαθητές εἶχαν τήν οικονομική δυνατότητα νά πληρώνουν τοὺς διδασκάλους. Οἱ ὑπόλοιποι καί περισσότεροι ἐστεροῦντο τῶν μαθημάτων τους.

2. Ὁ Ἰωάννης Βιλλοραζῖνος, πού ἀναφέρεται ἀπό τόν Dutrone, Σίφνιος μάλιστα, γεννημένος τό ἔτος 1798, καί ἑλληνοδιδάσκαλος, δίδασκε, ἐπίσης, τό 1827. Τό ἐπώνυμό του βέβαια ξενίζει κάπως καί δέν ἀποκλείεται νά ἔχει ἀποδοθεῖ ἐσφαλμένα. Ἴσως τό ὀρθόν εἶναι «Βαρεζίνας», κατά γνωστό μαθητή τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου κατά τό ἔτος 1836, ὁ ὁποῖος καταγράφεται «Δημήτριος Βαρεζίνας» μέ ἔτος γέννησης στή Σίφνο τό 1824.²⁶

3. Ἰδιωτικά φέρεται νά δίδαξε τά ἑλληνικά καί ὁ Σίφνιος Ἀγγελέτος Ἀβρᾶς, τό ἴδιο ἔτος 1827 (κατά τόν Dutrone), ἄν καί ὁ ἴδιος ὁ διδάσκαλος στίς μετέπειτα πολλές αὐτοβιογραφικές πληροφορίες του δέν κάνει λόγο σχετικῶς, ἀλλ' ἀρχίζει τήν προσφορά τῶν διδασκαλικῶν ὑπηρεσιῶν του ἀπό τοῦ ἔτους 1828 στό γειτονικό νησί τῆς Μήλου.²⁷

24. «Σιφνιακά», 10 (2002), σελ. 122.

25. «Σιφνιακά», 3 (1993), σελ. 34.

26. Αὐτόθι, σελ. 88.

27. Τή βιβλιογραφία γιά τόν διδάσκαλο βλ. στά «Σιφνιακά», 10 (2002), σελ. 11, ὑποσ. 1.

4. Τέλος, ὁ Γερμανός, Πελοποννήσιος, ἑλληνοδιδάσκαλος, ἐπίσης, κατὰ Dutronne, δίδαξε καί αὐτός ἰδιωτικά, ἀλλ' ἄλλες εἰδήσεις γι' αὐτόν δέν ἔχουμε. Πολύ πιθανόν νά ἦταν κληρικός, ἂν κρίνουμε ἀπό τό ὄνομά του.

Δ'. Κυβερνητικές «ἐνέργειες» γιά τήν ἐπαναλειτουργία τῆς Σχολῆς.

Κατά Μάϊον τοῦ 1827 ὁ Νικόλαος Σπεράντσας ἐπῆγε στόν Πόρο, ἔδρα τῆς Ἀντικυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, γιά νά διεκδικήσει, μέσω αὐτῆς, τούς δεδουλευμένους μισθοῦς του. Ὑπέβαλε δέ καί τό ἐπόμενο ὑπόμνημα:

«Σεβαστή Ἀντικυβερνητική Ἐπιτροπή

Ἀπό τήν ἀρχήν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος μας διορισθεῖς διδάσκαλος εἰς τήν κοινήν τῆς πατρίδος μου Σίφνου Σχολήν ὠφέλησα τό κατά δύναμιν τήν ἐκεῖσε νεολαίαν, χωρίς ἐγώ νά λάβω οὐδ' ἓνα ὀβολόν μισθόν τῆς διδασκαλίας μου· ἀλλά δανειζόμενος καί ζῶν μέ μεγάλην στενοχωρίαν μόλις ἐμπόρεσα νά διαρκέσω ἓνα καί ἥμισυν ἐνιαυτόν εἰς τό ὑπόυργημα τοῦτο· ἔπειτα ἀνεχώρησα μή ὑποφέρων πλέον τήν κακοπάθειαν, καί τό μεγαλύτερον, διότι δέν εὔρισκα πλέον νά δανεισθῶ εἰς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν μου.

Ἡ Σχολή αὕτη ἂν καί ἔχη ἱκανήν ποσότητα χρημάτων εἰς τά κοινά τῆς Σίφνου καί Σεριφου, ὥστε νά πληρόνεται κατ' ἔτος ὁ διδάσκαλος ἀπό τόν ἐνιαύσιον τόκον αὐτῶν, ποτέ ὅμως δέν ἀπεφάσισαν νά μέ δώσωσιν οὔτε μέρος μικρόν τοῦ μισθοῦ μου διά ζωτροφίαν μου· μετά παρέλευσιν ἱκανοῦ χρόνου πάλιν ἀνέλαβα τό αὐτό ὑπόυργημα, κατὰ προτροπήν τοῦ καλοῦ πατριώτου κυρίου Νικολάου Χρυσογέλου, διά συνδρομῆς τοῦ ὁποίου καί τοῦ ἐπάρχου ἐστάθην ἓνα χρόνον καί ἥμισυν, ἔχων τά προζωάρκιά μου· ἀλλά βλέπων ὅτι οἱ πατριῶται μου τό μέν φῶς τῆς παιδείας θέλουν, νά πληρόνωσιν ὅμως δέν στέργουν ὀλότελα, καί μή λαμβάνων πλέον οὐδέ τά πρὸς τό ζῆν, ἐπαραιτήθην.

Ἦδη δέ βιαζόμενος ἀπό μίαν ἰσχυράν ἔνδειαν καί ἀπό τούς δανειστάς μου καθεκάστην ἀπαιτούμενος, προστρέχω εἰς τήν εὐσπλαγχνίαν τῆς Σεβαστῆς Ἀντικυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς καί παρακαλῶ νά λάβῃ οἶκτον εἰς τήν ἐσχάτην μου ἀμηχανίαν καί διά σεβαστῆς ἐπιταγῆς τῆς νά ὑποχρέωσιν τούς συμπατριώτας μου νά μέ δώσωσι τοῦλάχιστον χίλια πεντακόσια γρόσια διά λογαριασμόν τῶν μισθῶν μου, ἧ καί αὐτούς τούς Σεριφίους, οἱ ὅποιοι ἐπτά χρόνων ἤδη τόκον κατακρατοῦσι τῶν τῆς Σχολῆς χρημάτων.

Δι' ἀγάπην τῆς πατρίδος! διά τά ἐκχυθέντα αἵματα τῶν ὁμογενῶν προμάχων τῆς Ἐλευθερίας! μή μ' ἐγκαταλείψετε νά γίνω θῦμα τῆς

ένδειας· καθότι οὔτε γῆν ἔχω διά νά μέ τρέφῃ μέ τάς προσόδους της, οὔτε κανένα ἄλλον πόρον παρά μόνον τό ἐπάγγελμά μου, ὡς καί ἡ πατρίς τό γνωρίζει καί ὁ κύριος Νικόλαος Χρυσόγελος ἐμπορεῖ νά σᾶς πληροφορήσῃ· μή μ' ἀφίσετε εἰς τήν διάκρισιν τῶν συμπατριωτῶν μου, οἵτινες ὠφεληθέντες ἀπό ἐμέ τά μέγιστα, βλέπουν μέ ἀδιαφορίαν νά κινδυνεύω ἀπό τήν ἀπορίαν, ἀλλά, ὡς ἀπαιτεῖ τό δίκαιον, ἐπιβάλετε εἰς αὐτούς σφοδρῶς καί ἀπαραιτήτως τήν ἔκτισιν τούτου τοῦ χρέους.

Σᾶς εἶμαι μέ βαθύτατον σέβας

Τήν 4 Μαΐου 1827

ἐν Πόρῳ

ὄλος ὑποκλινῆς καί εὐπειθῆς

ὁ Νικόλαος Σπεράντσας»²⁸

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς Γ. Γλαράκης ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς προκρίτους καί δημογέροντες τῆς Σίφνου τό ἐπόμενο, αὐστηροῦ ὕφους, ἔγγραφο:

«Ἄρ. 640

Ἑλληνική Πολιτεία

Ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ

Πρὸς τοὺς Προκρίτους καί Δημογέροντας Σίφνου

Ὁ κύριος Ν. Σπεράντζας παραπονεῖται δι' ἀναφορᾶς του ὅτι διδάσκων τήν νεολαίαν τῆς πατρίδος σας εἰς τήν κοινήν σχολήν ὑπὲρ τοὺς τρεῖς χρόνους δέν ἔλαβε τόν μισθόν του, μολονότι ἡ κοινή σχολή ταύτης τῆς Νήσου ἔχει ἰκανὴν ποσότητα χρημάτων εἰς τά κοινὰ τῆς Σίφνου καί Σερίφου ἐκ τοῦ τόκου τῶν ὁποίων ἠμπορούσατε νά παραμυθήσετε τάς χρείας τοῦ νέου τούτου.

Ἡ Κυβέρνησις θεωροῦσα τήν κατάστασιν τοῦ νέου καί νομίζουσα χρέος της νά ὑπερασπισθῇ τά δικάιά του, σᾶς διατάττει νά ἐξοικονομήσητε τοῦτον ἀπὸ τῶν τόκων τῶν κοινῶν χρεῶν ἢ συνεισφέροντες ἀναλόγως τῆς καταστάσεως ὅσοι εἴχετε τοὺς παῖδας σας ὑπ' αὐτόν, ἕως ὅτου νά διατάξῃ ἡ Βουλὴ περὶ τῶν κοινῶν χρεῶν.

Ἡ ἐκ μέρους σας ἀδιαφορία θέλει νομισθῇ ἔγκλημα ἀπειθείας καί ἀγνωμοσύνης πρὸς τοὺς μεγαλητέρους εὐεργέτας σας.

Τήν 8 Μαΐου 1827, ἐν Πόρῳ

Ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Γ. Γλαράκης».²⁹

Ὁ Γ. Γλαράκης ζήτησε παράλληλα καί τῆ γνώμη τοῦ Νικ. Χρυσόγελου ἐπὶ τοῦ θέματος, ὁ ὁποῖος ὑπέβαλε καί τό ἐπόμενο ὑπόμνημα:

28. Ἀντωνίου, Ἡ Ἐκπαίδευσις, τόμ. Β', σελ. 128-130.

29. Αὐτόθι, σελ. 134-135.

«Πρός τήν Σεβαστήν Ἀντικυβερνητικήν Ἐπιτροπήν

Ἡ νῆσος τῆς Σίφνου εὐτύχησε πρό πολλῶν χρόνων νά ἔχη σχολεῖον Ἑλληνικόν κοινόν, παιδευτήριον κοινόν ὄλων τῶν Κυκλάδων. Ἄλλ' εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας, ἐπειδή οἱ πόροι τοῦ σχολείου τούτου εἶναι ἐκ τῶν ὁποίων ἔχει δανείων εἰς τὰ κοινά τῆς Σίφνου καί Σεριφου, μένει ἀπροστάτευτον καί στερημένον διδασκάλους. Τινές φιλόκαλοι Σίφνιοι ἠμπόρεσαν ἄχρι τοῦδε νά ἐξοικονομήσωσι τόν διδάσκαλον, ἀλλ' ἤδη ἀποκαμόντες καί οὗτοι, δέν συνεισφέρει πλέον κανεῖς εἰς μισθόν διδασκάλου.

Χρέος ἔχων νά συνεργῶ εἰς τήν σύστασιν τῆς σχολῆς ταύτης, ἀναφέρω εἰς τήν Σ. Κυβέρνησιν παρακαλῶν νά διορισθῆ ὡς πόρος μικρός τοῦ διδασκάλου τὰ κτήματα μερικῶν καλογήρων, οἱ ὅποιοι προλαβόντως ἀπέθανον εἰς τό Μονήδριον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, συνιστάμενα εἰς μερικά ἀμπέλια καί χωράφια, τὰ ὅποια δέν δίδουν εἰσόδημα πλέον τῶν τριακοσίων γροσίων· νά διατάξῃ δέ τόν Κύριον Μαρίνον Πάον, νέον φιλομαθῆ καί πεπαιδευμένον, νά προστατήσῃ εἰς ταῦτα τὰ κτήματα καί νά ἐξοικονομήσῃ καί ἀπό τὰ λοιπά Μοναστήρια ὀλίγα τινά εἰς μισθόν τοῦ διδασκάλου.

Εὐέλπις ὅτι θέλω εὐρεῖ πρόθυμον τήν Σ. Κυβέρνησιν εἰς τήν σύστασιν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου καλοῦ, μένω μέ ὄλον τόν σέβας.

Ἐν Πόρῳ τήν 9 Μαΐου 1827

ὁ πολίτης
N. Χρυσόγελος»³⁰

Μετά τό ὑπόμνημα τοῦ Νικ. Χρυσογέλου καί τὰ προτεινόμενα σ' αὐτό, ὁ Γ. Γλαράκης ἀπηύθυνε στό Ἐφορεῖον τῆς Σίφνου καί τό ἐπόμενο ἔγγραφο του μέ σχετικές συστάσεις:

«Ἑλληνική Πολιτεία
Ἡ Ἀντικυβερνητική Ἐπιτροπή
Πρός τό Ἐφορεῖον Σίφνου

Ἡ Κυβέρνησις πληροφορεῖται μέ δυσαρέσκειάν της ὅτι τό κατά τήν νῆσον κοινόν σχολεῖον, ἐπίσημον διά τήν παλαιότητα, κινδυνεύει νά ἐρημωθῆ καί ἡ νεολαία σας ἀπαίδευτος δι' ἔλλειψιν διδασκάλου.

Ἡ Κυβέρνησις χρέος ἔχουσα νά ἐπαγρυπνῆ διά τήν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας σας διατάττει νά κάμετε πάντα τρόπον διά νά ἐξοικονομητε τόν μισθόν τοῦ διδασκάλου ἢ ἀπό τῶν τόκων τῶν κοινῶν δανείων τῆς σχολῆς αὐτῆς, ἢ ἐκ συνεισφορᾶς· πρὸς εὐκολίαν δέ διορίζει τὰ εἰσοδή-

30. Αὐτόθι, σελ. 135.

ματα τῶν καλογήρων τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου (οἱ ὅποιοι προλαβόντως ἐτελεύτησαν) εἰς μισθόν τοῦ διδασκάλου, ἐπιφορτίζουσα τὸν συμπατριώτην σας κύριον Μαρίνον Πάον τὴν πρόνοιαν ταύτην.

Διατάττεται δέ καί τό Ἐφορεῖον καί οἱ Δημογέροντες νά συνεργήσωσι τά δυνατά εἰς σύστασιν τούτου τοῦ καλοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ὠφέλειαν ἐδοκιμάσατε πολλάκις οἱ ἴδιοι.

Ἐν Πόρῳ τὴν 9 Μαΐου 1827

Ἡ Ἀντικυβερνητικὴ Ἐπιτροπὴ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Γ. Γλαράκης»³¹

Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς Σχολῆς δέν ἔγινε δυνατή, δεδομένου ὅτι οἱ Κοινότητες Σίφνου καί Σεριφου ἀδυνατοῦσαν νά ἐξοφλήσουν τά χρέη τους, τά εἰσοδήματα τῶν θανόντων ἱερομονάχων τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου (μονῆς τῶν Φυρογίων) ἀπὸ τά ἐλάχιστα κτήματα πού ὁ καθένας τους καλλιεργοῦσε γιὰ ἐπιβίωσή του ἦταν ἀσήμαντα, οἱ δέ γονεῖς τῶν μαθητῶν καί οἱ θεωρούμενοι εὐποροὶ δέν ἔβαζαν τό χέρι τους στήν τσέπη, ὁ καθένας γιὰ δικούς του λόγους, ἀλλά καί ἀπὸ τό πολιτικό κλίμα ἀβεβαιότητος πού ἐπικρατοῦσε στό νησί γιὰ τὴν τελικὴ ἔκβαση τῆς Ἐπανάστασης.

Ἡ Σχολὴ ἐπανελειτούργησε στίς 2 Ὀκτωβρίου 1828 μέ διδάσκαλο τόν Γεώργιο Ψαράυτη τοῦ Ἁγίου Ἀντίπα, ὁ ὅποιος δοκίμασε τίς ἴδιες πικρίες μέ τόν Νικόλαο Σπεράντσα, ὅπως ἔχομε ἱστορήσει λεπτομερῶς.³² Ὁ τελευταῖος, ὅταν ὁ συμπολίτης καί διδάσκαλός του Νικ. Χρυσόγελος διατελοῦσε Ὑπουργός τῆς Παιδείας ἐπὶ Κυβερνήτου, τοῦ ἀπηύθυνε τρεῖς ἐπιστολές ζητώντας τὴν ἀνεύρεση τρόπου πληρωμῆς τῶν δεδουλευμένων μισθῶν του στό Σχολεῖο τῆς Σίφνου κατὰ τὴν Ἐπανάσταση. Τίς ἐπιστολές αὐτές ἔχομε ἤδη δημοσιεύσει στό ἔγκριτο περιοδικό «Νέα Ἐστία» ἔτος ΛΔ', τόμ. 68ος, τεῦχος 799/15 Ὀκτ. 1960, ἀλλά θεωροῦμε, σκόπιμο νά θησαυρίσουμε καί ἐδῶ, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ. Ἔχουν ὡς ἐξῆς:

Ἐπιστολὴ 1

«Πρὸς τόν, ἐπὶ τῆς δημοσίου Παιδείας καί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματέα τῆς Κυβερνήσεως.

Εὐγενέστατε

Σᾶς εἶναι ἱκανῶς γνωστὴ ἡ γινομένη εἰς ἐμέ ἀδικία ἐκ μέρους τῆς

31. Αὐτόθι, σελ. 136.

32. «Σιφνιακά», 3 (1993), σελ. 7 ἐπ.

πατρίδος, ἥτις ποτέ δέν ἠθέλησεν οὔτ' ἐξ ἰδίας προαιρέσεως νά ἀνταμείψῃ τούς κόπους μου, ἀποδώσασα τούς μισθούς μου, οὔτε εἰς διαταγὰς αὐστηράς νά ὑπακούσῃ.

Κύριε! ἐγώ δέν ἐδάνεισα εἰς τά κοινά διά νά περιμένω ἐν καιρῷ νά λάβω τό δίκαιόν μου, ὅταν ἐκεῖνα εὐπορήσωσι· ἡ ὑπόθεσίς μου προσέτι δέν ἀνάγεται εἰς δικαστήρια, διότι εἶναι ἀποφασισμένη ἀπό τήν δικαιοσύνην καί ἀπό τάς ἀρχάς τῆς Ἑλλάδος· δέν μένει ἄλλο παρά ἡ ἐκτέλεσις.

Ἦθεν παρακαλῶ τήν Γραμματείαν ταύτην καθό χρεωστοῦσα νά περιθάλη τούς διδασκάλους, καί μάλιστα δυστυχεστάτους διδασκάλους, νά ἐνεργήσῃ διά ἐντόνων διαταγῶν τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως τήν δικαίαν λῆψιν τῶν μισθῶν μου.

Σᾶς μένω εὐσεβάστως
τῆν 29 Σεπτεμβρίου 1829
ἐν Ἐρμουπόλει Σύρας

δοῦλος ταπεινότατος
ὁ Ν. Σπεράντσας.»

Ἐπιστολή 2

«Σεβαστέ μου Διδάσκαλε

Ἄμα φθάσας εἰς τήν Πατρίδα δέν ἔλειψα νά ἐπισκεφθῶ ἀμέσως τήν κοινήν μας Σχολήν, ὅπου ἠσθάνθην ἐν ταύτῳ χαράν καί λύπην, χαράν μέν διά τήν πληθύν τῶν μαθητῶν καί φιλομάθειάν των, λύπην δέ διά τήν ἐρήμωσιν τῆς Σχολῆς καί ἔλλειψιν τῶν πρὸς εὐπαίδευσιν τῆς νεολαίας μέσων. Μία μόνη παρηγορία μέ μένει, ὅτι θέλει γρήγορα παύσειν ἡ τοιαύτη ἔλλειψις διά τῆς προμηθείας τῆς Σ(εβαστῆς) Κυβερνήσεως καί τῆς ἰδικῆς σας προστασίας.

Ὁ νῦν διδάσκων εἶναι φιλόπρονος καί φιλότιμος ὡς τόν γνωρίζετε καλλήτερα παρ' ἐμέ· ἀλλ' ἔχει δικαιολογήματα μέγιστα νά παραιτῆται, διότι δέν λαμβάνει τούς μισθούς του. ὅθεν συμφώνως ἀναφερόμεθα καί οἱ δύο πρὸς τήν εὐγενίαν σας καί παρακαλοῦμεν νά μὴν μᾶς ἀφήσετε ἐγκαταλελειμμένους, ἀλλά νά μᾶς περιθάλητε ὡς τέκνα ἰδικά σας. διότι ἂν ὁ Παῦλος ἐδικαιοῦτο νά ὀνομάζῃ τέκνα του διά τῆς διδασκαλίας του φωτισθέντας «ἐν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ διά τοῦ εὐαγγελίου ἐγώ ὑμᾶς ἐγέννησα», ὅχι ὀλιγώτερον ἢ εὐγενία σας ἔχετε πατρικόν δικαίωμα εἰς τούς μαθητάς σας, τούς ὁποίους διά τῆς παιδείας ἐγεννήσατε. μένω μέ ὅλην τήν χρηστήν ἐλπίδα τῆς ἐπισκέψεώς σας καί μέ τό βαθύτατον υἱκόν σέβας.

τῆ 7 Νοεμβρίου 1829
Ἐν Σίφνω

ὅλος ὑποκλινέστατος
ὁ Ν. Σπεράντσας»

Ἐπιστολή 3

«Σεβαστέ καί περισπούδαστε.

Ἔλαβα τήν εἰς τήν 8 τοῦ ἤδη παύσαντος μηνολογουμένην ἐπιστολήν σας, ὅπου εἶδον μέ ἄκραν ἠδονήν τῆς ψυχῆς τήν ὁποίαν σώζετε πρός ἐμέ στοργήν καί τήν προθυμίαν εἰς τό νά ἐκπεραιωθῆ ἡ αἴτησίς μου· σᾶς εἶμαι λοιπόν διά τοῦτο ὄλος εὐγνωμονέστατος καί θερμότατος εἰς θεόν ἰκέτης διά νά σᾶς χαρίζη ζωήν μακράν καί ἄπταιστον εὐημερίαν εἰς τό ὅποιον τρέχετε στάδιον τῆς δόξης. Τοῦτο ὅμως παρακαλῶ καί σᾶς ὀρκίζω εἰς τήν ζωήν τοῦ τρισεβάστου Κυβερνήτου νά μή γίνη ἀργοπορία διότι ἐγώ σβύζω κατά κράτος, ὁ δυστυχῆς ἀδελφός μου Ἀπόστολος, κληνῆρης ὧν ἀπό ἐμέ περιμένει ἔλεον, καί οἱ δάνεισταί μου μέ καταπιέζουσι σφοδρῶς, ἀπαιτοῦντες ὅσα μέ ἐδάνεισαν εἰς τήν πρώτην περίοδον τῆς σχολαρχίας μου καί νομίζοντες ὅτι ἐκέρδησα ἱκανά εἰς Σῦραν,³³ ἐνῶ σᾶς ὀμνύω τήν ἱεράν ἀλήθειαν, δέν μέ ἀρκοῦν νά ξεχειμάσω ἐδῶ. Ποῦ λοιπόν νά καταφύγω; ποῖος νά μέ συνδράμη; δι' ἀγάπην Θεοῦ!!! λάβετε οἶκτον καί ἐνεργήσετε διά νά ἐκδοθῆ διαταγή τῆς Α.Ε. διαλαμβάνουσα νά πληρωθῶ ἐκ τῶν ὄσων κρατεῖ ὁ Μαρινάκης εἰς Μῆλον, καθῶς ὁ ἴδιος μέ εἶπεν ὅτι θέλει σᾶς γράφειν, καί ἄν τοῦτο γίνη, βέβαια θέλω σᾶς ὑπολάβειν οὐράνιον εὐεργέτην καί συνευφημεῖν ὁμοῦ μέ τούς εὐγνώμονας συμπολίτας τούς ὁποίους ἀκούων δέν ἠμπορῶ νά κρατηθῶ ἀπό τά δάκρυα τῆς χαρᾶς.

Εἰς τό προλαβόν γράμμα μου σᾶς ἐπερίκλεια τόν λογαριασμόν καί πρῖν μέ διατάξετε. τῶρα δέ σᾶς στέλλω διά τοῦ Ἀρχιερέως ἕνα ὀνομαστικόν κατάλογον, ὑπογραμμένον ἀπό αὐτόν τόν Ἴδιον τῶν ὅσα ἔλαβα εἰς τήν δευτέραν περίοδον ὅπου θέλετε ἰδεῖν ἐν λάθος ὅτι ἀντί τῶν 700 γρ. εἶναι 822.³⁴

μένω εὐσεβάστως
τήν 5 δεκεμβρίου 1829
ἐν Σίφνω

ὑποκλινέστατος δοῦλος
καί ὡς υἱός
ὁ Ν. Σπεράντσας»

Ἀπό τή δεύτερη ἐπιστολή τοῦ Σπεράντσα πληροφορούμεθα ὅτι καί ὁ, ἀπό 1ης Ὀκτωβρίου 1828, διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς Γεώργιος Ψαραύτης, δέν πληρώνονταν ἔγκαιρα τούς μισθοῦς του (βλ. Σιμεωνίδη, Τά Γράμματα..., σελ. 34 ἐπ.). Εἶχε καί αὐτός γράφει σχετικῶς στόν Νικόλαο Χρυσόγελο δύο ἐπιστολές στίς 24 Σεπτεμβρίου καί στίς 10 Δεκεμβρίου 1829 ἐπικαλούμενος τή συμπαράστασή του. Ἡ δεύ-

33. Φαίνεται πῶς, μετά τό Σχολεῖο τῆς Ἴου, ὁ Ν. Σπεράντσας δίδαξε καί στή Σύρα.

34. Βλ. τόν Πίνακα στά «Σιφνιακά», 3 (1993), σελ. 33, ὑποσ. 31.

τερη ἐξ αὐτῶν ἔχει δημοσιευθεῖ, ἐπίσης, στό περιοδ. «Νέα Ἐστία», ἔτος ΛΕ', τόμ. 69ος, τεῦχος 809, 15 Μαρτίου 1961. Οἱ δύο αὐτές ἐπιστολές ἔχουν ὡς ἐξῆς:

«Πρός τόν, ἐπί τῆς Δημοσίας Παιδείας,
Γραμματέα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄπό τά ἐγκλειόμενα ἔγγραφα παρατηρεῖ τό Ὑπουργεῖον ὅτι διωρίσθην διδάσκαλος ἐνταῦθα Κοινῆς Σχολῆς. Ἐνῶ κατά τό ε' ἄρθρον τῶν, εἰς τό συμφωνητικόν μου, ὀδηγιῶν ἔπρεπεν ἡ Ἐπαρχιακή Δημογεροντία μέ τήν σύμπραξιν τῶν, ἐπί τῆς Σχολῆς, ἐπιτρόπων, νά πληρῶνῃ πρός ἐμέ κατά τετραμηνίαν τό ἔν τρίτον τοῦ συμφωνηθέντος μισθοῦ, παρῆλθεν ἤδη ἐνιαυτός ὅλος ἀφοῦ ἀνεδέχθην τό ἔργον τοῦτο καί δέν ἔλαβον εἰμή γρόσια πεντακόσια. Νο 500, καί ταῦτα μέ πολλάς δυσκολίας καί ἀντιστάσεις.

Πληρωθείσης τῆς Β' τετραμηνίας, ἀνέφερον πρός τήν Δημογεροντίαν καί περί τῆς Β' δόσεως, ἀλλ' ὁ ὑπεροπτικός τρόπος αὐτῆς, τόν ὁποῖον ἔδειξαν εἰς τά ἀναφερόμενα, ἡ ἀδιαφορία αὐτῆς εἰς τήν σύστασιν τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος, τῶν Ἐπιτρόπων ἡ ἀμέλεια εἰς τά πρός αὐτούς ἀναγόμενα χρέη καί ἄλλα παρόμοια μ' ἐκίνησαν νά ἀφεθῶ καί ἄκων ἀπό τό ὁποῖον μετηρχόμην ἔργου διαμαρτυρόμενος κατ' αὐτῶν.

Τρεῖς ἡμέρας μετά τήν παραίτησίν μου, βάλλουσα ὑπ' ὄψιν ἡ Δημογεροντία τά δίκαιά μου, θεωρήσασα καί τήν ἀνάγκην τοῦ νά ἐνασχολῆται ἡ νεολαία, ὡς καί πρότερον, εἰς τήν Ἡθικήν τῆς μόρφωσιν, ἐπιθυμοῦσα δέ νά ἀπαλλαγῇ τοῦ λοιποῦ ἀπό τό χρέος τοῦτο, προσκαλέσασα τινάς ἐκ τῶν προκρίτων, ἀντικατέστησαν ἐπί τῆς Σχολῆς νέους Ἐπιτρόπους, τούς κυρίους Πέτρον Ἰ. Πάον καί Ἰ. Λειμβαῖον, ἐπιτρέψασα δῆθεν πρός αὐτούς πᾶσαν φροντίδα τοῦ νά εὔρωσι πόρους νά ἐξοικονομήσωσι μισθούς καί νά προμηθεύσωσι τά, εἰς ἀπαρτισμόν τῆς Σχολῆς, συντελοῦνται μέσα, ὡς νά ἠδύνατο ἡ δευτέρα αὕτη Ἐπιτροπή νά ἐκτελέσῃ βελτίονα τῆς πρώτης, ἐνόσω τά πράγματα ἦσαν σύμφωνα μέ τούς λόγους.

Οἱ νέοι οὔτοι Ἐπίτροποι ἀρχόμενοι τῶν πράξεών των, προηγουμένως μ' ἐπροσχάλεσαν νά ἐπαναλάβω τάς ἐργασίας μου ὑποσχόμενοι αὐτοί ἐγγράφως νά πληρῶσουν τό ἔλλειπον τοῦ μισθοῦ καί πεισθεῖς ἐπεχειρίσθην πάλιν μέ τήν αὐτήν προθυμίαν καί ζῆλον τό ἔργον μου, ὡς καί πρότερον. Καταστρώσαντες ἔπειτα κατάλογον τῶν εἰς τήν Σχολήν μαθητῶν καθυπέβαλον ἕκαστον αὐτῶν εἰς δόσιν μικροῦ τινος πρός πορισμόν ἑξακοσίων γροσίων Νο 600 ὀφειλομένων ἔτι πρός ἐμέ, ἀλλά τοῦτο ἐματαιώθη διά τήν ἀχρηματίαν τῶν πτωχῶν μαθητῶν. Ἐμεταχειρίσθησαν τρίτον ἄλλον τρόπον, ἀλλά καί ἐνταῦθα ἀπέτυχον τῆς ἐλπι-

ζομένης ἐκβάσεως. Οὕτως ἐγὼ μὲν διήνυσα τὴν ἐνιαύσιον ταύτην Περίοδον ἀπαιτῶν τὸν μισθὸν μου, οὗτοι δέ, προβάλλοντες τὸ σημεραύριον, ὡς νὰ ἦτον δυνατόν νὰ θεραπεύσω οὕτω τὰς ἀνάγκας μου. Ἦδη ἐσχάτως ἀκούω ἀπὸ στόματος τῶν ἰδίων, ὅτι ἡ Σ(εβαστή) Κυβέρνησις ἤτις προνοεῖ ἐν γένει δι' ὅλα τὰ σχολεῖα, θέλει λάβῃ πρόνοιαν καὶ περὶ τοῦ μισθοῦ μου καὶ περὶ τῶν λοιπῶν.

Ἀπεγνωσμένος λοιπὸν διὰ τὸ παρελθόν, καθ' ὅσον ἀνάγεται πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ἐπιτρόπους, ἀμφίβολος διὰ τὸ μέλλον, προστρέχω πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο παρακαλῶ νὰ διατάξῃ πόθεν ἔχω νὰ λάβω τὸν μισθὸν τοῦτον διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς Νεολαίας ὑπερμέτρους πόνους μου. Συγχρόνως ἄς πληροφορηθῇ τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο, ὅτι προσκληθεῖς ἀπὸ τὴν ἐνταῦθα Δημογεροντίαν, ἔθυσσα τὸ ἴδιόν μου συμφέρον διὰ τὸ κοινόν τῆς Πατρίδος ὄφελος, ἀποπληρῶν τὰ εἰς αὐτὴν χρέη μου. Καὶ ἀφορῶν εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ πρόοδον τῶν μαθητῶν μου μᾶλλον, παρά εἰς τὸ ἴδιον συμφέρον, κατένευσα καὶ μέ τὸν ἐλάχιστον μισθὸν ἐπ' ἐλπίδι ταχείας ἀυξήσεως· τούτου τὴν μικρότητα θεωρῆσαν τὸ Ὑπουργεῖον, παρακαλῶ θερμῶς νὰ προσθέσῃ τὴν ἀνήκουσαν αὐξήσιν, διὰ νὰ μ' ἐξαρκῇ εἰς τὰς χρεῖας μου· μένω δέ μέ τὸ βαθύτατον σέβας.

Ἐν Σίφνῳ τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1829

Ὁ διδάσκαλος τῆς Κοινῆς Σχολῆς
Γεώργιος Ψαρούτης». ³⁵

* * *

«Σεβαστέ μοι Διδάσκαλε Κύριε Νικόλαε.

Σᾶς εἶμαι εὐγνώμων, διότι διὰ τῶν συντόνων προσπαθειῶν σας ἔλαβον τὴν ἀποπλήρωσιν τοῦ μισθοῦ μου τοῦ παρελθόντος ἔτους γρό(σια) ἑξακόσια, εὐελπὶς ὅτι καὶ τοῦ λοιποῦ δέν θέλω μένει ὑστερημένος τούτου, διὰ τῆς κηδεμονίας σας. Ἔδωσα δέ καὶ πρὸς τὴν φιλότατην σας Κυρίαν Κυριακῶ (παρ' ἧς μοί ἐμετρήθησαν)³⁶ ἀποδεικτικόν ἐπικυρωμένον παρά τῆς Ἐπαρχιακῆς Δημογεροντίας.

Ἐν τούτῳ ἔρχομαι καὶ αὖθις νὰ σᾶς ὑπενθημίσω ὅσα καὶ δι' ἄλλων μου γραμμάτων σᾶς ἔγραφον. Γνωρίζει κάλλιστα ὁ Σεβαστός μοι Διδάσκαλος καὶ πατήρ μου, ὅτι εἰς τὴν ἐνταῦθα Κοινήν Σχολήν εὐρίσκονται ἤδη μαθηταὶ ἱκανοὶ (ὡς ὁ ὀνομαστικός κατάλογος, τὸν ὁποῖον σᾶς διευθύνει ἢ Ἐπιτροπὴ αὐτῆς διὰ τοῦ Προσωρ. Διοικητηρίου Νάξου κ.λπ.)³⁷ τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς αὐξάνει καθ' ἡμέραν. καὶ ἐκ τούτου ἄς

35. Γ.Α.Κ./Ὑπουργεῖο Παιδείας, Β'-II-8(ε), Σεπτ. 1829. Σχολικά.

36. Κυριακῶ = ἡ σύζυγος τοῦ Ν. Χρυσογέλου, τὸ γένος Μαρούλη.

37. Συμεινίδη, *Τὰ Γράμματα*, σελ. 32 καὶ «Σιφνιακά», 10. (2002), σελ. 106-107, ὅπου ὁ ὀνομαστ. πίνακας τῶν μαθητῶν.

συμπεράνη τούς υπερμέτρους πόνους μου. τούτου ἔνεκεν ἄς μὴν εὐχαριστηθῆ (παρακαλῶ) ἢ καλοκάγαθός σας ψυχὴ εἰς τὴν μικρότητα τοῦ μισθοῦ μου, ἀλλ' ἄς διατάξῃ περὶ τούτου ὅ,τι εἶναι δικαιοτέρον καὶ εἰς ἐμέ ὠφελιμώτερον.

Θέλετε παρατηρήσει ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι μοί εἶπον, καθὼς καὶ ἄλλοτε σᾶς ἔγραψα, νά μοί δοθῆ εἰς μισθός ἑκατόν πενήντα γρ(όσια) τόν μῆνα, ἀλλ' ἐγὼ δέν ἐδέχθην αὐτὴν τὴν συμφωνίαν, διότι μήτε νέας συμφωνίας νά κάμωσι δύνανται, μήτε νά πληρόνωσιν, ἀλλὰ ἀφιέρωσα τοῦτο εἰς τὴν πρόνοιάν σας, πεπεισμένος ὅτι ταχέως θέλει μοί σταλθῆ νέον συμφωνητικόν καὶ εἰς μισθός ἀνάλογος διὰ τόν δεύτερον χρόνον τῆς σχολαρχίας μου ἀρχόμενον ἀπὸ 1^{ης} τοῦ παρελθόντος ὀκτωβρίου. Ἀφιερωμένος εἰς τό φιλοδίκαιόν σας, μένω μέ τό ἀνήκον σέβας.

Ἐν Σίφνῳ τῇ 10 Δεκεμβρίου 1829

Ὁ Εὐγνώμων μαθητῆς
Γ. Ψαράυτης»

Ἐνα μῆνα νωρίτερα ὁ Γ. Ψαράυτης εἶχεν ἀποστείλει στόν Ὑπουργό τῆς Παιδείας Νικ. Χρυσόγελο καὶ τὴν ἐπομένη λίαν ἐνδιαφέρουσα ἐπιστολή του:

«Πρός τόν, ἐπί τῆς Δημοσίας Παιδείας,
Γραμματέα τῆς Σ(εβαστῆς) Κυβερνήσεως.

Καί μέχρι τοῦδε δέν ἔπαυσα σεβαστέ μοι Διδάσκαλε τό νά ζητῶ τόν μισθόν μου, ἀλλά δέν γνωρίζω, εἴτε ἢ κακὴ μου τύχη, εἴτε ἢ ἀγνωμοσύνη τῶν συμπολιτῶν μου μέ ὑστερεῖ τούτου. δέν μοί μένει ἄλλη ἐλπίς, παρά νά προσκαταφύγω καὶ αὐθις μέ τό ἰδιαίτερόν μου τοῦτο γραμματίον πρὸς τὴν εὐγενεῖάν σας καὶ ἀφοῦ σᾶς ὑπενθυμίσω τὴν ὀποιαν γνωρίζετε ἔνδειάν μου, τούς ὑπὲρ τῆς Νεολαίας υπερμέτρους πόνους, τὴν πληθύν τῶν εἰς τὴν Σχολήν ταύτην μαθητευομένων, παρακαλῶ νά ἐνεργήσετε ἐν τάχει ὅσα εἰς τὴν προλαβοῦσαν πρὸς τὴν Γραμματεῖαν ἀναφοράν μου ἐκθέτω.

Ἀπὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1828, καθ' ὃν ἔλαβον τό προσκλητήριον, μέχρι πρώτης τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου τοῦ 1829 μοί χρεωστῶνται δι' ἀποπλήρωσιν τοῦ μισθοῦ μου γρ(όσια) 650· ἂν ἀγαπᾶτε ἄς προστεθῶσι καὶ 18 ζημία νομισματικῆ τῶν, ἅπερ ἔλαβον, πεντακοσίων. Ἀπὸ α^{ης} τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου ἀνέφερον πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Σχολείου περὶ αὐξήσεως τοῦ μισθοῦ καὶ μέ ἀπεκρίθη νά λαμβάνω ἔκτοτε ἀπὸ τὴν Γραμματεῖαν μηνιαῖον 150 γρ(όσια) καὶ νά ἰδεάσῃ περὶ τούτων καὶ τὴν Γραμματεῖαν, ἴσως μεταρρυθμίση τὴν συμφωνίαν ταύτην ἐπὶ τό κρεῖττον.

Ἐλπίζων ὅτι ἢ εὐγενεῖά σας ποτέ δέν θέλει παραμελήσῃ ὅσα συντείνουσι πρὸς ὠφέλειάν μου καὶ ὅτι τὴν νέαν ταύτην συμφωνίαν θέλει τὴν

προσεπαυξήση διά τήν πληθύν τῶν μαθητῶν καί διά τήν φιλοπονίαν μου, περιμένω μέ πεποιθήσιν ὅτι θέλει μοι διορισθῆ διά τῆς Προνοίας σας ἔν μηνιαῖον διακοσίων γροσίων καί ὅτι ἡ εὐγενεία σας θέλετε μοί ἐξαποστείλει αὐτόθεν τό συμφωνητικόν τοῦτο καί εἰς πόσας δόσεις. Γράφων ἰδιαιτέρως πρός εἰδότα δέν ἐκτείνομαι περισσότερον.

Ὁ κύριος Ν. Σπεράντσας ἀναφέρθη πρός τήν Γραμματείαν περί τοῦ μισθοῦ του καί ζητᾶ ἱκανήν ποσότητα. Ἐνθυμεῖσθε πρός τούτοις ὅτι μετά τήν ἀπό τῆς Σχολῆς παραίτησίν σας μέ ἐδιωρίσατε εἰς τόν Ἅγιον Ἀντύπαν, ὅπου ἐδίδασκον τούς παῖδας Ἀρτεμῶνος, Σταυρίου καί τινας τῶν Ἐξαμπέλων μέ ρητήν συμφωνίαν νά πληρωθῶ ἀπό τούς τόκους τῶν χρημάτων τῆς Κοινῆς Σχολῆς. Ἄν ὁ Σπεράντσας δικαιωθῆ νά λάβῃ ὅσα ζητεῖ, ὡς κοινός τότε διδάσκαλος, δέν ἐλπίζω νά ἀδικηθῶ καί ἐγώ ὅσον κατά τοῦτο, διά τόν αὐτόν λόγον. διότι ἔχω καί Προστάτην τήν εὐγενείαν σας, παρ' οὗ καί ἐσυστήθην τότε ἐκεῖ, μετά τῶν προκρίτων τῶν εἰρημένων μερῶν.

Τέσσαρας χρόνους ἐδίδασκον τότε, τούς μέν δύο χωρίς νά λάβω εἰμή μόνον τριάντα γρόσια ἀπό μερικούς· τό δέ λοιπόν διάστημα ἐλάμβανον ἔν φωμίον πρός παρηγορίαν τῆς ἀνάγκης μου. ἀφίνω λοιπόν τά δίκαιά μου ταῦτα προβλήματα εἰς τήν κρίσιν τῆς Γραμματείας καί ἄς κάμη ὅτι γνωρίζει, ἴσως ἀπαιτήσω τοῦλάχιστον ὅσα τότε ἐδανείσθην διά νά διδάσκω τούς Σιφνίους.

Ἐξακολουθῶ τό ἔργον μου μέ τήν αὐτήν φιλοπονίαν, πηγαίνω συχνά πρός τήν κόρην σας· κάμνω τέλος πάντων ὅτι δύναμαι διά νά ὠφελήσω καί εὐέλπισ ὅτι θέλω εἰσακουσθῆ, μένω εὐσεβάστως.

Ἐν Σίφνω τῇ 12 Νοεμβρίου 1829

Ταπεινότατος δοῦλος
Γ. Ψαρούτης». ³⁸

Ὁ Νικόλαος Σπεράντσας δέν ἔπαυσε νά διεκδικεῖ τούς ἀπλήρωτους μισθοῦς του δύο περιόδων διδασκαλίας του στήν Ἑλληνική Σχολή Σίφνου κατά τήν Ἐπανάσταση ἀκόμη καί μετά τριετίαν, κατά τήν ἐπομένη ἀναφορά του:

«Πρός τήν, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς
Δημοσίου Παιδείας, Γραμματείαν.

Πτωχός, ἀσθενής καί κατά πάντα ἔλεεινός καταφεύγω ὁ ὑποφαινόμενος εἰς τήν ἀντίληψιν τῆς Σ(εβαστῆς) Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς, διά τῆς Γραμματείας ταύτης, παρακαλῶ θερμῶς νά μέ δοθῆ τοῦλάχιστον ἔν μέρος ἀπό τούς ὁποίους ἔχω νά λαμβάνω μισθοῦς τῆς διδασκαλίας

38. Γ.Α.Κ./Ἰπουργ. Παιδείας, Β'-II-10(α), Νοεμβρ. 1829 - Σχολικά.

μου, σταθείς εις δύο εποχάς, δημόσιος διδάσκαλος εις τήν πατρίδα μου Σίφνον διά νά έμπορέσω νά ζήσω εις τούτους τούς δυστυχεῖς χρόνους.

Ἐπί τῆς προλαβούσης κυβερνήσεως διατρίβων εις Ἴον ανεφέρθην εις τήν Ἑκτακτον Ἐπιτροπήν τῶν Κεντρικῶν Κυκλάδων, ἥτις διέταξεν έντόνως τήν Ἐπαρχιακήν Δημογεροντίαν Σίφνου διά νά μέ πληρόση τούς μισθούς μου, πλήν αὐτή προφασιζομένη ὅτι τό χρηματικόν τοῦ Σχολείου εἶναι εις τά Κοινά καί δέν ἔχει πόθεν νά μέ πληρόση, ἀθέτησε τήν διαταγήν τῆς Ἐπιτροπῆς, συστηθείσης δέ τῆς ἐπί τῆς Δ(ημοσίας) Π(αιδείας) Γραμματείας πολλάκις ανεφέρθην, ἀλλ' εις μάτην, ὕστερον δέ καί προσωπικῶς ἐπαρουσιάσθην καί ἐζήτησα ἔλεος, ἀλλά τά ὦτα τῆς Γραμματείας ἦσαν πάντοτε κλεισμένα εις τάς βοάς ενός δυστυχοῦς πολίτου, ὅστις ἐθυσίασε τό πολυτιμώτερόν του πρᾶγμα, τήν ὑγείαν, διά τήν ὠφέλειαν τῆς νεολαίας, μόλις διά ἀποζημίωσιν τῶν ἐξόδων μου, ὅσα ἔκαμα εις ἐκεῖνο τό ταξείδιον, ἐσυγκατένευσε νά διατάξη τόν Διοικητήν Σίφνου νά μέ δόση Φοίνικας διαχοσίους.

Ἄλλά ἡ ἐνεστῶσα Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας τό σπουδαιότερον ἀντικείμενον εἶναι ἡ διάδοσις τῶν φώτων, καί ἐπομένως ἡ περίθαλφις τῶν διδασκάλων, οἱ ὅποιοι εἶναι τά ὄργανα τούτου, ἐλπίζω ὅτι δέν θέλει ἀπορρίψει τήν αἴτησιν ενός δυστυχοῦς, πλήν καί κοινωφελοῦς έν ταυτῶ πολίτου, ἀλλά ὅτι θέλει μέ συνδράμει καί ἐνισχύσει εις τόν καλόν ἀγῶνα τόν ὑπέρ τῆς βελτιώσεως τῶν νέων.

Καί μέ ὄλο τό βαθύτατον σέβας μένω
τήν 1 Ἰουνίου 1832 έν Σύρα.

Ὁ πολίτης
Ν. Σπεράντσας»³⁹

39. Γ.Α.Κ./Ἵπουργ. Παιδείας, Β'-V-6 (δ), Ἰούνιος 1832, Σχολικά.

Ἔγγραφα Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΚΑΙ Η ΕΚΔΗΜΙΑ
ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΙΦΝΟΥ-ΜΗΛΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ.
Η ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΚΑΙ Η ΤΥΧΗ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ.
[ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ]

Ὁ μητροπολίτης Σίφνου καὶ Μήλου Καλλίνικος Ἡλιάδης γεννήθηκε περί τό ἔτος 1765 στήν Ἀστυπάλαια, ὅπου σπούδασε τά πρῶτα γράμματα καί ἀκολούθως φοίτησε (1784-1786) στήν περίφημη Πατμιάδα Σχολή μέ διδάσκαλο τόν Δανιήλ Κεραμέα.

Στά χρόνια πού ἀκολούθησαν φαίνεται πώς δραστηριοποιήθηκε στήν Κωνσταντινούπολη ὡς κληρικός καί, ἀπό τριτεύων ἱεροδιάκονος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξελέγη κατά τόν Μάιο τοῦ 1797 ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου καί Μυκόνου. Τόν Ἰούνιο τοῦ ἴδιου χρόνου, μετά τήν οἰκειοθελῆ παραίτηση τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μήλου καί Κιμῶλου Δανιήλ, τό Πατριαρχεῖο προῆλθε στήν ἔνωση τῶν δύο ἀρχιεπισκοπῶν «τῆς τε Μύλου καί Κιμύλου καί τῆς Σίφνου καί Μυκόνου, σύν τοῖς λοιποῖς αὐτοῖς νησίοις» μέ ἀνάδειξή τους σέ μία νέα Μητρόπολη, τῆς Σίφνου καί Μήλου ἢ Σιφνομήλου μέ μητροπολίτη τόν Καλλίνικο, ὑπέρτιμον καί ἔξαρχον Αἰγαίου Πελάγους.

Ἡ νέα Μητρόπολη κατετάχθη στήν Γ΄ τάξη τῶν μητροπόλεων τοῦ Πατριαρχείου, στήν ἐνδέκατη θέση. Ἐδρα τῆς ἢ Σίφνος μέ ἐπαρχία πού τήν ἀποτελοῦσαν ἤδη δώδεκα νησιά: Μύκονος, Σέριφος, Σίκινος, Φολέγανδρος, Ἀμοργός, Ἴος, Ἀνάφη, Ἀστυπάλαια, Ἡράκλεια, Μήλος καί Κίμωλος.

Τήν ἱστορία τῆς Μητροπόλεως ἐπί τῶν ἡμερῶν τοῦ Καλλινίκου μέχρι τοῦ θανάτου του (1843) ἔχομε περιγράψει μέ ἱκανές λεπτομέρειες [«Σιφνιακά», 4 (1994), σσ. 95-124], τά μετά τόν θάνατό του ὅμως γεγονότα ἱστορήσαμε περιληπτικά [στόν ἴδιο τόμο τοῦ περιοδικοῦ, σσ. 125-129].

Ἐνεκα τούτου καί τοῦ γεγονότος ὅτι ἔχομε δημοσιεύσει ἀριθμό ἱστορικῶν ἐγγράφων τῆς τελευταίας αὐτῆς περιόδου σέ διάφορα ἔντυπα,

έφημερίδες κ.λπ.*, θεωρούμε ότι υπάρχει πρόβλημα διάσπαρτου τῶν στοιχείων τούτων καί, φυσικά, δυσχέρεια στήν ἀνεύρεσή τους ἀπό ἐνδιαφερομένους. Γιά τούς λόγους αὐτούς προερχόμαστε στήν ἔκδοση τοῦ συνόλου τῶν ἐγγράφων τούτων, δημοσιευμένων καί ἀνεκδότων, ἀπό τῶν σελίδων τοῦ περιοδικοῦ, τόσο γιατί στόν 4ο τόμο του κατεχωρίσθη, τό πρῶτον, ἡ σχετική ἐργασία, ὅσο καί διότι σ' αὐτό θησαυρίζονται «τά περισσεύσαντα κλάσματα» γιά νά μήν ἀπωλεσθοῦν.

Τά ἔγγραφα ἀνήκουν στά Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους καί περιέχονται στήν κατηγορία ἐγγράφων: «Υπουργεῖο Παιδείας - Σίφνου Ἐπισκοπή» Θυρίς 115 - Φάκ. 1.

* Ἔχουν δημοσιευθεῖ ἔγγραφα μέ τούς τίτλους:

α) Ἡ ἀσθένεια τοῦ μητροπολίτου Σίφνου αἰτία οἰκονομικῶν καταχρήσεων, ἔφημ. «Σίφνος», φ. Μαΐου 1993.

β) Τά περιουσιακά τῆς Μητροπόλεως καί τοῦ Μητροπολίτου Σίφνου Καλλινίκου, ἔφημ. «Σιφναϊκά Νέα», φ. Μαΐου 1993.

γ) Τά ἱερά ἄμφια τῆς Μητροπόλεως Σίφνου, ἔφημ. «Σιφναϊκά Νέα», φ. Ἰουνίου 1993.

δ) Ἡ τύχη τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων τῶν γυναικείων μονῶν τῆς Σίφνου, ἔφημ. «Σιφναϊκά Νέα», φφ. Ἰουλ. / Αὐγ. - Σεπτ. 1993.

ε) Τά βιβλία τῆς Μητροπόλεως Σίφνου, ἔφ. «Σιφναϊκά Νέα», φφ. Ὀκτ.-Νοεμβρ. 1993.

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

1

Περίληψη. Ὁ Πέτρος Μπαῶς, δανειστής κατὰ τό ἔτος 1819 τοῦ μητροπολίτου Σίφνου Καλλινίκου μέ τό ποσόν τῶν 1000 γροσίων, τό ὅποτον δέν ἐξόφλησε ὁ δανεισθείς λόγω τῶν γεγονότων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ζητᾶ ἀπό τήν Κυβέρνηση «νά διατάξη τά δέοντα ὅπου ἀνήκει» γιά νά τοῦ πληρωθεῖ «ή, περί ἧς ὁ λόγος, χρηματική ποσότης μετά τῶν συμφωνηθέντων τόκων». Στήν ἐνέργειά του προῆλθε ὁ Μπαῶς, ἐνόψη τῆς χειροτέρευσης τῆς κλονισμένης ὑγείας τοῦ μητροπολίτου (ὁ ὅποιος ἀπεβίωσε στίς 21 τοῦ ἐπομένου τῆς αἰτήσεως Μπάου μηνός Ἀπριλίου), προκειμένου νά διασφαλίσει τήν ἀπαίτησή του καί τήν διεκδίκησή της ὅταν τό νέο Ἑλληνικό Κράτος θά ἀπεφάσιζε τή ρύθμιση τῶν ὑποχρεώσεων τῆς Ἐκκλησίας πού εἶχαν δημιουργηθεῖ κατὰ τούς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας. Στήν αἴτησή του ὁ Μπαῶς εἶχε ἐπισυνάψει, ὡς ἀποδεικτικό στοιχεῖο, τό δανειστικό ὁμολογο τοῦ Καλλινίκου στό πρωτότυπό του, τό ὅποιο, ἐν συνεχείᾳ, παρέλαβε γιά νά τοῦ τό ἀποστείλει ὁ συμπολίτης του Ἰάκωβος Δραγάτσης, γραφέας τοῦ Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν ἀπό χρόνια.

*«Πρός τήν, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
Β(ασιλικήν) Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας.*

Ἐκ τοῦ ἐπισυνημμένου ἐν τῇ παρουσίᾳ μου ὑποσχετικοῦ τοῦ Ἀρχιερέως Σίφνου θέλει πληροφορηθεῖ ἡ Β. αὕτη Γραμματεία ὅτι ὁ ρηθείς Ἀρχιερεὺς ἐδανείσθη παρ' ἐμοῦ διά χρείας τῆς ἐπαρχίας του κατὰ τό ἔτος 1819 γρόσια 1000 μέ ὑπόσχεσιν νά μέ τά ἀποδώσῃ μετά ἕν ἔτος μέ τόν τόκον αὐτῶν. Πρό τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας ταύτης ἐξερράγη ἡ ἐθνική ἐπανάστασις καί ἐπομένως ὁ ρηθείς Ἀρχιερεὺς δέν ἐπλήρωσε τό χρέος του καί μένει εἰσέτι χρεώστης αὐτοῦ εἰς ἐμέ. Ζῶν ὅθεν εἰσέτι νέμεται τήν περί ἧς ὁ λόγος χρηματικὴν ποσότητα, ἡ δέ περιουσία τῆς ἐπαρχίας του μετά τόν θάνατόν του θέλει ἐπέλθει εἰς τό ἐκκλησιαστικόν Ταμεῖον τῆς Β(ασιλικῆς) Κυβερνήσεως.

Ἡ οἰκογένειά μου Β. Γραμματεία πολυάριθμος καί ἀπροστάτευτος συγχειμένη ἐκ δύο υἱῶν καί δύο θυγατέρων ἀφιχθεισῶν εἰς τήν νυμφεύσιμον ἡλικίαν κατήντησεν εἰς τήν ἐσχάτην ἀπορίαν, ἄν καί πρό τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο μία ἐκ τῶν εὐγενεστέρων καί εὐπορωτέρων τῶν ἐν ταῖς Κυκλάδαῖς οἰκογενειῶν.

Ἔρχομαι ὅθεν διά τῆς παρούσης μου νά παρακαλέσω ταπεινῶς τήν Β(ασιλικήν) ταύτην Γραμματείαν ὅπως εὐαρεστηθῆ ἀποβλέπουσα εἰς τό δίκαιόν μου καί εὐσπλαγχνιζομένη τήν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας μου νά διατάξῃ τά δέοντα ὅπου ἀνήκει διά νά μέ πληρωθῆ ἡ, περί ἧς ὁ λόγος, χρηματική ποσότης μετά τῶν συμφωνηθέντων τόκων.

Τό φιλοδίκαιον καί εὐσπλαγχνον τοῦ προϊσταμένου τῆς Γραμματείας ταύτης Γραμματέως μέ δίδει νά ἐλπίσω ὅτι δέν θέλει παραβλέψει τήν δικαίαν μου ταύτην αἴτησιν τῆς ὁποίας ἡ ἐκπλήρωσις θέλει φέρει ἀνακούφισιν εἰς τά δεινά μου.

Ἀθήναις τήν 4 Μαρτίου 1843

Ὑποσημειοῦμαι εὐσεβάστως
Εὐπειθέστατος
// π. μπᾶος

Τό ἐπισυνημμένον ὑποσχετικόν ὡς πρωτότυπον, παρακαλῶ τήν Β. ταύτην Γραμματείαν μετά τήν ἀνήκουσαν χρῆσιν του νά διατάξῃ τήν εἰς ἐμέ ἐπιστροφὴν του».

«Κατ' ἐντολήν τοῦ Κυρίου
Π. Βάου, παρέλαβον τό πρωτότυπον τῆς ἐνταῦθα ἐπισυναφθείσης ὁμολογίας καί τό ἀπέστειλα εἰς τόν ἴδιον.
Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ἀπριλίου 1843
Ἰ(άκωβος) Δραγάτσης».

[Συνημμένο ἀντίγραφο τοῦ δανειστικοῦ ὁμολόγου]

«ἡ ταπεινότης ἡ ἐμή διά τῆς παρούσης αὐτῆς ἐνυ
|² πογράφου καί ἐνσφραγίστου ὁμολογίας δηλοποιεῖ ὡς
|³ ἔλαβεν ἤδη δανειακῶς διά χρεῖαν καί ἀνάγκην τῆς
|⁴ ἐπαρχίας αὐτῆς παρά τοῦ εὐγενεστάτου σιὸρ Κωνσταν
|⁵ τάκη Ἰω. Βάου γρόσια τόν ἀριθμόν χίλια Ν. 1000
|⁶ κεφάλαιον ἐπί συμφωνία τόκου πρὸς γρόσια τεσ|⁷ σα-
|⁸ ράκοντα Νο 40 εἰς τό πουγγεῖον τόν χρόνον|⁸ ἄτινα
|⁹ ὑπόσχεται πληρῶσειν τῇ αὐτοῦ εὐ|⁹ γενεία ἀπό τῆς

σήμερον εἰς διορίαν χρόνου¹⁰ ἑνός· παρελθούσης δέ τῆς διορίας ταύτης,¹¹ ἂν μὴ πληρωθῶσιν, ἔχουσι τρέχειν καὶ¹² τοῦ λοιποῦ μετὰ τοῦ αὐτοῦ διαφόρου¹³ ὡς εἴρηται, μέχρι τῆς ἀποπληρώσεως¹⁴ αὐτῶν. ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο¹⁵ καὶ ἡ παροῦσα αὐτῆς ἐνυπόγραφος¹⁶ καὶ ἐνσφράγιστος ὁμολογία ἐπὶ μαρτυρία¹⁷ τῶν Πανιερωτάτων καὶ θεοπροβλήτων¹⁸ Συναδελφῶν αὐτῆς ἁγίων ἀρχιε¹⁹ρέων καὶ ὑπερτίμων καὶ ἐδόθη τῇ²⁰ αὐτοῦ εὐγενείᾳ. 1819 Μαΐου 19

¹²¹ (Τ.Σ.) Ὁ Σίφνου Καλλίνικος ὑπόσχεται

¹²² ἔπονται ἐννέα ὑπογραφαὶ δυσανάγνωστοι»

2

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

«Ἄρ. Πρωτ. 11491

Ἄρ. Διεκπ. 168

Ἐν Ἀθήναις τὴν 30 Ἀπρι-
λίου 1843

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Πρὸς τόν, ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
κ.τλ. Β. Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας

Ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 19509 διευθύνσεως κ.τλ.

Ἀπαντῶσα ἡ Σύνοδος ἐπὶ τῆς ἀπὸ 4 Μαρτίου ἐ.ἔ. ἀναφορᾶς τοῦ Πέτρου Μπάου κρίνει εὐλογον νά παρατηρήσῃ εἰς τὴν Β. ταύτην Γραμματεῖαν ὅτι τό χρέος, τοῦ ὁποίου τὴν ἐξόφλησιν ἀπαιτεῖ οὗτος, εἶναι ἐκ τῶν λεγομένων ἀυλικῶν χρεῶν καὶ εἶναι χρέος τῆς ἐπαρχίας καὶ οὐχὶ ἴδιον τοῦ κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Μήλου Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου· καὶ ἐπειδὴ περὶ τῶν ταύτης φύσεως χρεῶν, ὡς γνωρίζει καὶ ἡ Β(ασιλική) αὕτη Γραμματεία, δέν ἐλήφθη εἰσέτι κανέν μέτρον, δέν δύναται ἡ Σύνοδος νά προτρέψῃ ἢ ἄλλως νά παρακινήσῃ αὐτόν εἰς τὴν ἐξόφλησιν αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἴδιον αὐτοῦ ἂν ἦτον τό χρέος αὐτό, πάλιν δέν ἠδύνατο ἡ Σύνοδος νά πράξῃ τι, γνωρίζουσα ὅτι ὁ διαληφθεὶς ἐπίσκοπος εὐρίσκεται εἰς ἔνδειαν ἄκραν ἔχων διὰ τὴν πολυχρόνιον ἀσθένειάν του πολυειδεῖς ἀνάγκας καὶ στερούμενος καὶ αὐτῶν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων.

Ἐπιστρέφεται καὶ ἡ ἀναφορά μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ.

† Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος, Πρόεδρος

† Ὁ Μαντινείας καὶ Μεγαλοπόλεως Διονύσιος.

† Ὁ πρώην Ἡλείας Ἰωνᾶς

† Ὁ Κιναιῆθης Βαρθολομαῖος

Ὁ Γραμματεὺς
(Τ.Σ.). Θεοφάνης Σιατιστεὺς»

3

ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

«Πρ. 1478
Τήν 28 Ἀπριλίου 1843
ἐν Ἐρμουπόλει

Πρὸς τήν, ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
Β(ασιλικήν) Γραμματείαν.

Εἶδοποιουῦμεν τήν Β. Γραμματείαν ὅτι ὁ Σ(εβασμιώτατος) Μητρο-
πολίτης Μήλου ἀπεβίωσε τήν 21 τοῦ ἤδη φθίνοντος.

Εὐπειθέστατος
Ὁ Διοικητὴς Σύρου.
(ὑπογραφή)»

4

ΠΕΡΙ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΣΙΦΝΟΥ
Σ' ΕΚΕΙΝΗΝ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

«Ἄρ. Πρωτ. 11531
Ἄρ. Διεκπ. 187
Ἐν Ἀθήναις
τὴν 7 Μαΐου 1843

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Πρὸς τήν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
κ.τλ. Β(ασιλικήν) Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας

Περὶ ἀποβιώσεως κ.τλ.

Ἐξ ἀναφορᾶς τοῦ ἐν Σίφνῳ ἱερομονάχου Νεοφύτου Βενέρη ἀπὸ 24 τοῦ λήξαντος μηνὸς πληροφορεῖται ἡ Σύνοδος τὴν ἀποβίωσιν τοῦ, κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Μήλου, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κυρίου Καλλινίκου, συμβάσαν τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ὅθεν κρίνει εὐλογον ἡ Σύνοδος νὰ φέρῃ τοῦτο εἰς γνῶσιν τῆς Β(ασιλικῆς) ταύτης Γραμματείας καὶ ἐν ταύτῳ νὰ παρακαλέσῃ αὐτὴν νὰ διατάξῃ ἤδη κατὰ τὰ διατεταγμένα τὰ πρὸς ἔνωσιν τῆς χηρευσάσης ἤδη ἐπισκοπῆς Μήλου μετὰ τῆς Μητροπόλεως τοῦ Νομοῦ τῆς ἐπισκοπῆς Κυκλάδων καὶ ἐπομένως νὰ γνωστοποιήσῃ τοῦτο καὶ εἰς τὴν Σύνοδον διὰ νὰ πράξῃ καὶ αὕτη πρὸς τοῦτο κατὰ συνέπειαν ὅ,τι εἶναι τῶν καθηκόντων τῆς.

† Ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος, Πρόεδρος

† Μαντινεῖας καὶ Μεγαλοπόλεως Διονύσιος

† ὁ πρῶν Ἡλείας Ἰωνᾶς

† ὁ Κιναιῆθης Βαρθολομαῖος.

Ὁ Β'. Γραμματεὺς
(Τ.Σ.) Θεοφάνης Σιατιστεύς»

[Ἐχει δημοσιευτεῖ στὰ «Σιφνιακά», 4 (1994), σελ. 127]

ΠΡΟΩΘΗΣΗ
ΤΟΥ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

«20615/1229

Έν Ἀθήναις τῇ 8 Μαΐου 1843

Περὶ τῆς ἀποβιώσεως
τοῦ Σ. ἐπισκόπου Μήλου.

Μεγαλειότατε

Δι' ἀναφορᾶς του 28 τοῦ παρελθόντος μηνός ὁ Διοικητῆς Σύρου εἰδοποίησε τὴν Γραμματεῖαν ὅτι ὁ, κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Μήλου Σ(εβασμιώτατος) Μητροπολίτης Κύριος Καλλίνικος ἀπεβίωσε τὴν 21 Ἀπριλίου τ.ἔ.

Ἐπειδὴ ἡ Ἐπισκοπὴ τὴν ὁποίαν ὁ ἀποβιώσας Σ. ἱεράρχης διεῖπεν εἶναι ἐκ τῶν προσωρινῶν, ὑπαγομένην εἰς τὴν μόνιμον ἐπισκοπὴν τοῦ Νομοῦ Κυκλάδων, ἔπεται ὅτι κατὰ τὸ Γ' ἄρθρον τοῦ ἀπὸ 20 Νοεμβρίου/2 Δεκεμβρίου 1833 ὀργανικοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος πρέπει νὰ ἐνωθεῖ μέ τὴν Μητρόπολιν ἐν ᾧ κεῖται νομοῦ.

Διὰ τοῦτο ἐξαιτοῦμαι τὴν ὑψηλὴν τῆς Ὑ(μετέρας) Μ(εγαλειότητος) ἄδειαν διὰ νὰ ἐνεργήσω συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ εἰρημένου Γ' ἁρθρου τοῦ ὀργανικοῦ Διατάγματος καὶ εἰδοποιήσω ἐπομένως καὶ τὴν Ἱεράν Σύνοδον καὶ τὴν ἀρμοδίαν Διοικητικὴν Ἀρχήν.

Ὁ Γραμματεὺς
(ὑπογραφή)»

Σχέδιο Διατάγματος

«Ἐπὶ τῇ ὑπ' ἀριθμ. 20615 ἐκθέσει τῆς ὑμετέρας ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.τλ. Γραμματείας καὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Γ' ἁρθρου τοῦ ἀπὸ 20 Νοεμβρίου/2 Δεκεμβρίου 1833 Ὀργανικοῦ Διατάγματος, ἡ προσωρινὴ Ἐπισκοπὴ Μήλου, ἥτις διὰ τὴν ἀρτίως συμβᾶσαν τελευτὴν τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κυροῦ Καλλινίκου μένει χηρεύουσα, ἐνοῦται μέ τὴν μόνιμον Ἐπισκοπὴν τοῦ ἐν ᾧ κεῖται Νομοῦ Κυκλάδων».

ΤΑ ΑΜΦΙΑ ΚΑΙ ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ
ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΣΙΦΝΟΥ

«'Αρ. 1762/1733

'Απάντησις εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμ.

21322 ἀπὸ 16 'Ιουλίου π.ξ.

διαταγὴν του.

Τὴν 23 Μαΐου 1844

ἐν Ἐρμουπόλει

Πρὸς

τό, ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν,

Ἐπιφυλακτικῶν

Περὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποβιώσαντος

ἐπισκόπου Μήλου.

Διὰ τὴν μεσολαβήσασαν διάλυσιν τῆς Ἐπιφυλακτικῆς Μήλου ἐβραδύνθη ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀπαντωμένης διαταγῆς κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ὁποίας ἐνεργηθείσης ἀρτίως ὑπὸ τοῦ Εἰρηνοδίκου Σίφνου, ὡς ἐπιτρόπου μας, τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου καὶ τοῦ Δημάρχου ἀποσφραγίσεως τῶν τριῶν κιβωτίων, τὰ ὁποῖα περιεῖχον διάφορα σκεύη καὶ ἱερά ἄμφια τῶν διαλυθέντων γυναικείων Μονυδρίων, συνετάχθη τὸ ἀνήκον Πρωτόκολλον τῆς τε ἀποσφραγίσεως καὶ τῆς ἐκ νέου σφραγίσεως αὐτῶν, τὸ ὁποῖον καθυποβάλλεται πρὸς τὸ Ἐπιφυλακτικὸν ἐν ἀντιγράφῳ ἐπισυνημμένῳ μετὰ τῶν ἀκολούθων παρατηρήσεων:

Ἐκ τῶν ἐν Σίφνῳ ἱερέων εἰσὶ τινές ἔχοντες χρεῖαν τινῶν ἐκ τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀμφίων τούτων, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀχρηματίαν, οἱ τοιοῦτοι δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ τὰ ἀγοράσωσι πληρώνοντες μῆτε ἀμέσως, μῆτε διὰ προθεσμιῶν, ὡς φανεροῦται καὶ ἐν τῷ ἐσωκλειομένῳ πρωτοτύπῳ ἐγγράφῳ τοῦ Εἰρηνοδίκου Σίφνου. καὶ ἦτον εὐχῆς ἔργον νὰ δωρηθῶσιν εἰς τὰς ἀπόρους ἐνοριακάς ἐκκλησίας, ὅσα τοῦλάχιστον ἐξ αὐτῶν εἶναι μᾶλλον ἐφθαρμένα διὰ νὰ μὴ καταντήσωσι παντελῶς ἄχρηστα εἰς τὸ μετέπειτα, ὡς ἐκ τῆς αὐξανοῦσης φθορᾶς των.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἀργυρῶν σκευῶν προσκαλεῖται καὶ σήμερον ὁ Δήμαρχος νὰ ἐρευνήσῃ, ἂν εἶναι δυνατόν ν' ἀγορασθῶσιν ἐπὶ μετρία ἐκτιμήσει ἀπὸ τοὺς εὐπορωτέρους ἐνοριακοὺς ναοὺς καὶ πληροφορήσῃ τὴν Διοίκησιν περὶ τούτου διὰ νὰ ἐνεργήσῃ αὕτη τὰ περαιτέρω, κατὰ τὰ διατεταγμένα. Τὸν δὲ ζητηθέντα ὀνομαστικὸν κατάλογον τῶν 16 διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων τῆς Ἐπισκοπῆς, καθυποβάλλει ἡ Διοίκησις εἰς τὸ Ἐπιφυλακτικὸν διὰ τῆς παρουσίας, ἐπιφυλακτικῆς ν' ἀποστείλῃ κατόπιν καὶ τὸ καθυστεροῦν ἔτι ἀντίγραφον τῆς διαθήκης τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἐπισκόπου, περὶ τοῦ ὁποίου προσεκλήθη ἐπανειλημμένως ὁ δήμαρχος νὰ φροντίσῃ.

Εὐπειθέστατος

ἀπόντος τοῦ Διοικητοῦ Σύρου

Ὁ Γραμματεὺς

Π. Κολποδίνης».

ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

«Πρ. 2035
τὴν 6 Ἰουνίου 1843
ἐν Ἐρμουπόλει

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
Β(ασιλικήν) Γραμματείαν

Περὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποβιώσαντος ἐπισκόπου Μήλου.

Σπεύδομεν νὰ διευθύνωμεν κατάλογον τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τοῦ ἀποβιώσαντος ἐπισκόπου Μήλου καὶ τῶν κατὰ τὴν Σίφνον καὶ Μῆλον ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρόπων, περιέχοντα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν, οἷον τὰ ἀρχεῖα, τὰ ἐκκλησιαστικά βιβλία κ.λπ.

Ὁ ὑποδιοικητὴς ἀναφέρει ὅτι ἅπαντα τὰ ἐν τῷ καταλόγῳ κινητὰ κτήματα σφραγισθέντα ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Δημάρχου καὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου.

Ἐπειδὴ δὲ δέν μᾶς ἐστάλη ἀντίγραφον τῆς διαθήκης τοῦ μνησθέντος ἐπισκόπου, διετάξαμεν νὰ σταλῆ ὅσον τάχος τοιοῦτον εἰς τὴν Β(ασιλικήν) Γραμματείαν.

Εὐπειθέστατος
Ὁ Διοικητὴς Σύρου
(ὑπογραφή)»

ΑΡΓΥΡΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΜΟΝΩΝ

«Ἀριθ. Πρωτ. 26283
Ἀριθ. Διεκπ. 1375
Ἐν Ἀθήναις
τὴν 8 Ἰουνίου 1844

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἡ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν

Περὶ τινῶν ἀργυρῶν ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν ἐν Σίφνῳ.

Μεταξὺ τῆς Ἱερᾶς ἀποσκευῆς τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου διαλυθέντων γυναικειῶν μονηδρίων, ἡ ὁποία ἐτρεῖτο παρά τῷ ἐν μακαρία τῇ λήξει Σ(εβασμιωτάτῳ) ἐπισκόπῳ Μήλου, εὐρέθησαν καὶ τινὰ ἀργυρᾶ ἐκκλησιαστικά σκεύη κατὰ τὸν κατάλογον τῆς ἀπογραφῆς

τόν ὁποῖον ὁ Διοικητής Σύρου διεύθυνεν ἀρτίως εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ 23 τοῦ παρελθόντος μηνός.

Ἐπειδή ἡ μὲν Ἱερά ἀποσκευή τηρεῖται ἐν παρακαταθήκῃ εἰς τὰ πολυπληθέστερα καί ἀσφαλέστερα πάσης ἐπαρχίας μοναστήρια, τὰ δέ ἀπλά ἀργυρά ἐκκλησιαστικά σκευή, ἧ δίδονται ἐπὶ μετρία ἐκτιμήσει εἰς τὰς ἐχούσας ἀνάγκην τοιούτων ἐνοριακάς ἐκκλησίας ἢ κατατίθενται εἰς τό Ἀποθεματικόν τῆς Ἐπικρατείας Ταμεῖον, ὅπου καί ἄλλα τοιαῦτα σκευή κατὰ καιρούς ἐναπετέθησαν, διὰ τοῦτο ἐκδόντες σήμερον τὰς ἀνηκούσας διαταγὰς πρὸς τόν Διοικητήν Σύρου, καθόσον ἀφορᾷ τὴν Ἱεράν ἀποσκευὴν τῶν εἰρημένων μονηδρίων, παρηγγείλαμεν συγχρόνως εἰς αὐτόν νά παραδώσῃ εἰς τόν ἀρμόδιον οἰκονομικόν ἐπίτροπον τὰς 17 κανδήλας, τὰ τρία θυμιατήρια, τὴν λυχνίαν, καί τρία ζεύγη περιζωνίων, ἅπαντα ἀργυρά.

Τό Β' ἄρθρον τῆς ἡμετέρας προσκλήσεως πρὸς τόν διαληφθέντα Διοικητήν ὡς περὶ ταύτης ἰδίως τῆς ὑποθέσεως πραγματευόμενον, κοινοποιοῦντες ἐν ὀπισθογράφῳ πρὸς γνῶσιν ὑμῶν, παρακαλοῦμεν νά εὐαρεστηθῆτε, Κύριε Ὑπουργέ, νά ἐκδώσετε συμφώνους διαταγὰς πρὸς τόν ἀρμόδιον Οἰκονομικόν Ἐπίτροπον.

Ὁ Ὑπουργός
(ὑπογραφή)»

9

ΠΑΡΟΧΗ ΟΔΗΓΙΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΙΕΡΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

«Ἀριθ. Πρωτ. 26283
Ἀριθ. Διεμπ. 1393
Ἐν Ἀθήναις
τὴν 8 Ἰουνίου 1844

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἡ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Πρὸς τόν Διοικητήν Σύρου

Ἐπὶ τοῦ ἀρ. 762.1733, περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας τῆς εὐρεθείσης μεταξύ τῶν ἰδιωτικῶν πραγμάτων τοῦ ἀποβιώσαντος ἐπισκόπου Μήλου.

Εἰς τό ἔγγραφον ὑμῶν 23 τοῦ παρελθόντος μηνός ἀπαντῶμεν τὰ ἐξῆς: Ἐκ τῶν σκευῶν καί ἱερῶν ἀμφίων τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου διαλυθεισῶν γυναικείων Μονῶν, ἅτινα ἦσαν παρακατατεθειμένα εἰς τόν ἐπίσκοπον Μήλου καί τῶν ὁποίων τό Πρωτόκολλον τῆς ἀπογραφῆς διευθύνετε εἰς ἡμᾶς, προσκαλεῖσθε:

Α'. Τά μὲν δύο περιαργυρωμένα Ἱερά Εὐαγγέλια, δύο ἕτερα Ἱερά Εὐαγγέλια, ὧν τό ἓν μέ ὀλίγον ἄργυρον εἰς τὰ ἄκρα, ἕτερον Ἱερόν Εὐαγγέλιον περιαργυρωμένον καί τήν μικράν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, κεκαλυμμένην ἔμπροσθεν μέ λεπτόν ὑποκάμισον ἀργυροῦν καί δύο ἄλλας εἰκόνας, ὧν αἱ μέν τῆς Θεοτόκου, ἡ δέ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μέ ἐνδύματα ἔμπροσθεν ἀργυρά, τοὺς ἕξ ἀέρας καί τὰ 5 καλύμματα τοῦ Ἱεροῦ Ποτηρίου μεθέξατε τό Ἱερόν Ποτήριον μετά τῶν δισκαρίων, τοῦ... καί τῆς λαβίδος, ἀργυρά, ζυγίζοντα δρ. 145, τόν περιαργυρωμένον σταυρόν τοῦ ἁγιασμοῦ καί τοὺς τρεῖς ἄλλους σταυρούς τοῦ ἁγιασμοῦ κεκοσμημένους καί περιαργυρωμένους, τό ἄλλο Ἱερόν Ποτήριον μετά λαβίδος ἀργυρά ζυγίζοντα δρ. 117, τοὺς μεταξωτούς ἀέρας, τὰ ἑπτὰ ἀργυρά περιζώνια μέ τὰς ταινίας των, ζυγίζοντα συνάμα δρ. 200 καί τό Ἱερόν Ἀντιμήνσιον, ἅπαντα ταῦτα λέγομεν χωρίσαντες ἀπό τῶν λοιπῶν, παρακαταθέσατε εἰς μίαν τῶν ἐν Σίφνῳ διατηρουμένων μονῶν, τήν ἀσφαλεστέραν, παραδίδοντές τα εἰς τό μοναστηριακόν συμβούλιον ἐπί ἀποδείξει παραλαβῆς. Τῆς παραδόσεως πρέπει νά συνταχθῆ τακτικόν πρωτόκολλον παρουσία τῶν ἀρχῶν τῶν συνταξασῶν τήν ἀπογραφὴν καί τοῦ μοναστηριακοῦ Συμβουλίου τό ὅποῖον θέλει παραλάβει τὰ ἱερά ταῦτα σκεύη. Τό δέ πρωτόκολλον, ἀφοῦ περιγραφῶσιν εἰς αὐτό καί τό βάρος καί ἡ κατάστασις καί κομφότης ἢ σπανίας κατασκευῆ ἐκάστου εἴδους καί ὑπογραφή προσηκόντως, θέλετε τό ἀποστείλει εἰς ἡμᾶς.

Β'. Τὰς δέ πέντε ἀργυράς κανδήλας, βάρους δραμίων 300 τό ἀργυροῦν θυμιατήριον, βάρους δρ. 130, τὰ τρία ζεύγη ἀργυρῶν περιζωνίων, ὧν τό ἓν περικεχρυσωμένον, ζυγίζοντα δρ. 65, τό ἕτερον ἀργυροῦν θυμιατήριον, βάρους δρ. 150, τό ἀργυροῦν κανδήλιον βάρους δρ. 75, τὰ ἑνδεκα ἄλλα κανδήλια καί ἓν θυμιατήριον ἀργυρά, βάρους δρ. 950 καί τήν ἀργυράν λυχνίαν βάρους δρ. 200, ἅπαντα ταῦτα παραδώσατε εἰς τήν Οἰκονομικήν Ἀρχήν, διά νά φροντίσῃ αὕτη περί τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς των εἰς τό Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, ὅπως ἐάν τις τῶν αὐτόθι εὐπορωτέρων ἱερῶν ναῶν δέν ἔχει ἀνάγκην νά ζητήσῃ καί ἀγοράσῃ παρ' αὐτῆς τῆς Οἰκονομικῆς Ἀρχῆς ἐπί μετρία ἐκτιμήσει τοιαῦτα σκεύη, παρακατατεθῶσιν εἰς τό ἀποθεματικόν Ταμεῖον τῆς Ἐπικρατείας ἐν ᾧ φυλάσσονται ὅλα τὰ ὅμοια ἀργυρά σκεύη τῶν ἄλλων διαλελυμένων μονῶν.

Τῆς παραδόσεως θέλει συνταχθῆ εἰς διπλοῦν τακτικόν Πρωτόκολλον παρουσία τῶν ἀρχῶν ἐνώπιον τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡ ἀπογραφή καί τοῦ οἰκονομικοῦ ἐπιτρόπου. τό ἓν τῶν πρωτογράφων τοῦ Πρωτοκόλλου θέλετε διευθύνει εἰς ἡμᾶς.

Γ'. Τά ιερατικά ἄμφια, τούτέστιν 22 φελόνια, ὧν τά μέν 13 μεταξωτά παλαιά, τά 4 βαμβακερά, τό ἓν κόκκινον μπουγασί - 14 στιχάρια, ὧν τά μέν 5 μεταξωτά τετριμμένα, τά δέ 3 παλαιά καί σχεδόν ἄχρηστα - 2 μεταξωτά ὠράρια καί τά 17 ἐπιτραχήλια μεταξωτά, ὧν τά 13 τετριμμένα - τά 7 ζεύγη ἐπιμάνικα, ὧν τά μέν 4 μεταξωτά τά δέ 3 κεντημένα - τά δύο παλαιά ἐπιγονάτια - τά 3 σκεπάσματα τῆς ἀγίας τραπέζης, ὧν τό μέν ἓν μεταξωτόν, τό δέ ἐκ πανίου λινοῦ - καθώς καί τά δύο παλαιά ἱερά καλύμματα - ὅλα ταῦτα ἐγκρίνομεν διά νά μή φθειρῶνται κείμενα ἄχρηστα, νά διανεμηθῶσιν εἰς τάς ἀπόρους ἐνοριακάς ἐκκλησίας ἐπί ἀποδείξει τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς, τηρούμενα μέ τήν δυνατήν προσοχήν διά νά ἀποδοθῶσιν εἰς τό μετέπειτα ὅταν ζητηθῶσιν.

Δ'. Τά δύο σώματα μηναιῶν (βιβλία 24) καί τό ἓν τῶν τριωδίων, τό ἔντυπον, νά ἀφεθῶσιν εἰς χεῖρας τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου ἐπί ἀποδείξει, ἕως οὗ διατάξωμεν τήν παράδοσιν των εἰς ὅποιον Ἱερόν Ναόν ἤθελεν ἔχει ἀνάγκην τοιούτων βιβλίων. τό δέ ἕτερον τριῶδιον, τούτέστιν τό χειρόγραφον, προσκαλεῖσθε νά παραλάβετε καί διευθύνετε εἰς ἡμᾶς, διά νά κατατεθῆ εἰς τήν Βιβλιοθήκην τῆς Γραμματείας ἢ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ε'. καί τελευταῖον, ἐκ τῶν δεκαεξ βιβλίων τῆς ἐπισκοπῆς κατά τόν εἰς τό διαληφθέν ἔγγραφον ὑμῶν ἐπισυνημμένον ὀνομαστικόν κατάλογον, ἀφοῦ παραδώσετε εἰς τόν Ἐπισκοπικόν Ἐπίτροπον τό δίτομον Κυριακοδρόμιον τοῦ Ν. Θεοτόκη ὁμοῦ μέ τά εἰς τό προηγούμενον ἄρθρον διαλαμβανόμενα 26 βιβλία τῆς ἀκολουθίας, διότι πιθανόν νά χρησιμεύσῃ καί αὐτό τό Κυριακοδρόμιον (Α' καί Β' τόμ.) εἰς τινά τῶν ἀπόρων ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν, διά νά ἀναγινώσκεται ἐπ' ἐκκλησίας ἢ ἐρμηνεῖα τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς ἢ ἡ μετ' αὐτήν ἠθική ὁμιλία καθ' ἐκάστην Κυριακήν, τά λοιπά δώδεκα βιβλία τῆς Ἐπισκοπῆς παραλαμβάνοντες ἀποστείλατε εἰς ἡμᾶς μετὰ τοῦ χειρογράφου ὡς προείπομεν Τριωδίου. ἐναποθέσατέ τα δέ ἢ εἰς κιβώτιον, ἢ εἰς σακκίον, διά νά μή διαφθαρῶσι ὅσα μάλιστα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἤδη ἡμιεφθαρμένα καί διευθύνάτέ τα διά τοῦ Τελωνείου Πειραιῶς.

Προσδοκῶμεν τήν, περί τῆς ἐκτελέσεως τῆς παρούσης, ἀπάντησίν Σας.

Ο Ὑπουργός
(ὑπογραφή)»

ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ

«21322/1498

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Ἰουνίου 1843

ἐπί τοῦ ὑπ' ἀρ. 2035

Περί τῆς περιουσίας τοῦ
ἐπισκόπου καί τῆς ἐπι-
σκοπῆς Μήλου.

Πρὸς τὸν Διοικητὴν Σύρου.

Ἐλάβομεν τό ἔγγραφον ὑμῶν 6 τοῦ παρόντος μηνός καί τήν ἐν αὐτῷ ἐπισυνημμένην ἀπογραφὴν τῶν πραγμάτων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν ἀποβιώσαντα Σ(εβασμιώτατον) ἐπίσκοπον Μήλου καί εἰς τήν Ἐπισκοπὴν. Καί ἐπειδὴ δὲν περιῆλθεν εἰσέτι εἰς χεῖρας ἡμῶν τό ἀντίγραφον τῆς διαθήκης τοῦ ὁποίου γίνεται μνεῖα ἐν τῷ τέλει τοῦ διαληφθέντος ἐγγράφου ὑμῶν (τό ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν νά μᾶς σταλῆ ὅσο τάχιον) περιοριζόμεθα διὰ τοῦ παρόντος νά εἴπωμεν εἰς ὑμᾶς τά ἑξῆς.

Α'. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν πραγμάτων τῶν ἀπογραφέντων ὡς δῆθεν ἀνηκόντων ἰδίως εἰς τὸν ἐπίσκοπον, παρατηροῦμεν ὅτι ὑπάρχουν 1) ἐγκόλπιον χρυσοῦν, Σταυρός ἀργυροῦς περιεχεχρυσωμένος καί τά ἀρχιερατικά ἄμφια τά ὁποῖα δὲν ἐμποροῦν ν' ἀνήκωσιν εἰς τήν ἰδιωτικὴν περιουσίαν τοῦ ἀποβιώσαντος, ἀλλ' ἀνήκουν εἰς τήν ἐπισκοπὴν, 2) διάφορα Πατριαρχικά ἔγγραφα τά ὁποῖα εἰκάζομεν ὅτι ἀφορῶσι, οὐχί τό πρόσωπον ἰδίως τοῦ ἀποβιώσαντος, ἀλλά τὸν προϊστάμενον τῆς ἐπισκοπῆς Μήλου καί ὅτι καί ταῦτα, ἐπίσης, ἀνήκουσιν εἰς τήν ἐπισκοπὴν. Ἴσως δέ καί μεταξύ τῶν διαφόρων ἐγγράφων τῆς ἀλληλογραφίας του (κατά τήν ἐν τῷ καταλόγῳ ἔκφρασιν) ὑπάρχουσι τινά εἰς τὸν ἐπίσκοπον ἀναγόμενα καί ὡς τοιαῦτα ἀνήκουσι καί ταῦτα εἰς τήν ἐπισκοπὴν. Τά διάφορα βιβλία ἐκκλησιαστικά ἀναγκαῖα εἰς ἀκολουθίας καί λοιπὰς ἀρχιερατικὰς ἐργασίας καί ταῦτα, ἐπίσης, ἀνήκουσιν εἰς τήν ἐπισκοπὴν.

Β'. Περί τῶν ἀρχείων τῆς Ἐπισκοπῆς μετ' οὐ πολὺ ἰδίως θέλομεν ἐπιστεῖλλει εἰς ὑμᾶς τά δέοντα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄς μὲνωσι ταῦτα ὑπὸ τήν ἐπιτήρησιν τοῦ Δημάρχου καί τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου. Τῶν δεκαεξὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων τῆς Ἐπισκοπῆς πρέπει νά παραγγείλετε νά μᾶς σταλῆ ὄνομαστικὸς κατάλογος. Τά τρία κιβώτια τά ἐσφραγισμένα καί περιέχοντα διάφορα σκεύη καί ἱερά ἄμφια τῶν διαλυθέντων γυναικείων μονοδρίων πρέπει ν' ἀνοιχθῶσι παρουσία τοῦ ὑποδιοικητοῦ ἢ τοῦ ἀποσταλησομένου ἐκ μέρους ἐκείνου, τοῦ Δημάρχου καί τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου καί νά καταγραφῶσιν ἀκριβῶς ἐν πρωτοκόλλῳ ὅλα τά ἐν αὐτοῖς τοῖς κιβωτίοις σκεύη καί ἄμφια κατ' εἶδος,

σημειουμένου καί τοῦ βάρους τῶν σκευῶν ἐάν ταῦτα εἶναι ἀργυρά ἢ χρυσά. Ὁ δὲ κύριος ὑποδιοικητής ἢ ὁ ἐκ μέρους τοῦ ἀποσταλησόμενος εἰς Σίφνον ὑπάλληλος, θέλει ἐρευνήσῃ ἐάν εἰς ναοὺς τινάς τῶν ἐνοριακῶν εἶναι χρήσιμα μερικά τῶν ἀργυρῶν σκευῶν ἢ ἐάν ἱερεῖς ἔχωσιν ἀνάγκην ἀμφίων καί ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μετὰ προηγηθεῖσαν τακτικὴν καί μετρίαν ἐκτίμησιν ἐμποροῦν ἢ οἱ ἐπίτροποι τοῦ ναοῦ ἢ ὁ ἱερεῖς οἱ ἔχοντες ἀνάγκην νά λάβωσιν ἐξ αὐτῶν τῶν σκευῶν ἢ ἀμφίων καί νά πληρώσωσι τὴν τιμὴν, εἴτε ἀμέσως, ἢ κατὰ δόσεις ἐν τῇ προθεσμίᾳ τριῶν ἢ ἕξ τὸ πολὺ μηνῶν πρὸς ὄφελος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου· ἀλλὰ περὶ τούτων πρέπει νά εἰδοποιηθῶμεν ἀμέσως καί ἡμεῖς, καθὼς ἐπίσης πρέπει νά εἰδοποιηθῶμεν καί ἐάν τυχόν δέν ἤθελε χρειάζεται τι τούτων ἢ εἰς ναόν ἢ εἰς ἱερέα τῆς τοιαύτης ἐκποιήσεως εἶναι ἐξηρημένα ὡς ἱερά κειμήλια, τοῦτέστιν σταυροὶ περιέχοντες τίμιον ξύλον, ἅγια λείψανα καί ὅ,τι ἄλλο μὴ ὑπαγόμενον κυρίως εἰς ἐκτίμησιν, τὸ πρωτόκολλον τῆς ἀπογραφῆς κατὰ εἶδος καί βάρος ὡς προερρέθη, θέλει σταλῆ εἰς ἡμᾶς ἢ κατ' εὐθείαν ἢ διὰ τῆς Διοικήσεως προσηκόντως ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν διαληφθεισῶν Ἀρχῶν. Μέχρι δὲ τῆς ἀπαντήσεως τῆς Γραμματείας τὰ εἰς τὸ πρωτόκολλον καταγραφησόμενα πράγματα θέλουν μείνει ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Δημάρχου καί τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου. Ἐάν δ' ἐντὸς τῶν κιβωτίων ἤθελον εὑρεθῆ ἔγγραφα οἰαδήποτε ἢ Κώδικας θέλουν σταλῆ εἰς τὴν Γραμματείαν.

Προσδοκῶντες ταχεῖαν τὴν πρὸς ταῦτα ἀπάντησιν ὑμῶν, καταπαύομεν τὸν λόγον προσθέτοντες ὅτι περὶ τῶν ἐν Σίφνῳ καί ἐν Μήλῳ ἀκινήτων κτημάτων τῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου εἰδοποιήσαμεν τὴν ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας διὰ νά λάβῃ τὴν ἀνήκουσαν φροντίδα περὶ τῆς ἐπωφελεστερας διαθέσεώς των.

Ὁ Γραμματεὺς
(ὑπογραφή)»

11

Η ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

«21322/1542

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Ἰουνίου 1843

Περὶ τῶν κτημάτων

τῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν

(Γραμματείαν)

Ἀποβιώσαντος τοῦ κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Μήλου Σ(εβασμιωτάτου) Μητροπολίτου, ὁ Διοικητής Σύρου διεύθυνεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπογραφὴν τῶν ἰδίων τοῦ ἐπισκόπου καί τῶν τῆς ἐπισκοπῆς πραγμάτων.

Ἐπειδή κατά τήν ἀρχήν τήν ὁποίαν παρεδέχθησαν τά Ἑλληνικά Δικαστήρια οἱ συγγενεῖς κληρονομοῦσι τήν ἰδιωτικήν περιουσίαν τῶν ἀποβιούκτων ἐπισκόπων, δέν μένει εἰς τήν Κυβέρνησιν εἰ μή νά λάβῃ πρόνοιαν περί τῶν πραγμάτων τῆς Ἐπισκοπῆς. Ὅθεν ἐκδιδόντες νῦν τῆς ἀνηκούσης διαταγῆς καθόσον ἀφορᾷ τά ἔγγραφα, τά ἱερά ἄμφια καί σκευή καί τό ἀρχεῖον ἐν γένει τῆς Ἐπισκοπῆς, ἐπειγόμεθα νά γνωστοποιήσωμεν εἰς ὑμᾶς ἕνα κατάλογον τῶν ἀκινήτων κτημάτων, διά νά λάβετε τήν ἀνήκουσαν φροντίδα περί τῆς ἐπωφελεστεράς διαθέσεώς των.

Ἐχει λοιπόν ἡ Ἐπισκοπή
ἐν μέν τῇ Νήσῳ Σίφνον

α) ἄμπελον εἰς τήν θέσιν Μαρίνου

β) χωραφίων λωρία τινά εἰς τήν θέσιν Σελλάδι

γ) ἀποθήκην εἰς τήν θέσιν Σεράγλια, ἀνώγειον καί κατώγειον

δ) Ἴπποστάσιον ἔξωθεν τοῦ Κάστρου καί

ε) οἰκίαν, τοῦτέστιν τό κατάστημα τῆς Μητροπόλεως, συνισταμένην εἰς μίαν αἰθουσαν, δύο δωμάτια καί τά ὑπόγεια.

Ἡ οἰκία ὅμως αὕτη, ἐν ἣ ὑπάρχει τό Ἀρχεῖον τῆς Ἐπισκοπῆς (τό ὁποῖον δέν δύναται νά μετακομισθῇ ἀλλαχοῦ εὐκόλως, καθόσον τά ἔγγραφα παλαιά καί νέα ἀφορῶσιν ἰδίως τήν Σίφνον καί τās προσκειμένας εἰς αὐτήν νήσους), νομίζομεν ἐπάναγκες, τοῦλάχιστον πρός τό παρόν, νά μὴν ἐνοικιασθῇ, ἀλλά ν' ἀφεθῇ εἰς τήν ἐπιτήρησιν καί χρῆσιν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου τοῦ διεξάγοντος τά πνευματικά τῆς ἐπισκοπῆς ἐκείνης καί ἔχοντος τήν εὐθύνην τῆς διατηρήσεως τῶν ἀρχείων τῆς ἐπισκοπῆς. Καί τοῦτο, οὐ μόνον διά τό εὐφημον καί εὐπρεπές, ἀλλά καί διότι τό ἐκ τοῦ ἐνοικίου τῆς οἰκίας ταύτης εἰσόδημα θέλει εἶσθαι ὡς νομίζομεν εὐτελέστατον.

Ἐν δέ τῇ Νήσῳ Μήλω, ἡ Ἐπισκοπή ἔχει ὡσαύτως τρία χωράφια πλησίον ἀλλήλοις κείμενα εἰς τήν Παλαιάν Χώραν»

(ἐλλείπει ἡ συνέχεια).

Ο ΑΠΟΘΑΝΩΝ ΔΕΝ ΚΑΤΕΛΙΠΕ ΔΙΑΘΗΚΗΝ

«Πρ. Ἀρ. 809

Δ(ιεκπ) 115

ἐν Μήλω

τὴν 24 Ἰουνίου 1843

Πρὸς τὴν, ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.τλ.

Β(ασιλικήν) Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας.

Ἡ Β(ασιλική) Διοίκησις Σύρου διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 2035 διαταγῆς μᾶς προσκαλεῖ νά διαβιβάσωμεν πρὸς τὴν Β(ασιλικήν) ταύτην Γραμματεῖαν ἀντίγραφον τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου Ἐπισκόπου Μήλου, ἂν ὑπάρχη τοιαύτη.

Σπεύδομεν λοιπόν ν' ἀναγγεῖλωμεν ὅτι ὁ μακαρίτης ἐπίσκοπος Μήλου δέν ἔκαμε διαθήκην, διότι ὁ Γραμματεὺς τῆς Ὑποδιοικήσεως ἦτον εἰς τὴν Σίφνον καθ' ἣν ἡμέραν ἀπεβίωσεν ὁ ρηθεὶς ἐπίσκοπος καὶ παρευρέθη εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν κτημάτων αὐτοῦ καὶ ἐγγράφων, ἀλλ' οὔτε διαθήκη εὐρέθη, ἀλλ' οὔτε ἔγεινε τοιαύτη ὡς ἐπληροφορήθη παρά τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπιτρόπου καὶ ἄλλων ἀξιοπίστων.

Εὐπειθέστατος

Ὁ Ὑποδιοικητὴς Μήλου

Ἰωάννης Γ. Κριεζῆς

Ὁ Γραμματεὺς

Ε. Κορτέσης»

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΤΑ ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ
ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΜΟΝΩΝ

«Ἀρ. 37

Ἐν Σίφνω τὴν 13 Μαΐου

1844

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Πρὸς τὴν Βασιλικὴν Διοίκησιν Σύρου

Προσκληθεὶς σήμερον παρά τοῦ ἐνταῦθα δημάρχου, μετέβην εἰς τὴν κωμόπολιν Κάστρου τοῦ Δήμου τούτου κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀπὸ 13 τοῦ λήξαντος μηνός Ἀπριλίου ὑπ' ἀριθ. 996 Διαταγῆς σας καὶ ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ Δημάρχου καὶ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου, ἀπεσφραγίσασαμεν τὰ ἐν τῷ καταστήματι τῆς Μητροπόλεως εὐρισκόμενα τρία κιβώτια περιέχοντα διάφορα ἀργυρά σκευῆ καὶ ἱερά ἄμφια, βιβλία κ.λπ. τῶν διαλυθέντων ἐνταῦθα δύο γυναικείων μονοδρίων. Αἱ ἐπὶ τῶν αὐτῶν κιβωτίων

τεθειμέναι σφραγίδες ὑπῆρχον ἀλήμαντοι καί ἀβλαβεῖς. τά ἐν τοῖς κιβωτίοις ἱερά ἄμφια, καίτοι ἐξ ἀρχῆς ἦσαν, τά μὲν ἡμιμεταχειρισμένα, τά δέ... , μολαταῦτα ἐκ τῆς πολυχρονίου ἐναποθέσεως των εἰς τά κιβώτια, εὐρέθησαν εἰς κατάστασιν σχεδόν ἀχρηστίας, πλὴν ὀλίγων τινῶν, τῶν ὁποίων δύναται νά γίνῃ χρῆσις. Μετά τὴν ἀκριβῆ καταγραφὴν τῶν ἐν τοῖς κιβωτίοις εὐρεθέντων, ἐναπετέθησαν ὡς ἦσαν πάλιν ταῦτα εἰς τά αὐτά· κιβώτια καί σφραγισθέντα, ἐτέθησαν αὖθις εἰς τό κατάστημα τῆς Μητροπόλεως. Τό πρωτόκολλον τοῦ ἀποσφραγίδος (;), μετὰ τῆς ἀκριβοῦς καταγραφῆς τῶν ἐν τοῖς κιβωτίοις, θέλει διευθυνθεῖ διὰ τῆς Δημαρχίας, ὑπογεγραμμένον παρ' ἡμῶν, τοῦ Δημάρχου καί τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου.

Σᾶς εἰδοποιῶ δέ, Κύριε Διοικητά, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ... παραγράφου τῆς ἰδίας Διαταγῆς σας, ὅτι καί ἱερεῖς ἐνταῦθα ἔχουσι μὲν ἀνάγκην τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἱερῶν ἀμφίων καθὼς καί ἱερῶν σκευῶν, ὡς καί ἐνοριακαί ἐκκλησίαι, ἀλλὰ δέν εὐποροῦσι μετρητῶν ὥστε ν' ἀγοράσωσι τινά ἐκ τούτων καίτοι διεφθαρμένα καί μικροῦ λόγου ἀξίων τῶν ἱερῶν ἀμφίων, ἂν ὅμως ἤθελεν εἶσθε ἐπιτετραμμένον παρά τῆς Σ. Κυβερνήσεως νά διανεμηθῶσιν ταῦτα εἰς τάς ἐχούσας ἀνάγκην ἱερῶν ἀμφίων καί λοιπῶν ἐνοριακάς ἐκκλησίας, πρὸς εὐπρέπειαν αὐτῶν, ἐπὶ ἀποδείξει παραλαβῆς τῶν λαμβανόντων ταῦτα ἱερέων. ὡς πρὸς τοῦτο ἅπαντες οἱ ἱερεῖς ἐπέδειξαν τὴν προθυμίαν μόνον καί εὐχαρίστησίν των.

Ὁ εἰρηνοδίκης Σίφνου
(Τ.Σ.) Ἰωάννης Λ. Γκιών

Ἐπὶ τοῦ ἀπὸ 13 Ἀπριλίου ἐ.ἔ.
ὑπ' ἀριθμ. 996 περὶ τῆς ἀποσφραγίσεως τριῶν κιβωτίων.

Ὁ Γραμματεὺς
Ἄλ. Σουριόπουλος.»

14

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΜΟΝΩΝ

«Σήμερον τὴν δεκάτην τρίτην τοῦ μηνός Μαΐου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ τετάρτου ἔτους, ἡμέραν Σάββατον π.μ. ἐν Σίφνω, οἱ ὑποφαινόμενοι ὁ Εἰρηνοδίκης Σίφνου καί ὁ Δήμαρχος Σίφνου, μεταβάντες εἰς τὴν Κωμόπολιν Κάστρου τοῦ Δήμου τούτου καί παραλαβόντες τόν Ἐπισκοπικόν Ἐπίτροπον Κάστρου κ. Νεόφυτον Βενιέρην, μετέβημεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μητροπόλεως πρὸς ἀποσφραγίσιν τριῶν κιβωτίων περιεχόντων διάφορα σκεύη καί ἱερά ἄμφια κ.λπ. τῶν διαλυθέντων γυναικείων μονηδρίων καί ἀφοῦ παρετηρήσαμεν τάς

ἐπιτεθειμένας ἐπὶ τῶν κιβωτίων σφραγίδας ἀβλαβεῖς καὶ ἀσημάντους (sic), ἀπεσφραγίσασμεν τὰ κιβώτια ταῦτα τὰ ὅποια ἦσαν κλειδομένα μέ κλεῖδας, ζητήσαντες δέ παρά τοῦ ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου τὰς κλεῖδας τῶν κιβωτίων τούτων, μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι δέν ὑπῆρχον εἰς χεῖρας του, μήτε εὐρίσκονται εἰς τήν Δημαρχίαν, ἠνοιξάμεν δι' ἐργαλείων τὰ εἰρημένα κιβώτια καί ἔνδον τοῦ ὁποίου κατά πρῶτον ἠνοιξάμεν κιβωτίου εὐρέθησαν περιεχόμενα εἰς τό κιβώτιον τοῦτο τὰ ἐξῆς εἶδη:

- 2 εὐαγγέλια περιαργυρομένα
- 1 μία μικρά εἰκὼν τῆς Θεοτόκου κεκαλυμμένη ἔμπροσθεν μέ λεπτόν ὑποκάμισον ἀργυροῦν.
- 7 φελόνια μεταξωτά διεφθαρμένα.
- 1 ἓν ἕτερον φελόνιον ἀπό κόκκινον μπουγασί.
- 5 Στιχάρια μεταξωτά τετριμμένα καί διεφθαρμένα.
- 2 οὐράρια μεταξωτά.
- 4 ἐπιτραχήλια μεταξωτά.
- 1 σκέπασμα τῆς ἀγίας τραπέζης μεταξωτόν.
- 12 Μηναιᾶ καί μία παρακλητική.
- 6 ἀέριδες καί 5 καλύμματα τοῦ ἱεροῦ ποτηρίου μεταξωτά.
- 4 ζυγιαῖς ὑπομάνικα μεταξωτά.
- 5 κανδηῆλες ἀργυραῖς βάρους Δραμίων 300.
- 1 θυμιατόν ἀργυροῦν » » 130.
- 1 ἱερόν ποτήριον μέ δισκάριον, ἀστερεῖσκον καί λαβίδα ἀργυρά Δράμια 140.
- 3 ζυγιάι περιζώνια ἀργυρά ἐξ ὧν τό ἓνα περικεχρυσωμένον βάρους δραμ. 65.

Εὐρέθησαν εἰς τό ἕτερον κιβώτιον τὰ ἐξῆς

- 1 θυμιατόν ἀργυροῦν βάρους δράμια 150.
- 1 κανδηῆλιον » » » 75
- 2 εὐαγγέλια, ἐξ ὧν τό ἓν μέ ὀλίγον ἀργύριον περί τὰς ἄκρας.
- 2 τριώδια, ἐξ ὧν τό ἓν χειρόγραφον.
- 12 Μηναιᾶ τοῦ ἔτους.
- 3 στιχάρια παλαιά καί σχεδόν ἄχρηστα.
- 4 Φελόνια.
- 1 Σταυρός τοῦ ἀγιασμοῦ περιαργυρωμένος ἀσημένιος

Εἰς δέ τό τρίτον κιβώτιον εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς:

- 3 Σταυροί τοῦ ἀγιασμοῦ κεκοσμημένοι καί περιαργυρωμένοι.
- 7 περιζώνια ἀργυρά μέ τὰς ταινίας των ὅλα ὁμοῦ βαρ. 200.
- 11 κανδηῆλια καί ἓν θυμιατόν ἀργυροῦν βάρους δρ. 950.
- 1 εὐαγγέλιον περιαργυρωμένον.

- 2 εικόνας, ή μὲν τῆς Θεοτόκου, ή δέ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μέ ἐνδύματα ἔμπροσθεν ἀργυρά.
- 1 ἱερὸν ποτήριον μέ μίαν λαβίδα ἀργυρά βάρους δρ. 117.
- 1 τρικέρι (λυχνία) ἀργυρά βάρους δρ. 200.
- 13 ἐπιτραχήλια μεταξωτά τετριμμένα
- 9 ἀέριδες μεταξωτοί διαφόρων εἰδῶν
- 2 πεπαλαιομένα ἱερά καλύμματα
- 1 κάλυμμα ἱερᾶς τραπέζης.
- 7 φελόνια ἐξ ὧν τά μέν ἐξ μεταξωτά παλαιά, τό δέ βαμβακερόν.
- 3 στιχάρια.
- 2 ὑπογονάτια παλαιά.
- 3 ζευγάρια ὑποκάμισα κεντημένα, διαφόρων εἰδῶν.
- 1 κομμάτι πανί λινόν διά σκέπασμα τῆς ἱερᾶς τραπέζης.
- 3 φελόνια βαμβακερά καί τρία στοιχάρια.
- 1 ἐνδημίσιον ἱερὸν.

Μετά τήν καταγραφὴν τῶν ἐν τῷ κιβωτίῳ εὑρεθέντων ὡς ἄνω κατεγράφησαν, ἐτέθησαν πάλιν εἰς τό αὐτό κιβώτιον τά αὐτά εἶδη καί ἐκαρφώθησαν τά κιβώτια περιτειληχθέντα ὡς ἦσαν καί πρότερον μέ τάς ταινίας καί ἐσφραγίσθησαν.

Ἐν Σίφνῳ τήν 13 Μαΐου 1844

ἽΟ ἐπίτροπος τοῦ ἀρχιερέως
Νεόφυτος Βενιέρης

ἽΟ Εἰρηνοδίκης
Ἰωάννης Λ. Γκίνης

ἽΟ Δήμαρχος
Γ. Καμπάνης

Διά τό ἀκριβές τῆς ἀντιγραφῆς
τήν 23 Μαΐου 1844 ἐν Ἐρμουπόλει
ἽΟ Διοικητικός Γραμματεὺς Σύρου
(Τ.Σ.) Α. Κολποδίνης.»

15

ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

«ἽΑρ. 2815/2774

ἽΑπάντησις εἰς τήν ὑπ' ἀρ. 26283
ἀπό 8 Ἰουνίου διαταγή του
Τήν 2 Αὐγούστου 1844
ἐν Ἐρμουπόλει

Πρός
τό ἐπί τῶν ἽΕκκλησιαστικῶν
ἽΥπουργεἶον

Περί τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἥτις εὑρέθη μεταξύ τῶν Ἵιδιωτικῶν πραγμάτων τοῦ ἀποβιώσαντος ἐπισκόπου Μήλου.

Σπεύδω νά καθυποβάλω έσώκλειστα τά κατά τά άρθρα Α' και Β' τής αντίκρυ σημειουμένης διαταγής του Ύπουργείου συνταχθέντα δύο πρωτόκολλα, τό μέν διά τήν παράδοσιν τών έν τω άρθρω Α' τής διαταγής σημειουμένων ιερών σκευών εις τό Συμβούλιον τής έν Σίφνω Ίερᾶς Μονῆς, καλουμένης τής Βρύσεως, τό δέ διά τήν εις τόν Κεντρικόν Ταμίαν του Κράτους αποστολήν τών σημειουμένων έν τω άρθρω Β' τής διαταγής και περιεχομένων εις κιβώτιον, έν ω περιέχεται και τό χειρόγραφον Τριώδιον, τό όποιον ό Κεντρικός Ταμίας προσεκλήθη νά παραδώση πρός τό Ύπουργεϊον διά νά κατατεθῆ εις τήν Βιβλιοθήκην, ἢ αὐτοῦ, ἢ τής Ίερᾶς Συνόδου.

Ένταῦθα παρατηρεῖται ότι οί συντάξαντες τό κατά τό άρθρο Α' τής διαταγής πρωτόκολλον, καιπερ διαρρήδην υπό τών Διοικήσεων προσκληθέντες εις τήν άκριβῆ έκπλήρωσιν τών τελευταίων διατάξεων του §Β' του άρθρου Α' τής ύπουργικῆς διαταγής, παρέλειψαν νά περιγράψωσιν εις αὐτό και τό βάρος και τήν κατάστασιν και τήν κομψήν ἢ άκομψιν κατασκευήν έκάστου είδους τών παραδοθέντων εις τήν διαληφθεῖσαν μονήν ιερών σκευών. Περί δέ τούτου, άν δέν εἶναι παραβλεπτόν, άπεχδέχομαι νεωτέραν διαταγήν του Ύπουργείου διά νά διατάξω έπανειλημμένως τήν έκπλήρωσιν τής προκειμένης περιγραφῆς.

Ό Δήμαρχος Σίφνου παρέλειψεν ώσαύτως νά σημειώση εις τό πρωτόκολλον και εις τάς πρός τήν Διοίκησιν αναφοῶς του, άν έμπεριέχονται ἢ μή εις τό έσφραγισμένον κιβώτιον τά δώδεκα έκκλησιαστικά βιβλία, τά αναφερόμενα εις τό ε' άρθρο τής άπαντωμένης διαταγής, έφ' ω παρακαλῶ τό Ύπουργεϊον νά λάβῃ τήν δέουσαν φροντίδα νά πληροφορηθῆ περί αὐτῶν από τόν Κεντρικόν Ταμίαν, πρός όν στέλλεται σήμεραν τό κιβώτιον έσφραγισμένον ως τό έλαβα χθές και νά μέ είδοποίηση διά νά όδηγηθῶ εις τά περαιτέρω.

Εὐπειθέστατος

Ό Διοικητής Σύρου

Άδάμ Δούκας

Ό Γραμματεὺς

Π. Κολποδίνης.»

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

«26920/1732

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Αὐγούστου 1843

ἐπί τοῦ ἀρ. 2815. 2774

Περί τῆς ἐκκλησιαστικῆς περι-
ουσίας τῆς εὐρεθείσης παρά τῷ
ἀποβιώσαντι ἐπισκόπῳ Μήλου

Πρὸς τόν Διοικητὴν Σύρου

Εἰς τὸ ἔγγραφον ὑμῶν 2 τοῦ παρόντος μηνὸς ἀπαντῶμεν τὰ ἑξῆς:

Α'. Ὡφείλεν ὁ Δήμαρχος Σίφνου νά ἐκτελέσῃ κατά γράμμα τὰ παραγγελθέντα, καθόσον ἀπέβλεπε τήν εἰς τὸ διατηρούμενον μοναστήριον τῆς Βρύσεως παράδοσιν τῶν ἱερῶν σκευῶν καί ἀμφίων τῶν σημειομένων εἰς τὸ Α' ἄρθρον τῆς ὑπ' ἀριθμ. 26283 διαταγῆς, ἀλλ' ἐπειδή ἡ μὲν παράλειψις τοῦ βάρους ἐμπορεῖ νά λογισθῇ ἐπουσιώδης, τήν δέ κατάστασιν καί τὸ κομψόν (ἴσως δέ καί σπάνιον), ἢ τὸ ἄκομψον τῆς κατασκευῆς ἐνός ἐκάστου σκεύους ἢ ἀμφίου εἶναι οὐσιῶδες νά τήν γνωρίζῃ τὸ Ὑπουργεῖον, εἰς ὃ ἀπόκειται νά διατάξῃ τήν παράδοσιν τῶν ἱερῶν τούτων πραγμάτων ἀναλόγως τῶν αἰτήσεων τὰς ὁποίας ἐνδέχεται νά κάμωσι μετὰ ταῦτα κάτοικοι χωρίων, κωμοπόλεων ἢ πόλεων διὰ τὰς ἐκκλησίας των, διὰ τούτους τοὺς λόγους ἀπαιτεῖται νά προσκληθῇ ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ Σίφνου νά ἐκτελέσῃ τὰ παραγγελθέντα.

Β'. Τὰ ἀργυρᾶ σκεύη παρέλαβεν ἤδη ὁ Κεντρικὸς Ταμίας ὡς μᾶς εἰδοποίησε διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2545 ἔγγραφου του, καθόσον ὅμως ἀφορᾶ τὰ βιβλία, λέγει, ἀνοιχθέντος τοῦ κιβωτίου δέν εὐρέθη ἄλλο βιβλίον εἰ μὴ μόνον τὸ χειρόγραφον Τριώδιον.

Γ'. Ἐπειδὴ εἰς τὸ ἔγγραφον ὑμῶν δέν ἀναφέρετε ἐάν ἐξετελέσθησαν τὰ Γ', Δ' καί Ε' ἄρθρα τῆς ὑπ' ἀριθμ. 26283 διαταγῆς, παραγγεῖλατε νά ἐκτελεσθῶσι καί τὰ παρά τούτων διαταχθέντα καί ἀποστείλατε εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, διὰ μὲν τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ Γ' ἱερά ἄμφια, τήν ζητηθεῖσαν ἀπόδειξιν τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς, διὰ δέ τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις Δ' καί Ε' ὀνομαστί σημειούμενα βιβλία τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας (τούτέστι διὰ τὰ δύο σώματα Μηναιῶν, Παρακλητικὴν καί Τριώδιον ἔντυπον καί διὰ τὸ δίτομον Κυριακοδρόμιον τοῦ Θεοτόκη), τήν ζητηθεῖσαν ἀπόδειξιν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου.

Καταπαύοντες τόν λόγον προσθέτομεν ὅτι ἐπειδὴ, καθά ἐρρέθη ἀνωτέρω, ὁ Κεντρικὸς Ταμίας δέν εὐρεν εἰς τὸ κιβώτιον τῶν ἱερῶν ἀργυρῶν σκευῶν κανέν ἄλλο βιβλίον εἰ μὴ τὸ χειρόγραφον Τριώδιον,

προσκαλεισθε νά λάβετε πρόνοιαν τῆς παραλαβῆς καί τῆς ἐνταῦθα ἀποστολῆς τῶν 12 ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ὃν τρόπον προδιετάχθητε διά τοῦ προτελευταίου παραγράφου τῆς προμνησθείσης διαταγῆς.

Ὁ Ὑπουργός
Ἰωάννης Κωλέτης.»

17

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

«Σήμερον τήν εἰκοστήν ἐνάτην Ἰουλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ τετάρτου ἔτους, ἡμέραν Σάββατον μ.μ. μεταβάς ὁ ὑποφαινόμενος Δημαρχιακός Πάρεδρος ἐκπληρῶν χρέη Δημάρχου ἐν τῷ Ἐπισκοπικῷ Καταστήματι κατά συνέπειαν τῆς ὑπ' ἀρ. 2138 τῆς 17 Ἰουνίου ἐ.ἔ. Διαταγῆς τῆς Β. Διοικήσεως Σύρου, ἐνήργησα ὅσα τό ἄρθρο Β' καί Δ' τῆς ὑπ' ἀριθμ. 26283 ὑπουργικῆς Διαταγῆς ἀναφέρει καί ἐνώπιον τοῦ Εἰρηνοδίκου Σίφνου κ. Ἰωάννου Α. Γκιών, τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου κ. Νεοφύτου Βενέρη καί τοῦ ὑποτελώνου Σίφνου κ. Γ. Μαροπούλου, ἀνοίξας τά τρία κιβώτια τῶν διαλελυμένων Μοναστηρίων, ἐξῆξα τά ἐν τοῖς μνησθεῖσι ἄρθροις τῆς ὑπουργικῆς Διαταγῆς διαλαμβανόμενα ἱερά ἀργυρά σκευή ὡς ἀκολούθως.

Πέντε ἀργυράς κανδήλας βάρους δραμίων 300. τό ἀργυροῦν θυμιατήριον βάρους δραμ. 130. τά τρία ζεύγη ἀργυρῶν περιζωνίων, ὧν τό ἐν περιχρυσωμένον ζυγίζοντα δρ. 65, τό ἕτερον ἀργυροῦν θυμιατήριον βάρους δραμ. 150, τήν ἀργυράν κανδήλαν βάρους δρ. 75, τά ἔνδεκα ἄλλα κανδήλια καί ἐν θυμιατήριον ἀργυροῦν βάρους δραμ. 950 καί τήν ἀργυράν λυχνίαν βάρους δραμ. 200 καί ἐν Τριώδιον χειρόγραφον. ἅπαντα ταῦτα ἐναπέθεσα καί ἐσφράγισα εἰς κιβώτιον ἐνώπιον τῶν ἄνω εἰρημένων καί παρέδωσα εἰς τόν πλοίαρχον Ζώρζη Σπεράντσα. Ἐπί τούτῳ συνετάχθη τό παρόν τῆς παραδόσεως πρωτόκολλον ὑπογραφέν παρ' ἐμοῦ, τοῦ Εἰρηνοδίκου, τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου, τοῦ Ὑποτελώνου καί τοῦ παραλαβόντος αὐτό.

Ὁ παραλαβών πλοίαρχος
= Ζόρζης σπεράστας

Ὁ Δημάρχ. Πάρεδρος Ὁ Εἰρηνοδίκης
ἐκτελ. χρέη Δημάρχου. Ἰωανν. Α. Γκιών
Α. Καντζιλλιέρης

Ὁ ἐπισκ. ἐπίτρ. Β' ὑποτελώνης
Νεόφυτος Γ. Μαρόπουλος
Βενιέρης »

ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΣΤΗ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΒΡΥΣΗΣ

«Σήμερον τήν εἰκοστήν τετάρτην Ἰουλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ τετάρτου ἔτους ἡμέραν δευτέραν τῆς ἑβδομάδος π.μ., ὁ ὑποφαινόμενος Ἀντώνιος Καντσιλιέρης, Δημαρχιακός Πάρεδρος ἐκπληρῶν χρέη Δημάρχου, κατά συνέπειαν τῆς, ἀπό 17 Ἰουνίου π(αρελθόντος) Μηνός ὑπ' ἀριθμ. 2138 διαταγῆς τῆς Β(ασιλικῆς) Διοικήσεως Σύρου, μεταβάς εἰς τήν κωμόπολιν Κάστρου τοῦ Δήμου τούτου ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Μητροπόλεως ἐπί παρουσία τοῦ Εἰρηνοδίκου Σίφνου Ἰωάννου Α. Γκιών καί τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου κ. Νεοφύτου Βενέρη, ἐνεργήσαμεν ἐκ συμφώνου καί οἱ τρεῖς τήν ἀποσφράγισιν τῶν περιεχόντων τά ἱερά σκεύη καί ἄμφια τῶν διαλυθέντων γυναικείων Μονηδρίων τριῶν κιβωτίων καί σύμφωνα μέ τό ἐν ὀπισθογράφῳ τῆς αὐτῆς διαταγῆς Α' ἄρθρον τῆς ὑπ' ἀριθμ. 26283 διαταγῆς τοῦ ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπουργείου, παρεδώσαμεν εἰς τό Συμβούλιον τῆς διατηρουμένης Μονῆς τῆς Βρύσεως συγχείμενον ἀπό τούς κυρίους Δαμιανόν Βατῆν καί Νεόφυτον Κουζουρῆν ἱερομονάχους ἐπί τῆ παρουσία καί τοῦ Ἡγουμένου τῆς αὐτῆς Μονῆς κ. Νικηφόρου Συναδινοῦ τά ἐν τῷ μνησθέντι ἄρθρῳ Α' ἀναφερόμενα ἱερά σκεύη καί ἄμφια ὡς ἀκολούθως:

Δύο περιαργυρωμένα ἱερά εὐαγγέλια, δύο ἕτερα ἱερά εὐαγγέλια, ὧν τό μέν ἐν μέ ὀλίγον ἄργυρον εἰς τά ἄκρα - καί ἕτερον ἱερόν εὐαγγέλιον περιαργυρωμένον, τό ὅλον εὐαγγέλια πέντε, ἀρ. 5, μίαν εἰκόνα μικράν τῆς Θεοτόκου κεκαλυμμένην ἔμπροσθεν μέ λεπτόν ὑποκάμισον ἀργυροῦν - δύο ἐτέρας εἰκόνας, ἕξ ὧν ἡ μία τῆς Θεοτόκου, ἡ δέ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μέ ἐνδύματα ἔμπροσθεν ἀργυρά - ἕξ ἀέρας καί πέντε καλύμματα τοῦ ἱεροῦ ποτηρίου μεταξωτά - ἐν ἱερόν ποτήριον μετά τοῦ δισκαρίου, τοῦ ἀστερίσκου καί τῆς λαβίδος ἀργυρά ζυγίζοντα δρ. ἑκατόν τεσσαράκοντα ἀρ. 140 - ἐν(α) σταυρόν περιηργυρωμένον τοῦ ἁγιασμοῦ - τρεῖς ἄλλους σταυρούς τοῦ ἁγιασμοῦ κεκοσμημένους καί περιηργυρωμένους ἔχοντας προσεκολλημένους, ὁ μέν εἰς σταυρός μέ ὀλίγους μαργαρίτας, οἱ δέ δύο μέ μερζάνια καί λίθους λευκοῦς - ἐν ἕτερον ποτήριον μετά τῆς λαβίδος ἀργυρά ζυγίζοντα δρ. ἑκατόν δεκαεπτὰ ἀρ. 117 - ἐτέρους ἐννέα μεταξωτούς ἀέρας - ἑπτὰ ἀργυρά περιζώνια μέ τὰς ταινίας ζυγίζοντα συνάμα δρ. διακόσια ἀρ. 200 - ἐν ἕτερον ἀντιμήνσιον.

Ἐπί τούτῳ συνετάχθη τό παρόν τῆς παραδόσεως Πρωτόκολλον, τό ὁποῖον ὑπεγράφη παρά τῶν εἰρημένων Μοναστηριακῶν Συμβούλων καί τοῦ Ἡγουμένου τῆς εἰρημένης Μονῆς τῆς Βρύσεως καί παρ' ἡμῶν τοῦ

Αου Δημαρχιακοῦ Παρέδρου ἐκπληροῦντος χρέη Δημάρχου, τοῦ
Εἰρηνοδίκου καί τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου.

Οἱ Σύμβουλοι τῆς Μονῆς τῆς Βρύσεως.	ὁ ἡγούμενος νικηφόρος	Κωλυομένου τοῦ Δημάρχου,
» δαμιανός ἱερομόναχος	Συναδινός	ὁ Δήμαρχ. Πάρεδρος
» νεόφυτος ἱερομόναχος		Α. Καντσιλλιέρης
Ὁ εἰρηνοδίκης Ἰωάννης Α. Γκιών	ὁ ἐπισκοπικός ἐπίτροπος Νεόφυτος Βενιέρης.»	

19

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΡΓΥΡΩΝ ΙΕΡΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

«α) Ἄρ. 2545 Πρὸς τό, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν,
Ἄθηναι τῇ 9 Αὐγ. 1844 Ἰπουργεῖον

Παρά τῆς Διοικήσεως Σύρου ἐλάβομεν διάφορα ἀργυρά σκεύη καί ἔν
χειρόγραφον Τριῶδιον ἐκκλησιαστικόν τοῦ ἀποβιώσαντος ἐπισκόπου
Μήλου, ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἐσωκλείστως διευθύνομεν τό ὑπ' ἀριθμ.
13 Διπλ(ότυπον) ἀποδεικτικόν παραλαβῆς, περί δέ τοῦ ἀναφερομένου
Τριωδίου, παρακαλεῖται τό Ἰπουργεῖον νά διατάξη ποῦ νά τό διευθύ-
νομεν, παρακαλεῖται δέ συγχρόνως νά διατάξη τήν ἔκδοσιν ἐντάλματος
ἐκ δρχ. 3.20 δι' ἔξοδα τῆς ἐνταῦθα μεταφορᾶς των.

Εὐπειθέστατος
Ὁ Κεντρικός Ταμίας
(ὑπογραφή)»

* * *

β) «Ἄριθ. 13 Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος
Ταμεῖον Κεντρικόν

Ὁ κύριος Α. Δούκας, Διοικ(ητής) Σύρου παρέδωκεν εἰς τό Ταμεῖον
τοῦτο διά λογαριασμόν τοῦ Ἐκκλησιαστικῶν Ἰπουργείου δυνάμει τοῦ
ἀπό 2 Αὐγούστου ὑπ' ἀριθμ. 2774 ἐγγράφου τῆς Δ(ιοικήσεως) Σύρου
τά κάτωθεν εἰς παρακαταθήκην, ἦτοι: διάφορα ἀργυρά ἐκκλ(ησιαστι-
κά) σκεύη τοῦ ἀποβιώσαντος ἐπισκόπου Μήλου ζυγίζοντα ὀκάδας τέσ-
σαρας καί δράμια διακόσια ἑβδομήκοντα, ἀρ. ὀκ. 4 καί δρ. 270.

Καί ταῦτα συμφώνως μέ τά περί παρακαταθηκῶν ὑπ' ἀριθμ. 22,
763 καί 1280 Διατάγματα τῆς Α. Μεγαλειότητος.

Ἐν Ἀθήναις τήν 9 Αὐγούστου 1844

Ο ΤΑΜΙΑΣ Ο ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ
ὑπογραφή »

ΤΑ ΑΡΓΥΡΑ ΣΚΕΥΗ ΑΝΗΚΑΝ ΣΤΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

«26979/1710/1715

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Αὐγούστου 1843

ἐπί τοῦ ἀρ. 2545

περὶ τοῦ Ἐπισκ. Μήλου

Πρὸς τὸ Κεντρικόν Ταμεῖον

Τῶν ἀργυρῶν σκευῶν, περὶ τῆς παραλαβῆς τῶν ὁποίων πραγματεύεται τὸ ἔγγραφόν σας 9 τοῦ παρόντος μηνός, ἐγνωστόποίησεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀποστολὴν ὁ Διοικητῆς Σύρου, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν τοῦ χειρογράφου Τριωδίου.

Κάμνομεν ὅμως εἰς ὑμᾶς τὴν παρατήρησιν ὅτι τὰ παραληφθέντα ἤδη ἀργυρά σκεύη, δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἀποβιώσαντα ἐπίσκοπον Μήλου (καθὰ διαλαμβάνει τὸ ὑφ' ὑμῶν ἐκδοθέν ὑπ' ἀρ. 13 διπλότυπον ἀποδεικτικόν παραλαβῆς), ἀλλ' ἀνήκουσιν εἰς τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἐπισκοπῆς Μήλου διαλελυμένα μονήδρια, ἐκρατοῦντο δέ εἰς παρακαταθήκην παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ μέχρι τῆς ἀποβιώσεώς του.

Τὸ χειρόγραφον Τριώδιον παραδώσατέ το εἰς τὸν φέροντά Σας τὴν παροῦσαν κλήτορα τοῦ ὑπουργείου Κ^{ον} Δημήτριον Μουρούζην, ἐπὶ ἀποδείξει παραλαβῆς.

Ὁ Ὑπουργός
Ἰωάννης Κωλέτης»

ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΕΣΗ ΑΡΓΥΡΩΝ ΣΚΕΥΩΝ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΜΗ ΕΞΟΔΩΝ

«Ἀρ. Πρωτ. 26979/1738

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐν Ἀθήναις

Ἡ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ

τῇ 22 Αὐγούστου 1844

ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΓΡΑΜΜΑΤ. ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν

Περὶ τινῶν ἀργυρῶν ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν ἐν Σίφνῳ.

Τὰ ἀργυρά ἐκκλησιαστικά σκεύη τῶν ἐν Σίφνῳ διαλελυμένων μονηδρίων, περὶ τῶν ὁποίων ὁ προκάτοχος ἡμῶν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 26283 (8 Ἰουνίου τ.ε.) ἔγγραφου του εἰδοποίησε τὸ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπουργεῖον, τὰ σκεύη ταῦτα ὁ Διοικητῆς Σύρου ἀπέστειλεν εἰς τὸν

Κεντρικόν Ταμίαν διά νά παρακατατεθῶσιν εἰς τό ἀποθεματικόν Ταμεῖον, ὅπου καί ἄλλα τοιαῦτα κατά καιρούς ἐναπετέθησαν καί φυλάττονται.

Ἐπειδή ὁ Κεντρικός Ταμίας διά τῆς ἀναφορᾶς του 9 τοῦ παρόντος μηνός ὑπ' ἀρ. 2545 εἰδοποιῶν ἡμᾶς περί τῆς παραλαβῆς τῶν εἰρημέων σκευῶν ζητεῖ τήν πληρωμήν Δρχ. 3:20 δι' ἔξοδα τῆς μεταφορᾶς τῶν καί ἐπειδή μεταβιβασθείσης τῆς περιουσίας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμεῖου εἰς τό ὑπουργεῖον τοῦ ὁποίου ὑμεῖς προΐστασθε ἡ πληρωμή τῆς προκειμένης δαπάνης ἀνήκει εἰς αὐτό τό ὑπουργεῖον, παρακαλεῖσθε, Κύριε ὑπουργέ, νά διατάξετε νά πληρωθῶσιν εἰς τόν Κεντρικόν Ταμίαν αἱ ζητούμεναι παρ' αὐτοῦ Δρχ. 3:20 δι' ἔξοδα τῆς μεταφορᾶς τῶν περιῶν ὁ λόγος ἀργυρῶν σκευῶν.

Ὁ Ὑπουργός
I. Κωλέτης.

Ἐπί τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου στό κάτω περιθώριο:

«1740

Πρός τόν Κεντρικόν Ταμίαν

Τήν αἴτησιν ὑμῶν περί πληρωμῆς Δρ. 3:20 δι' ἔξοδα μεταφορᾶς τῶν ἀργυρῶν σκευῶν τῶν ἐν Σίφνω διαλυθέντων μονηδρίων, περί ἧς πραγματεύεται τό ἔγγραφόν σας 9 τοῦ παρόντος μηνός, διευθύναμεν εἰς τό ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργεῖον, εἰς ὃ ἀνήκει ἡ πληρωμή τῆς εἰρημέων δαπάνης.

Ὁ Ὑπουργός
I. Κωλέτης»

22

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΘΕΝΤΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΒΡΥΣΙΑΝΗ

«Ἀρ. 3412

Ἐπί τοῦ ὑπ' ἀριθ. 26920
ἀπό 16 Αὐγ. διαταγῆς Του.
Τήν 12 Σεπτ. 1844
ἐν Ἐρμουπόλει

Πρός

τό, ἐπί τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτλ.
Ὑπουργεῖον

Περί τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας τοῦ ἀποβιώσαντος ἐπισκόπου.

Προσκληθεῖς ὁ Δήμαρχος Σίφνου ν' ἀναπληρώσῃ τάς ἐλλείψεις τοῦ ἀναπληρώσαντος αὐτόν προσωρινῶς παυθέντα δημαρχιακοῦ Παρέδρου

ἐπί τῶν ἀκριβῶς ἐρμηνευθειῶν αὐτῶν παρά τῆς Διοικήσεως διαταγῆς τοῦ ὑπουργείου ὑπ' ἀρ. 26283 ἀπό 8 Ἰουνίου τ.ἔ., καθυπέβαλεν εἰς τήν Διοίκησιν ἀρτίως διά τῆς ὑπ' ἀριθμ. 719 ἀναφορᾶς του τό ἤδη συνταχθέν πρωτόκολλον τῆς περιγραφῆς τῆς καταστάσεως τῶν παραδοθέντων εἰς τήν Ἱεράν μονήν τῆς Βρύσεως ἱερῶν σκευῶν καί ἀμφίων, περί ὧν διέλαβε τό ἄρθρ. α' τῆς ὑπ' ἀρ. 26283 ὑπουργικῆς διαταγῆς, ὑποσχόμενος ν' ἀναφέρῃ προσεχῶς καί περί τοῦ ἀποτελέσματος τῶν διαταχθέντων κατά συνέπειαν τῶν ἄρθρων Γ', Δ' καί Ε' τῆς αὐτῆς Ὑπουργικῆς διαταγῆς.

Ὅθεν σπεύδω νά διαβιβάσω ἐσώκλειστον τό διαληφθέν πρωτόκολλον ἐπιφυλασσόμενος νά καθυποβάλω καί τά πρός συμπλήρωσιν ἅμα λάβω τήν περί τῶν πρακτικῶν τοῦ Δημάρχου ἀναφοράν.

Εὐπειθέστατος

Ὁ Διοικητής Σύρου

Ἀδάμ Δούκας

Ὁ Γραμματεὺς

Π. Κολποδίνης»

ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

«Σήμερον τήν α' τοῦ μηνός 7βρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ τετάρτου ἔτους, ἡμέραν Παρασκευήν τῆς ἐβδομάδος π.μ. ὁ ὑποφαινόμενος Δήμαρχος Σίφνου Γ. Καμπάνης κατά συνέπειαν τῆς ἀπό 23 τοῦ παρελθόντος μηνός Αὐγούστου ὑπ' ἀρ. 3044.2991. 2138 Διαταγῆς τῆς Β. Διοικήσεως Σύρου, παραλαβόντες τόν Εἰρηνοδίκην Σίφνου Κον Ἰ.Α. Γκιών καί τόν Ἐπισκοπικόν Ἐπίτροπον κων Νεόφυτον Βενιέρην μετέβημεν εἰς τήν Ἱεράν μονήν τῆς Βρύσεως διά νά συντάξωμεν τήν περιγραφὴν τῆς καταστάσεως καί τοῦ κομποῦ (ἴσως δέ καί σπανίου) κλ. τῆς κατασκευῆς ἑνός ἐκάστου σκεύους ἢ ἀμφίου, τῶν παρακατατεθέντων εἰς τήν ἐνταῦθα Μονήν τῆς Βρύσεως καί παρατηρήσαντες ἔν πρόσ ἔν ἅπαντα τά εἰρημένα Ἱερά σκευή ἐπί τῆ παρουσία καί τοῦ Συμβουλίου τοῦ Μοναστηρίου τούτου, περιεγράψαμεν τήν κατασκευήν τούτων κλ. ὡς ἀκολούθως:

α^{ον}) Τά δύο περιηργυρωμένα ἱερά εὐαγγέλια. Τό μὲν ἔν ἐπί τῶν τεσσάρων γωνιῶν τοῦ ἑνός μέρους ἔχει ἐκτύπους τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς, ἔν τῷ μέσῳ δέ τήν Σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπό δέ τό ἕτερον μέρος ἔχει εἰς τὰς γωνίας ἐκτύπους τέσσαρας Προφήτας ἔν τῷ μέσῳ δέ τήν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.

Τό δέ ἕτερον, εἰς μὲν τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ἑνός μέρους ἔχει τέσσαρας ἀγγέλους, ἔν τῷ μέσῳ τήν Σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

καί κύκλωθεν τῆς Σταυρώσεως ἐξ ἀργυρούς ἀστέρας. Ἀπό δέ τό ἕτερον μέρος ἔχει ὁμοίως τέσσαρας ἀγγέλους ἐπί τῶν γωνιῶν, ἐν τῷ μέσω δέ τήν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ καί κύκλωθεν αὐτῆς ὁμοίως ἐξ ἀστέρας.

β^{ον}) Ἐκ τῶν ἐτέρων δύο περιηργυρωμένων εὐαγγελίων. Τό μὲν ἔν ἔχει ἀπό μὲν τό ἔν μέρος εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστάς συνεχομένους ἀπό μίαν σειράν ἀργυράν, ἐν τῷ μέσω δέ τήν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. ἀπό δέ τό ἕτερον μέρος ἔχει εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τέσσαρας προφήτας συνεχομένους ὁμοίως ἀπό μίαν σειράν ἐξ ἀργύρου, ἐν τῷ μέσω δέ τήν Σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τό δέ ἕτερον, ἀπό μὲν τό ἔν μέρος ἐπί τῶν τεσσάρων γωνιῶν ἔχει τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστάς ἐν εἴδει πτηνῶν καί ζώων, συνεχομένους μέ λεπτήν οὐράν ἀργυράν, ἐν τῷ μέσω τήν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, κύκλωθεν δέ τέσσαρας ἀστέρας ἀργυρούς· ἀπό δέ τό ἕτερον μέρος ἐπί τῶν τεσσάρων γωνιῶν ἔχει τέσσαρας Προφήτας, ἐν τῷ μέσω τήν Σταύρωσιν καί κύκλωθεν τέσσαρας ἀστέρας.

γ^{ον}) Τό ἕτερον εὐαγγέλιον εἶναι μέ ἀπλοῦν δέρμα περιτυλιγμένον.

δ^{ον}) Ἡ κατασκευὴ τῆς μικρᾶς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου εἶναι ὡς ἡ συνήθης.

ε^{ον}) Ἡ κατασκευὴ τῆς ἐτέρας εἰκόνας ὁμοίως τῆς Θεοτόκου. Τό εἶδος τῆς εἶναι ὡς βιβλίον καί ἀπό τό ἔν μέρος εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἡ δέ περικλείουσα αὐτήν θύρα ὑπάρχει ἔσωθεν μέ ὑπόχαλκον καί ἐπί τοῦ χαλκοῦ τύπος τῆς Θεοτόκου ἀργυροῦς περιχεχρυσωμένης, κύκλωθεν δέ ὑπάρχουσιν ἐγκεχαραγμένοι οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι. Ἐπικεφαλῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄγγελος μέ πτέρυγας· ἡ δέ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου κύκλωθεν μέ ἄργυρον ἔκτυπον καί περί τήν κεφαλὴν τῆς Παναγίας ἀστέρας ἀργυρούς.

6. 7) Ἐπί τῶν τεσσάρων (ἐκ) τῶν ἐξ ἀστέρων δέν ὑπάρχει καμμία κομφότης, καθὼς καί ἐπί τῶν πέντε μεταξωτῶν καλυμμάτων τοῦ Ἱεροῦ Ποτηρίου.

8) Ἐκ τῶν δύο ἱερῶν ἀργυρῶν ποτηρίων. Τό μὲν ἔν ὑπάρχει ἔσωθεν κεχρυσωμένον, ἐπί δέ τῆς βάσεως αὐτοῦ τέσσαρα ἐξαπτέρυγα τυπωμένα ὁμοίως κεχρυσωμένα. Τό δέ ἕτερον ἀργυροῦν ποτήριον εἶναι ἀπλοῦν.

9) Ἐπί τοῦ ἀστερίσκου, δισκαρίου καί τῆς λαβίδος δέν ὑπάρχει κομφότης.

10) Ὁ περιηργυρωμένος Σταυρός εἶναι παλαιότατος καί χωρὶς καμμίαν κομφότητα.

11) Ἐκ τῶν τριῶν ἄλλων Σταυρῶν τοῦ Ἀγιασμοῦ τῶν κεκοσμημένων, ὁ μὲν εἰς ὑπάρχει μέ βάσιν ἀργυράν περιχεχρυσωμένην, καθὼς καί ὁ κορμός ἐπί τοῦ ὁποίου στηρίζεται ὁ Σταυρός· κύκλωθεν τοῦ Σταυ-

ροῦ ὑπάρχουν προσκεκολλημένοι τέσσαρες κλάδοι ἐν εἶδη ἀμπέλου μέ σταφυλάς, ὁμοίως ἀργυράς περιχεχρυσωμένας. ἕκαστος δέ τῶν τεσσάρων τούτων κλάδων ἔχει ἀνά ἓνα λίθον λευκόν ἐν τῷ μέσῳ καί ἀπό τό ἐν καί τό ἄλλο μέρος. ἐπί τῆς κορυφῆς τοῦ Σταυροῦ, καθῶς καί ἐπί τῶν δύο ἐτέρων ἄκρων ὑπάρχει ἐν εἶδος ἄνθους ἀργυροῦ, ἔχοντος ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἐν μελτζάνιον. ἄνωθεν τῶν κεράτων (;) ὑπάρχουν προσκεκολλημένοι δύο κλάδοι ἀργυροί περιχεχρυσωμένοι μέ ἐν μελτζάνιον ἕκαστος κλάδος ὑποκάτωθεν δέ δύο ἀνθίδες διά δύο μελτζάνια ἐκάστη ἔχουσα. ὁ δέ τρίτος εἶναι περιηγυρωμένος καί κεχρυσωμένος, ἔχων ἀνά δώδεκα κόκκους μαργαρίτου εἰς ἕκαστον μέρος.

12) Ἐπί τῶν ἐννέα μεταξωτῶν ἀέρων, οὐδεμία ὑπάρχει κομφότης.

13) Ἡ κατασκευή τῶν ἐπτὰ ἀργυρῶν περιζωνίων εἶναι ἡ συνήθης.

Ἐπί τούτῳ συνετάχθη τό παρόν πρωτόκολλον ὑπογραφέν παρ' ἡμῶν καί τῶν μοναστηριακῶν συμβούλων.

Ὁ Δήμαρχος Ὁ Εἰρηνοδίκης
Γ. Καμπάνης

Ὁ ἐπισκοπικός ἐπίτροπος
Νεόφυτος Βενιέρης

ὁ ἡγούμενος νικηφόρος συναδινός

Οἱ Σύμβουλοι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς

- δαμιανός μπατῆς

- νεόφυτος ἱερομόναχος.»

23

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΙΕΡΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

«Ἄρ. 3786.3412.3044

Ἐπί τῆς ὑπ' ἀρ. 26920 ἀπό

16 Αὐγούστου διαταγῆς του

Τῆν 10 Ὀκτωβρ. 1844

ἐν Ἐρμουπόλει

Πρός τό, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν,

Ἵπουργεῖον.

Ἀποστολή τῶν εὐρεθέντων βιβλίων μεταξύ τῶν πραγμάτων τοῦ ἀποβιώσαντος ἐπισκόπου Μήλου διά τοῦ πλοιάρχου Γεωργίου Γεροκομᾶ.

Ἐπόμενοι εἰς τήν ὑπ' ἀριθμ. 3412 τῶν 12 Σεπτεμβρίου τ.ἔ. ἀναφοράν μου, πέμπω διά τῆς παρουσίας τὰ δώδεκα ἐκκλησιαστικά βιβλία, ἐπισυνάπτων τήν ἀπόδειξιν τῆς δημοτικῆς Ἀρχῆς περί τῆς παραλαβῆς τῶν ἱερατικῶν ἀμφίων, ἐκ τῶν ὁποίων τρεῖς μόνον ἐφημέριοι ἔλαβον, οἱ δέ λοιποί, καίτοι ἄποροι, δέν ἠθέλησαν, διά νά μὴν ἔχωσιν τήν εὐθύ-

νην τῆς διατηρήσεώς των. Τὴν δὲ ἀπόδειξιν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπι-
τρόπου ζητήσας παρὰ τοῦ Δημάρχου θέλω πέμψει ἀκολούθως.

Εὐπειθέστατος
ἀπόντος τοῦ Διοικητοῦ Σύρου
Ὁ Γραμματεὺς
Π. Κολποδίνης.»

24

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

«26283/26920.26979.
27843/824

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Ἀπριλίου 1845
Πρὸς τὸν Ἐφορον τῆς Δημοσίας καὶ τῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Βιβλιοθήκης

Ἀποστολὴ δύο χειρογράφων

Διευθύνοντες δύο χειρόγραφα βιβλία ἐκ τῶν παρὰ τῇ ἐπισκοπῇ
Μήλου διασωθέντων. τὸ μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι Τριώδιον, ἔλλειπές ἐν τῇ
ἀρχῇ κατὰ δύο μόνον φύλλα καὶ φέρον ἐν τῷ τέλει χρονολογίαν, *αφγ'*,
τό δὲ ἕτερον εἶναι Συλλογὴ νόμων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ πολιτικῶν,
ἄνευ μὲν κεφαλίδος, καθὰ δὲ ἐξάγεται ἐκ τοῦ προοιμίου, τὸ μὲν τοῦ
βιβλίου ὄνομα εἶναι «Βακτηρία Ἀρχιερέων», τὸ δὲ ἔτος καθ' ὃ ἐγράφη
ἢ ἀντεγράφη, σημειοῦται ἐν τῷ τέλει, *αψδ'*. Τὴν παραλαβὴν ἀμφοτέ-
ρων τούτων τῶν βιβλίων ἀναγγεῖλατε ἐπομένως εἰς ἡμᾶς.

Ὁ Ὑπουργός
Ι. Κωλέτης.»

25

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΑΜΦΙΩΝ

«Ἀπόδειξις περὶ τῆς παραλαβῆς
τῶν ἱερατικῶν ἀμφίων

Ὁ ὑποφαινόμενος Δήμαρχος Σίφνου Γ. Καμπάνης, δηλοποιῶ ὅτι
παρέλαβον ἀπὸ τῆς Ἐπισκοπικῆς οἰκίας τὰ ἐν αὐτῇ ἐναποτεθειμένα
ἱερατικά ἀμφια σύμφωνα μὲ τὸ ἄρ. Γ' τῆς Ὑπουργικῆς διαταγῆς ὑπ'
ἄρ. 26283 διὰ νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τὰς ἀπόρους ἐνοριακάς ἐκκλησίας
τοῦ Δήμου ὡς ἀκολούθως:

1) 22 φελόνια, ὧν τὰ 13 μεταξωτὰ παλαιά, 4 βαμβακερά, τὸ ἕν
κόκκινο μπογασί.

2) 14 στιχάρια, ὧν τά μὲν 5 μεταξωτά τετριμμένα, τά δέ 3 παλαιά, σχεδόν ἄχρηστα.

3) 2 ὠράρια μεταξωτά.

4) 17 ἐπιτραχήλια μεταξωτά, ὧν τά 13 τετριμμένα.

5) 7 ζεύγη ἐπιμάνικα, ὧν τά 4 μεταξωτά, τά δέ 3 κεντημένα.

6) 2 ἐπιγονάτια παλαιά.

7) 3 σκεπάσματα τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς, τά 3 μεταξωτά, τά δέ ἐκ παννίου λινού.

8) 2 ἱερά καλύμματα παλαιά
καί εἰς ἔνδειξιν

Ἐν Σίφνῳ τὴν 11 Ἰουλίου 1844
Ὁ Δήμαρχος Σίφνου
(Τ.Σ.) Γ. Καμπάνης.»

26

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Ἀριθ. 3974 Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
τὴν 29 Ὀκτωβρ. 1844
ἐν Ἐρμουπόλει

Συμπληρῶν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 3786 τῆς 10 τοῦ λήγοντος μηνός ἀναφορὰν μου ἐπισυνάπτω ἀπόδειξιν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου περὶ τῆς παραλαβῆς τῶν δύο σωμάτων Μηναιῶν, τῆς Παρακλητικῆς τοῦ ἐντύπου Τριωδίου καὶ τοῦ διτόμου Κυριαχοδρομίου.

Εὐπειθέστατος
Ὁ Διοικητὴς Σύρου
Ἀδάμ Δούκας»

27

ΑΠΕΣΤΑΛΗΣΑΝ ΛΙΓΩΤΕΡΑ ΒΙΒΛΙΑ

«27843,28047/819 Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Ἀπριλίου 1845
Ἐπὶ τοῦ ἀρ. 3786.3974
περὶ τῶν βιβλίων τῆς Ἐπι- Πρὸς τὸν Διοικητὴν Σύρου
σκοπῆς Μήλου

Ἐκ τῶν ἀναφορῶν Σας 10 καὶ 23 Ὀκτωβρίου π.ἔ. λαβόντες ἀφορμὴν καὶ τὰ διευθυνθέντα 12 βιβλία συμπαραβαλόντες μέ τὸν κατάλογον τῶν βιβλίων τῶν διὰ ἄλλης ἀναφορᾶς Σας 23 Μαΐου π.ἔ. σταλέντα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, εὐρίσκομεν ὅτι ἔμειναν ἐν Σίφνῳ δύο βιβλία χωρὶς νά

γίνεται εἰς τὰ ἔγγραφα μηδεμίᾳ τούτων μνήμη. Ταῦτα δέ εἰσὶν τὰ ὑπὸ τοὺς ἀριθ. 2 καὶ 15 τοῦ καταλόγου σημειούμενα, τούτέστιν αἱ ἐπιστολαὶ Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (ἔκδοσις τοῦ ἔτους 1705) καὶ οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ καὶ Πολιτικοὶ Νόμοι (ἔκδοσις τοῦ 1744).

Ὅθεν, ἵνα καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ εἰδῆτε ὅτι ἂν καὶ τὰ βιβλία ἦσαν ἐξ ἀρχῆς 16 καὶ ὅτι κρατηθέντων ἐν Σίφνῳ καὶ τῶν δύο Κυριακοδρομιῶν τοῦ Θεοτόκη, ὁμοῦ μετ' ἄλλα, τὰ μηναιᾶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπεριωρίσθη εἰς 14, ἐστάλησαν ὁμοῦ ἐνθάδε διὰ τῆς εἰρημένῃς ἀναφορᾶς ὑμῶν 10 Ὀκτωβρίου 12 μόνον ἀντὶ τῶν 14 βιβλία, ἵνα λέγομεν, εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς αὐτὸ τοῦτο προφανῶς, ἐγκλείομεν ἐπὶ ἐπιστροφῇ τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα κατάλογον διὰ νὰ γένη παρ' ὑμῶν καὶ περὶ τῶν εἰρημένων δύο βιβλίων ἡ ἀνήκουσα ἔρευνα. νὰ εἰδοποιηθῶμεν δέ περὶ τούτου καὶ ὑμεῖς ἐν καιρῷ.

Ὁ Ὑπουργός
Ἰ. Κωλέτης.»

28

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΙΕΡΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥΣ

«ΕΦΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΟΘΩΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Ἄρ. 135

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Μαΐου 1845.

Πρὸς

τό Σ(εβαστόν) Ὑπουργεῖον τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας
Ἐκπαιδεύσεως.

Ἐλαβεν ἡ Ἐφορία αὕτη τὰ σταλέντα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 26283/824 κοινοποιήσεως τοῦ Σ(εβαστοῦ) τούτου Ὑπουργείου δύο χειρόγραφα βιβλία ἐκ τῶν παρὰ τῇ Ἐπισκοπῇ Μήλου διασωθέντων. Ἐξ ὧν τὸ μὲν εἶναι Τριῶδιον, ἔλλειπές ἐν τῇ ἀρχῇ κατὰ δύο μόνον φύλλα καὶ φέρον ἐν τῷ τέλει χρονολογίαν ἀφγ'. Τὸ δέ ἕτερον εἶναι συλλογὴ νόμων Ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ Πολιτικῶν, ἄνευ μὲν κεφαλίδος, καθὰ δέ ἐξάγεται ἐκ τοῦ προοιμίου τοῦ μὲν βιβλίου τὸ ὄνομα εἶναι «Βακτηρία Ἀρχιερέων». Τὸ δέ ἔτος, καθὸ ἐγράφη ἢ ἀντεγράφη, σημειοῦται ἐν τῷ τέλει ἀφδ', ὡς ἐμβριθῶς παρετήρησε καὶ τὸ Σ(εβαστόν) τοῦτο Ὑπουργεῖον. Ἀμφότερα ταῦτα τὰ βιβλία σημειωθέντα καὶ σφραγισθέντα ἐτέθησαν εἰς τὸν κατάλληλον αὐτῶν τόπον.

Ἵποσημειοῦμαι δέ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ.

Εὐπειθέστατος
Ὁ Ἔφορος
Γεώργιος Κ. Τυπάλδος.»

Ο ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

«'Αρ. 1697

ἐπί τῆς ὑπ' ἀρ. 28843
τῆς 25 Ἀπριλίου διαταγῆς του
Τῆν 17 Μαΐου 1845
ἐν Ἐρμουπόλει

Πρὸς

τό, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν,
Ἵπουργεῖον.

Περὶ τῶν ἐναποληφθέντων βιβλίων τοῦ ἀποθανόντος ἐπισκόπου Μήλου

Ἐπιστρέφοντες τὸν κατάλογον τῶν βιβλίων τὰ ὅποια εὐρέθησαν μεταξύ τῆς περιουσίας τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει ἐπισκόπου τῆς Μήλου, ἀποστέλλω διὰ τῆς παρούσης καὶ τὰ ὅποια ἔλαβον σήμερον παρά τοῦ Δημάρχου Σίφνου ἐναπολειφθέντα δύο, ἐπιγραφόμενα τό μὲν «Ἐπιστολαὶ Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως», τό δέ «Ἐκκλησιαστικοὶ καὶ Πολιτικοὶ Νόμοι».

Εὐπειθέστατος

ἀπόντος τοῦ Διοικητοῦ Σύρου

Ὁ Γραμματεὺς

(ὑπογραφή)»

Ἵνομαστικὸς κατάλογος τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν Ἐπισκοπικὴν οἰκίαν δεκαἕξ βιβλίων.

α/α	Χρονο- λογία	Ἵνομα τοῦ ἐκδότου	Ἵνομα τοῦ βιβλίου	Παρατηρήσεις
1	1704	Βακτηρία	Ἐνώνυμον ὡς περὶ τὸν ἐκδότην καὶ χειρόγραφον.
2	1705	Φώτιος Πατριάρχ. ΚΠόλεως	Ἐπιστολαὶ τοῦ αὐτοῦ	
3	1782	Ἵ. Μαυρογορδάτος	Φιλοκαλῖαι τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν	
4	1797	Ἐδάμ Ζοιρνοκαβίου Βορόσσου	Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκ μόνου τοῦ Πατρός	εἰς δύο τόμους Α' καὶ Β'
5	1797	» » »		
6	1698	Δοσιθέου Πατρ. Ἵερο- σολύμων	Περὶ Ἐγάπης	

7		Γρηγορίου Ναζιανζηνού	Θεολογία	ἀχρονολόγητον
8	1729	Ἄλεξ. Καγγελάριος	Εὐχολόγιον	
9	1750	Ἀντώνιος Βαρώλλης	Ὁμιλῖαι Ἰω. τοῦ Χρυσοστόμου	ἐφθαρμένον
10	1682	Πέτρος Μαΐστωρ	Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα ἀντιρρήσεις	
11	1831	Νικηφόρος Θεοτόκης	Κυριακοδρόμιον τόμ. Α ^{ος}	
12	1831	» »	» » Β ^{ος}	
13			Καينὴ Διαθήκη	χωρὶς χρονολογία
14	1715	Χρυσάν. Πατρ. Ἱεροσολύμων	Συνταγμάτιον	
15	1744		Νόμοι Ἐκκλησ. καὶ Πολιτικοί	ἡμιεφθαρμένον
16	1715	Φώτιος Πατρ. ΚΠόλεως	Νόμοι Ἐκκλησιαστικοί	»

Ἐν Σίφνῳ τὴν 9 Μαρτίου 1844

Ὁ Δήμαρχος Σίφνου
(Τ.Σ.) Γ. Καμπάνης

Ὁ Ἐπισκοπικός Ἐπίτροπος
Νεόφυτος Βενιέρης.

30

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΟΥ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

[Ἵπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν]
Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Μαΐου 1845

«30343/1830
Ἀποστολὴ βιβλίου
χειρογράφου

Πρὸς τὸν Ἐφορον τῆς Δημοσίας καὶ
τῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βιβλιοθήκης

Διευθύνεται διὰ νά κατατεθῆ εἰς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην χειρόγραφον βιβλίον ἐκ τῶν παρά τῇ Ἐπισκοπῇ Μήλου διασωθέντων, ἐπιγραφόμενον «Νόμος Ἐκκλησιαστικός τε καὶ Πολιτικός» συντεταγμένος εἰς τό ἀπλοῦν, ἄνευ ὅμως σημειώσεως ὑπό τινος συνετάχθη. ἐν τῷ τέλει φέρει χρονολογίαν αψμδ', αὐγούστου 5, καὶ τόπον (πατρίδα ἴσως τοῦ ἀντιγράφαντος) τὴν νῆσον Σίφνον.

Τὴν παραλαβὴν τοῦ βιβλίου τούτου ἀναγγεῖλατε ἐν καιρῷ εἰς ἡμᾶς.
Ὁ Ἵπουργός
Ἰ. Κωλέτης.»

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΜΙΛΛΗΣ
ΛΑΤΙΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΗΛΟΥ
ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛ. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ
[1668-1698]

Ὁ Ἰωάννης Ἀντώνιος Καμίλλης γεννήθηκε τό ἔτος 1680 στή Νάξο¹ ἢ, κατ' ἄλλην μαρτυρία, στή γειτονική της Πάρο² καί ἀπό τῆς ἡλικίας τῶν δέκα ἐτῶν προσῆλθε στήν ὑπηρεσία τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας.³ Γιά τίς σπουδές του δέν ἔχουμε συγκεκριμένες μαρτυρίες, πλὴν, ὅπως ἀναφέρεται, σ' αὐτόν κατέφευγαν καθολικοί καί ὀρθόδοξοι ἱεράρχες «γιὰ νά τούς ἐρμηνεύση συγγραφεῖς καί ἀναγνώση πολλά ἑλληνικά συγγράμματα»⁴ μαρτυρία πού ἐπιτρέπει νά θεωρήσουμε ὅτι ὑπῆρξαν λαμπρές. Ὁ ἴδιος, σέ ἐπιστολή τῆς 1-12-1674, ὅταν ἦταν ἤδη ἐπίσκοπος Μήλου, ἀναφέρει ὅτι, εὐρισκόμενος τό 1673 στή Νάξο κατά τήν ἑορτή τοῦ ἁγίου Francesco Xaverio, προσκλήθηκε ἀπό τούς πατέρες Ἰησουῖτες, διδασκάλους του (gia miei maestri), νά κηρύξει τόν θεῖο λόγο (SCPF/Scr. Rif. nei Congr. Arcipel. vol. 2α, f. 591^{rv}), ὁμο-

1. Κατά μαρτυρία τοῦ ἀποστολ. ἐπισκέπτη Sebastiani, ὁ ὁποῖος, στήν ἐκθεσή του πρὸς τό Βατικανό (Μάρτιος 1667), ἔγραφε ὅτι ὁ Καμίλλης ἦταν τότε 36 ἐτῶν «ἐκ Νάξου» [βλ. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ἱστορικά Ἐγγραφα Μήλου (1628-1683) ἀπὸ τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Βατικανοῦ*, περιοδ. «Μηλιακά», τόμος Β' (Ἀθήνα 1985), σελ. 145 (καί ἐντεῦθεν Συμεωνίδη, *Ἱστορ. Ἐγγραφα*)].

2. B.J. Slot, *Καθολικαὶ Ἐκκλησιαὶ Κιμῶλου καὶ τῶν πέριξ νήσων*, περιοδ. «Κιμωλιακά», τόμος Ε', (Ἀθήνα 1974), σελ. 76, ὑποσ. 3 (καί ἐντεῦθεν Slot, *Ἐκκλησιαὶ*). Ὁ ἴδιος ὁ Καμίλλης δήλωσε: «εἶμαι Ναξοπάριος», αὐτόθι, σελ. 186. Βλ. καί ὑποσ. 14 κατωτέρω.

3. Σέ ἀναφορά του πρὸς τήν Προπαγάνδα (τῆς 20-10-1670) ὁ Καμίλλης, ἀναφερόμενος σέ ἀναστατώσεις πού ταλάνιζαν τόν κλῆρο τῆς καθολικῆς ἀρχιεπισκοπῆς Νάξου, ἔγραφε: «Εἴκοσιπέντε χρόνια ὑπηρέτησα σ' αὐτὴν τὴν Ἐκκλησία σέ διάφορα ἀξιώματα, οὐδέποτε ὅμως εἶδα παρόμοιο χάος καὶ σύγχυση...» [SCPF/SCR. RIF. CONGR., ARCIPEL. vol. 2^a, 7-70^v]. Δηλ. ἀπὸ τῆς προαγωγῆς του σέ βικάριο Μήλου τό ἔτος 1665-25 = 1640 ἔτος, κατά τό ὁποῖο ἦταν δέκα ἐτῶν.

4. Κατά μαρτυρία τοῦ Sebastiani, ὁ ὁποῖος στίς 29-4-1693, ὡς ἐπίσκοπος πλέον Citta di Castello, ἔγραφε ὑπὲρ τοῦ Καμίλλη στὸν Γραμματέα τῆς Προπαγάνδας μονσινιόρ Gibo. [Συμεωνίδη, *Ἱστορ. Ἐγγραφα*, σελ. 143-144].

λογία πού φανερώνει ότι διδάχτηκε στό σχολείο τῆς Ἀποστολῆς τους. Πρὸ τοῦ 1652, παρακολούθησε ἐπὶ ἓνα ἔτος στή Ρώμη μαθήματα ἐπιμόρφωσης γιὰ τὴν προσφορά ὑπηρεσιῶν στή Sacra Congregazione.⁵ Γνώριζε ἄριστα Λατινικά, Ἱταλικά καὶ Ἑλληνικά καὶ κήρυττε θαυμάσια. Γιὰ τὴ χαρισματικὴ προσωπικότητά του, ὁ ἀποστολικὸς ἐπισκέπτης Giuseppe Sebastiani ἐπίσκοπος Ἱεράπολης, πού τὸν εἶχε χρησιμοποίησει ὡς γραμματέα του καὶ κατὰ τὴ διενέργεια (1667) τῆς ἐπίσκεψης στὶς ἐκκλησίες τῶν νησιῶν, τὴν χαρακτήρισε «ὡς τὸν καλύτερο ἄνθρωπο πού ὑπῆρχε σ' ὀλόκληρο τό Ἀρχιεπέλαγος», διακρινόμενον γιὰ τὸν «μεγάλο ζῆλο, σύνεση, μετριοφροσύνη καὶ σοφία» του. Δέν δίστασε μάλιστα, ἀναφερόμενος στή λαμπρὴ μόρφωσή του, νά τὸν παρομοιάσει «μέ τὸν περίφημο Λέοντα Ἀλλάτιο» καὶ νά ζητήσει ἀπὸ τὴν Propaganda (πολύ ἀργότερα, τό 1683, καὶ ὡς ἐπίσκοπος πλέον Citta di Castello), νά τὸν μετακαλέσει στή Ρώμη «καὶ νά τὸν ἀξιοποιήσει, ὅπως ἔγινε καὶ μέ τὸν κ. Ἀλλάτιο καὶ ἴσως φανεῖ πολὺ χρήσιμος».⁶

Μετά τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴ Ρώμη στή Νάξο, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Raffaele Schiattini «τὸν χειροτόνησε (1652) ἱερέα καὶ τοῦ παρεχώρησε τό κανονικᾶτο», πού εἶχε ἐγκαθιδρύσει ὁ προκάτοχός του ἀρχιεπίσκοπος Γαζαδίνος, ὡς canonico paroco, μέ πλεῖστες ἀρμοδιότητες στὸν πνευματικὸ καὶ κοινωνικὸ τομέα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Νάξου.⁷ Ἐπὶ ἀρχιεπισκόπου Βαρθολομαίου Πόλλα, διετέλεσε καὶ ἀρχιεπισκοπικὸς νοτάριος,⁸ τό δ' ἔτος 1665,⁹ μετά τὸν θάνατο τοῦ ἐπισκόπου Μήλου-Κιμῶλου Antonio Serra (1642-1664, Φεβρ. 19)¹⁰, τό Βατικανὸ τὸν διόρισε ἀποστολικὸ βικᾶριο Μήλου, ἀντὶ νά ἐκλέξει ἄλλον ἐπίσκοπο. Μετά τριετία (1668), τοῦ ἀνέθεσε καὶ τὴν ἐπίβλεψη καὶ ἐποπτεία τῆς Ἐκκλησίας Σίφνου καὶ, μέσα στὸν ἴδιο χρόνο, τοῦ ἀνεκοίνωσε τὴν ἐκλογή του σὲ ἐπίσκοπο Μήλου-Κιμῶλου καὶ ἀποστολ. διαχειριστὴ τοῦ βικαριάτου Σίφνου.¹¹ Ὡς ἐψηφισμένος ἐπίσκοπος ἀντιμετώπισε τὸν φθόνο καὶ τὴν κακία ὁμοδόξων του κληρικῶν, συμπατριωτῶν του μάλιστα, καὶ τῶν

5. Συμεωνίδη, ὀ.π.π., σελ. 141-142.

6. Αὐτόθι, σελ. 144.

7. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Βαρθολομαίου Πόλλα, Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Νάξου καὶ Πάρου, «ἐπίσκεψη» τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, περιοδ. «Ἀρχατός» τοῦ Ἐκπαιδευτ. Πολιτιστ. Ὁμίλου Νάξου, ἔτος Ι', τεύχος 2, Φεβρ.-Ἀπρ. 1997, σελ. 57.

8. Αὐτόθι, σελ. 49-62, συντάκτης τῶν πεπραγμένων τῆς Ἐπίσκεψης.

9. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Τά Οἰκονομικά τῆς Λατινικῆς Ἐπισκοπῆς Μήλου δύο ἀρχιερατειῶν (1642-1699), περιοδ. «Μηλιακά», τόμ. Α' (Ἀθήνα 1983), σελ. 91 κ.ἐξ. (καὶ ἐντεῦθεν, Συμεωνίδη, Τά Οἰκονομικά).

10. Συμεωνίδη, Τά Οἰκονομικά, σελ. 111.

11. Αὐτόθι, σελ. 93 καὶ 131.

καπουτσίνων τῆς Μήλου,¹² πού τόν συκοφάντησαν ὡς ἀνίκανο καί ἀκατάλληλον γιά τό ἀρχιερατικό ἀξίωμα, προκειμένου νά ματαιώσουν τή χειροτονία του. Ὁ Καμίλλης τούς ἀντιμετώπισε μέ σθένος, ἀπεκάλυψε τίς προθέσεις τους καί ἀνέτρεψε τίς συκοφαντίες μέ πολυσέλιδη ἀπολογία - βαρυσήμαντο ἱστορικό κείμενο¹³ καί, ἐπί τέλους, τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1670, μέ ἄδεια τῆς Ρώμης, χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος στή Νάξο ἀπό τόν ἀρχιεπίσκοπο Βαρθολομαῖο Πόλλα.¹⁴ Τήν ἐπισκοπή Μήλου διηύθυνε μέχρι τοῦ θανάτου του τό 1698, Νοεμβρίου 14,¹⁵ ἐν μέσω μυρίων προβλημάτων καί ἀτελεύτητων οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, ἐντελῶς ἀβοήθητος ἀπό τήν προϊσταμένη του Ἀρχή, ἣ ὁποία σπανίως ἔδινε ἀπαντήσεις στίς πολυάριθμες ἀναφορές καί ἐκκλήσεις του γιά συμπαραῶταση καί οἰκονομική βοήθεια.

* * *

Ὅταν ὡς βικάριος ἀνέλαβε νά διευθύνει τίς τύχες τῆς Ἐκκλησίας Μήλου, ὁ Καμίλλης βρῆκε τήν ἐπισκοπή χρεωμένη μέ σημαντικά ποσά ἀπό δάνεια πού εἶχε συνάψει ὁ ἐπίσκοπος Σέρρα γιά τήν πραγματοποίηση σοβαρῶν ἔργων (ἀνάκτηση τῆς κυριότητος καί γενικῆς ἀνακατασκευῆς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, ἀγορές οἰκῆματος ἐπισκοπείου καί ἄλλων ἀκινήτων, ἱερῶν σκευῶν καί λειτουργικῶν βιβλίων κ.λπ.), προκειμένου ν' ἀνασυγχροτήσει τήν ἐπισκοπή πού

12. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Οἱ ἐχριστιανισμοί Μωαμεθανῶν στίς Κυκλάδες αἴτιο κατηγορίας στίς διαμάχες τῶν καθολικῶν*, Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν, τόμος IB' (Ἀθήνα 1995), σελ. 183-235 καί σέ ἀνάτυπο.

13. Αὐτόθι, σελ. 192-198, 221-226.

14. Συμεωνίδη, *Τά Οἰκονομικά*, σελ. 116 καί SCPF/SCR. RIF. CONGR., ARCIPEL. 2^a, ὅπου ἀναφορά, ἀπό 20-10-1670, τοῦ Καμίλλη, στήν ὁποία ἀναγράφει «δέν ἔχω πάει σ' αὐτό τό νησί (τή Νάξο) ἀπό τόν καιρό πού εἶχα προσληφθεῖ στήν ὑπηρεσία τῆς Ἐπισκέψεως (δηλ. τό 1667), ὡς τόν περασμένο Σεπτέμβριο, πού ἐπῆγα νά χειροτονηθῶ». Στήν ἴδια ἀναφορά σημείωσε ὅτι στή Νάξο δέν εἶχε συγγενεῖς. Εἶχε, ἄραγε, στήν Πάρο, ὅπου γεννήθηκε; Πρέπει, ἐπ' εὐκαιρία, νά σημειώσουμε ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Καμίλλης, ἀναφερόμενος στά οἰκογενειακά καί βιογραφικά του, ἐκτός ἀπό «Ναξο-Πάριος» πού δήλωσε (Slot, Ἐκκλησίαι, σελ. 186), ἔγραφε πῶς ἡ οἰκογένειά του προέρχονταν ἀπό τήν «παλαιά οἰκογένεια τῶν Καμίλλων», εὐγενῆ οἰκογένεια, μέλη τῆς ὁποίας «κατά τούς χρόνους τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου... ἤλθον εἰς τά μέρη τά ἰδικά μας (ἐννοεῖ τά νησιά), ἔνθα ἠδραιώθησαν» (Slot, αὐτόθι). Οἱ ἐχθροί του ὅμως διέδιδαν ὅτι ὁ πατέρας του ἦταν νόθο τέκνο τοῦ Τζιανπατίστα Καμίλλη ἀπό τήν Ἄνδρο, πού ὅταν οἱ Τοῦρκοι δολοφόνησαν τόν γεννήτορά του, ἐγκαταστάθηκε στήν Πάρο, ὅπου γεννήθηκε ὁ Ἰωάννης Ἀντώνιος (Slot, αὐτόθι, σελ. 76). Γιά τόν ἴδιο μάλιστα ἔλεγαν ὅτι προέρχεται ἀπό μὴ νόμιμο γάμο, κατηγορία πού κατέρρευσε ὅταν ὁ ἀποστολ. ἐπισκέπτης Sebastiani διενήργησε ἀνακρίσεις καί ὁ ἀρχιεπίσκοπος Νάξου προσκόμισε πιστοποίηση σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ γονεῖς του εἶχαν τελέσει νόμιμο γάμο (Συμεωνίδη, *Οἱ ἐχριστιανισμοί Μωαμεθανῶν κ.λπ.*, σελ. 187).

15. Συμεωνίδη, *Τά Οἰκονομικά*, σελ. 136.

βρήκε κυριολεκτικά διαλελυμένη.¹⁶ Ὁ ἀποθανών, διακεκριμένη, ἐπίσης, προσωπικότητα, δέν εἶχε προλάβει νά τακτοποιήσει τίς ὑποχρεώσεις του, οὔτε νά τίς καταγράψει σέ διαθήκη, λόγω αἰφνιδίου θανάτου του ἀπό ἀποπληξία στίς 19-2-1664.¹⁷ Οἱ δανειστές, γιά τή διασφάλιση τῶν κεφαλαίων τους, προῆλθαν σέ ὑποθηκεύσεις ἢ καταπατήσεις ἀκινήτων, κληρονόμοι δωρητῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀπέσπασαν τά δωρηθέντα, ἐνῶ κατέφθασαν ἀπό τή Χίο καί οἱ συγγενεῖς τοῦ θανόντος διεκδικώντας τήν ἐκκλησιαστική περιουσία ὡς δῆθεν προσωπική περιουσία τοῦ Σέρρα.¹⁸ Ὁ Καμίλλης, πού βρέθηκε ἐνώπιον τόσο σοβαρῶν προβλημάτων καί διεκδικήσεων, δέν πτοήθηκε, ἀλλά μέ σύνεση καί διπλωματικότητα ἐξήγησε στούς δανειστές ὅτι οἱ ἀπαιτήσεις τους βάρυναν τήν ἐπισκοπή καί ὄχι αὐτόν πού ἦταν ἀπλῶς βικάριος καί ἔπρεπε ν' ἀναμείνουν τήν πληρωμή τους ἀπό τή Ρώμη, στήν ὁποία περιέγραψε λεπτομερῶς τά διατρέχοντα, προῆλθε σέ συμφωνίες πληρωμῆς μόνο τῶν τόκων τῶν δανείων ἀπό τά πτωχά εἰσοδήματα τῆς Ἐκκλησίας κ.ἄ. ἐνέργειες, ἀναμεινώντας τίς ὅμοιες τοῦ Βατικανοῦ. Ἀναγκάστηκε ὅμως νά συνάψει καί προσωπικά δάνεια γιά νά πληρώσει 150 pezze στούς συγγενεῖς τοῦ Σέρρα, πού κατακρατοῦσαν τά ἱερά σκεύη τῆς ἐπισκοπῆς, «προκειμένου νά τοῦς καθησυχάση καί νά μὴν ἔχουν ἄλλες ἀπαιτήσεις ἀπό αὐτήν τήν Ἐκκλησία», νά κινήσει ἀγωγές κατά τῶν καταπατητῶν τῆς ἀκίνητης περιουσίας καί ἄλλες ἀναγκαῖες δαπάνες γιατί, ὅπως ἔγραφε βραδύτερα (20-11-1670) στή Ρώμη, «ἂν ἄφηνά νά χαθοῦν στήν πρώτη ἐπίμονη ζήτηση αὐτά τά ἐλάχιστα κτήματα πού ἔχουμε, δέν θά ἦταν δυνατόν ὕστερα νά τά ἀνακτήσουμε ἀκόμη καί μέ τή συμπαράσταση τῶν πρεσβευτῶν καί μέ τά διπλά ἔξοδα καί θά ἔπρεπε νά πήγαινα στήν ΚΠολη, ἴσως καί χωρίς ἀποτέλεσμα».¹⁹

Μετά τήν ἀνάδειξή του σέ ἐπίσκοπο, οἱ δανειστές ἔγιναν ἀπαιτητικοί, ἀφοῦ πλέον εἶχε ἀναδεχτεῖ τήν ἐπισκοπή καί τά βάρη της. Προκειμένου νά διασφαλίσει τήν ἐκκλησιαστική περιουσία καί τό ἀνενόχλητο τῆς ἐπισκοπῆς, ἔγραψε στήν Προπαγάνδα ὅτι «μέ μεγάλο φόβο καί κόπο ἐπῆγε στήν Candia ὅταν ἦταν ἐκεῖ ὁ μέγας Βεζύρης (ἡ Κρήτη

16. Αὐτόθι, σελ. 82 ἐπ.

17. Αὐτόθι, σελ. 90. Κατά τόν Καμίλλη, ὁ Σέρρα ἀπεβίωσε ἀπό στενοχώρια, λόγω τῶν προβλημάτων πού τοῦ δημιουργοῦσαν οἱ καπουτσινοὶ τῆς τοπικῆς Ἀποστολῆς. Μάλιστα μετά τόν θάνατό του ἀνέλαβαν αὐθαίρετα τή διοίκηση τῆς ἐπισκοπῆς, παρά τό γεγονός ὅτι ὁ ἀρχιεπ. Παροναξίας εἶχε ἀναθέσει προσωρινά τό ἔργο τοῦτο στόν ἱερέα Κιμῶλου Giorgio Rossi, μέ συνέπεια νά ἀναχύψουν σοβαρές προστριβές καί κατάσταση ἀπαράδεκτη. Βλ. Συμεωνίδη, ὄ.π.π. σελ. 91.

18. Αὐτόθι, σελ. 92.

19. Αὐτόθι, σελ. 97.

είχε περιέλθει πλέον στην κατοχή τῶν Τούρκων) καί απέσπασε ἕνα Ἐμίρ, δηλ. βασιλικό ὄρισμό, σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο ἀπαγορεύονταν ὁποιαδήποτε ἐνόχληση τῆς Ἐκκλησίας του»,²⁰ ἐνῶ τά δάνεια ἀποτελοῦσαν προσωπικές του ὑποχρεώσεις. Τότε ἀκριβῶς ἐμφανίστηκε καί ἄλλο χρέος τοῦ θανόντος Σέρρα, ὕψους 150 πιάστρων, πρὸς τόν ρεφενδάριο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Γεώργιο Φακῆ, ὁ ὁποῖος εἶχε δωροδοκήσει ἰσόποσα Τούρκους ἀξιωματούχους γιά νά χορηγηθεῖ ἡ ἄδεια ἀνακατασκευῆς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Μήλου. Μάλιστα, γιά τήν ἐξόφληση τοῦ ἐν λόγω χρέους, τοῦ ἔγραφε καί ὁ πρεσβευτής τῆς Γαλλίας στήν ΚΠολη De Nointel.²¹

Ἔτσι ὁ Καμίλλης ἄρχισε καί συνέχισε νά δανείζεται ἔντοκα μέχρι τοῦ θανάτου του προκειμένου νά ἐξοφλεῖ ταχτικές ὑποχρεώσεις τῆς Ἐκκλησίας ἀπό φορολογίες καί ἄλλες ἀνάγκες τῆς καί νά ἐξυπηρετεῖ τά ἀτελεῦτητα δάνειά του, ἐνῶ οἱ ἐκκλήσεις του στή Ρώμη γιά οἰκονομική βοήθεια ἔμεναν ἀναπάντητες. Οἱ ἐπίτροποι τοῦ Κοινοῦ τῆς Μήλου, σέ ἐπιστολή τους τῆς 30-7-1683 πρὸς τήν Προπαγάνδα, ὑπέρ τοῦ δυστυχούντος Καμίλλη, σημείωσαν, μεταξύ ἄλλων: «...καί μὴ ἔχων ἐξ αὐτοῦ (τοῦ μικροῦ εἰσοδήματος τῆς ἐπίσκοπῆς) πληρῶσαι, ἐδανείζετο ἀπέ τόν ἕνα καί ἔδιδε τοῦ ἄλλου...».²² Ὁ ἴδιος ἔγραφε καί ξαναἔγραφε ὅτι «μέ ἄκρα ὑπομονή προσμένω παρηγορία ἀπό τήν πρόνοια τῆς Ἁγίας Προπαγάνδας, ὥστε νά ἀπαλλαγῶ ἀπό τά χρέη καί νά ἐπιδοθῶ στό καθαυτό πνευματικό ἔργο μου καί τήν προσφορά ὑπηρεσιῶν στίς δύο ἐκκλησίες» Μήλου καί Σίφνου.²³

Παρά τά τόσα οἰκονομικά προβλήματα του, ὁ Καμίλλης ἐπιδόθηκε ἐξ ἀρχῆς καί μέ ἰδιαίτερο ζήλο στό πνευματικό του ἔργο συνεχίζοντας ἀκόμη καί τή λειτουργία τοῦ σχολείου πού εἶχε ἰδρύσει ὁ ἐπίσκοπος Σέρρα, ἦταν δέ τόση ἡ ἐπιτυχία του, ὥστε «πολλά παιδιά καί νέοι, τόσο τῆς Μήλου, ὅσο καί ἐκ Σίφνου, Κέας καί Θερμίων, λόγω τῆς φήμης του γιά τή διδασκαλία, τήν ἀρετή καί καλωσύνη του, ἔτρεχαν σ' αὐτό, στό ὁποῖο διδάσκει γραφή - ἀνάγνωση καί γραμματική στά ἑλληνικά ἢ λατινικά καθῶς καί τήν ἰταλική γλῶσσα», ἀνάλογα μέ τήν ἡλικία καί γνώσεις τῶν μαθητῶν του.²⁴ Ὑπόδειγμα ἐκκλησιαστικοῦ λειτουργοῦ ὁ ἴδιος, ἐπεδίωξε τήν ἐκκλησιαστική εὐταξία καί στίς δύο ἐπαρχίες πού τοῦ εἶχαν ἀνατεθεῖ, τῆς Μήλου καί τῆς Σίφνου. Ὅπως λέγε-

20. Αὐτόθι, σελ. 97-98.

21. Αὐτόθι, σελ. 122-123.

22. SCPF/SCR. NON. RIFER., ARCIP. vol. 4, ff257^v-258^v.

23. Συμεωνίδη, *Τά Οἰκονομικά*, σελ. 128.

24. Συμεωνίδη, *Ἱστορ. Ἐγγραφα*, σελ. 145.

ται²⁵ καί ὅπως βεβαιώνεται ἀπό τήν ὄλη δράση του, ὁ Καμίλλης ὑπῆρξε ἔνθερμος ὀπαδός τοῦ κινήματος τοῦ 17ου αἰ. γιά τήν ἀναβίωση τοῦ Καθολικισμοῦ. Το ἐν λόγω κίνημα ἀπέβλεπε στήν ἀνάσχεση τῆς παρακμῆς τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας μέσω τῆς ἐκπαίδευσης-μόρφωσης τῶν κληρικῶν, ὥστε, μέ τήν παιδεία καί τήν ἀγιότητα τοῦ βίου τους, νά κερδίζουν τό σεβασμό καί τήν ἐμπιστοσύνη τῶν πιστῶν. Ἡ αὐστηρή τήρηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξης, οἱ λαμπρές ἐκκλησιαστικές τελετές, τό γλαφυρό θεῖο κήρυγμα καί ἡ παροχή ἐκπαίδευσης στή νεολαία ἀπό κληρικούς - ἠθικά ἀναστήματα, ἔπρεπε νά εἶναι τά μέσα γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ ὑψηλοῦ στόχου. Μ' αὐτές τίς ἀρχές καί πνευματικές θέσεις βίωσε καί πολιτεύτηκε ὁ Καμίλλης μέχρι πέρατος τῆς ζωῆς του. Ἀποτελοῦσε ὅμως σταγόνα στόν ὠκεανό ἡ παρουσία του σ' ἓνα ἀφόρητο περιβάλλον, ἐκεῖνο τοῦ Κυκλαδικοῦ χώρου τῆς ἐποχῆς του, στό ὁποῖο ἐπικρατοῦσε ἐξαχρείωση τῶν ἠθῶν, ἀπότοκη μεγάλων πολεμικῶν γεγονότων, βαρβαροτήτων, κατακυριάρχησης πειρατῶν-κουρσάρων κάθε φυλῆς καί ἐθνότητος, πού ἔφερναν μαζί τους τήν ἀνηθικότητα καί τήν κραιπάλη μέ θλιβερές ἐπιπτώσεις στίς νησιωτικές κοινωνίες, ἀκόμη καί σ' αὐτόν τόν Κλῆρο, ἰδιαίτερα στούς μοναχοῦς καπουτσίνους.²⁶ Οἱ τελευταῖοι ἐνεργοῦσαν πέρα ἀπό κάθε ἐκκλησιαστική τάξη καί κανονικότητα, ἀντίθετα μέ τόν Καμίλλη, γεγονός πού τόν ἀνάγκασε, μέσα στόν πρῶτο ἀκόμη χρόνο τῆς βικαριακῆς θητείας του, νά προέλθει σέ συστάσεις καί νουθεσίες, πλήν ματαίως. Ἡ Ρώμη, στήν ὁποία ἔγραφε σχετικῶς, ἔδωσε ἐντολή στούς καπουτσίνους νά τηροῦν τήν τάξη, γεγονός πού συνετέλεσε νά γίνουν ἐχθροί του καί νά ἐξακολουθήσουν τήν ἴδια συμπεριφορά δηλώνοντας αὐτόνομοι καί «*ἱεραπόστολοι τοῦ Γάλλου βασιλέως*» καί ὄχι τῆς Προπαγάνδας.²⁷

Ἡ μεγάλη Ἰδέα τοῦ Καμίλλη γιά μιά Καθολική Ἐκκλησία ἐπιβολῆς μέ τό λαμπρό παράδειγμα τῶν λειτουργῶν της, πού θά προσείλκε πιστούς στούς κόλπους της, ἀποδεικνύονταν ἐντελῶς ἀνεφάρμοστη καί μέσα σ' αὐτά τά ὄρια τῆς ἐπισκοπῆς Μήλου. Ἄλλωστε, καί στίς ἄλλες Κυκλάδες, ὅπως ἄριστα γνῶριζε, δέν ὑπῆρχαν λειτουργοί «*πρός τιμήν τοῦ δόγματός μας*» ἔγραφε στήν Προπαγάνδα, γιατί «*ὄλοι σχεδόν τοῦ ἔθνους μας, πλήν μερικῶν καλῶν, ἤμαστε φθονεροί, ἐκδικητι-*

25. Slot, *Ἐκκλησίαι*, σελ. 76.

26. Συμεωνίδη, *Τά Οἰκονομικά*, σελ. 99. Βλ. ἱκανές λεπτομέρειες ἐπί τοῦ θέματος, ἀπό περιγραφές τοῦ Καμίλλη, στοῦ Συμεωνίδη: α) *Οἱ ἐχριστιανισμοί Μωαμεθανῶν κ.λπ.* β) *Μία περιγραφή τοῦ Κυκλαδικοῦ Καθολικισμοῦ ἀπό τόν ἐπίσκοπο Μήλου Ἰωάννη Ἀντώνιο Καμίλλη*, στό «*Κυκλαδικό Ἡμερολόγιο 1996*», χρόνος Α' (1996) τῶν Ν. Α. Κεφαλληνιάδη - Σ. Γ. Φιλιππότη, σελ. 157-169.

27. Συμεωνίδη, *Τά Οἰκονομικά*, σελ. 124-125.

κοί και γεμάτοι από δόλο» (αναφορές από 20-10-1670 και 20-6-1672).²⁸ Μάλιστα οι επίσκοποι στά νησιά «ή οι άλλοι στους οποίους η Άγία Προπαγάνδα αναθέτει τή φροντίδα αυτών των εκκλησιών, δεν φροντίζουν ιδιαίτερα τή διακυβέρνησή τους και μ' αυτόν τον τρόπο πηγαίνουν σιγά-σιγά στο χειρότερο, εξαφανίζεται τό καθολικό δόγμα και αναπτύσσεται τό σχισματικό»,²⁹ αν και στους κόλπους του τελευταίου υπήρχαν άλλα προβλήματα.

Ένα απ' αυτά θεώρησε ο Καμίλλης ότι μπορούσε να αξιοποιήσει θετικά υπέρ του δικού του δόγματος, δηλ. τή διαφορά πού ανέκυψε μεταξύ του ορθοδόξου αρχιεπισκόπου Σίφνου Φιλαρέτου και του Κλήρου και ποιμνίου του για τήν καταβολή των εκκλησιαστικών φορολογιών. Τό ζήτημα ανέκυψε τό 1684 μέ τήν έναρξη του βενετοτουρκικού πολέμου και τήν απαγόρευση πού επέβαλε ο βενετός ναύαρχος στους ορθοδόξους χριστιανούς να επικοινωνούν μέ τό Οικουμενικό Πατριαρχείο. Είκοσιπέντε Σίφνιοι ιερείς μέ τούς ένορίτες τους, ανερχομένους σε 3000 περίπου ψυχές, αρνήθηκαν να συνεχίσουν τήν καταβολή των φορολογιών, στίς δέ πιέσεις του αρχιεπισκόπου τους δήλωσαν «άπόσχιση» και ζήτησαν από τον Καμίλλη ν' αναλάβει τή διοίκησή τους κατά τό δόγμα τους. Ο Καμίλλης δέχτηκε και έγραψε στή Ρώμη (25-7-1684) ότι σκόπευε να αναλάβει «τή διακυβέρνησή τους μέ συνέπεια στό ορθόδοξο δόγμα, όπως έχει αποδεχτεί ή δική μας Έκκλησία (δηλ. μέ τίς αποφάσεις της Συνόδου της Φλωρεντίας), εξουδετερώνοντας ή αποκαθιστώντας τόσα και τόσα σφάλματα και τίς άγνοιες στίς όποιες έχουν περιπέσει, μεταστρέφοντάς τους τελικά στον Καθολικισμό». ³⁰ Η Ρώμη δεν έσπευσε να λάβει θέση στό ζήτημα και στίς πιέσεις των ορθοδόξων, πού επέίγονταν ν' αντιπαραβληθούν δυναμικά μέ τον αρχιεπίσκοπό τους, ο Καμίλλης αναγκάστηκε να υπογράψει τήν 1-9-1684 συμφωνία μαζί τους μέ τίτλο «Τόμος άπαρασάλευτος εις τούς αιώνας γενόμενος ανάμεσα εις τον πανιερώτατον μονσινιόρ Ίωάννην Άντώνιον Καμίλλην και τούς αιδεσίμους ιερείς της Σίφνου», πού περιλάμβανε 10 άρθρα, μέ τά όποια ρυθμιζονταν ο τρόπος διοίκησής τους και τά οικονομικά δικαιώματα του Καμίλλη. Ο εν λόγω Τόμος, παρά τον χαρακτηρισμό του ως «άπαρασάλευτου» δεν ίσχυσε τελικά γιατί τό Οικουμενικό Πατριαρχείο απέστειλε πάραυτα στή Σίφνο πατριαρχικό έξαρχο και άφορισμό έναντίον όσων θά επέμεναν να μήν επιστρέφουν

28. SCPF/SCR. RIF. CONGR, ARCIP. vol. 2^a, f. 70^v και 340^v.

29. Αύτόθι, f. 340^v.

30. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, «Άνταρσία» του πληρώματος της ορθόδοξης Αρχιεπισκοπής Σίφνου, περιοδ. «Σιφνιακά» τόμ. Α' (Άθήναι 1991), σελ. 61-79, όπου τό θέμα αναπτύσσεται πλήρως και σχετική βιβλιογραφία.

στήν κανονική διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τους, ἕνα δέ χρόνο ἀργότερα, περί τά τέλη τοῦ 1685, ἔπαυσε ἀπό τά καθήκοντά του, τόν ἀρχιεπίσκοπο Φιλάρετο γιατί εἶχε ξεφύγει ἀπό τά χέρια του ἡ κατάσταση τῶν πραγμάτων. Ὁ Καμίλλης ξαναέγραψε (28-10-1684) ἐπί τοῦ θέματος στή Ρώμη ὅτι «οἱ ἀφορισμοί καί οἱ ἀναθεματισμοί» ἦταν ἡ αἰτία ματαίωσης τῆς συμφωνίας του μέ τούς ὀρθοδόξους τῆς Σίφνου καί ὅτι ἂν ἡ Προπαγάνδα φρόντιζε, μέσω τοῦ Βενετοῦ ναυάρχου, νά μήν ἀπαγγελοῦν ἀφορισμοί, ὄχι μόνο ἡ Σίφνος, ἀλλά καί «ὅλα σχεδόν τά νησιά σέ σύντομο χρονικό διάστημα θά μεταπηδήσουν στόν Καθολικισμό, ὅπως ἦταν καί πρὶν ἑβδομήντα-ὀγδόντα χρόνια, πού δέν εἶχαν Ἕλληνες ἐπισκόπους, ἀλλά ἦταν πάντοτε, ἀπό παλαιά, ὁ Λατῖνος, τόν ὁποῖον ἀνεγνώριζαν γιά ποιμένα, μέ τήν ἐπιτήρηση μόνο ἑνός Πρωτοπαπᾶ γιά τίς τελετές τοῦ δόγματός τους». Ἡ Ρώμη, στήν ὁποία ἔγραψε καί ὁ βικάριος Σίφνου Φραντσέσκο Λορεντάνο (πού εἶχε παράπονα κατά τοῦ Καμίλλη γιά οἰκονομικά ζητήματα), ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι «ἀπεφάσιαν νά προέλθουν σέ ἔνωση μέ τή Ρωμαϊκή Ἐκκλησία, ὄχι βέβαια ἀπό εἰλικρινῆ διάθεση καί θρησκευτικό ζῆλο, ἀλλά γιά ἕνα πείσμα τους» πρὸς τόν ἀρχιεπίσκοπό τους, «γιατί δέν θέλουν νά πληρώνουν τίς ὑποχρεώσεις τους ἀπό φορολογίες τῆς Ἐκκλησίας τους»,³¹ δέν ἀσχολήθηκε καθόλου μέ τό ζήτημα. Ἔτσι, ἡ προσπάθεια καί ἐπιθυμία τοῦ Καμίλλη νά αὐξήσει τόν ἀριθμό τῶν πιστῶν τοῦ δόγματός του,³² ἀλλά καί, κατά κάποιον τρόπο, τή βελτίωση τῶν εἰσοδημάτων του, ἀπέτυχε.

* * *

Ὁ Angelo Venier, ἐπίσκοπος Τήνου καί ἀποστολικός ἐπισκέπτης στά νησιά τό ἔτος 1678, στήν ἐκθεσή του πρὸς τήν Προπαγάνδα, ἀνέφερε ὅτι ὁ Καμίλλης «ἐξυπηρετεῖ αὐτοπροσώπως τήν ἐκκλησίαν του καί ἀσχεῖ ὄλας τάς ἀρμοδιότητας τοῦ ἡμετέρου μέχρι καί τῶν πλέον ταπεινῶν ἐργασιῶν, ὅπως νά σημαίνει ἐνίοτε τίς καμπάνες», ἀναγνωρίζοντας ἔτσι τήν ἀπλότητα καί ταπεινότητα τοῦ ἀνδρός, ἀλλά καί τή δυσάρεστη γιά ἕναν ἐπίσκοπο θέση νά στερεῖται κληρικῶν. Ἀνέγραψε ὁμως καί τίς ἐναντίον του καταγγελίες τῶν ἐπιτρόπων καί προκρίτων τῆς Μήλου ὅτι «ἀναμιγνύεται διαρκῶς εἰς τά κοινά, μέ ἀποτελεσματὴν τὴν πρόκληση συγχύσεων καί ταραχῶν εἰς τήν κοινότητα, ὡς συνέβη ἰδίως περί τό ἔτος 1675 μέ τήν ὑπόθεσιν ἑνός Τζώρτζη Κάφη, ὁ ὁποῖος ἐξή-

31. Αὐτόθι.

32. Δέκα χρόνια νωρίτερα, εἶχε γράψει ὁ Καμίλλης στή Ρώμη (ἀναφορά τῆς 1-12-1674) ὅτι εἶχε προβλήματα μέ τούς ὀρθοδόξους ἀρχιεπισκόπους Μήλου καί Σίφνου γιατί τό ποιμνιό τους ἤθελε νά τεθεῖ ὑπὸ τῆ διοίκησής του (SCPF/SC. ARCIP., vol. 2α, 591^α).

γειρε τόν λαόν κατά τῶν ἀστῶν καί προυχόντων... ὁ δέ μονσινιόρ Καμίλλης εἶχε τότε ὑπάγει εἰς τόν ἑλληνικόν καθεδρικόν ναόν καί τοῦ εἶχε περάσει εἰς τόν λαιμόν ἕν χρυσοῦν περιδέραιον, δῶρον τοῦ λαοῦ, εἰς ἀναγνώρισιν τῆς προστασίας του». ³³

Οἱ ἐν λόγῳ καταγγελίες ἔχουν σχέση μετ' τήν ἐξέγερση τοῦ λαοῦ τῆς Μήλου, ὑπό τόν Κάφη, ἐναντίον τῶν προυχόντων τοῦ νησιοῦ, μετὰ τή λήξη (1669) τοῦ βενετοτουρκικοῦ πολέμου, γιά τή δυσβάστακτη φορολόγησή τους. Κατά τό βεβαιωμένα ἱστορικό τοῦτο γεγονός, ὁ Κάφης πέτυχε νά ἐπιβληθεῖ καί ἀνατρέφει τή διοίκηση τῶν προυχόντων, ἄλλους ἐκ τῶν ὁποίων κακοποίησε καί ἄλλους ἐξόρισε ἀπό τό νησί, μαζί μέ τόν ὀρθόδοξο ἀρχιεπίσκοπο (πού ἀξίωνε τήν καταβολή ἐκκλησιαστικῶν φορολογιῶν) καί ν' ἀνακηρύξει τόν ἑαυτό του «βασιλέα τῆς Μήλου». Οἱ ἐξεγερθέντες ὀρθόδοξοι, ζήτησαν ἀπό τόν Καμίλλη (φορολογικά, ἐπίσης, καταπιεζόμενον) ν' ἀναλάβει τή διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τους, πρᾶγμα πού ἀποδέχτηκε αὐτός καί κατά τήν ἡμέρα τῆς «στέφης» τοῦ Κάφης σέ «βασιλέα», προσῆλθε στόν καθεδρικό ναό καί πέρασε στό λαιμό του τό περιδέραιο-ἔμβλημα τῆς ἐξουσίας του. Ὁ Κάφης τελικά ἀπαγχονίστηκε ἀπό τούς Τούρκους ³⁴ καί ἡ «τάξη» ἐπανῆλθε στόν τόπο, ὅπως δ' ἦταν ἐπόμενο, οἱ προύχοντες ἔβλεπαν στό πρόσωπο τοῦ Καμίλλη ἕναν ἐχθρό, θά εἶχαν δ' ὀδηγηθεῖ στή λήψη ἀκραίων ἀποφάσεων ἐναντίον του, ὅπως ἔγραφε ὁ ἀποστολ. ἐπισκέπτης, «ἄν δέν ὑπῆρχεν ὁ σεβασμός πρὸς τούς ἰσχυρούς προστάτας του» (ἐννοεῖ τόν Γάλλο πρεσβευτή στήν ΚΠολη de Nointel) «καί ὁ φόβος τῶν δυτικῶν κουρσάρων» πού σύχναζαν στή Μῆλο. ³⁵

Τό οἰκονομικό δηλ. θέμα, πού μόνιμα ἀπασχολοῦσε καί καταπίεζε ἀφόρητα τόν Καμίλλη, τόν ἀνάγκαζε νά προβαίνει σέ ἐνέργειες ἀπό τίς ὁποῖτες ἤλπιζε νά προκύψει κάποιος ὄφελος πού θά συντελοῦσε στήν ἐξεύ-

33. Slot, *Ἐκκλησίαι*, σελ. 153, ὅπου ἡ ἔκθεση τοῦ Venier, πλὴν σέ ἐλάχιστα ἀποσπάσματά της.

34. Γιά τόν Κάφη πρῶτος ἔγραψε ὁ P. Sauger, ἱεροσῦτης ἱεραπόστολος τῆς Ἀποστολῆς Νάξου, ἀπό τόν ὁποῖο παρέλαβαν καί ἄλλοι συγγραφεῖς πού πρόσθεσαν στά σφάλματα ἐκείνου (χρονολογικά καί ἄλλα) διάφορα στοιχεῖα, φανταστικά ἢ ἐντελῶς ἄσχετα μ' αὐτόν, ὥστε τό ἱστορικό γεγονός νά πάρει μυθιστορηματικό χαρακτήρα. Βλ. Ἀνδρέα Λεντάκη, *Τό Ἀρχοντολόι τῆς Μήλου καί τά Οἰκόσημά του*, περιοδ. «Μηλιακά», τόμ. Α' (Ἀθήνα 1983), σελ. 337 ἐπ., ὅπου καί ἡ βιβλιογραφία. Γιά τόν Sauger βλ. B. J. Slot, *Ὁ ἱεραπόστολος Rauber Sauger (1637-1709)*, περιοδ. «Μνημοσύνη», τόμ. ἔκτος (1976-1977), Ἀθήνα καί ἀναδημοσίευση στό περιοδ. «Ἀρχατός» τῆς Νάξου, ἔτος Ι', τεῦχος 4, Αὔγ.-Ὀκτ. 1997, σελ. 33 ἐπομ. καί Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ὁ Καπετάν Κάφης, ὁ δῆθεν «Βασιλεύς τῆς Μήλου»* [Ἔνα ἱστορικό ζήτημα φαλκιδευμένο] καί ὁ ἐπίσκοπος πού τόν «ἔστεφε» Ἰωάννης Ἀντώνιος Καμίλλης, περιοδ. «Μηλιακά», 5 (2003), σελ. 321-352 (καί σέ ἀνάτυπο).

35. Slot, *Ἐκκλησίαι*, σελ. 153.

ρηση πόρων, προκειμένου να ικανοποιήσει δανειστές και αναπόδραστες ανάγκες των εκκλησιών, όπως προσλήψεις ιερέων, καταβολές φορολογιών κ.ά. υποχρεώσεις. Στις 20-3-1674 έγραψε στην Προπαγάνδα: «Πολλές φορές, μέσα στο διάστημα των τεσσάρων έτων πού είμαι επίσκοπος, έχω παρουσιάσει μέ διάφορες ταπεινές επιστολές μου τίς ανάγκες μου και έχω παρακαλέσει να μέ άξιώσει τής συνδρομής της, μά μέχρι ώρας δέν είδα καμμία βοήθεια... για να ανακουφιστώ από τά μεγάλα χρέη και να ύπηρετήσω τίς εκκλησίες μου μέ νηφάλιο πνεύμα· γι' αυτό, μή δυνάμενος πλέον να ύποφέρω τά βάσανα, σκέπτομαι να έγκαταλείψω τά πάντα και να φύγω από έδω».³⁶

Έπί των ήμερών του Καμίλλη, ή Έκκλησία του άπώλεσε και τήν έκμετάλλευση τής νησίδος «Καμμένη» (Πολύαιγος), τήν όποία είχε παραχωρήσει σ' αυτήν κατά τόν πόλεμο ό Βενετός ναύαρχος Φραγκ. Μοροζίνης.³⁷ Μέ τήν έναρξη του δεύτερου βενετοτουρκικού πολέμου (1684-1699), έσπευσε να συναντήσει στό Ναύπλιο τόν Μοροζίνη και να του διετραγωδήσει τή δυσάρεστη οικονομική κατάσταση τής επισκοπής του. Ό Μοροζίνης, μέ διαταγή τής 8-1-1684 (more Veneto 8-1-1685) τόν κατέστησε «κύριον τής ρηθείσης νήσου» και διέταξε, «έπί ποινή 1000 ρεαλιών» τήν άναγνώριση τής κυριότητάς του, προκειμένου «νά δύναται ό αυτός μονσινιόρ να σπέρνη τούς έκει εύρισκομένους άγρούς και να έξορύσση από τό όρυχειον μυλοπετρών, χωρίς κανείς να τόν ένοχλή».³⁸ Επίσης, τό 1691 ξαναπήγε στό Ναύπλιο κι' έζήτησε από τόν ναύαρχο Domenico Mocenigo οικονομική βοήθεια, αυτός δέ μέ διαταγή τής 28 Νοεμβρίου (νέο ήμ.), άπεφάσισε, όχι μόνο να τόν άπαλλάξει «άπό τά έπισωρευμένα χρέη του», αλλά να λαμβάνει και «έκατόν πενήντα ρεάλια έτησίως» έπιχορήγηση από τήν Κοινότητα Μήλου,³⁹ γεγονός πού έξόργισε τούς δημογέροντες Μήλου πού έσπευσαν να διαμαρτυρηθούν έντονα στόν Mocenigo, ό όποιος έγραψε στόν Καμίλλη ότι «άνέστειλε προσωρινά τήν ίσχύ» του διατάγματός του, πλην δέν θά άμελοῦσε να τόν ένισχύσει μέ κάποιο εισόδημα γιατί έκτιμούσε ιδιαίτερα τή σεβασμιότητά του.⁴⁰

Μέ ποικίλες και πολυμήχανες προσπάθειες ό δυστυχής Καμίλλη προσπαθοῦσε να έπιβιώσει και συντηρήσει τίς εκκλησίες τής επισκοπής του, άφου ή Ρώμη τόν είχε πλήρως έγκαταλείψει. Μάλιστα, κατά μαρτυρία του άποστολ. επισκέπτη Venier, (άνεπιβεβαίωτη από άλλη

36. Συμεωνίδη, *Τά Οίκονομικά*, σελ. 128-129.

37. Slot, *ό.π.π.*, σελ. 161.

38. Αὐτόθι, σελ. 161 και 174.

39. Συμεωνίδη, *Τά Οίκονομικά*, σελ. 134-135.

40. Αὐτόθι.

πηγή), είχε αποδεχτεί πρόταση του Οικουμενικού Πατριαρχείου και διατελέσει πατριαρχικός έξαρχος στις Κυκλάδες για τή συγκέντρωση των πατριαρχικών φορολογιών, έναντι κάποιας άμοιβής.⁴¹ Όταν όμως επρόκειτο να εξεταστούν ζητήματα δογματικής φύσεως, σ' αυτόν ανέθετε ή Προπαγάνδα τή διενέργεια έρευνών και ανακρίσεων, όπως λ.χ. για γάμους καθολικών με όρθόδοξες γυναίκες⁴² ή όμοιους μεταξύ εξαδέλφων καθολικών.⁴³ Τόν Ίανουάριο του 1695, περασμένης πλέον ηλικίας και μέ «τὴν ἀσθένεια τῆς πέτρας» τῶν νεφρῶν,⁴⁴ αναγκάστηκε και πάλι να ταξιδέψει ως τό Ναύπλιο σέ αναζήτηση βοήθειας από τόν Βενετό ναύαρχο για τήν αντιμετώπιση τῶν χρεῶν και αναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας του, γιατί, όπως έγραφε, ακόμη μιá φορά, στήν Προπαγάνδα (20-11-1695), «ἐπί χρόνια περίμενε ἀπαντήσεις τῆς στά ζητήματά του».⁴⁵

Ἡ λύτρωση για τόν Καμίλλη ἐπῆλθε μέ τόν θάνατό του στίς 14 Νοεμβρίου 1698 (νέο ἡμ.) «ἀφίνοντας καταχρεωμένη τήν ἐκκλησία του μέ 600 περίπου ρεάλια» όπως έγραφε στή Ρώμη ὁ ἐπίσκοπος Σύρου Antonio Giustiniani ἀνακοινώνοντας τόν θάνατό του.⁴⁶ Διάδοχός του ἐπίσκοπος δέν ἐκλέχτηκε, ἀλλά προκρίθηκε ὁ διορισμός ἀποστολικοῦ βικαρίου, κατά τήν εἰσήγηση Giustiniani, ἦταν δ' αὐτός ὁ καρμηλιτανός φρά Ίωάννης Μελισσουργός, Κρητικός μέ συγγενεῖς στή Μῆλο, μήπως και, μέσω αὐτῶν, τακτοποιήσει εὐνοϊκά τό χρέος τῆς Ἐπισκοπῆς.⁴⁷ Ὁ Μελισσουργός σύντομα διεπίστωσε και έγραφε στήν Προπαγάνδα «πώς χωρίς χρήματα δέν εἶναι δυνατόν να τακτοποιηθοῦν τά πράγματα», ἀφοῦ οἱ διάφοροι δανειστές, «μέ τά δικαιώματα πού τούς παρέχουν γραπτά συμβόλαια, διεκδικοῦν να πάρουν τά ἀκίνητα τῆς ἐκκλησίας για να πληρωθοῦν μ' αὐτά».⁴⁸

Και ὁ Μελισσουργός, όπως ὁ Καμίλλη, ἔτυχε τῆς ἴδιας μεταχείρισης από τή Ρώμη, δηλ. τῆς ἐγκατάλειψης ἐνώπιον τοῦ οἰκονομικοῦ

41. Slot, Ἐκκλησίαι, σελ. 78, ὑποσ. 1.

42. SCPF/SC. ARCIP., vol. 2^b, ff. 650^v και 700^r, ὅπου ἀναφορές ἀπό 28-1-1680 και 4-6-1680 τοῦ Καμίλλη πρὸς τήν Προπαγάνδα σχετικές μέ τόν alla Greca γάμο τοῦ Mari Antonio Augé, religioso francese di Malta πού ἔγινε στή Μύκονο μέ Ἑλληνίδα και SCPF/Scr. Rif. Contr., Arcipel., vol. 4, ff 25^r-26^r και 27^r, ὅπου ἔγγραφο ἀπό 15-4-1683 και 15-5-1683 τοῦ ἰδίου για τόν γάμο μεταξύ Carlo Mifsu Maltese και τῆς Κατερίνας, Ἑλληνίδας τῆς Ἰου.

43. SCPF/SCR. ARCIPEL, vol. 6, ff. 201^v και 207^v, ὅπου ἀναφορές τοῦ Καμίλλη ἀπό 4-4-1692 και 20-7-1692 για τόν γάμο μεταξύ Andrea Balbi και Katarina Mipio, καθολικοῦ δόγματος εξαδέλφων, κατοίκων Ναυπλίου.

44. Συμεωνίδη, *Τά Οἰκονομικά*, σελ. 135.

45. SCPF, ὁ.π.π. f. 464^r.

46. Συμεωνίδη, ὁ.π.π., σελ. 136.

47. Αὐτόθι, σελ. 107.

48. Αὐτόθι.

δράματός του. Κατάφερε νά κάνει κάποιες μικρορουθμίσεις δανείων, όμως οί τόκοι τών ἀπλήρωτων κεφαλαίων διόγκωναν συνεχῶς τό χρέος. Τό 1704 οί δανειστές τόν ἀνήγαγαν στόν καπουδάν πασα Τζανου Χότζα, ὁ ὅποιος, βλέποντας τά σχετικά ἔγγραφα τών ἀπαιτήσεων τους, διέταξε ἄμεση ἐξόφληση, πρᾶγμα ἀδύνατο γιά τόν βικάριο, μέ ἀποτέλεσμα νά τόν κλείσει στό κάτεργο τρία μερόνυχτα.⁴⁹ Σέ ἐπιστολή τῆς 8-7-1709, ἀπό τίς πολλές ἐκκλήσεις του γιά βοήθεια (μέχρι δάνειο ζήτησε ἀπό τήν Προπαγάνδα γιά νά ἐξοφλήσει τά χρέη),⁵⁰ ἔγραφε, ἀπελπισμένος, ὅτι εἶχε σκεφεῖ πολλές φορές νά αὐτοκτονήσει («νά δώσω τήν ψυχή μου καί τήν ἐλάχιστη ὑπόληψή μου στόν ὄλεθρο»), ἀφοῦ, ὕστερα ἀπό τόσα χρόνια προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν στή Μητέρα Ἐκκλησία, καί σέ ἡλικία πλέον 74 ἐτῶν «μέ βλέπω γυμνόν, πειναλέο καί ἐξόριστο, τέλεια ἐγκαταλειμένον σ' αὐτό τό νησί... Οἱ σεβασμιότητές τους λοιπόν... ἄς μοῦ δώσουν ἕνα ἐλάχιστο μέρος (νά μείνω) ἀπό αὐτά πού οἱ ἴδιοι ἀπολαμβάνουν χωρίς νά ἔχουν ζήσει ὑπηρετώντας ἐδῶ οὔτε μιάν ὥρα καί δέν ἔχουν δεῖ ποτέ τήν Ἀνατολή, οὔτε σαρίκι τούρκικο...».⁵¹ Καταπικραμένος κι' αὐτός ἀπεβίωσε τό 1710 καί ἀπαλλάχτηκε ἀπό τά βάσανα καί τίς ὑποχρεώσεις. Στίς 15 Ὀκτωβρίου τοῦ ἴδιου χρόνου, ὁ ἀποστολικός ἐπισκέπτης Ἰωάννης Βικέντιος Καστέλλης, ἀρχιεπίσκοπος Μαρκιανούπολης, ἐξόφλησε ὅλα τά δάνεια τῆς ἐπισκοπῆς Μήλου καί ἐξαγόρασε τά ἐνεχυρασμένα στούς πιστωτές ἱερά ἀντικείμενά της. Στό αἴτημα τών Μηλίων νά διοριστεῖ νέος ἐπίσκοπος, ἔλαβε ἀρνητική θέση καί ἴδια εἰσήγηση ἔκανε στήν Προπαγάνδα πού τήν ἀποδέχτηκε.⁵²

Ἔτσι, τελευταῖος ἐπίσκοπος τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας Μήλου ὑπῆρξε ὁ Ἰωάννης Ἀντώνιος Καμίλλης. Καί αὐτός καί ὁ προκάτοχός του Ἀντώνιος Σέρρα κατάφεραν, μέσα σέ ἀντίξοες οικονομικές συνθήκες, πού πολλές φορές τούς ἔφεραν μέχρι σημείου ἀπελπισίας, νά διατηρήσουν τήν ἐπισκοπή ἐπί ἐξῆντα περίπου χρόνια μέ τίς δικές τους μόνο δυνάμεις, ἰδιαίτερα ὁ Καμίλλης. Ἡ συμπεριφορά τῆς Ρώμης ἀπέναντί τους (ἔχι τόσο πρός τόν Σέρρα, στόν ὁποῖο εἶχε προσφέρει 850 ρεάλια οἰκονομική ἐνίσχυση),⁵³ εἶναι δυσεξήγητη. Καί ἂν ὑποτεθεῖ ὅτι θεωροῦσε πώς οἱ Σέρρας καί Καμίλλης, ὡς ἐπίσκοποι, ἐξοικονομοῦσαν

49. Αὐτόθι.

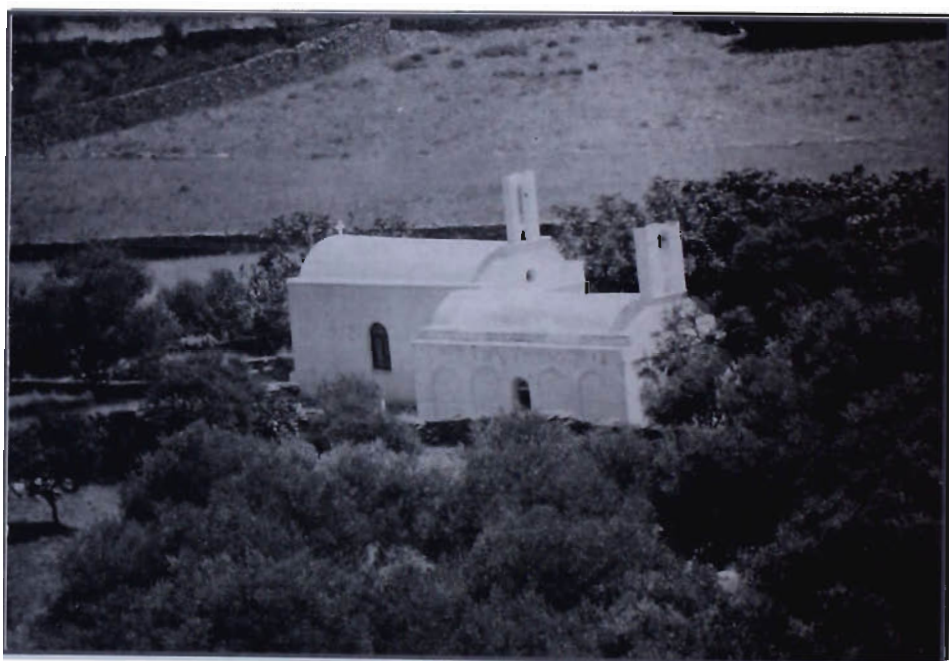
50. Αὐτόθι, σελ. 141.

51. Αὐτόθι, σελ. 144.

52. Μάρκου Φώσκολου, *Αἱ μικραὶ καθολικαὶ κοινότητες τῶν Κυκλάδων κατά τάς ἀρχάς τοῦ ΙΗ' αἰ.*, στήν Ἑπετηρ. Ἑταιρ. Κυκλαδ. Μελετῶν, τόμος Ι' (ἐν Ἀθήναις 1978), σελ. 293 ἐπ.

53. Συμεωνίδη, *Τά Οἰκονομικά*, σελ. 86.

κατά κάποιον τρόπο τήν κατάσταση μέ παραστάσεις σέ Βενετούς ναυ-
άρχους, πρεσβευτές κ.λπ. αξιωματούχους, είναι άπορίας άξιο γιατί
άντιμετώπισε κατά τόν ίδιο τρόπο καί τόν φτωχό Μελισσουργό, ό
όποϊος, κατά τή θητεία του είχε περιοριστεϊ μόνο στήν έπαρχία Μήλου
καί τά έλάχιστα εισοδήματά της, άφου ή διαχείριση του βικαριάτου
Σίφνου είχε άνατεθει σέ άλλον άποστολικό βικάριο.

ΠΡΟΕΚΚΛΟΓΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ «ΕΝ ΣΙΦΝΩ»
ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ
[ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΠΡΟΕΚΚΛΟΓΙΚΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ]

Από τόν προηγούμενο τόμο αρχίσαμε τή δημοσίευση προεκλογικῶν φυλλαδίων τά ὅποια κυκλοφόρησαν στή Σίφνο κατά τή διεξαγωγή δημαρχιακῶν ἢ βουλευτικῶν ἐκλογῶν μέσα στόν 19ο αἰῶνα. Τά ἐν λόγω φυλλάδια εἶχε συγκεντρώσει ὁ ἀείμνηστος Νικόλαος Βᾶος, δικηγόρος, παράλληλα μέ τήν περίφημη Συλλογή Ἐγγράφων τῆς λευϊτικῆς οἰκογενείας του, τά ὅποια καί μᾶς προσέφερε, ὅταν διεπίστωσε τό μεγάλο ἐνδιαφέρον μας γιά τήν Ἱστορία τῆς Σίφνου.

Συνεχίζουμε ἤδη τή δημοσίευσή τους μέ δύο ἀκόμη φυλλάδια μέ τούς ἑξῆς τίτλους:

α) «*Ἡ Σίφνος καί ὁ Δήμαρχος αὐτῆς*» (1860)

β) «*Αἱ Βουλευτικά Ἐκλογαί Σίφνου καί ὁ Βουλευτής τῆς Αἰσχύνης Ἰ. Προβελέγγιος*» (1861, Κων/πολη).

Τά περιεχόμενα τῶν ἐν λόγω φυλλαδίων ἔχουν ἐνδιαφέρον, τόσο γιά τήν ἐξαιρετική γλωσσική διατύπωσή τους, ὅσο καί γιά τίς πολύτιμες, ιστορικές πλέον, εἰδήσεις τους ἐπί διαφόρων γεγονότων καί ζητημάτων πού ἀπασχολοῦσαν τήν κοινωνία τοῦ νησιοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Δεδομένης δέ καί τῆς σπανιότητος τῶν φυλλαδίων αὐτῶν, θά συνεχίσουμε τή δημοσίευση καί ἄλλων στόν ἐπόμενο τόμο τοῦ περιοδικοῦ. Σημειώνουμε, τέλος, ὅτι ἀκόμη καί, ὑπό τύπον θεατρικοῦ σκέτς, ὑπάρχει σχετικό φυλλάδιο, πάντοτε μέ θέμα τόν δήμαρχο Ἰω. Προβελέγγιο. Θεατρικό ἔργο!

Αρχιτον Α. Βάσιου

Η ΣΙΦΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΥΤΗΣ

ΠΟΔΑΚΙΣ ἤδη ὁ ἀνεξάρτητος τύπος τῆς πρωτεύουσας καὶ πρὸ πάντων ὁ Λεῖων ἤγειρε τὴν πατριωτικὴν αὐτοῦ φωνὴν ἐπικαλούμενος τὴν προσοχὴν καὶ τὴν μέριμναν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν δήμων, καταδεικνύων ὅτι ἀδύνατον νὰ ἐλπίσωμεν ἐθνικὴν πρόοδον, ἀδύνατον νὰ καταστήσωμεν κράτος ἰσχυρὸν ἀληθῶς καὶ ἐλεύθερον, ἐνόσῃ πᾶσα ἡ μέριμνα ἡμῶν περιστρέφεται περὶ τοῦ πῶς νὰ καλλωπίσωμεν τὴν πρωτεύουσαν καὶ δύο ἢ τρεῖς τῶν ἐμπαιρικωτέρων πόλεων, ἀμελῶμεν δὲ τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν βελτίωσιν τῶν δήμων, ὅπερ ἐστὶ παῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶναι τοσοῦτον ἀριθῆλος, ὥστε πάντα πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς λόγον θεωροῦμεν μάταιον. Ἀλλ' ἐνῷ ἀπαιτοῦμεν δικαίως παρὰ τῶν ἐκάστοτε διευθυνόντων τὰ τῆς πολιτείας ἡμῶν νὰ πράττωσι τὸ ἐφ' ἑαυτοῦς πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ἐθνοσωτηρίου ταύτης ἀρχῆς, ὀφείλομεν ἀναντιρρήτως καὶ ἡμεῖς οἱ ἰδιῶται, οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν δήμων νὰ μεριμνῶμεν ἀδιάλειπτως περὶ τῆς τύχης καὶ τῶν συμφερόντων τῆς ἰδιαίτερας ἑκαστος αὐτοῦ πατρίδος, τὸ κοινὸν καλὸν ὑπεράνω παντὸς ἀτομικοῦ συμφέροντος τιθέμενοι. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀνάγκη οὐ μόνον νὰ εὐεργετῶμεν ἑκαστος κατὰ δύναμιν τὸν δῆμον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πάντα τὸν ὅπωςδῆποτε ἐπιχειροῦντα νὰ ἀδικήσῃ αὐτὸν νὰ ἐμποδίζωμεν διὰ παντὸς νομίμου καὶ δυνατοῦ μέσου, διαφωτίζοντες τοὺς ἀπλουστέρους, καὶ καταγγέλλοντες, ὅπου δεῖ, τὴν ἀδικίαν. Οὕτω δὲ γινόμενοι ἡμεῖς αὐτοὶ φύλακες τῶν ἰδίων ἡμῶν δικαιοματίων, μηδὲ προσδοκῶντες τὰ πάντα παρὰ τῆς κυβερνήσεως, (ἥτις πολλάκις ἐν

τὴν σχολὴν ἐκείνην ἔκαμε τὰς πρώτας αὐτοῦ σπουδὰς. Ἐκεῖτο δὲ ἀνέκαθεν ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος σχολὴ (ἦε τὸ ἱστορικὸν παραλείπω χάριν συντομίας), εἰς μοναστήριόν τι εὐρύχωρον, μετόχιον πάλαι ποτὲ τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἀφ' οὗ καὶ ἔσχε τὸ ὄνομα Ἅγιος Τάφος ἐπικαλουμένη. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μοναστήριον τοῦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔκειτο εἰς θέσιν ἀπόκεντρον εἰς τοὺς περισσοτέρους δήμους τῆς νήσου, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶχε παλαιωθῆ διὰ τῆ φορᾶς τῶν χρόνων, καὶ δι' ἄλλους ἐπιτοπίους λόγους, οἵτινες ἐκώλυσαν τὴν ἐπισκευὴν αὐταῦ, ἢ δημοτικὴ ἀρχὴ μετὰ τὴν ἔλευσιν τῆς μοναρχίας, κατὰργηθέντων τῶν γυναικείων μοναστηρίων, μετέφερε τὴν σχολὴν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Χρυσοστόμου, τὸ μόνον ἐν Σίφνῳ οἰκοδόμημα, ὅπερ ἐκέκτητο ἅπαντα τὰ προσόντα τοῦ ἐφ' ᾧ ὠριστοσκόπου, διότι καὶ θέσιν εἶχε κεντρικὴν καὶ προσφυστάτην, ἐπὶ λόφου τερπνοῦ καὶ εὐαέσου, καὶ εὐρυχωρίαν μεγίστην. Ὡστε ἡ πρᾶξις ἐκείνη τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς δὲν ἦτο μόνον ἀνάγκης ἀλλὰ καὶ φρονήσεως ἔργον, προσθετόν δὲ καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀμεροληψίας, ὡς συμβιβάζομένων, διὰ τὸ κεντρικὸν καὶ κατάλληλον τῆς θέσεως, τῶν ἀπαιτήσεων ἀπάντων τῶν περίξ χωρίων.

Οὕτω λοιπὸν ἐν τῇ σχολῇ ἐκείνῃ τοῦ Χρυσοστόμου, ἐν ἧ ἐσχολάρχησαν κατὰ σειράν ὁ φηθείς Χρυσόγελος, ὁ εὐπαίδευτος καὶ χρηστὸς γέρον Ν. Σπεράντζας καὶ ὁ ἰκανὸς καὶ δραστήριος Γ. Παραύτης ἐδιδάχθησαν ἐντελῶς, ἢ ἕκαμαν πρώτας αὐτῶν σπουδὰς ὅλοι τῶν Σιφνίων, ὅσοι σήμερον κατέχουσιν ἀξίως τὰς θέσεις περὶ ὧν ἀνωτέρω ἕκαμαν μνησίαν. Ἐν αὐτῇ ἐφοίτων καθ' ἑκάστην ὄλαι αἱ θυγατέρες τοῦ μακαρίτου Χρυσογέλου, ἐν αἷς καὶ ἡ σύζυγος τοῦ νῦν δημάρχου, καὶ ἄλλαι τινὲς τῶν ἐπισημοτέρων οἰκογενειῶν νεάνιδες, αἵτινες μέχρι σήμερον διακρίνονται διὰ τὴν διανοητικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν. Τοσοῦτον δὲ εὐδοκίμει ἡ σχολὴ ἐκείνη, ὥστε καὶ μετὰ τὴν σύστασιν τῶν γυμνασίων καὶ σχολαρχείων Σύρου πολλοὶ νέοι τῶν περίξ νήσων, οἷον Μήλιοι, Σερίφιοι καὶ ἄλλοι, ὧν τὰ ἐνόματτα δὲν ἤθελεν εἶναι δύσκολον ν' ἀναφέρω, ἤρχοντο ἀκό-

μη, εἴτε χάριν οικονομίας, εἴτε δι' ἄλλους λόγους εἰς Σίφνον, ὅπου ἐδιδάσκοντο κατοικοῦντες ἐν τῇ σχολῇ, ἥς τὰ πολλὰ καὶ εὐρύχωρα οἰκήματα, τὰ μὲν ἐχρησίμευον ὡς παραδόσεων αἰθουσαι, τὰ δὲ ὡς ἐνδιαιτήματα καὶ μελετετήρια τῶν μαθητῶν, τὰ δὲ πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν διδασκάλων· ἡ δὲ μαρμάρινος καὶ εὐρύχωρος αὐλὴ εἰς περίπατον καὶ συνδιάλεξιν· οὕτω δὲ ἤντε ἀμιλλα καὶ ὁ ζῆλος κηζάνετο, καὶ ἡ πρόοδος ἐγίνετο ταχυτέρα καὶ πληρεστέρα.

Τοιαύτη ἦτο, καὶ τοιαύτην θέσιν εἶχεν ἡ Ἑλληνικὴ Σχολὴ τῆς Σίφνου, ὅτε ὁ Κ. Ἰωάννης Προβελέγγιος ἀνέλαβε μοναρχικῶς, αἶον εἰπεῖν, τὴν διεύθυνσιν τῶν δημοτικῶν πραγμάτων, αὐτὸς καὶ δήμαρχος, αὐτὸς καὶ δημοτικὸν συμβούλιον, αὐτὸς καὶ βίρηνοδίκης, αὐτὸς καὶ τελώνης, καὶ ὑγειονόμος καὶ αστυνόμος καὶ τὰ πάντα. Ἐξ ἐκείνης δὲ τῆς ἐποχῆς ὁ δαίμων τῆς ἐρημώσεως, οὕτως εἰπεῖν, ἐνεφώλευσεν εἰς τὴν σχολήν. Καὶ πρῶτον ἀλλαγὰς σχολαρχῶν καὶ διδασκάλων πρὸς ἐκδίκησιν ἀτομικῶν ἢ πολιτικῶν παθῶν, ἔπειτα δὲ ἐντελής ἀμέλεια περὶ πᾶν ὅ,τι ἀπέβλεπε τὴν σχολήν. Ἐκ τούτου καὶ οἱ μχοθηταί, ἰδίως δὲ οἱ ξένοι ἠλαττοῦντο βαθμῆδόν, μὴ εὐρίσκοντες πλέον ἐν αὐτῇ τὴν προσήκουσαν διανοητικὴν τροφήν. Τὰ δωμάτια καὶ αἱ αἰθουσαι ὑπὸ τῆς παλαιότητος ἐρημούμενα ἠπέιλον καταστροφὴν, αἱ στέγαι καὶ τὰ ἐδάφη κατέπιπτον, αἱ κλίμακες καὶ αἱ αὐλαὶ κατέρρεον, τὰ χόρτα καὶ αἱ ἄκανθαι ἐκάλυπτον τὰ μάρμαρα τῆς εὐρυχώρου αὐλῆς, καὶ ἐνὶ λόγῳ τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο οἰκοδόμημα διὰ τὴν μισοκαλίαν τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς καὶ τὴν ἀναλγησίαν τῶν δημοτῶν, κατέστη μετ' ὀλίγον καταγώγιον κτηνῶν, ἅτινα εὐρίσκοντα τὰς πύλας ἀνοικτὰς συνεγλάζοντο ἐκεῖ ἐν καιρῷ νυκτός. Τέλος δὲ, ἀφοῦ τὸ μὲν μοναστήριον ἠρημώθη σχεδὸν τὰ δὲ τέκνα τοῦ Κ. δημάρχου ἐφθασαν εἰς ἡλικίαν νὰ μαθητεύσωσιν εἰς ἑλλ. σχολεῖον, τί διανοεῖται; Εὐρίσκων ὅτι ἡ ἀπὸ Ἐξαμπέλων εἰς Κρυστόστομον ὁδὸς ἦτο δῆθεν μακρὰ διὰ παιδᾶς εὐγενεῖς (χωρὶς νὰ λάθῃ ὑπ' ἔψιν ὅτι τὴν ὁδὸν ταύτην διήλυσε καθ' ἐκά-

στην ἢ σύζυγος αὐτοῦ καὶ ἄλλα ἔτι τρυφερωτέρας ἡλικίας κοράσια) δογματίζει μὲν νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ σχολὴ τοῦ Χρυσοστόμου, ἀφαιρέσας δὲ τὰς δοκοὺς καὶ τὰς σανίδας δύο νέων παραδόσεων γενομένων ἄλλοτε δι' ἐπιμελείας τοῦ μακαρίτου Χρυσογέλου, καὶ πρόσδαπανήσας οὐχὶ ἐξ ἰδίων, ὅπως ἀνευθριάστως τολμᾷ νὰ λέγῃ, διότι εἶναι γνωστὴ τοῖς πᾶσι ἡ γλισχρότης τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ χρημάτων περὶ ὧν θέλω κάμει λόγον ἐν οἰκείῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἔκτισε δύο ἐλευθέρω δωμάτια παρὰ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν τοῦ ἀγίου Ἀρτεμίου σχολὴν, κειμένην κατὰ τὸν δῆμον Ἀπολλωνίας, ἐπομένως εἰς θέσιν οὐχὶ κεντρικὴν δι' ὅλους τοὺς δῆμους καὶ οὕτω μετέφερον εἰς τοὺς δύο ἐκείνους σταύλους, ὡς ὀρθότατα ὠνόμασεν αὐτὰ ἄλλος πρὸ ἐμοῦ, τὸ ἄλλοτε ἀκμάζον σχολαρχεῖον τῆς Σίφνου. Καὶ φοβούμενος μὴ σωφρονήσαντες ποτὲ οἱ Σίφνιοι ἀπαιτήσωσι τὴν ἀνάρθρωσιν τῆς ἐν Χρυσοστόμῳ σχολῆς, παρέδωκε τὸ μοναστήριον εἰς κατοικίαν χωρικῶν, οἱ καὶ ἀνοικοδομήσαντες τὰ σεσαθρωμένα δωμάτια οἰκειοποιήθησαν αὐτὰ, τὰ μὲν προκίζοντες, τὰ δὲ ἄλλως πῶς διαθέττοντες... Ἐνταῦθα ἐρωτῶ τὸν Κ. Ι. Προβελέγγιον, ἔχει ν' ἀποδείξῃ ἔλλογόν τινα ἀνάγκην, ἱκανὴν νὰ δικαιολογήσῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ ταύτην; ἢ δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἠδίκησεν εἰς ὅ,τι καίριον τοὺς Σίφνιους ἐνεργήσας τὴν μεταβολὴν ταύτην; — βεβαίως οὐχὶ διότι πᾶς τις γινώσκει ἀκριβῶς ὁποίους κερπούς μ' ὄλην τὴν ὁμολογούμενην ἱκανότητα τῶν κατὰ καιροὺς σχολαρχῶν παρὰ γαίῃ σήμερον τὸ σχολαρχεῖον Σίφνου, περιορισθὲν ἐντὸς δύο εὐτελῶν δωματίων, ἔπου φύρδην μίγδην οἱ μαθηταὶ πέντε κλάσεων εἰσὶν ἠναγκασμένοι καὶ νὰ διδάσκωνται, καὶ νὰ προμελετῶσι, καὶ νὰ προγευματίζωσι, καὶ νὰ παίζωσι κτλ. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἴσως διακρήξῃ τὰ ἱμάτιά του ὁ Κ. Δήμαρχος διίσχυριζόμενος ὅτι τοσοῦτον μεριμνᾷ ὑπὲρ τῆς παιδείας τῶν συνδημοτῶν τοῦ, ὥστε ἐπ' ἐσχάτων κατώρθωσε νὰ προστεθῇ νέος διδάσκαλος εἰς τὸ σχολαρχεῖον ἐκεῖνο . . . Τὸν παρακαλοῦμεν ὁμῶς νὰ μὴς συγχωρήσῃ τὴν τριακτὴν ἀχαριστίαν καὶ πρὸς

κην εὐεργεσίαν του ταύτην. Τὸν προσκαλοῦμεν ἂν ἔχη συνείδησιν νὰ θέσῃ τὴν χεῖρα ἐπ' αὐτῆς, καὶ νὰ μᾶς εἴπῃ ἂν ἡ προσθήκη αὕτη, ἡ πολυτέλεια αὕτη διδασκάλων δὲν ἐγένετο πρὸς ἱκανοποίησιν ἀτομικῆς ἀπαιτήσεως, καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς σχολῆς. Εὐτυχῶς γνωρίζομεν κάλλιστα τὸν ἄνθρωπόν μας ὥστε νὰ μὴ φενακιζώμεθα πλέον. Παρηκολουθησαμεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν τὰς πράξεις του, ὥστε νὰ μὴ μᾶς ἀπαῶσι πλέον τὰ κινουῦντα τὴν καρδίαν του ἐλαττήρια. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι τὸ πρῶτον εὐεργέτημα τοῦ ἀνδρός. Ἴδου καὶ δεύτερον οὐχὶ μικρότερον τοῦ πρώτου.

Ἡ ἀρχαία τῆς λίφνου πρωτεύουσα, τὸ Κάστρον, ἐστερεῖτο ἀνέκαθεν προπαιδευτικοῦ σχολείου. Καὶ ἀνεπλήρουν μὲν τὴν στέρησιν ταύτην μέχρι τινός, καίτοι ἐλλειπῶς, ἰδιωτικά τινε γραμματοδιδασκαλεῖα, ἀλλ' ἐπὶ τέλους καὶ ταῦτα ἐξέλιπον, μηδενὸς φροντίζοντος, τὰ δὲ τέκνα τοῦ δήμου ἐκεῖνου ἔμενον σχεδὸν ἀναλφάβητα καὶ ἀπαραπαιδαγώγητα, ὡς μὴ δυνάμενα, πενταετῆ καὶ ἑξαετῆ βρέφη, νὰ φοιτῶσι καθ' ἑκάστην εἰς τὴν κατὰ τὸν δῆμον Ἀπολλωνίαν δημοτικὴν σχολὴν, ἀπέχουσαν μίαν καὶ ἐπέκεινα ὥραν τοῦ Κάστρου, καὶ χωριζομένην αὐτοῦ διὰ δυσβάτων ὁδῶν καὶ δύο μεταξὺ χειμάρρων. Πρὸς θεραπείαν τοῦ δεινοῦ τούτου εἶχεν ἄλλοτε ἀποφασίσειν ἡ πρὸ τοῦ Κ. Προβελεγγίου δημοτικὴ ἀρχὴ νὰ οἰκοδομηθῇ κατάλληλόν τι ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον. Ὑπογραφαὶ λοιπὸν συνδρομῶν ἠνοιχθησαν δι' ἐπιμελείας τοῦ τότε δημάρχου, καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἤρχισεν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν λεγομένων Πολλῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπερ μαρτυρεῖ ἀρκούντως τὴν μεγίστην ἀνάγκην τοῦ δήμου καὶ τὸν μέγιστον ζῆλον τῶν ἀνθρώπων τότε. Πρὶν ὅμως ἐπιτεθῆ ἡ στέγη, ἐπειδὴ εἶχον ἐξαντληθῆ οἱ πόροι, ἀνεβλήθη πρὸς καιρὸν ἡ ἀποπεράτωσις τῆς οἰκοδομῆς, καὶ τὸ ὑπολειπόμενον ὑλικὸν ἐτέθη εἰς δημόσιόν τι οἰκοδόμημα, ἵνα φυλάττηται ἕως ἂν εὐρεθῶσι τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα... Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔρχεται εἰς τὰ πράγματα ὁ Κ. Ἰωάννης Προβελέγγιος. Ἡ οἰκοδομὴ παραμελεῖται καθ' ὀλοκληρίαν τὸ

ὑπάρχον ὑλικὸν γίνεται. λάφυρον αὐτῶν ἐκείνων οἵτινες ὄφειλον νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς φύλαξιν αὐτοῦ· οἱ λίθοι τῆς ἀστέγου οἰκοδομῆς ἤρχισαν πάλιν νὰ καταπίπτωσι, καὶ ὁμως ὁ νέος δήμαρχος μένει ἀνάληπτος. Οἱ κάτοικοι τοῦ Κάστρου δὲν παύουσιν ἐκετεύοντες αὐτὸν νὰ εὐσπλαγχνισθῇ τὰ τέκνα των, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἐν τούτοις ἐπέρχονται αἱ ἐθουλευτικαὶ ἐκλογαί, ὁ δὲ ὑποψήφιος δήμαρχος ἐνθουσιάζεται τότε τὴν σχολὴν ὑπόσχεται, καὶ ὀρκίζεται μάλιστα εἰς τὴν ζωὴν τῶν τέκνων του! ὅτι μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐκλογῶν πρώτη φροντίς αὐτοῦ ἔσεται ἡ σύστασις ἀλληλοδιδασκτικοῦ σχολείου. Αἱ ἐκλογαὶ παρέρχονται, ὁ δὲ ἐπιτυχὼν δήμαρχος λησμονεῖ τοὺς ὄρκους αὐτοῦ, καὶ ἀφίνει ἀνεκπλήρωτον καὶ ταύτην καὶ πάσας τὰς ἄλλας περὶ βελτιώσεων ὑποσχέσεις αὐτοῦ... Ἀλλὰ τί δὴ τὰ πολλά; Εἴκοσιν ὀλόκληρα ἔτη, εἴκοσι μεγάλους ἐνιαυτούς, κατὰ τὸν ποιητὴν, ἔμενον ἀτελῆς ἡ οἰκοδομὴ τοῦ σχολείου, ἐπομένως δὲ καὶ τὰ τέκνα τῶν κατοίκων τοῦ Κάστρου ἐστερημένα πάσης διδασκαλίας. Καὶ ὡς νὰ μὴ ἤρκει τούτο ὅπως καταδείξῃ τὴν ἐκ συστήματος μισοκαλίαν τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ καὶ ἐνῶ οἱ δημόται Κάστρου ἀμηχανοῦντες πῶς νὰ διδάξωσι τὰ τέκνα των προσεκάλεσαν ἀπλοῦν τινα γραμματοδιδάσκαλον, ὃν ἐξ ἰδίων ἐμισθαδότουν, (οὐχὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος θέβαια), οὗτος μὴ ἔχων ποῦ νὰ στήσῃ τὸ γραμματοδιδασκαλεῖον του, ἐζήτησε τὴν κενὴν τότε μένουσαν οἰκίαν τοῦ πρώην ἐπισκόπου Σίφνου, ἀλλ' ὁ Κ. δήμαρχος ἀρνείται τούτο διὰ λόγους οὓς οἶδεν αὐτὸς μόνος ἢ μᾶλλον οὓς πάντες καλῶς γνωρίζομεν. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ ἡ αἴτησις, παραδίδει τὸ ἐπισκοπεῖον δωρεάν, εἰς κατοικίαν τελωνῶν, ἢ λιμεναρχῶν, ἢ ἄλλου τινος εὐνοουμένου. Τότε ὁ διδάσκαλος ἀναγκάζεται νὰ στήσῃ τὴν ἔδραν του ποῦ; Εἰ, μικρὸν τι καὶ πεπιλαιωμένον ἐκκλησιδίον, τὴν Παντάνασσαν! Φρίκη καὶ ἀγανάκτησις καταλαμβάνει πᾶσαν εὐαίσθητὸν ψυχὴν, ὅταν ἀναλογισθῇ τί ὑπέφερον τὰ ἄθωα ἐκεῖνα βρέφη διδασκόμενα ἐντὸς τοῦ λιθοστρώτου καὶ καθύγρου ἐκείνου ἐκκλησιδίου, τὸ

ὅποιον ἐν καιρῷ χειμῶνος κατέσταζε πανταχόθεν, καὶ ὅπου, τὸ χερίστον, (ὅπερ συγχρόνως δεικνύει καὶ τῶν δημοτῶν τὴν ἀναίσθητον ἀβελτηρίαν), νεκρὸς τις θαπτόμενος ἐκ διαλειμμάτων, ἀνέδιδε δυσώδη καὶ ἐπομένως φθοροποιῶν ἀποφορᾶν . . . Τέλος, πρὸ δύο μόλις ἐτῶν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σίφνιοι φιλοτιμούμενοι νὰ καλύψωσι τοῦτο τοῦλάχιστον τὸ αἶσχος τῆς πατρίδος, συνέστησαν ἐπιτροπὴν, ἣτις ἐπικάλεσθεῖσα τὴν συνδρομὴν τῶν ἐκεῖσε Σιφνίων καὶ ἄλλων πλουσίων ἁμογενῶν, οἵτινες φιλοτίμως καὶ γενναίως συνέδραμον, κατάρθωσαν νὰ ἀποπερατώσωσι τὴν οἰκοδομὴν, καὶ ἐφοδιάσαντες αὐτὴν μὲ τὸ ἀπαιτούμενον ὑλικόν, ἐνῆργησαν νὰ συστηθῇ ἐν αὐτῇ διδάσκαλος μισθοδοτούμενος κατὰ τὸ παρὸν ὑπὸ τῶν πενεστάτων γονέων, ἕως ἂν εὐδοκήσῃ ἡ Κυβέρνησις νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς τὴν ἀπορον ἐκείνην σχολὴν . . . Ἐνταῦθα παραλείπω τὴν κατὰ τοῦ ἔργου τούτου σκανδαλώδη διαγωγὴν τοῦ Δημάρχου, ἐπειδὴ γνωρίζω ὅτι ἡ εὐγενὴς πρόθεσις τῆς ἐπιτροπῆς εἶναι, ἂν ἄλλως δὲν ἀναγκασθῇ, νὰ καλύψῃ μὲ πέπλον λήθης τὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνην σκανδαλώδη συμβάντα. Λέγω δὲ μόνον ὅτι οὐδ' ὁ δῆμος, οὐδὲ ὁ δήμαρχος, οὐδὲ ἄλλος τις τῶν περὶ αὐτὰν δὲν συνεισέφερον οὐδὲ ἐν λεπτὸν εἰς τὴν οἰκοδομὴν ταύτην, τὴν ὁποίαν οὐδὲ τελειοποιηθεῖσαν ἐπεσκέφθη ποτὲ, οὐδὲ λόγον ποτὲ ἐπρόφερε περὶ αὐτῆς . . . Ὁ νοῶν νοεῖτω . . . Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι τὸ δεῦτερον· ἰδοὺ καὶ τρίτον ἀνδραγάθημα.

Ἐνῶ ὄχι μόνον ὅλαι σχεδὸν αἱ πόλεις καὶ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλάχιστα χωρία τῆς Τουρκίας, καὶ αὐτὰ τὰ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας εὐρισκόμενα, αἰσθανθέντα τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ γυναικείου φύλου, ἐσύστησαν πρὸ χρόνων σχολεῖα καρασιῶν, ἢ Σίφνος, ἀριθμοῦσα ὀκτακισχιλίους κατοίκους, καὶ ἔχουσα προστάτας Προβελεγγίους καὶ Χρυσυγέλους, ἥτοι ὑπαυργοὺς ἐπισήμους καὶ εὐνοουμένους, καὶ βουλευτὰς καὶ γερουσιαστὰς, ἐστερεῖτο καὶ στερεῖται ἀκόμη τοιοῦτου σχολείου! Τοῦτο δὲ διὰ τί; Διότι ὁ Κ. Δ΄

μαρχος ἐπρέσβευε καὶ ἐκήρυττε δημοσίᾳ ὅτι τὸ συμφέρον τῆς Σίφνου εἶναι νὰ μὴ μάθωσιν αἱ γυναῖκες γράμματα! . . . Ἐκαστος δύναται νὰ κρίνῃ ἐντεῦθεν ὁποίου χρώματος εἶναι ἡ καρδία, καὶ ὁποίας ποιότητος τὰ χεῖλη τὰ τολμῶντα νὰ προφέρουσι τοιαύτην ἀσεβῆ βλασφημίαν! Μά- την παρέστησαν τινὲς εἰς τὸν Κ. Δημάρχον ὅτι ἐπειδὴ οἱ πλείστοι τῶν Σιφνίων ζῶσιν εἰς τὴν ξενιτείαν ἀφίροντες εἰς Σίφνον τὰς συζύγους καὶ τὰς οἰκογενείας των, αἱ γυναῖκες εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζωσι μερικὰ γράμματα διὰ νὰ συνεννοῶνται μετὰ τῶν ἀπόντων συζύγων περὶ τῶν οἰκογενειακῶν αὐτῶν συμφερόντων· πρὸς τούτοις, ὅτι πρέπει νὰ γνωρίσωσι κατὰ τι τὴν θρησκείαν των διδασκόμεναι τὴν κατῆχσιν, ἐπίσης τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους των, καὶ ὀλίγην τινὰ ἀριθμητικὴν διὰ τὰς καθ' ἡμέραν χρήσεις τῆς οἰκιακῆς των οἰκονομίας, περιπλέον δὲ ὅτι πρέπει νὰ μάθωσιν ὅπως οὖν νὰ ράπτωσι τὰ ὑποκάμισα τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων των, καὶ ἐν γένει νὰ συμβαδίσωσι μὲ τὴν ἐποχὴν ἐν ἣ ζῶμεν. Μάλιστα παρέστησαν εἰς αὐτὸν ὅτι ἐπειδὴ ὅλοι οἱ νέοι Σιφνιοὶ ζῶσιν εἰς μεγάλας πόλεις, ὅπου βεβαίως ἀναπτύσσονται συμφώνως μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ αἰῶνος, ἂν αἱ γυναῖκες μείνωσιν ἀμαθεῖς καὶ ἄνευ ἀναπτύξεως, θέλει προκύψει μετ' οὐ πολὺ μεγίστη δυσαναλογία μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι τότε θέλουσιν ἀναγκασθῆ νὰ νυμφεύωνται ξένας γυναῖκας πρὸς ζημίαν τῆς Πατρίδος αὐτῶν. Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἦσαν ἀνίσχυρά νὰ μετατρέψωσι τὴν γνώμην τοῦ Δημάρχου, ὅστις εὐρίσκων βεβαίως συμφέρον καὶ εἰς τῶν γυναικῶν τὴν ἀμάθειαν, ἐπέμενεν ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ πολὺ φῶς πειράζει τὰ ἴματα, καὶ ὅτι αἱ γυναῖκες πρέπει νὰ κἀμνοῦν κυλίμια, καὶ ὄχι νὰ μανθάνου ν γράμματα.

Ἐν τοσοῦτῳ τὸ ὑπουργεῖον ἀδιαφοροῦν διὰ τοὺς λήρους τοῦ Κ. Δημάρχου ἀπέστειλε πέρυσιν εἰς Σίφνον διδασκάλισαν τινὰ τὴν Κ. Ε. . . καὶ διέταξε τὸν Δημάρχον νὰ συ-

στήση αὐτήν . . οὗτος μαίνεται κατὰ τοῦ ὑπουργείου, βλασφημεῖ, φωνάζει ὅτι θὰ πᾶμεν εἰς τὸν διάβολον μὲ τοιαύτην Κυβέρνησιν, (τὴν φράσιν δὲ ταύτην ἐπαναλαμβάνει πάντοτε ὡσάκις ἀπαντήσῃ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως πρόσκομμά τι εἰς τοὺς ὠραίους σκοπεύς του), καὶ τέλος ἀποστέλλει ἀπρακτὸν τὴν διδασκάλισσαν εἰς Σύρον.

Τὸ ὑπουργεῖον μαθὼν τοῦτο, διατάττει τὴν μὲν διδασκάλισσαν νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς Σίφνον, τὸν δὲ Δήμαρχον νὰ μισθοδοτῇ αὐτήν. Μὴ δυνάμενος λοιπὸν νὰ πράξῃ ἄλλως, τί μηχανάται; Κρατεῖ τὴν διδασκάλισσαν, μισθοδοτεῖ αὐτήν ἐπὶ ἓν ἔτος, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀφίνει νὰ διδάξῃ πρηφασιζόμενος ὅτι δὲν ὑπάρχει δι' αὐτήν κατάλληλον κατάστημα, καὶ τὰ τοιαῦτα. Μόλις δὲ πρό τινων μηνῶν, ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι τοῦτο ἐγένετο μέγα σκάνδαλον, καὶ πανταχόθεν ἀπευθύνοντο πρὸς αὐτὸν πικραὶ παρατηρήσεις, πρὸ πάντων δὲ ἐπειδὴ ἤγγιζον αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαί, καὶ εἶχεν ἀνάγκην νὰ ρίψῃ πάλιν σκόνην εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων, ἔδωκεν εἰς τὴν διδασκάλισσαν ἰδιωτικὸν τι οἶκημα, ὅπου κατὰ τὸ παρὸν ἐργάζεται, ἕως οὗ εὖρη πάλιν τρόπον καὶ πρόφασιν ὁ Δήμαρχος ν' ἀποστείλῃ αὐτήν ὁπόθεν ἤλθεν.

Γνωρίζω ὁποῖαν ὠραίαν δικαιολογίαν φέρει ὅπως καλύψῃ τὴν εὐσυνείδητον ταύτην διαγωγὴν του. Ἀποφεύγω ὁμως ν' ἀντικρούσω αὐτήν ἀπὸ τοῦδε, ἐπιφυλαττόμενος νὰ πράξω τοῦτο δεόντως ἂν ὁ θεὸς τὸν φωτίσῃ ν' ἀπολογηθῇ δημοσίᾳ, ὅπερ ἀπὸ ψυχῆς εὐχομαι, ὥστε ἀντὶ ἀκροβολισμῶν ν' ἀνοιχθῇ ὁ ἐκ τοῦ συστάδην πόλεμος.

Ἐνταῦθα λήγει τὸ πρῶτον μέρος τῆς κατηγορίας. Νομίζω ὅτι πᾶν ἄλλο σχόλιον εἶναι περιττόν. Οἱ δὲ συμπολίται μου γνωρίζουσιν ὅτι ὅσα εἶπον μέχρι τοῦδε εἶναι γυμνή ἢ ἀλήθεια, ἄνευ οὐδεμιᾶς προσθήκης ἢ μεταβολῆς.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὸ δεῦτερον μέρος, ὅπερ ὁμως θέλω διέλθειν ἐπιτρογάδην, ἐπιφυλαττόμενος νὰ ἀναπτύξω αὐ-

τὸ μετ' οὐ πολὺ, προσάγων καὶ τὰς ἀπαιτουμένας ἀποδείξεις καὶ μαρτυρίας.

Ἡ Σίφνος δὲν εἶναι μὲν ἐκ τῶν ναυτικῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος, κέκτηται ὅμως ἀριθμὸν τινα πλοίων μεγάλων καὶ μικρῶν, καὶ ἠδύναντα ταῦτα ν' αὐξήσωσιν, ἐπειδὴ οἱ Σίφνιοι ναῦται εἶναι ἐκ τῶν τολμηροτέρων καὶ ἰκανωτέρων τῆς Ἑλλάδος, ἀν' ἐλάμβανον μικρὰν τινα ὑποστήριξιν· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐννοήσῃ ἕκαστος ὅποια πρόνοια ἐλήφθη περὶ αὐτῶν, ἀρκεῖ νὰ μάθῃ δύο τινά· Πρῶτον, ὅτι εἰς οὐδένα τῶν δύο λιμένων τῆς νήσου ὑπάρχει μίᾳ αὐτοσχέδιος κἂν ὄχι προκυμαία, ἀλλ' ἀπλή ἀποβάθρα, ἔστω καὶ ξύλινος εἰς τὴν ὁποίαν νὰ πλησιάζωσιν αἱ λέμβοι τοῦλάχιστον, καὶ ν' ἀποβιβάζωσι τοὺς ἐπιβάτας καὶ τὰ ἐμπορεύματα. Τί δὲ γίνεται; Οἱ ἐπιβιβαζόμενοι ἢ ἀποβιβαζόμενοι φέρονται ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν ναυτῶν, ὀλισθαίνοντων ἀνὰ πᾶν βῆμα, καὶ κινδυνευόντων νὰ ρίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν τὸν ἐπιβάτην, εἴτε ἀνὴρ εἶναι οὗτος εἴτε γυνή!!! καὶ δὲν εἶναι σπάνιον νὰ ἴδῃ τις γυναῖχας καὶ παῖδας κρημνιζομένους εἰς τὴν θάλασσαν. Μετὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐκφορτόνονται καὶ τὰ ἐμπορεύματα, ἐπὶ τῶν ὤμων δηλ. φερόμενα ἐντὸς τῆς θαλάσσης! Βέβαια τοιαύτη ἀθλιότης, τοσαύτη κατασχύνη, μόνον ὅπου δημαρχεῖ Ἰωάν. Προβελέγγιος δύναται ν' ἀπάντηθῇ, καὶ μόνον Σίφνιοι δύνανται νὰ ἀνεχθῶσιν αὐτήν. Δεύτερον, εἰς τὸν λιμένα τοῦ Φάρου, ὅπου ἐλλιμενίζονται τὰ μεγάλα πλοῖα, ἐπειδὴ προσβάλλονται ὑπὸ τῶν νοτιοανατολικῶν ἀνέμων, καὶ τὰ σκάφη κινδυνεύουσι, ἐγένετο ἀνεκαθεν λόγος νὰ κάμωσιν εἰς μὲν τὴν ξηρὰν παλαμαροδέτας, πράγματα ἀπλούστατα, καὶ μικρὰν ἀπαιτοῦντα δαπάνην· εἰς δὲ τὴν θάλασσαν νὰ ρίψωσιν ἀγκυρώσεις τινάς, ἢ σηματοδούρας, ὅπως ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης δένωσιν εἰς αὐτάς τὰ πλοῖα (α). Εἴκοσιν ἔτη παρῆλ-

(α) Περὶ τοῦ γελοίου σχεδίου τῆς ἐν Φάρῳ προκυμαίας θέλομεν διηγήσει ἄλλοτε.

θον μέχρι σήμερα, και κατ' ἔτος μὲν ἐπαναλαμβάνονται τὰ σχέδια, οὐδέποτε δὲ πραγματοποιοῦνται. Βεβαίως οἱ πλοίαρχοι και οἱ δημόται ἠδύναντο νὰ κάμωσιν ὄλα τὰῦτα διὰ μικρᾶς τινος ἰδιωτικῆς συνεισφορᾶς, ἀλλὰ, τίς τὸ πιστεύει; φοβοῦνται τὸν Δήμαρχον, τὸν ὁποῖον θεωροῦν ὡς τὸν Δράκον τοῦ μύθου, ἔτοιμον νὰ καταπίη πάντα ὅς τις ἤθελε τολμήσειν νὰ κινήσῃ ἓνα λίθον, ἓνα χάλικα χωρὶς τὴν ἄδειάν του! Φίλος μου τις, ὅστις πάντοτε ἐδάκρυε διηγούμενος τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς πατρίδος μας, μοι ἐδιηγήθη ἐσχάτως ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν εἰς Σίφνον ἐπιδημίαν του, ἐπειδὴ ἀποβιβαζόμενος κατὰ τὸν βαρβαρικὸν ἐκεῖνον τρόπον ἐκινδύνευσεν νὰ βιβθῇ εἰς τὴν θάλασσαν, αἰσχυρόμενος και ἀγανακτῶν ἐπρότεινεν εἰς τοὺς δημότας Καστροῦ νὰ καταβῶσι μίαν ἡμέραν ὄλοι εἰς τὸν λιμένα, και διὰ μικρᾶς δαπάνης, ἦν ἐξ ἰδίων ὑπέσχετο, νὰ σχηματίσωσιν αὐτοσχέδιον τινὰ ἀποβάθρον. Τίς θὰ πιστεύσῃ ὅτι ἠρνήθησάν λέγοντες ὅτι φοβοῦνται τὸν Δήμαρχον; Και ὅμως οἱ καλοὶ οὔτοι ἄνθρωποι, οὐς ἡ δουλεία τόσο αἰσχυρῶς ἐξηυτέλισεν ἐγνώριζον ὅτι οἱ φίλοι τοῦ Κ. Δημάρχου δὲν φοβοῦνται νὰ . . . ἀλλὰ « Θεοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου.

Τίς δὲ διηγῆσεται τὴν ἀθλιότητα τῶν ὑδάτων αἱ ὁποῖαι κατήνησαν ἀληθῶς ἄβατοι, ἐπειδὴ ποτὲ δὲν ἐτέθη λίθος ἐπὶ λίθον, τὴν παντελῆ ἐρήμωσιν πάντων τῶν δημοσίων ναῶν και καταστημάτων, τὴν εἰς πάντας τοὺς δήμους ἔλλειψιν ἐνὸς ἀπλουστάτου νεκροταφείου, ἐξ οὗ πολλὰ πτώματα νεκρῶν ἐξωρύχθησαν και κατεσπαράχθησαν ὑπὸ τῶν κυνῶν, τὴν ἔλλειψιν τῶν ὑδάτων, διὰ τὴν περὶ τὰ δημόσια φρέατα παντελῆ ἀδιαφορίαν, ὥστε και τὰ ὑπάρχοντα κατεστράφησαν, ἀντὶ νὰ κατασκευασθῶσι νέα, τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν ἀγρῶν και τῶν κήπων εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ τυχόντος κλέπτου ἢ ποιμένος μ' ὄλον ὅτι ὁ δῆμος μισθοδοτεῖ ἀγροφύλακας, οἵτινες φυλάττουσι μὲν ἀγροὺς, οὐχὶ ὅμως τοὺς τῶν δημοσίων. Πῶς δὲ νὰ διεκτραγωδήσῃ τις τὰ περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν δι-

μετικῶν φόρων περι ὧν οὐδέποτε εἰς οὐδένα ἔδωκε λόγον, τὴν εὐσυνειδησίαν περι τὴν κλήρωσιν τῶν νεοσυλλέκτων, τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης, τὴν περι τὰ συμβόλαια καὶ τὰς ὑποθήκας εὐθύτητα, τὴν περι τοὺς τόκους ἀλγεβρικήν ἀκρίβειαν. Πῶς δὲ νὰ ἐξυμνήσῃ τὰ φῶτα, τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐκάστοτε ἐκλεγομένου δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ τὴν τιμιότητα πάντων τῶν ἐπιστηθίων φίλων τοῦ Δημάρχου; Τίς;. . . ἀλλὰ τί πρῶτον, τί δ' ὕστατον καταλέξω; ἀφοῦ ὅπου ἂν ἐγγίσω τὴν τάλαιναν Πατρίδα μου, παντοῦ εὐρίσκω μιαν ὀδυνηρὰν πληγὴν! . . . Ἄλλ' ἐπὶ τέλος ἐρωτῶ τὸν Κ. Προβελέγγιον, ἕως πότε ἔχει σκοπὸν νὰ ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ τραχήλου ἡμῶν ὡς βδέλλα ἀπορροφῶσα καὶ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματός ἡμῶν; Τώρα πλέον δὲν ἔχει ἀνάγκην ἡμῶν, ἐπειδὴ κατάρθωσε τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἐκλεχθεὶς τρεῖς ἤδη βουλευτῆς, ὥστε ἀπέκτησε τὰ τοῦ γερουσιαστοῦ προνόμια, (καὶ τοὶ ἀμφιβάλλω ἂν θὰ καθίσῃ ποτὲ ἐπὶ Γερουσιαστικῆς ἔδρας), ἀφοῦ τέλος πάντων χάριν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων του μετηνάστευσε πανοικί εἰς Ἀθήνας; Τί λοιπὸν ζητεῖ παρ' ἡμῶν; Τί κακὸν λαβῶν παρὰ τῆς ἀτυχοῦς Πατρίδος ἡμῶν, ὥμοσε τὴν ἐρήμωσιν αὐτῆς; Διὰ τί δὲν ἐγκαταλείπει τὴν δημαρχίαν εἰς ἄλλον τινὰ, διὰ νὰ δεῖξῃ μάλιστα ὅτι πείθεται εἰς τὰ δόγματα τοῦ ἀδελφοῦ του, ὃς τις ὑπουργὸς ὧν ἐνετείλατο εἰς τοὺς δήμους νὰ μὴ ἐκλέγῃσι τὸν αὐτὸν Δήμαρχον καὶ Βουλευτὴν; Διὰ τί δὲν μᾶς ἀφίνει πλέον εἰς τὴν τύχην μας; Γνωρίζει ὅτι δὲν τὸν ἐκλέγομεν ἡμεῖς, ἀλλ' ἐκλέγεται μόνος καὶ Δήμαρχος καὶ Βουλευτῆς καὶ ὅ,τι ἂν θελήσῃ. Γνωρίζει, ἢ ἂν δὲν τὸ γνωρίζῃ, ὡς μάθη παρ' ἐμοῦ, ὅτι ὅλοι ἀνεξαρτήτως μισοῦμεν αὐτὸν, ὅτι πλείσταί οἰκογένειαι καταρῶνται αὐτοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ψυχὴ ζῶσα αἰσθανομένη πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν. Ὁ γράφων ταῦτα δύναται νὰ τὸν πιστοποιήσῃ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ νομιζόμενοι φίλοι του εἶναι ἐνδομύχως ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐπειδὴ ἔχουσιν ὑπ' ὄψιν τὴν τύχην ὅλων τῶν ἀρχαίων φίλων

του. Ο Χαῦλος, ὁ Συρίανος, ὁ Ἀλιμπέρτης, ὁ Σκλαβοῦνος, ἡ Φ... ὁ Α. πλείστοι ἄλλοι κατεστράφησαν διότι εἶχον τὸ προνόμιον τῆς φιλίας του . . . πῶς λοιπὸν νὰ ἐλπίσωσιν εἰς αὐτὸν οἱ νῦν φίλοι του; μῆπως ἀγνοοῦν, μῆπως δὲν αἰσθάνονταί ποία τύχη περιμένει καὶ τούτους; . . . Ἄς πιστεύσῃ λοιπὸν ὁ Κ. Δήμαρχος, ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ ἐγκαταλείψῃ ἡμᾶς, διότι ἔστω βέβαιος ὅτι ὅπως ἡ καρδία ἡμῶν ἐγκατέλειπεν αὐτὸν πρὸ πολλοῦ, οὕτω θὰ ἀπωθήσωσιν αὐτὸν καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν καὶ οἱ πόδες ἡμῶν. Οἱ εἰς τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς θρίαμβοὶ του, ἄς μὴ κολακεύωσι τὴν φιλαυτίαν αὐτοῦ! ἄς ἐνθυμηθῇ ὅτι ὁ Κ. Κωνσταντῖνος Γρυπάρης, νέος καὶ πρώτην φορὰν παρουσιασθεὶς εἰς τὸ ἐκλογικὸν στάδιον, καὶ στερούμενος τῶν ἀναγκαίων στηριγμάτων, ἐπολέμησεν αὐτὸν γενναίως κατὰ τὴν προηγουμένην βουλευτικὴν ἐκλογὴν, καὶ μικροῦ ἐδέησε νὰ ὑπερισχύσῃ αὐτοῦ, ὑπουργικοῦ ὑποψηφίου ὄντος. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἄς ἐννοήσῃ ὅτι εἶναι σαθρὰ ἡ φαινομένη ἰσχὺς αὐτοῦ, ἐπειδὴ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ φόβου, καὶ ὄχι ἐπὶ τῆς ἀγάπης τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ. . . . Ἔστω λοιπὸν βέβαιος ὅτι θέλει κρημνισθῆ, καὶ τότε θέλει πεισθῆ ὅτι σχολιὰν ὁδὸν ἐβάδισεν.

Ναί, θέλει ἀφεύκτως κρημνισθῆ, διότι εἶναι ἀδύνατον ὁ καταπεπονημένος ὁ ἐξουθενημένος τῆς Σίφνου λαὸς νὰ μὴ ἀνοιξῇ ἐπὶ τέλους τὰ ὄμματα, νὰ μὴ ἀνακύψῃ τέλος πάντων ἀπὸ τὸν λήθαργον, εἰς ὃν ἐβύθισεν αὐτὸν ἡ ἔνδεια καὶ ἡ πλάνη. Ἡ ἰσχὺς τῶν νόμων καὶ ἡ συνταγματικὴ ἐλευθερία θὰ διαρρήξωσιν ἐπὶ τέλους τοὺς δολίους φραγμοὺς οὓς ἔθηκεν ὁ Κ. Προβελέγγιος, καὶ θὰ φθάσωσι μέχρι τῶν ἐστιῶν τῆς Σίφνου τὸ φῶς τῆς ἀληθείας θὰ ἀναλάμψῃ καὶ εἰς τὴν ἀθλίαν ἐκείνην νῆσον, καὶ τότε ἄς τρέμωσιν οἱ διώκται αὐτῆς . . . Εὐτυχῶς τὰ δύο ὄπλα τὰ μέγιστα, ἅτινα μετεχειρίσθη μέχρι τοῦδε πρὸς ἐξάσκησιν τῆς παντοκρατορίας του ἡμβλύθησαν ἐπ' ἐσχάτων. Τὰ χρήματα αὐτοῦ δὲν δύνανται πλέον νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ μετ' αὐτῆς τὴν συνείδησιν τῶν πολ-

λῶν. Ἠπατήθησαν ὅσοι ἠπατήθησαν, τοῦ λοιποῦ οὐδεὶς ἀπα-
τᾶται πλέον. Τὰ θύματα τῆς ἀπληστίας του δὲν εἶναι ὀλίγα,
ὥστε νὰ μὴ σφρονησθῶσι καὶ οἱ μᾶλλον ἀφρονες. Οὐδεὶς δύ-
ναται νὰ ὑπάρξῃ τοῦ λοιποῦ τοσοῦτον πεπορωμένος τὸν νοῦν,
ὥστε νὰ μὴ κατάνοῃ ὅτι τὰ χρήματα ταῦ ἀνθρώπου τούτου
εἶναι φθόροποιόν πυρ, εἶναι υφαιστεῖος λάβα καταστρέφουσα
καὶ οἴκους καὶ οἰκογενεῖας! Ἀφ' ἑτέρου τὸ ἕτερον ὄπλον του
τὸ μέγιστον φόβητρον, ἦτοι ἡ παρὰ τῆ αὐλῆ ἰσχὺς τοῦ ἀδελ-
φοῦ του δὲν ἐκφοβίζει πλέον εἰμὴ τοὺς ἀπλουστέρους. Οἱ νου-
νεχεῖς τῶν Σιφνίων ἐννοοῦσι κάλλιστα τὴν παροῦσαν τοῦ Κ.
Κωνσταντίνου Προβελεγγίου θέσιν παρὰ τῆ αὐλῆ. Ἐννοοῦσιν
ὅτι ἡ αὐλὴ δὲν δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ φίλους τῆς ἀνθρώπου
μεταχειριζομένους τὸ τρισέβαστον ὄνομα τοῦ Ἀνακτος πρὸς
ἐξάσκησιν ἀτομικῶν παθῶν ἢ πονηρῶν διαβουλευσμάτων. Ἐν-
νοοῦσιν ὅτι ὁ τρισέβαστος ἡμῶν ἀρχῶν οὐδέποτε ἐπέτρεψε
ν' ἀδικηθῶσιν ἐν ὀνόματί του. Ἐὰν ἡμεῖς ἀδικώμεθα, ἐὰν πά-
σχωμεν ἀνήκεστα, πταίομεν ἡμεῖς αὐτοί, οἵτινες δι' ἰδίαν
ἀβελτηρίαν, ἵνα μὴ τι χεῖρον εἴπω, παρεδώκαμεν τὴν μᾶστι-
γα εἰς τοῦ δημίου τὰς χεῖρας, καὶ κύψαντες δουλοπρεπῶς τὴν
κεφαλὴν, τῷ εἶπομεν «κ τ ὕ π α μ α ς». Ἄλλως, καὶ ἂν ὁ Κ.
Κωνσταντῖνος ἀπέκτησε ποτὲ δι' οἰωνδήποτε μέσων ἰσχὺν
τινα παρὰ τῆ αὐλῆ, ἢ ἰσχὺς αὕτη ἐξέλειπεν ἤδη. Ἡ Ἑλλ. αὐλὴ
οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ προσδοκᾷ παρ' ἀν-
δρὸς μὴ ἔχοντος πολιτικοῦ φίλους, μὴ προεξάρχοντος ιδέας
τινὸς, μὴ ἔχοντος τὴν ἐλαχίστην δημοτικότητα, μᾶλλον δὲ
μισουμένου καὶ ὑποβλεπομένου παρὰ τοῦ λαοῦ. Παρήλθεν ἡ
ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ λέξις αὐλικὸς καὶ ἀφουσιωμένος εἶχε σημα-
σίαν τινά. Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει πλέον ὅτι οἱ λεγόμενοι αὐλικοὶ
οἱ κληρονομηθέντες ἀφουσιωμένοι εἶναι οἱ μέγιστοι καὶ πραγμα-
τικώτατοι ἐχθροὶ τῆς μοναρχίας καὶ τοῦ θρόνου, διότι διὰ
τῆς διαγωγῆς αὐτῶν, διὰ τῆς φαινημένης αὐτῶν ἀφουσιώσεως
οὐδὲν ἄλλο δεῖκνύουσιν εἰς τὸν ἡπίον καὶ πειθήνιον Ἑλληνικὸν
λαόν, ἢ ὅτι ἡ μοναρχία ἐχώρισε πάντοτε τὰ συμφέροντα αὐτῆς

ἀπὸ τὰ τοῦ ἔθνους, πράγμα βεβαίως ἀνύπαρκτον, ἀρχὴ ὀλεθρία καὶ ἀντικυβερνητικὴ, ὁποῖα οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀγαθὴν καρδίαν τοῦ πριεσβάστου ἀνακτος. Τὴν φράσιν ταύτην μετεχειρίσθησαν πάντοτε τινὲς πρὸς ἐκμετάλλευσιν ἰδίων συμφερόντων. . . Ἡ πρὸς τὸν ἀναχτα ἀφοσιώσις καὶ θρησκευτικὴ ἀγάπη εἶναι ἐρριζωμένη βαθύτατα εἰς τὴν καρδίαν παντός Ἑλλήνου, κυκλοφοροῦσα μετὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ὡς ζωτικὴ οὐσία. Εἰς μόνον τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων ποῖα ἑλληνικὴ καρδιά δὲν σκιρτᾷ, ποῖα χεὶρ ἑλληνικὴ δὲν εἶναι ἐτοίμη νὰ γύσῃ τὸ αἷμά της ὑπὲρ αὐτοῦ; Πρὸς τί λοιπὸν ἡ ἐπίδειξις τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ Προβλεγγίου καὶ συντροφίας; Πίς ἀπειλεῖ τὴν αὐτὴν, ὥστε νὰ ἔχη αὐτὴ ἀνάγκην τῆς ἀνδρείας ταύτου ἢ ἐκείνου τοῦ γίγαντος; οἵτινες, τὸ ἐπαναλαμβάνω, οὐδεμίαν ἔχουσιν ἄλλαν ἐντολήν, ἢ νὰ ψυχραίνωσιν εἰς πάς καρδίαν τῶν Ἑλλήνων τὴν ζέουσαν πρὸς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα θρησκευτικὴν ἀγάπην; Ματαίως λοιπὸν θέλει προσπαθῆσαι τοῦ λοιποῦ ὁ δήμαρχος τῆμων νὰ πτοήσῃ τοὺς δημότας του προτείνων ὡς μορμολύκειον τὴν μορφήν καὶ ἀδελφοῦ του. Τὸ πόσον ὀλίγην πεποίθησιν ἔχει αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἰσχύν του, τὸ ἀπίδειξεν ἡ διαγωγή του κατὰ τὴν τελευταίαν βουλευτικὴν ἐκλογὴν, ὅτε μηδενὸς ἀντιπράκτοντος, ἔβλεπέ τις αὐτὸν τρέμοντα καὶ ἐπτασημένον, ὡς ἂν ἠπειλεῖ αὐτὸν δεινὸς κίνδυνος. Ἐφοβεῖτο ὁ γέννα δ α ς μὴ πέσῃ ἀπὸ τὰ σύννεφα ἄγνωσπός τις καὶ ἀπροσδόκητος ἀντίπαλος. Ἐβλεπέ τις αὐτὸν ἐπισκεπτόμενον τὸν ἐλάχιστον χωρικὸν, περιποιούμενον μέχρις ἐξευτελισμοῦ αὐτοῦ ἐκείνους οἵτινες ἔσχον πάντοτε τὴν γενναιότητα νὰ καταφρονήσωσιν αὐτόν. Ἐβλεπέ τις αὐτὸν ὦ τοῦ θαύματος! εἰπερχόμενον εἰς τὴν ιδιοσυντήρητον σχολὴν τοῦ Κάστρου, ἣν τοσοῦτον ἀπηνῶς μέχρι τοῦδε κατεδίωξε ὑποσχόμενος πίνακας καὶ βιβλίον καὶ κονδύλια θωπεύοντα τὰ τέχνα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια τόσον ἠγάπα μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὥστε ἄρηνεν ἀναλφάβητα. Ἐβλεπέ τις αὐτὸν τέλος πάντων προσφέροντα διακρίσεις δραχμᾶς διὰ

τὰ κατασκευασθῆ δῆθεν ἀπόβαθρα τοῦ λιμένος τοῦ Κάστρου, ἢ ἡποία ἄρως θὰ τελευτήσῃ, ὅταν καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Κ. δημάρχου. Καί εἶναι τῶντι πράγμα παρὰ δόξον πόσον ὀξυδερκής γίνεται ὁ Κ. δήμαρχος πρὸς τὰς ἀπείρους ἀνάγκας τοῦ δήμου ἐν καιρῷ βουλευτικῶν ἐκλογῶν! Δέξω λοιπὸν ὅτι ὅσοι εἶδον ὅλας ἐκεῖνας τὰς ταπεινώσεις ἠδυνήθησαν ἀλανθάστως νὰ κρίνωσι πόσῃν ὀλίγην πεποιθήσιν εἶχεν ὁ Κ. δήμαρχος εἰς τὴν φαινομένην ἐπιρροὴν αὐτοῦ, καὶ θέλωσι πεισθῆ, ὡς ἐγώ, ὅτι δὲν εἶναι μακρὰν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἅπαντες οἱ Σίφνιοι συνασπισθέντες ἐν ἀδελφικῇ ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καὶ ἀσπασθέντες ἀλλήλοις θὰ εἴπωμεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὅταν ζητήσῃ τὰς ψήφους ἡμῶν διὰ τὴν δημορχικὴν ἀξίαν, ἢ διὰ τὴν ὑπουργικὴν ἔδραν, ὑπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ! ὑπαγε μακρὰν ἡμῶν, διότι σὺ δὲν εἶσαι ἐξ ἡμῶν! Ἀρκούσιν αἱ πολλαὶ καὶ μεγάλαι εἰς τὸν δῆμον ἐργασίαι σου! δὲν θέλωμον περισσότερα καλὰ παρὰ σοῦ ἢ εἰκουσαετῆς δημορχία σου ἐπλούτισε τὸ ταμεῖον τοῦ δήμου, τὸ παρεγέμισσε τόσο, ὥστε καὶ τὰς ὀλίγας ἐκεῖνας δραχμάς, ἃς ὁ ἀδελφός σου ἔσχε ποτὲ τὴν γενναίαν ἐπιτηδειότητα νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν δῆμον, σὺ μὴ εὗρίσκων πλέον τόπον εἰς τὸ δημοτικὸν ταμεῖον, ἐναπέθηκας αὐτὰς χάριν ἀσφραλεῖς βέβαιαι, εἰς τὸ ἰδικόν σου βαλάντιον, ὑποφύλαττονται εἰσέτι, ἐπειδὴ, φυσικὰ, ὁ δῆμος τὸν ὅποιον ἐπλούτισες οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει τοῦ εὐτελοῦς τούτου ποσοῦ! Τὰ αὐτὰ θέλωμεν εἰπεῖν εἰς αὐτὸν καὶ κατὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς. « Ἀρκούσιν ὅσα εἶπες καὶ ἐπραξας μέχρι τοῦδε ὑπὲρ τῆς ἐπαρχίας ἥτις σὲ ἐκλέγει καὶ ὑπὲρ τοῦ δήμου τοῦ ὀποίου χάριν φιλανθρωπίας, ὡς λέγεις, προίστασαι! Ἀρκετὰ μέχρι τοῦδε ἐρώτιδες τὴν Κυβέρνησιν περὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐπαρχίας σου. Τοῦ λοιποῦ χάρις εἰς σὲ οὐδεμίαν ἔχομεν πλέον ἀνάγκην . . . Ἀναγνωρίζομεν τὰς ἐκδουλεύσεις σου, ὁμολογοῦμεν ὅτι ἐμόχθησας ἀρκετὰ, ὅτι καὶ σὺ ἐκούρασθης πλέον τόσα ἔτη, καὶ τὴν βουλευτικὴν ἔδραν ἐκούρασας καθήμενος ὡς ἐπιτύμβιος λίθος ἐπ' αὐτῆς . . . μὴ νομίζεις ὅτι δὲν ἀναγνωρίζομεν πόσον

μέγας κόπος είναι να κλίνη τις αιωνίως την κεφαλήν, κατ' να φωνάζη αιωνίως εν παχύστομον Ναί, εις όλας όλων των ύπουργών τας προτάσεις! Είναι αληθινά μέγας κόπος, μέγα βάσανον τοῦτο διαμίαν φιλότιμον και ευαίσθητον καρδίαν!... Είναι αληθές ότι υπάρχουν ακόμη κακαί γλώσσαι, αί όποίαι σε διαβάλλου, αί όποίαι παραμορφώνου όλας τας αρετάς σου! υπάρχουν άνθρωποι οι όποιοι δέν έντρέπονται να λέγωσιν ότι τό όνομα τής νήσου ήμών και όλοκλήρου τής έπαρχίας έξηυτελίσθη και έλησμονήθη παντάπασιν άφ' ότου σύ και οι συναδέλφοί σου έπατήσατε εις την Βουλήν... και δε, έννοούσιν οι κακεντρεχεις ούτοι άνθρωποι ότι έν τή Έλληνική Βουλή συζητοῦνται τά συμφέροντα του Έλληνικού έθνους, έπομένως τί κοινόν μεταξύ έθνους και έπαρχιών και δήμων; άλλο έθνος, άλλο έπαρχίαί και δήμοι! Οι άντιπρόσωποι έπομένως των έπαρχιών και μάλιστα των νήσων, άλλην έντολήν δέν έχουσιν έν τή Βουλή παρά να φωνάζωσιν αιωνίως με γεμάτον στόμα Ναί! ή Όχι, κατά τήν θέλησιν των ύπουργών. Είναι αληθές ότι υπάρχουν τινές άντιπρόσωποι νήσων, οι όποιοι δέν σας μιμοῦνται αλλά πάντοτε άγορεύουσι, πάντοτε επιζητοῦν βελτίωσιν τινά, πάντοτε προτείνουσι σωτήριόν τινα και έθνωφελή μεταρρύθμισιν. Άλλ' οι τοιοῦτοι είναι έξημμένα πνεύματα, είναι θερμαί κεφαλαί, αί όποίαι ζητοῦσι να μάς φέρωσιν εις την Ελλάδα τό σύνταγμα τής Άγγλικής και τας έλευθερίας τής Άμερικης! Οι τοιοῦτοι έσπούδασαν εις την Ευρώπην τό σύνταγμα, δέν τό έσπούδασαν εις την Βλαχίαν ως σύ, και δια τοῦτο δέν κάμνουσιν ό,τι κάμνετε σεις, να λέγωσι δηλ. αιωνίως να ι ή όχι, και πλέον οὔ. Ταῦτα θέλομεν ειπεῖν εις τον Κ. Προβελέγγιον, όταν τολήμησιν του λοιπού να ζητήσιν τας ψήφους ήμών, και θα άποπέμψωμεν αυτόν όπόθεν ήλθε.

Και ταῦτα μεν έν τῷ παρόντι υπέρ τής άδικουμένης και έξουθενουμένης πατρίδος μου. Δέν είναι δε ή πρώτη φορά καθ' ήν άκούει δημοσίως ό Κ. δήμαρχος την φωνήν ταύτην τής

διαμαρτυρήσεως. Ἡ φωνὴ αὐτὴ ἠκούσθη πολλάκις εἴτε δι' ἰδίαις
 τέρων φυλλαδίων οἶον ἢ Τριανδρία Σίφνου, εἴτε
 δι' ἐφημερίδων, εἴτε δι' ἐπισήμων ἀναφορῶν, εἴτε δι' ἄλλων
 μέσων. Τοῦτο δὲ τί μαρτυρεῖ ; ὅτι ἡ καταδυναστεία τοῦ Κ.
 Προβελεγγίου δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποσβέσῃ καθ' ὅλοκληρίαν ἀπὸ
 τῆς Σίφνου τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, ἀλλ'
 ὅτι μάλιστα ὑπάρχουσιν εἰσέτι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ καὶ ἀναδί-
 δονταί· ἐκ διαλειμμάτων ἱκανοὶ σπινθῆρες τοῦ ἱεροῦ πυρὸς τῆς
 ἐλευθερίας καὶ τοῦ πρὸς τὰ καλὰ ἔρωτος. Τοὺς σπινθῆρας
 τούτους εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποσβέσῃ ἡ καταχθόνιος ἀντλία τοῦ
 Κ. Προβελεγγίου, ἀλλὰ θέλει ἐκ τούτων ἀναφθῆ μετ' ὀλίγον
 μεγάλη φλόξ μέλλουσα νὰ καταφλέξῃ πάντα τὰ ζιζάνια τὰ
 καταπνίγοντα τὸν ἀγαθὸν σπόρον, ὃς ἄλλοτε ἀνεβλάστησε
 ποσοῦτον ὠραίους καὶ γενναίους καρποὺς ἐν Σίφνῳ.

Ἐγγραφον ἐν Σίφνῳ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1860.

Εἰς Σίφνιους.

ΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ

ΣΙΦΝΟΥ

-ΚΑΙ

Ο ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΤΗΣ ΑΙΣΧΥΝΗΣ

Ι. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

1861.

Ἐὰν τὸ κοινὸν τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχεν εἰσέτι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ δὲν ἐγίνωσκεν ἐξ οἰκείας πείρας τὰς ἀνηκούστους καὶ ὄλως πρωτοτύπους παρανομίας, ὅσαι ἔλαβον χώραν κατὰ τὰς παρούσας βουλευτικὰς λεγομένας ἐκλογὰς, οὐδεὶς ἤθελε βεβαίως πιεῦσειν ἡμᾶς διατραγωδοῦντας τὰ ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν συμβάντα. Ἡμεῖς αὐτοὶ, καίτοι παρόντες καὶ ψηλαφῶντες οἶον εἰπεῖν τὰ γινόμενα, ἐπειδὴ ὁμως πρῶτην φορὰν παριστάμεθα εἰς τοιαύτας σκηναί, ἀδυνατοῦμεν εἰσέτι νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὰς ἰδίας ἡμῶν αἰσθήσεις, καὶ, μὰ τὸ ἱερὸν ὄνομα τῆς Πατρίδος, μέχρι σήμερον ἀκόμη νομίζομεν ὅτι βλέπομεν ἀπαίσιόν τινα ὄπτασίαν, ἢ ὅτι ἀναγινώσκομεν μυθώδη τινὰ διήγησιν. Τοσοῦτον ἢ ὑπερβολὴ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς παρανομίας τὸ μέγεθος ἐθάμβωσεν ἡμῶν τὴν διάνοιαν, καὶ κατέπληξεν ἡμῶν τὴν φαντασίαν! Ἡ καρδία ἡμῶν πιέζεται ὑπὸ τὸ βᾶρος ἀμυθῆτου θλίψεως, καὶ γοεροὶ θρήνοι ἀπελπισίας ἐξέρχονται αὐτόματοι ἐκ τοῦ στήθους ἡμῶν.

Καὶ πᾶσαι μὲν αἱ ἐπαρχαὶ καὶ οἱ δῆμοι τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἃς ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ὀδυνηρὰς ἐκθέσεις, φαίνονται παθοῦσαι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὰ αὐτὰ, ἀλλὰ τὰ παρ' ἡμῖν συμβάντα ἔχουσί τι ἔκτακτον καὶ ἀποτρόπαιον! Διότι παρ' ἡμῖν οὐδεὶς λόγος ἠθικὸς ἢ πολιτικὸς ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ ἢ νὰ δικαιολογήσῃ τοσοῦτον ἔκτακτον καὶ πεισματώδη τῆς ἐξουσίας ἐπέμβασιν· διότι παρ' ἡμῖν ἡ ἀντιπολίτευσις δὲν εἶχεν οὐδόλως χαρακτῆρα ἀντικυβερνητικόν, δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔχουσα ἰδιοτελεῖς σκοποὺς, ἢ ἐπιδιώκουσα προσωπικὰ συμφέροντα· ἀλλ' ἦτο ὑπόθεσις ὄλως ἐπιτόπιος, ἦτο ἔκρηξις τῆς μήπω κρατουμένης ἀγανακτήσεως τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὄλην στενάζει ὑπὸ τὸ βᾶρος τῆς θρασυτέρας αὐθαιρεσίας τοῦ Δημάρχου Ἰωάννου Προβελεγγίου, τοῦ ἐκάστοτε αὐτοχειροτονουμένου Βουλευτοῦ. Ἡ δικαία αὐτῇ ἀγανάκτησις ἐβράζεν εἰς ὄλων τῶν Σιφνίων τὰ στήθη, καὶ ἐφαίνετο ἐτοίμη νὰ ἐκτραγῆ εἰς πρῶτην ἀρμοδίαν περιστασιν. Τοῦτο γνωρίζοντες καὶ ἡμεῖς πρὸ πολλοῦ, ἰσάμεθα καιροφυλακτοῦντες καὶ ἔτοιμοι νὰ σπεύσωμεν πρὸς βοήθειαν τῆς ἀδικουμένης Πατρίδος. Ἐνῶ δὲ ἐνησχολούμεθα προπαρασκευάζοντες τὰ πνεύματα τῶν συμπολιτῶν μας, καὶ δια-

φωτίζοντες τὴν Κυβέρνησιν διὰ παντός ἠθικοῦ καὶ νομίμου μέσου περὶ τῆς θλιβερᾶς καταστάσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν, ἐπέρχεται αἰφνης ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς, καὶ τὸ Ὑπουργεῖον κηρύττει πανδημῶς δι' ἐπισήμων καὶ πολυκρότων Ἐγκυκλίων πάντῃ πάντως ἐλευθέρως τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς, καὶ προσκαλεῖ τοὺς ἐκλογεῖς νὰ συνέλθωσιν ἐντὸς δύο μηνῶν πρὸς ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν δικαιώματος. Τὰς ἐγκυκλίους δὲ ταύτας τῶν Ὑπουργῶν ἀναλύουσα ἢ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐκδιδομένη καὶ κατ' εὐφημισμὸν κληθεῖσα Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος διεσάλπιζε πανηγυρικώτατα ὅτι ἡ παροῦσα Κυβέρνησις οὕσα ἡ συνταγματικώτερα πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε Κυβερνήσεων, προτίθεται νὰ θεραπεύσῃ ἀπάσας τὰς πληγὰς τοῦ παρελθόντος, καὶ νὰ θέσῃ εἰς πλήρη ἐνέργειαν τὸ Σύνταγμα, ἀφίνουσα ὅλως ἐλευθέρως καὶ ἀνεπηρεάστως τὰς βουλευτικὰς ἐκλογάς κτλ.

Μετὰ τὰς Ἐγκυκλίους ἐκείνας τῶν Ὑπουργῶν, μετὰ τὰς πανηγυρικὰς ἐκείνας διαβεβαιώσεις τῆς Ἐπισήμου Ἐφημερίδος πῶς ἠδυνάμεθα ἐν τῇ ἀθωότητι τῶν καρδιῶν ἡμῶν νὰ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς μὴ ἐπεμβάσεως τῆς Ἐξουσίας εἰς τὰς Βουλευτικὰς Ἐκλογάς; πῶς ἠθέλωμεν τολμήσει νὰ φαντασθῶμεν κἄν ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξῃ σκιά ψεύδους καὶ ἀπάτης εἰς ἔγγραφα τοσοῦτον ἐπίσημα ὑπογεγραμμένα παρὰ τῶν ἑπτὰ Ὑπουργῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐνῶ ἡμεῖς τὴν ἰδιωτικὴν καὶ μηδεμίαν σημασίαν ἔχουσαν ὑπογραφήν ἡμῶν θεωροῦμεν ὡς ἱεράν, καὶ προτιμῶμεν πᾶν ἄλλο μᾶλλον, ἢ νὰ ἀτιμάσωμεν αὐτήν; Ἐπιστεύσαμεν λοιπόν, καὶ νομίζομεν ὅτι οὐδεὶς εὖ φρονῶν δύναται νὰ μεμφθῇ τὴν εὐπιστίαν ταύτην ἡμῶν, ἀφοῦ μάλιστα μάθη ὅτι, πρὶν ἢ συνεννοηθῶμεν μετὰ τῶν ἐν Σίφῳ φίλων καὶ ὁμοφρόνων, πρὶν ἢ κάμωμεν ἄλλην τινὰ πρὸς τὸν σκοπὸν ἀπόπειραν, ἐγράψαμεν εἰς τινὰς τῶν ἐν Ἀθήναις συμπολιτῶν ἡμῶν νὰ παρουσιασθῶσιν ἐν εἰδει ἐπιτροπῆς εἰς τοὺς Ὑπουργοὺς, νὰ παραστήσωσιν αὐτοῖς τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς Πατρίδος ἡμῶν, καὶ νὰ βεβαιώσωσιν αὐτοῖς ὅτι ἀντιπράττοντες εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἰ. Προβιλεγγίου ὡς βουλευτοῦ δὲν ὀρμώμεθα ὑπὸ ἀντιπολιτευτικοῦ πρὸς τὴν Σ. Κυβέρνησιν πνεύματος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ μὴ δώσωμεν τὴν ψῆφον ἡμῶν εἰς ἄνθρωπον ὅστις ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὅλην λυμαίνεται τὴν ἀθλίαν ἡμῶν Πατρίδα.

Οἱ Ὑπουργοὶ δεχθέντες δις τὴν Ἐπιτροπὴν ἐκείνην τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν, ἠκροάσθησαν μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους αὐτῶν, ὡμολόγησαν ὅτι εἰσὶ κάλλιστα πληροφορημένοι περὶ τῆς ἀθλιεστάτης καταστάσεως τῶν δημοτικῶν μας πραγμάτων, καὶ ἐπανέλαβον τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι αἱ ἐκλογαὶ εἶναι ὅλως ἐλεύθεραι, ὅτι ὑποψήφιοι ὑπουργικοὶ δὲν ὑπάρχουσιν, ὅτι ἐπομένως δυνάμεθα νὰ προβῶμεν ἐλευθέρως εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προταθέντος ἀντιπροσώπου τοῦ λαοῦ, ὅστις ἦν ὁ Γ. Α. Γκιών, ἄνθρωπος γνωστός διὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν τιμιότητα αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν ἐνθερμον αὐτοῦ ἀφοσίωσιν εἰς τε τὸν Θρόνον καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Α. Μ. Παρουσιασθεὶς δὲ καὶ οὗτος εἰς τε τὸν Κ. Πρωθυπουργὸν καὶ εἰς ἄλλους τινὰς Ὑπουργοὺς, καὶ παραστήσας αὐτοῖς ὅτι καταβαίνει εἰς τὸν βουλευτικὸν ἀγῶνα οὐχὶ αὐθόρμητος, οὐδ' ὑπὸ φιλοδόξων σκοπῶν ἀγόμενος, ἀλλ' ὅπως μὴ παρακούσῃ εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος τοῦ προσκαλοῦσθαι αὐτὸν ἐπιμόνως δι' ἐπανελημμένων ἐπιστολῶν καὶ ἀπεσταλμένων, ἔλαβε καὶ οὗτος ἀπὸ στόματος τῶν Κ. Ὑπουργῶν τὴν αὐτὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι οὐδεμίᾳ γενήσεται ἐπέμβασις ἐν τῇ νήσῳ ἡμῶν.

Οὗτοι ἦσαν οἱ λόγοι καὶ αἱ διαβεβαιώσεις τῶν Κ. Ὑπουργῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἡμεῖς πιστεύσαντες πρέπει νὰ θεωρηθῶμεν πολλῶ ἐντιμότεροι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἤδη μέμφονται ἡμᾶς, ὡς λίαν ἀπλοϊκοὺς καὶ εὐπίστους. Ἐὰν ἀπατηθέντες ἀπετύχομεν τῶν ἐλπίδων ἡμῶν, δὲν εἴμεθα διὰ τοῦτο ἀξιοκατάκριτοι ἡμεῖς, ἀλλ' οἱ ἀπατήσαντες ἡμᾶς. Τὸ μέτωπον ἡμῶν διατηρεῖται ἀκηλίδωτον, καὶ ἡσυχος ἡμῶν ἢ συνείδησις, ἐπειδὴ ἐξεπληρώσαμεν ὡς γνήσια τέκνα τῆς Πατρίδος τὸ πρὸς αὐτὴν ὀφειλόμενον καθήκον.

Προβῶμεν ἤδη εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν πραγμάτων, ὅπως ἴδωμεν κατὰ πόσον ἔχομεν δίκαιον νὰ μεμφώμεθα τοὺς Κ. Ὑπουργοὺς, καὶ νὰ ὀδυρώμεθα ἐπὶ τῇ οἰκτρᾷ καταστάσει τῶν πραγμάτων ἡμῶν. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς κληρώσεως τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς, παραλείποντες, συντομίᾳ χάριν, πολλὰς ἄλλας διαπραχθείσας ὑπὸ τοῦ Δημάρχου Προβεληγίου παρανομίας καὶ αὐθαιρεσίας, περὶ ὧν πολλάκις ἀναφερθέντες εἰς τὰς ἀνωτέρας ἀρχὰς οὐδεμιᾶς ἠξιώθημεν ἀκροάσεως. Παραλείπομεν προσέτι τοὺς καθ' ὅλην τὴν ἐ-

παρχίαν πρὸς ὑποστηρίξιν αὐτοῦ ἐνεργηθέντας διορισμοὺς ὑπαλλήλων ἐννόμους τε καὶ παρανόμους, τὰς μεταθέσεις, παύσεις, μεταλλάγᾶ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὧν ἡ ἐξιστόρησις απαιτεῖ ἰδιαιτέραν διατριβήν.

Τῆς μὲν λοιπὸν Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἡ κλήρωσις ἐγένετο οὐχὶ εἰς τὸν εὐρυχωρότερον ναὸν, ὡς ἀπῆται ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπουργείου, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ σενωτάτου καταστήματος τῆς Δημαρχίας ἐπιτελεσθέντος ἐπὶ ἐνὸς μόγου φεγγίτου, καὶ μόλις δυναμένου νὰ περιλάβῃ δέκα ἀνθρώπους. Αἱ δὲ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι ἐγένοντο μυστικῶς κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, καθ' ἃς τὸ ἐξῶθεν ἀπὸ πρῶτας συσσωρευθὲν πλῆθος ἐγόγγυζε καὶ ἠγανάκτει φοβούμενον εὐλόγως τὴν ἀπάτην, ἀφοῦ μάλιστα εἶδεν ὅτι ὁ παῖς ὁ μονομερῶς ἐξαχθεὶς πρὸς ἐξαγωγήν τῶν κλήρων οὐ μόνον ὑπερέβαινε τὸ 13^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐνῶ κατὰ τὴν Ἐγκύκλιον ὠφείλε νὰ ἔχῃ ἡλικίαν ἥττονα τῶν 10 ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ εἰσῆχθη εἰς τὴν Δημαρχίαν πολλὴν ὥραν πρὶν ἢ ἀνοίξωσιν αἱ θύραι καὶ ἀρχίσῃ ἡ κλήρωσις, τῆς ὁποίας γενομένης ἀνευ πρακτικῶν, καὶ ἀνευ παραδοχῆς ἐνστάσεων, ἀνεδείχθησαν μέλη ὡς ἐκ μηχανῆς τὰ ἀκόλουθα πρόσωπα: Ὁ ἀγράμματος Πάρεδρος Μεταλλίου Γ. Λεμονῆς, Πρόεδρος· δεύτερος, ὁ Σύμβουλος καὶ ὑπόδουλος τοῦ Προβελεγγίου Ἀπόστολος Βαφίας· τρίτος, αὐτὸς ὁ Δήμαρχος Ἰωάν. Προβελεγγίος· τέταρτος, ὁ ψοφοδεὴς Πέτρος Γεωργιάδης καὶ πέμπτος ὁ ἀγαθὸς σύζυγος τῆς Φλώρας Μαρῖνος Μάτζας. Παιρητηθέντος δὲ τοῦ Πέτρου Γεωργιάδου, καὶ ἀπόντος τοῦ Μ. Μάτζα εἰς Σέριφον, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεριωρίσθη εἰς τὰ τρία πρῶτα μέλη, μᾶλλον δὲ εἰς μόνον τὸν Ἰ. Προβελεγγίον, ὅστις, ὡς ἀπεδείχθη βραδύτερον, σφετερισθεὶς τὰ δικαιώματα τοῦ Προέδρου, καὶ ἐπιβάλλων σιωπὴν εἰς τὸν Ἀ. Βαφίαν, ἀνέλαβεν αὐτοκρατορικῶς, οἷόν εἰπεῖν, ἀπάσης τῆς Ἐπιτροπῆς τὴν δικαιοδοσίαν.

Μετὰ τὸν παράνομον τοῦτον τῆς Ἐπιτροπῆς σχηματισμὸν, κατὰ τοῦ ὁποίου αὐθημερὸν ἀνεφέρθημεν εἰς τὴν Νομαρχίαν Κυκλάδων, ἐπανελάβομεν ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου τὴν πολλάκις ἐπὶ ματαίῳ γενομένην ἀπαίτησιν τοῦ νὰ δοθῇ ἡμῖν ἀντίγραφον ἐπικεκρωμένον τῶν βουλευτικῶν καταλόγων. Ἄλλ' ὁ Ἰ. Προβελεγγίος ἀρνεῖται καὶ τούτους λέγων μετὰ

πλείστης θρασύτητος ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει Ἐγκυκλίους Ὑπουργῶν, δὲν θέλει νὰ ἠξεύρη νόμους, καὶ ὅτι θὰ κάμη ἔτι ὁ διάβολός του τὸν φωτίσει· (εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ διάβολός του δὲν τὸν φωτίζει ποτὲ εἰς τὸ καλόν.). Κατὰ τῆς παρανόμου ταύτης ἀρνήσεως τοῦ Δημάρχου οὐδὲν εἶχομεν ν' ἀντιτάξωμεν ἢ τὰ ὄπλα τοῦ νόμου. Ἀνεφέρθημεν λοιπὸν καὶ περὶ τούτου εἰς τὸν Νομάρχην Κυκλάδων, καὶ ἐσείλαμεν μάλιστα ἐπίτηδες πλοῖον καὶ ἀπεσταλμένον εἰς Σύρον. Ὁ Κ. Νομάρχης λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὴν ἀναφορὰν καὶ ἀκροασθεὶς τὰ δίκαια ἡμῶν παράπονα, διέταξεν, ὡς μᾶς εἶπεν, ἐντόνως τὸν Δήμαρχον νὰ μᾶς δώσῃ τὸν βουλευτικὸν κατάλογον. Προσερχόμεθα λοιπὸν ἐκ νέου εἰς τὸν Δήμαρχον καὶ μὲ τὸν εὐσχημότερον καὶ νομιμώτερον τρόπον ἐπαναλαμβάνομεν τὴν ἀπαίτησιν τῶν καταλόγων· ἀλλὰ καὶ πάλιν μᾶς ἀποπέμπει διὰ τῆς αὐτῆς θρασύτητος λέγων ὅτι δὲν θέλει νὰ ἀκούσῃ μῆτε Νομάρχας, μῆτε Ἐπάρχους, μῆτε κανένα ἄλλον, παρὰ τὴν κεφαλὴν του, ἐπειδὴ, ὡς ἔλεγε γαυριῶν, ἔχει κάρτα μπιάγκα νὰ πράξῃ ὅ, τι θέλει.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔρχεται αὐτοπροσώπως ὁ Κ. Νομάρχης εἰς Σίφνον, φέρων μίαν ἐνωμοτίαν στρατιωτῶν, καὶ κατέλυσεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κ. Προβελεγγίου. Ἡμεῖς δὲ ἀνεληθόντες πρὸς χαιρετισμὸν αὐτοῦ, τῷ ἐξεθέσαμεν ἐντὸς τῆς ἰδίας οἰκίας τοῦ Προβελεγγίου τὰ δίκαια ἡμῶν παράπονα, τῶν ὁποίων τὴν θεραπείαν παρ' αὐτοῦ ἐξηγησάμεθα, διαβεβαιοῦντες συγχρόνως αὐτὸν ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις ἡμῶν εἶναι ὅλως ἐπιτόπιος, οὐδὲν κοινὸν ἔχουσα πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. Ὁ Κ. Νομάρχης μᾶς ὑπεδέχθη μετὰ πολλῆς εὐμενείας, καὶ πεισθεὶς περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν αἰσθημάτων ἡμῶν, ἔδωκεν ἡμῖν διπλωματικὰς τινὰς ὁδηγίας, ἐπαναλαβὼν τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι οὐδεμία γενήσεται ἐπέμβασις (ὡς νὰ ἦσαν τάχα ὀλίγα ὅσα ἐγένοντο ἕως τότε). Οὐχ ἦττον ὁμῶς, μᾶς εἶπεν, ἐπειδὴ ἡ εὐχὴ τῆς Κυβερνήσεως εἶναι νὰ ἐκλεχθῶσιν οἱ Κοι Προβελεγγίος καὶ Ταταράκης, ἡ ἀποτυχία ἡμῶν εἶναι βεβαία, διότι μόνῃ ἡ εὐχὴ τῆς Κυβερνήσεως, ἐπανελάβε λέγων, ἀρκεῖ ὅπως κλίνῃ τὴν πλάστιγγα τῆς νίκης ὑπὲρ τῶν Ὑπουργικῶν συνδυασμῶν.

Μ' ὄλον ὅτι δὲν μᾶς ἀλάνθασεν ἡ διπλωματικὴ λεπτότης τῶν λόγων τοῦ Νομάρχου Κ. Ῥωσσέτου, ὀφείλομεν ὁμῶς

νά ὁμολογήσωμεν δημοσίᾳ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν, διότι παρὰ πάσας τὰς διοικητικὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλλάδος, πρὸς ἃς προσήλθομεν, οὗτος ἐλάλησεν ἡμῖν εἰλικρινέστερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον, καὶ προσεφέρθη πρὸς ἡμᾶς ὡς πρὸς ἀνθρώπους νοήμονας καὶ τιμίους πολίτας.

Ἐν τοσοῦτῳ, ἐπειδὴ μετὰ τῶν παραπόνων, τὰ ὅποια ἀνεφέραμεν εἰς τὸν Κ. Νομάρχην ἦτο καὶ ἡ ἐπίμονος ἄρνησις τοῦ Ἰ. Προβελεγγίου τοῦ νὰ δώσῃ ἡμῖν ἀντίγραφον τῶν βουλευτικῶν καταλόγων, οὗτος ἐφάνη δυσανασχετῶν, καὶ μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι θὰ διατάξῃ νὰ μᾶς δοθῶσιν αὐθωρεῖ. Ἀνυπόμονοι ἡμεῖς νὰ ἴδωμεν τὸ ἀποτέλεσμα καὶ τῆς διαταγῆς ταύτης, μετέβημεν μετὰ τινος ὥρας εἰς τὴν Δημαρχίαν καὶ φαντασθῆτω ἕκαστος ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξις ἡμῶν, ὅτε ἠκούσαμεν παρὰ τοῦ γραμματέως ὅτι οὐδεμία τοιαύτη διαταγὴ ἐδόθη. Νέα λοιπὸν πρεσβεία ἀποστέλλεται ἀμέσως εἰς τὸν Κ. Νομάρχην, ὅστις καὶ πάλιν μᾶς ἐβεβαίωσεν ἐντὸς τῆς οἰκίας τοῦ Κ. Δημάρχου ἀκούοντος πάντα ἐκ τοῦ παρακειμένου δωματίου, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ λάβωμεν τοὺς καταλόγους, διότι ἀνευ τούτων δὲν δύναμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν νόμιμον ἐκλογὴν, καὶ μᾶς παρεκάλεσε νὰ στείλωμεν τὴν ἐπιούσαν πολλὰ πρῶτῳ ἀνθρώπῳ εἰς τὴν Δημαρχίαν, ἵνα ἀντιγράψῃ τὸν κατάλογον... Εἶναι περιττὸν νὰ χρονοτριβῶμεν διηγούμενοι λεπτομερῶς τὰ καθέκαστα... Ἄρκει νὰ μάθῃ τὸ κοινὸν ὅτι ὁ Κ. Νομάρχης ἀνεχώρησεν αὐθημερόν, ὃ δὲ κατάλογος οὐδέποτε ἐδόθη ἡμῖν!

Ἐν τούτοις ἐκδίδεται τὸ πρόγραμμα ὀρίζον ὡς ἡμέραν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐκλογῶν τὴν 14^{ην} Φεβρουαρίου. Καὶ πάλιν νέα παρανομία, καὶ πάλιν νέα ἀπάτη. Ἐνῶ τὸ Πρόγραμμα κατὰ τὸν νόμον λέγει ρητῶς ὅτι ὡς τόπος τῆς ἐκλογῆς ὀρίζεται ὁ εὐρυχωρότερος ναὸς τῆς Πρωτεύουσῆς ἐκάστου δήμου, καὶ ἐνῶ τοιοῦτος εἶναι ὁ τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπου ἀνέκαθεν ἐνηργοῦντο οἱ ἐκλογαί, ὁ Κ. Προβελεγγίος (διὰ λόγους οὗς περιττὸν νὰ ἐκθέσωμεν), ἐξελέξατο ἐφέτος τὸν τοῦ Σταυροῦ, ὄντα τὸν στενώτερον. Ὑπεμείναμεν ἀταράχως καὶ τὴν παρανομίαν ταύτην, διότι τί ἠδυνάμεθα νὰ πράξωμεν πρὸς ἀνθρώπῳ κηρύττοντα τοσοῦτον ἀσυστόλως ὅτι δὲν ἀναγνωρίζε οὔτε νόμους οὔτε ἀρχὰς, καὶ ὅτι δὲν ἐνεργεῖ εἰμὴ ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ διαβόλου του;

Παραλείπομεν συντομίας χάριν διαφόρους άλλας σκανδαλώδεις σκηνάς, ὅσαι προηγήθησαν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐκλογῶν, καθὼς καὶ τὰ βδελυρὰ καὶ χαμερπέστατα μέσα, ὅσων ἔκαμε χρῆσιν ὁ Ἰ. Προβελέγγιος πρὸς ἐκφόβησιν ἢ ἐξαπάτησιν τοῦ ἀθῶου λαοῦ, ὅστις κατεδικάσθη νὰ μὴ ἀκούσῃ οὐδέποτε τὴν ἀλήθειαν παρὰ τῶν ἀρχόντων του, οὐδὲ νὰ ἔδῃ ποτὲ ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ἡ καρδιά ἡμῶν ἀποτροπιάζεται τὰς βδελυρὰς ταύτας σκηνάς, καὶ ἀποστρέφομεν μετὰ φρίκης τὸ πρόσωπον ἀπ' αὐτῶν. Ἐρχόμεθα δὲ εἰς τὴν πρώτην τῆς ψηφοφορίας ἡμέραν, ἣτις, ὡς εἶπομεν, ἦν ἡ 14^η Φεβρουαρίου.

Ἀπὸ τῆς προτεραίας ἤδη εἶχομεν μάθει ὅτι ὁ Ἰ. Προβελέγγιος διέταξε νὰ φέρωσιν ὅσον τὸ δυνατόν πλείστους ψηφοφόρους ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμῶνος καὶ τῆς Πέραν Γειτονίας, ὅπου συνίστατο κυρίως ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, ἐλπίζων ὅτι ἂν κατορθώσῃ νὰ στρέψῃ ἐξ ἀρχῆς ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν χεῖμαρρον τοῦ λαοῦ, οἱ πάντες ἀποθαρρυνθέντες διὰ φόβον ἀποτυχίας ἤθελον παρακολουθήσει τὴν πρώτην ἐκείνην ὁρμὴν. Ἡμεῖς λοιπὸν ἐπιθυμοῦντες νὰ πείσωμεν αὐτὸν ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ἀπώλεσε τὴν ἐπιβρόσῃν του παρὰ τῷ λαῷ, καὶ πρὸ πάντων προτιθέμενοι νὰ τηρήσωμεν τὸ ἐφ' ἡμῖν πᾶσαν δυνατὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν, ἀπεφασίσαμεν νὰ ἀφήσωμεν ἀνοιχτὸν τὸ στάδιον κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν εἰς τὸν Ἰ. Προβελέγγιον, καὶ νὰ μὴ φέρωμεν τοὺς ἰδικούς μας ψηφοφόρους. Προσῆλθομεν μόνον ἀπὸ πρωίας εἰς τὸν ναὸν καὶ ἐζητήσαμεν, κατὰ τε τὸ δίκαιον καὶ τὴν διαταγὴν τοῦ Κ. Νομάρχου, νὰ εἰσάξωμεν ἐν μικρὸν γραφεῖον καὶ τέσσαρας ἀντιπροσώπους τῆς μερίδος ἡμῶν, ὅπως ἐπιβλέπωσι τοὐλάχιστον εἰς τὴν τάξιν τῆς ψηφοφορίας, καὶ γράφωσι σιωπηλῶς τὰς ἐνστάσεις αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ Ἰ. Προβελέγγιος ἰστάμενος εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ, καὶ περισοιχούμενος ἀπὸ τοὺς ραβδούχους καὶ τοὺς στρατιώτας του, μᾶς ἀπέπεμψε δι' ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων φωνάζων τὰ συνήθη ἐκεῖνα ὅτι δὲν δέχεται κανένα, ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει κανένα, καὶ ὅσα ἄλλα ἢ συνήθης αὐτῷ θρασύτης καὶ ἀναίδεια τῷ ὑπηγόρευσαν (α). Ἡ νέα αὕτη αὐθαιρεσία ἦτο ἐπόμενο νὰ

(α) Ἐπειδὴ πρὸς τοὺς ἄλλοις εἰς τῶν δημοτῶν ὁ ἀξιώσιμος καὶ ἐλλέγιμος Ν. Δε-

ἐπιφέρη ἔκρηξιν εἰς τὴν μόλις περιτελλομένην ἀγανάκτισιν ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ φρόνησις ὑπερισχύσασα μᾶς ἠνάγκασε νὰ κρατηθῶμεν καὶ νὰ κρατήσωμεν τὴν ὄρμην τοῦ μέχρῃς ἀπελπισίας ἠρεθισμένου λαοῦ. Παρητήθημεν λοιπὸν καὶ τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ νὰ στήσωμεν, ὡς ἦτο δίκαιον, γραφεῖον ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἐπεμείναμεν ὅμως ἀπαιτοῦντες νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ Ἰ. Α. Γκιῶν μετὰ τριῶν ἄλλων ἐξ ἡμῶν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπεκαλέσθημεν τὴν μεσολάβησιν τοῦ φρονίμου Ἐνωμοτάρχου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιμονῆς ἡμῶν πιεσθεῖς ὁ Προβελέγγιος ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ μὲν, ἀλλ' ἀτελῶς, διότι δὲν ἐδέχθη οὔτε τὸν Κ. Ἰ. Γκιῶν, οὔτε τοὺς παρ' ἡμῶν προτεινομένους, ἀλλ' ἐκλέξας δύο ἄλλους δημότας κατ' ἀρέσκειαν, εἰσήγαγεν αὐτοὺς μόνους εἰς τὸν ναόν, ἀποπέμψας τοὺς ἄλλους· βραδύτερον δὲ τῇ μεσολάβησει τῶν δύο εἰσελθόντων καὶ τοῦ Ἐνωμοτάρχου ἐπέισθη νὰ δεχθῇ καὶ τὸν Κ. Γκιῶν, ἀλλ' ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ μὴ πλησιάζωσι τοὺς καταλόγους, νὰ μὴ ὀμιλοῦν, νὰ μὴ βλέπουν, νὰ μὴ ἀκούουν, ὅπερ ἐστὶ, νὰ ἦναι μὲν παρόντες, ἀλλὰ διὰ τῆς σιωπῆς αὐτῶν νὰ ἐπικυρῶσι τὰς παρανομίας αὐτοῦ!

Μετὰ τὴν σκανδαλώδη ταύτην σκηνὴν, κρουσθέντος τοῦ κώδωνος, προσῆλθον οἱ ψηφοφόροι τοῦ Προβελεγγίου. Δύο χωροφύλακες ἰστάμενοι εἰς τὴν αὐλείαν θύραν τοῦ ναοῦ εἰσήγον αὐτοὺς ἀνὰ πέντε τῇ κελεύσει τοῦ Ἐνωμοτάρχου. Ἠριθμήσαμεν 145 τοὺς εἰσελθόντας, ἐν οἷς οἱ 4 διδάσκαλοι 8-10 σύμβουλοι καὶ Πάρεδροι, ἄλλοι τόσοι κλητῆρες, ἀγροφύλακες κτλ. καὶ 25 περίπου ἀνήλικες. Τούτων λοιπὸν ἐξαιρουμένων, μόλις 90 ψηφοφόροι κατέβησαν τὴν πρώτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ

πάστας τῶ ἔκαμεν εὐσχήμως τὴν παρατήρησιν ὅτι ὁ νόμος μᾶς παρέχει τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἔχωμεν ἀντιπροσώπους ἡμῶν ἐν τῶ ναῶ, ὁ Προβελέγγιος ἀνοίγων στόμα Σατύρου «Σιώπα, ἀνέκραξε, μωρὲ καὶ σὺ, Πολίτη ἀγράμματα, ποῦ ἦλθες νὰ μὲν ἐνθυμίσης τοὺς νόμους» Φεῦ τῆς ἀνασχυντίας! Ὁ ἄνθρωπος τοσαύτην ἔχει ἀπέχθειαν πρὸς τοὺς νόμους, ὥστε μήτε προφερομένην ἀνέχεται ν' ἀκούσῃ τὴν λέξιν. Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐκλέγεται ἀείποτε παρὰ τῆς ἑλλ. Κυβερνήσεως ὡς εἰς τῶν νομοθετῶν τοῦ ἔθνους! Καὶ πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ τίθενται εἰς κίνησιν τηλεγραφοί, καὶ ἀτμοκίνητα, καὶ Νομάρχαι, καὶ Ἐπαρχοί, καὶ Μοίμαρχοι καὶ στρατὸς ὀλόκληρος, ἔχων διαταγὴν νὰ θύσῃ καὶ νὰ ἀπολέσῃ τίνας; τοὺς τιμίους πελίτας, τοὺς σεβαστοὺς οἰκογενειάρχας, τοὺς γενναίους πλειάρχους, τὸν φορολογούμενον ἀθῶν λαὸν τὸν μὲ Ἰώθειον ὑπομονὴν ἀνεγόμενον τὰ δυσφορώτερα τῶν δεινῶν! Ὅποις φοικῶδης καὶ ἀπελπιστικῆς κατὰστασις!

Ἄρτεμῶνος καὶ τῆς Πέραν Γειτονίας (ὁπόθεν κατέβαινον ἄλλοτε ὑπὲρ τοὺς 350) μ' ὄλην τὴν ἐπίβουλον διαγωγὴν ὑποκειμένων τινῶν, ἃ ἐπιφυλασσόμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι, μ' ὄλας τὰς ἐνεργείας τῶν Παρέδρων καὶ Συμβούλων, μ' ὄλας τὰς ραδιουργίας τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς ὑποσχέσεις, καὶ μ' ὄλας τὰς ἀναφανδὸν γενομένας δωροδοκίας. Κατέδειξε λοιπὸν ἡ ἡμέρα ἐκείνη τρανώτατα ὅτι ὁ Ι. Προβελεγγίος ἀπώλεσεν ἀνεπιστρεπτιπᾶσαν συμπάθειαν, καὶ πᾶσαν ἐπιρροὴν παρὰ τῷ λαῷ τῆς Σίφνου. . . . Ἐν τοσοῦτῳ ὅλοι ἀνεξαιρέτως αἱ προσελθόντες ἐψηφοφόρησαν ἀδιακρίτως, ἀνεξετάσως, ἀρκεῖ νὰ ἐλάμβανον ψηφοδέλτιον τοῦ Προβελεγγίου παρὰ τοῦ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἱσταμένου, καὶ διανέμοντος αὐτὰ Θεμιστοκλέους Συργιάννη, ὅστις μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ξενοφῶντος εἶναι ἐκ τῶν αἰσχροτέρων καὶ μοχθηροτέρων ὀργάνων τοῦ Προβελεγγίου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τινὲς τῶν ἡμετέρων περὶ τοὺς 25 εἰσήρχοντο σποραδικῶς ἵνα ψηφοφορήσωσι, καὶ ἐκ τούτων ἀπέκλεισεν 7—8 ἐπὶ λόγῳ ὅτι δὲν ἦσαν ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸν κατάλογον ἢ μᾶλλον εἰς τοὺς 2—3 καταλόγους, οὓς εἶχεν ἐπὶ τοῖς τραπέζης παρασκευάζων καὶ τροποποιῶν αὐτοὺς ἀφ' ἑσπέρας, ἢ καὶ ἐντὸς τῆς ἡμέρας ὑπ' ὄψιν τῶν ἐν τῷ ναῷ ἡμετέρων, μὴ τολμώντων νὰ προφέρωσι λέξιν διὰ φόβον μὴ ἀποπεμφθῶσιν ἀμέσως καθ' ἃ ἠπειλοῦντο. Προσθετέον ὅτι οὐδὲ νὰ φυλάξωμεν τὴν κάλπην μᾶς ἐπέτρεψε, λέγων ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ἰδική μας δουλιὰ.

Περὶ τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐλθὼν πλοῖον ἐκ Σύρου ἐκόμισεν ἄλλους 4 στρατιώτας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἤδη ὑπαρχόντων, καὶ χάριν βέβαια τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐκλογῶν.

Τὴν ἐπιούσαν, δευτέραν τῆς ψηφοφορίας ἡμέραν ἀπὸ πρωίας ὑπὲρ τὸν 250 ψηφοφόρους ἀπὸ τοῦ Κάστρου καὶ τοῦ Ἄρτεμῶνος ἠνωθέντες κατέβαινον μὲ βῆμα βραδύ καὶ εὐτακτον εἰς τὸν τόπον τῆς ψηφοφορίας, ὅπως θέσωσιν εἰς τὴν κληρωτίδα τὴν ψῆφον αὐτῶν κατὰ τοῦ τυράννου τῆς Πατρίδος. Τὸ θέαμα εἶχε τι σοβαρὸν καὶ μεγαλοπρεπές, ἦτο ἡ πρώτη φορὰ, καθ' ἣν ὁ λαὸς τῆς Σίφνου ἤρχετο νὰ διαμαρτυρηθῆ τοσοῦτον πανηγυρικῶς κατὰ τοῦ ἀθηναῦς δυναστού αὐτοῦ. Αἱ γυναῖκες ἐξερχόμεναι εἰς τὰς θύρας καὶ ἐπὶ πᾶ

δῶματα τῶν οἰκιῶν ἐθεώρουν μετ' ἀνεκφράστου συγκινήσεως τὸ πλῆθος ἐκεῖνο, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποῦ ὑπῆρχον οἱ ἐπισημότεροι καὶ ἐντιμότεροι τῶν οἰκογενειάρχων τῆς Σίφνου. Πανταχόθεν ἀπηθύνοντο ἡμῖν εὐχαὶ καὶ παρήγοροι λόγοι. Καὶ ἦλθε στιγμή, καθ' ἣν ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς συγκινήσεως δὲν ἠδυνήθημεν νὰ κρατήσωμεν τὰ δάκρυα. . . .

Ὁ Ἰ. Προβελέγγιος βλέπων μακρόθεν καταβαίνοντα τὸν λαὸν ἐκεῖνον, ὃν ἐσυνέβησε νὰ βλέπῃ κλίνοντα δουλικῶς τὴν κεφαλὴν ἐνώπιόν του ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὄλην, τσοῦτον ἐθορυβήθη, ὥστε τὴν αὐτὴν ἐκείνην στιγμήν κατέφυγεν εἰς μέσα εὐτελεῆ καὶ ἀνανδρα, ἐξελέγχοντα ἀνθρώπον κακῆς πίστεως, μοχθηρᾶς διαθέσεως, μικρᾶς καρδίας καὶ ἀσθενοῦς νοός. Περί τούτων δὲ πάντων καὶ τῶν τοιούτων ἐπιφυλαττόμεθα νὰ εἴπωμεν τὰ δεόντα, ὅταν ἐπιστῇ ἡ ἀρμοδία ὥρα. . . . Καθ' ἣν δὲ στιγμήν ὁ λαὸς ἐπλησίαζεν εἰς τὸν ναὸν τῆς ψηφοφορίας, ἐφάνη καὶ ὁ Ἰ. Προβελέγγιος ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας τοῦ Ἰ. Πρόκου συνωφρυωμένος, κάτωχρος, συγκεκινημένος. . . . Εἰσῆλθεν εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ μὲ βῆμα βεβιασμένον καὶ ἀνώμαλον, προσέβλεψε μίαν ἀκόμη φορὰν ἐπὶ τοῦ ἐξωθεν συσσωρευθέντος πλήθους, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἶχόν τι βλοσυρὸν καὶ ἀποτρόπαιον, ἀριμεία δὲ γολῆ ἐφαίνετο ἀποστάζουσα ἀπὸ τῆς ῥινός αὐτοῦ. . . . Προσκαλέσας δὲ τὸν Ἐνωμοτάρχην διέταξε νὰ εἰσέρχωνται ἀνὰ 4 ψηφοφόροι. Τὰ δῶματα, αἱ θύραι, τὰ παράθυρα καὶ ὅλα τὰ πέριξ ἦσαν πλήρη θεατῶν. Ἡ σιγὴ ἦτο βαθεῖα, ἡ εὐταξία τοσαύτη, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ στρατιῶται ὠμοκόγησαν ὅτι οὐδόλως ἦτο ἀναγκαῖα ἡ παρουσία αὐτῶν, καὶ ὅτι οὐδαμοῦ ἄλλοθι εἶδον λαὸν τοσοῦτον πρᾶον καὶ εὐάγωγον. Καὶ εἶχον δίκαιον· διότι οἱ προσελθόντες κατὰ τοῦ Προβελεγγίου ψηφοφόροι ἦσαν, ὡς εἶπομεν, ὅλον σχεδὸν τὸ ἄθος τῆς Πατρίδος. Εἰσῆρχοντο δὲ εἰς τὸν ναὸν ὑπερηφάνως, ὡς ἄνθρωποι συναισθανόμενοι τὴν ἀξίαν καὶ τὰ καθήκοντα αὐτῶν, καὶ εἰσερχόμενοι ἀπεκάλυπτον τὴν κεφαλὴν ἐπικαλούμενοι σιωπηλῶς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἐσταυρωμένου Σωτῆρος ὑπὲρ τῆς ἀτυχοῦς Πατρίδος. Ἐξήρχοντο δὲ φαιδρῶι καὶ σοβαροῖ, ἐπειδὴ συνησθάνοντο ὅτι ἔδωκαν τὴν ψῆφον αὐτῶν σύμφωνα μὲ τὴν ἑαυτῶν συνείδησιν. Εἰρήσθω δὲ ἐν παρόδῳ ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐδὲ εἰς ψηφοφόρος προσῆλθεν ὑπὲρ τοῦ Προ-

βελεγγίου. Ἦτο ἀναντίρρητον (καὶ τὸ ἐγίνωσκε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος) ὅτι τὰ μεγάλα κεφάλαια αὐτοῦ εἶχον ἐξαντληθῆ ἀπὸ τῆς προτεραίας.

Ἄλλὰ μόλις ἐψηφοφόρησαν εἴκοσιν ἄνθρωποι καὶ γογγυσμοὶ ἤρξαντο ἀκουόμενοι πρὸς τὸ μέρος ἐπὶ ᾧ ἐξήρχοντο οἱ ψηφοφοροῦντες. Ἐσπεύσαμεν νὰ ἐρωτήσωμεν τὴν αἰτίαν τοῦ ἀπροσδοκῆτου τούτου θορύβου, καὶ ἐμάθομεν ὅτι ὁ Προβελέγγιος ἀπέπεμψε τινὰς τῶν ψηφοφόρων καὶ ἔσχισεν αὐτῶν τὰ ψηφαδέλτια, λέγων ὅτι δὲν ἦσαν ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸν κατάλογον. Ἐγόγγυζον λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι τοσοῦμᾶλλον εὐλόγως, καθ' ὅσον αὐτοὶ οὗτοι εἶχον ψηφοφορήσει εἰς ὄλας τὰς περιόδους ὑπὲρ τοῦ Προβελεγγίου, καὶ, τὸ μέγιστον, διότι οἱ πλείστοι αὐτῶν ἐζητήθησαν τὴν προτεραίαν ἵνα δωροδοκηθέντες ψηφίσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Κατεπραύναμεν τοὺς ἐντίμους τούτους συμπολίτας ἡμῶν, ὑποσχόμενοι ὅτι θέλομεν ζητήσει ὑπὲρ αὐτῶν ἱκανοποίησιν διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ. Μετ' ὀλίγον οἱ θόρυβοι ἐπανελήφθησαν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ πρὶν ἢ πρὸς ἐλθῶσιν οἱ ἡμίσεις τῶν ψηφοφόρων, ἠριθμήσαμεν ἐξήκοντα τοὺς ἐξαιρεθέντας! οὐχὶ ὡς ἀνήλικας, διότι ὅλοι ἦσαν οἰκογενειάρχαι, ἀλλ' ὡς μὴ ὑπάρχοντας δῆθεν εἰς τὸν κατάλογον! Ἦτο προφανέστατον ἤδη ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ Ἰ. Προβελεγγίου ἦτο νὰ ἀποκλείσῃ πάντας τοὺς φέροντας ψῆφον κατ' αὐτοῦ. Ἐνώπιον τῆς ἀλλοχότου καὶ ὄλως ἀκαταλήπτου ἡμῖν αὐθαιρεσίας ταύτης ἐσταυρώσαμεν τὰς χεῖρας, καὶ ἐμείναμεν ἄφωνοι μὴ ἔχοντες τίνα λόγον νὰ δώσωμεν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς τοὺς ἐρωτῶντας ἡμᾶς. Ἦναγκάσθημεν νὰ παρακαλέσωμεν τοὺς συμπολίτας ἡμῶν νὰ διαλυθῶσι πρὸς ὥραν, καὶ ἀπεφασίσαμεν νὰ προσέλθωμεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ νὰ ζητήσωμεν τὴν ἐξήγησιν τῆς ἀπαράδειγματίστου ταύτης αὐθαιρεσίας. Προσέρχεται λοιπὸν ὁ ἐλλόγιμος καὶ λίαν ἀξιότιμος συμπολίτης ἡμῶν Κ. Ἀνδρέας Πρεζάνης καὶ παρουσιάζει τὸ ψηφαδέλτιόν του εἰς τὸν Πρόεδρον Λεμονῆν. Ἄλλ' ὁ Κ. Προβελέγγιος αἰείποτε σφετεριζόμενος τὰ δικαιώματα τοῦ Πρέδρου, τὸν ἀποπέμπει λέγων ὅτι τοιοῦτον ὄνομα δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κατάλογον. Ὁ Κ. Πρεζάνης χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Προβελεγγίου, ζητεῖ παρὰ τοῦ Λεμονῆ, ὡς Προέδρου, λόγον τῶν τριούτων αὐθαιρεσιῶν. Ὁ Λεμονῆς ἀποκρίνεται ὅτι δὲν εἶ-

ξεύρει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ ἀρχίζει νὰ καταρῆται τὴν τύχην του, ἥτις τὸν περιέπλεξεν εἰς τέτοιαις δουλειαῖς. Ἐνῶ δὲ ἠτοιμάζετο νὰ δεχθῆ τὸ ψόφοδέλτιον τοῦ Κ. Πρεζάνη, ὁ Προβελέγγιος βάλλων ἀγρίας φωνὰς ζητεῖ ν' ἀποπέμψῃ αὐτὸν τοῦ ναοῦ. Οὗτος δὲ ἀπαῦ ἀπηύθυνε διὰ τῆς συνήθους αὐτῶ στωμυλίας καὶ συνέσεως πικρὰς ἀληθείας κατὰ τῶν παρανομιῶν τοῦ Προβελεγγίου ἐξήληθε τοῦ ναοῦ διαμαρτυρούμενος ἐνώπιον τοῦ ἐξωθεν ἱσταμένου πλήθους. Μετὰ τὸν Κ. Ἀνδρέαν Πρεζάνην εἰσέρχεται ὁ ἀδελφός του Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀποπέμπεται, ὡς μὴ ἐγγεγραμμένος δῆθεν εἰς τὸν κατάλογον. Μετὰ τοῦτον εἰσέρχεται ὁ ἐλλόγιμος Γ. Σταυριανός, ἔπειτα ἄλλος, καὶ ἄλλος, καὶ οἱ πάντες ἀποβάλλονται ὡς μὴ ἔχοντες δικαίωμα ψήφου. Τότε πλέον ἡ ἀγανάκτησις τοῦ λαοῦ κατέστη ἀκράτητος. Ὀδυνηραὶ φωναὶ ἠγείροντο πανταχόθεν καὶ ὁ θόρυβος ἐκορυφοῦτο. Πεντακόσιοι περίπου ἄνδρες ἴσαντο συμπεπικνωμένοι πέριξ τοῦ ναοῦ, καὶ ἔτοιμοι νὰ ζητήσωσιν ἱκανοποίησιν διὰ τὴν προσβληθεῖσαν τιμὴν καὶ ἐλευθερίαν αὐτῶν. Ὁ Ἰ. Προβελέγγιος συνιδῶν τὸν κίνδυνον ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ναοῦ, ἔπαυσε τὰς ἀγρίας φωνὰς, καὶ ἔμεινε σιωπῶν καὶ τρέμων. Μία ἀκόμη στιγμή, ἐν νεῦμα τῶν ἀρχηγῶν τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ Προβελέγγιος εἶδε δίκην τῶν παρανομιῶν του. Κατ' εὐτυχίαν ὅμως καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς Πατρίδος οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ καὶ ἀρχηγοὶ τῆς ἀντιθέτου μερίδος ἀνέπτυξαν τσαύτην φρόνησιν καὶ μετριοπάθειαν, ὅσπῃν ἐκεῖνος θρασύτητα καὶ ἀφροσύνην, καὶ περιορισθέντες εἰς μόνην τὴν προφορικὴν διαμαρτύρησιν καὶ εἰς τὰς ἐγγράφους ἐνστάσεις, διελύθησαν εὐτάκτως, ἀνακράζοντες· « Ζήτω ὁ Βασιλεὺς! » Οὕτω λοιπὸν ἡ φρόνησις ἡμῶν ἐπάλαυε κατὰ τῆς ἀφροσύνης, ἡ κοσμιότης κατὰ τῆς θρασύτητος, ἡ νομιμότης κατὰ τῆς ἀνομίας, καὶ ἡ εὐταξία κατὰ τῆς αὐθαιρεσίας... ..

Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἐπράττομεν ἡμεῖς φιλοτιμούμενοι νὰ τηρήσωμεν χάριν τῆς Πατρίδος πᾶσαν εὐταξίαν καὶ κοσμιότητα, τὸ ἀτμόπλοιο τοῦ Κ. Νομάρχου προσορμισθὲν εἰς τὸν λιμένα τῆς Σεραλίας ἀπεβίβασεν ἑτέρους 25 στρατιώτας καὶ χωροφύλακας καὶ ἀρχηγὸν τὸν γνωστὸν ἀντιμοίραρχον Κ. Ἡλίαν Δούκαν. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐμφανίσεως εἰς τὴν σκηνὴν τῆς

στρατιωτικῆς ταύτης δυνάμεως, ἐλθούσης πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἀνομιῶν τοῦ Προβелеγγίου, ἄρχεται κυρίως τὸ τραγικὸν μέρος τοῦ δράματος. Ὁ Κ. Μοίραρχος ἐξῆλθε τοῦ ἀτμοκινήτου φοβερὸς καὶ ἀπειλητικὸς, εἰπὼν εἰς τὸν πρῶτον δὲν ἅμα ἀποβάς ἀπήντησεν· « εἶσαι καὶ σὺ ἀντιπολιτευόμενος; Ἐγὼ θὰ σὲ μάθω ποῦ θὰ δώσης τὴν ψῆφόν σου! » ἀνέβαινε δὲ τὴν εἰς Ἀπολλωνίαν κρούων τὰ τύμπανα, καὶ ὡς εἰ ὠδήγει τοὺς στρατιώτας του κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Πατρίδος. Φθάσας δὲ πλησίον τῆς Ἀπολλωνίας καὶ ἰδὼν ἐκεῖ πλησίον χωρικοὺς τινας σκάπτοντας, θέλων νὰ τοὺς ἐκφοβίσῃ « Θὰ καύσω, ἀνέκραξεν, ὅλας τὰς οἰκίας τῶν ἀντιπολιτευομένων » Ἐπειδὴ δὲ ὁ εἰς τῶν χωρικῶν εἶπεν ἐν τῇ ἀπλότῃ αὐτοῦ· « Τὰ σπήτιά μας, ἀφέντη, εἶναι πέτρινα καὶ δὲν καίονται, » ὁ Μοίραρχος συνέλαβεν αὐτὸν διὰ τῶν χωροφυλάκων, καὶ ἠπείλησεν ὅτι θὰ τοῦ κόψῃ τὴν κεφαλὴν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ χωρικός ἐπροσκοιήθη ὅτι εἶναι ἐκ τῆς μερίδος τοῦ Προβелеγγίου, τὸν ἀπέλυσε, μὴ λησμονήσας ὅμως καὶ νὰ τὸν ὑβρίσῃ. Ἡ πρᾶξις αὕτη καὶ οἱ λόγοι τοῦ Μοιράρχου διαδοθέντες αὐθωρεὶ καθ' ὅλην τὴν νῆσον ἐνέσπειραν τὸν τρόμον εἰς τοὺς ἀπλοικοὺς κατοίκους, οἱ ὅποιοι πρῶτὴν ταύτην φορὰν ἤκουον στρατιωτικὰ τύμπανα καὶ ἔβλεπον τοσοῦτον πλῆθος στρατιωτῶν ἐν τῇ νήσῳ.

Τὴν ἐπαύριον τρίτην ἡμέραν τῆς ψηφοφορίας ὁ αὐτὸς Μοίραρχος ἐξέβαλε τοῦ ναοῦ τὸν ὑποψήφιον τοῦ λαοῦ Ἰ. Δ. Γκιῶν, ἐκλείσει τὴν εἰσοδὸν καὶ εἰς τοὺς ἑτέρους δύο δημότας, ἠθέλησε νὰ ἀναγκάσῃ τὸν Κ. Γκιῶν νὰ ψηφίσῃ ὑπὲρ τοῦ Προβелеγγίου, ἐπέπληξεν αὐστηρῶς τὸν Ἐνωματάρχην διότι τὴν προτεραίαν δὲν μᾶς ἐκτύπησε, καὶ ἐκήρυξε φανερὰ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Προβелеγγίου, ἀπειλῶν ὅτι θὰ θύσῃ καὶ θὰ ἀπολέσῃ. « Γαῖα μιχθῆτω πυρὶ, » εἶπεν, ἀλλ' ὁ Προβελέγγιος πρέπει νὰ γίνῃ βουλευτής.

Τὴν τρομερὰν καὶ ἀνήκουστον ταύτην ἐπέμβασιν τῆς ἐξουσίας θεωροῦντες (α) καὶ φοβοῦμενοι τὰς ὀλεθρίους συνεπειάς

(α) Σημ. Ἡ παρανομία ἦτο τοσαύτη, ὥστε ὁ Κ. Χαρίδημος Δραγάτζης Σχολάρχης Σίφνου, ὁ ἄλλοτε μὲν ἐγκαυχώμενος ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τῆς Περιφήμου Τριανδρίας νῦν δὲ χάριν τῆς θέσεώς του καταφιλῶν τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων τοῦ Προβελέγγιου, στάμενος ἐπὶ τοῦ δώματος τῆς Δημαρχίας ἀνέκραξε χαιρεκακῶν εἰς τὸν ἐκείθεν δια-

ὡς ἐκ τοῦ μέχρις ἀπελπισίας ἐρεθισμοῦ τοῦ λαοῦ, ἐσκέφθημεν, τῆ προτάσει τοῦ συνετοῦ καὶ τιμίου Π. Α. Γκιῶν, ὅτι, ἐπειδὴ, ἀντὶ νὰ ἐξασκήσωμεν ἐλευθέρως τὰ πολιτικὰ ἡμῶν δικαιώματα, προσκαλούμεθα εἰς φανερόν πόλεμον πρὸς τὸν γενναῖον στρατὸν ἡμῶν, ἡ φρόνησις ἀπήτει νὰ παραιτηθῶμεν τοῦ ἀνίσου τούτου καὶ ἀνωφελοῦς ἀγῶνος, καὶ παρητήθημεν τῶντι αὐθημερὸν ἀφήσαντες τὸν Ἰ. Προβελέγγιος νὰ ἐνεργήσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰς ἐκλογὰς, ἂν δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν ἐκλογαὶ τοιαῦται στυγεραὶ πράξεις. Ἐκτοτε οὔτε ἠδυνήθημεν οὔτε ἠθελήσαμεν πλέον νὰ φροντίσωμεν περὶ τῆς κάλπης, εἰς ἣν ἀντὶ νὰ τεθῇ ἡ ἐλευθέρᾳ ψῆφος τῶν πολιτῶν ἐνεταφιάσθη ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς Πατρίδος. Ἐμάθομεν μόνον ὅτι ἡ ἀναίδεια προέβη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ νεάνις ἐψηφοφόρησεν ἐν ὀνόματι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφοῦ τῆς Διονυσίου! Αὐθημερὸν δὲ ἐστείλλαμεν ἐπίτηδες πλοῖον καὶ ἀπεσταλμένον εἰς Μῆλον ἀναγγέλλοντες τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν εἰς τοὺς φιλοτίμους καὶ γενναίους συνεπαρχιώτας ἡμῶν Κρήτας, ἵνα καὶ οὗτοι παραιτηθῶσιν εὐγενοῦς μὲν ἀλλ' ἀνωφελοῦς ἀγῶνος. Συγχρόνως δὲ παρητήθημεν πάσης περαιτέρω κατὰ τὴν λοιπὴν Ἐπαρχίαν ἐνεργείας. Καὶ ὅμως οὐδὲ τὸ μέτρον ταῦτο τῆς φρονήσεως ἡμῶν ἤρκεσε νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Κ. Ἀντιμοίραρχον· ἀλλὰ θέλων φαίνεται νὰ μᾶς τιμωρήσῃ διὰ τὴν εὐταξίαν, ἣν ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ ἐτηρήσαμεν, καὶ προτιθέμενος νὰ ἀφήσῃ ἐποχὴν εἰς τὴν Σίφνον ἐξέδωκεν ἀμέσως ἐντάλματα συλλήψεως κατὰ διαφόρων δημοτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Μιχαὴλ Λουκάκης εἷς τῶν ἐνθερμοτέρων πατριωτῶν καὶ εὐεργέτης τῆς Πατρίδος. Ὁ δὲ γενναῖος καὶ φιλότιμος οὗτος συμπολίτης ἡμῶν, καίτοι φιλάσθενος καὶ σχεδὸν κλινήρης ἐσύρθη ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων εἰς τὴν εἰρκτην, καὶ, ὡς μανθάνομεν, μέλλει νὰ ἀποσταλῇ ὡς κατάδι-

βαίνοντα Β. Θ. Σπεράντζαν Αἰ! Κύριε Σπεράντζα, ποῦ εἶναι σήμερον οἱ νόμοί σας; Σήμερον τοὺς ἐκοιμήσατε σῆς, ἀνέκραξε λίαν εὐφροῦς καὶ εὐστόχως ὁ Κ. Β. Θ. Σπεράντζας, ἀλλ' αὐτοῖς θὰ τοὺς ἐξοπνίσωμεν πάλιν ὁμοίως. Ὁμολογητίον ὅτι ἐπισημοτέραν μαρτυρίαν κατὰ τῆς ἀνομίας τοῦ Προβελεγγίου δὲν δυνάμεθα νὰ ζητήσωμεν παρὰ τὴν ἄστογον ἐκείνην ἐρώτησιν τοῦ Σχολάρχου Δραγάτζη. Ἴδου τί θὰ ἔπῃ νὰ ἔχῃ τις φίλους τόσοσιν εὐφροῦς! Πόσον δὲ σοφῆ εἶναι μία παροιμία τῶν Γάλλων, ἣν ἀφίνομεν νὰ ἐνθ' υμνήσῃ ὁ Κ. Προβελέγγιος.

κος εις Σύρον, και ἴσως γενῆ θυμα οἰκτρὸν βδελυρᾶς τινος συκοφαντίας! Αὐθημερὸν οἱ χωροφύλακες τοῦ Κ. Μοιράρχου συνέλαβον και ἀπήγαγον εἰς τὴν φυλακὴν ἓνα ἄνθρωπον τοῦ λαοῦ, τίμιον και σεβάσμιον γέροντα και πατέρα πολυμελοῦς οἰκογενείας, τὸν Μιχελὴν Ζαμαρίαν, και ἀφοῦ ἐκράτησαν αὐτὸν 24 ὥρας, τὴν ἐπιούσαν τὸν ἀπέλυσαν λέγοντες τὸ Τουρκικὸν γιγαγκλὶς ὄλντοῦ (λάθος ἐγένετο). Τὴν ἐπαύριον τὰ πράγματα ἔλαβον τραγικώτερον χαρακτῆρα. Αἱ καταδιώξεις ἐξηκολούθησαν αὐστηρότεραι. Τὸ ἄσυλον τοῦ πολίτου και ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία παρεβιάσθησαν ἀναιτίως ἐναντίον τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ Συντάγματος. Οἱ χωροφύλακες τοῦ Μοιράρχου και οἱ ράβδουχοι τοῦ Προβελεγγίου κατεπάτησαν διαφόρους οἰκίας, ἐν αἷς και ἡ τοῦ ἀξιότιμου και ἐπὶ γενναιοφροσύνη και ἀκαιρεότητι χαρακτῆρος γνωστοῦ συμπολίτου ἡμῶν Γ. Γ. Πανωρίου ἐνός τῶν προϋχόντων τῆς Πατρίδος, εἰς ἣν εἰσῆλθον διὰ τῆς βίας, και ἀπωθήσαντες τὰ κλειθρα τοῦ θαλάμου του, ἠρεύνησαν τὰ κιβώτια και τὰ ταμεία του, και ἀπῆλθον ἀφήσαντες τὴν σύζυγον και τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἡμιθανεῖς ὑπὸ τοῦ φόβου και τῆς ἐκπλήξεως. Αὐθωρεὶ οἱ αὐτοὶ οὔτοι ράβδουχοι και χωροφύλακες ἐπιπεσόντες καθ' ὁδὸν κατὰ τοῦ χρηστοῦ και τιμίου πολίτου Β. Θ. Σπεράντζα, συνέλαβον αὐτὸν, ἐζήτησαν νὰ τὸν δεσμεύσωσιν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, καιῖτοι μηδεμίαν δεικνύοντα ἀντίστασιν, και ἀπήγαγον αὐτὸν ὡς κατάδικον εἰς Ἀπολλωνίαν ἐνώπιον τοῦ Κ. Μοιράρχου, ὅστις μὴ εὐρίσκων, ὡς ὁ Ηἰλάτος κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, μηδεμίαν αἰτίαν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπέλυσεν αὐτὸν αὐθωρεὶ. Συγχρόνως δὲ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Γ. Προβελεγγίου, ἐν οἷς και ὁ ἐπίτηδες ἐκ Κιμῶλου εἰς Σίφνον μετατεθεὶς ἀξιότιμος ὑγειονόμος Ἀλβέρτης, ἐκήρυττον ἀναφανδὸν ἐν τοῖς καφενεῖοις ὅτι και ἄλλοι μὲν πολλοὶ, πρὸ πάντων δὲ οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐλθόντες ἦσαν προγεγραμμένοι και ἐμελλον νὰ συλληφθῶσι δίκην κακούργων. Ὅθεν οἱ φίλοι ἡμῶν διὰ μυστικῶν ἀποστόλων και ἐπιστολῶν, ἃς ἐν ἀνάγκῃ θέλομεν δημοσιεύσειν, συνεβούλευσαν ἡμᾶς νὰ κρυπτώμεθα, νὰ μὴ διατρίβωμεν μηδὲ νὰ κοιμώμεθα εἰς τὰς οἰκίας μας, διότι ἦτο ἀδηλος ἡ ὥρα και ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἐμέλλομεν νὰ συλληφθῶμεν, ἐπειδὴ, ὡς ἔλεγον, τὰ πάντα εἰσὶ συγκεχωρημένα προκειμένης

βουλευτικής ὑπὲρ τοῦ Προβелеγγίου ἐκλογῆς! Καὶ λοιπὸν οἱ πλείστοι ἡμῶν ἐκρύπτοντο τρέμοντας· αἱ γυναῖκες μεγαλοποιῶσαι διὰ τῆς φαντασίας τὸν κίνδυνον ἐθρήνουν νυχθημερόν· ὁ λαὸς ἐν τῇ ἀπλότῃ αὐτοῦ ἀνέβαινε διὰ τῆς μνήμης εἰς τὰς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως γνωστὰς ἐκεῖνας ἐπιδρομὰς τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν νῆσον ἡμῶν, ὅπως ἀνεύρη παράδειγμα ἀνάλογον τῆς στρατιωτικῆς ταύτης ἐπεμβάσεως! τὰ καφενεῖα καὶ ὅλα τὰ δημόσια μέρη ἔμεινα κενὰ ἀνθρώπων, σιγὴ καὶ κατῆφεια ἐπεκάθητο εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα, καὶ ἐν γένει πανικὸς φόβος κατέλαβε τοὺς ἀπλοῖχους καὶ φιλησυχούς κατοίκους τῆς Σίφνου! Καὶ ἡμεῖς αὐτοί, μ' ὄλον ὅτι δὲν εἴμεθα ἐκ τῶν φοφοδεῶν ἀνθρώπων, μ' ὄλον ὅτι εἶδομεν πολλὰς ταραχὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁμολογοῦμεν, ἐν βάρει συνειδότος, ὅτι οὐδέποτε ἀπεδειλιάσαμεν τοσοῦτον, οὐδέποτε ἐθεωρήσαμεν τὴν ζωὴν ἡμῶν ἐκτεθειμένην εἰς προφανῆ κίνδυνον, ὅσον κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ἐν ἣ ἐκλήθημεν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἵνα ἀσκήσωμεν ἐλευθέρως τὰ πολιτικὰ ἡμῶν δικαιώματα!

Καὶ ὡς ἂν μὴ ἤρχουν ταῦτα πάντα πρὸς ἐκφόβισιν τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ καθ' ἐκάστην σχεδὸν ἐγίνοντο στρατιωτικαὶ ἐπιδείξεις, ἰδίως δὲ τὴν Κυριακὴν ὁ γενναῖος στρατὸς ἡμῶν ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Μοιράρχου καὶ τοῦ I. Προβелеγγίου εὐθυμούντων καὶ ἐμούντων παρουσίᾳ πολλῶν, καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ ἑκατοντάδων παιδαρίων ἐπίτηδες συναθροισθέντων, καὶ ὑπ' ὅλων τῶν ὀπλοφόρων τοῦ Δημάρχου ἀνέβαινον εἰς Ἄρτεμωνα ὡς ἐν θριάμβῳ καὶ ὡς εἰ ἐώρταζον νίκην τινὰ κατὰ τῶν βαρβάρων, προπορευομένης ἐγχωρίου μουσικῆς, καὶ σφαιροβολούντων ἀκαταπαύστως τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ραβδούχων τοῦ Προβелеγγίου, φερόντων σημαίας καὶ ζητωκραυγούντων μανιωδῶς!

Παραλείπομεν τὰς ὕβρεις, τὰς ἀπειλὰς, τὰς συκοφαντίας, καὶ προπηλακισμοὺς καὶ ὅσα τιαῦτα ἢ ἐκ τῆς παρουσίας τῶν 43 στρατιωτῶν καὶ τῶν ἰσαρίθμων ραβδούχων ἐνθαρρυνομένη αὐθάδης συμμορία τῶν περὶ τὸν Προβελέγγιον ἐξῆμει καθ' ἐκάστην καθ' ἡμῶν, τῶν μηδὲν ἄλλο ἀμάρτημα ἐχόντων, ἢ ὅτι ἐν τῇ ἀθωότητι καὶ τῇ εἰλικρινείᾳ τῆς καρδίας ἡμῶν πιστεύσαντες εἰς τὰς ἐγκυκλίους τῶν Ὑπουργῶν καὶ εἰς τὰς προφορικὰς διαθεβαιώσεις αὐτῶν, καὶ εἰς τοὺς λήρους

τῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος ἐγκατελείψαμεν τὰς θέσεις καὶ τὰ συμφέροντα ἡμῶν, ἐξετέθημεν εἰς ταλαιπωρίας καὶ κακουχίας ἐν ᾧρᾳ χειμῶνος, εἰς κινδύνους καὶ εἰς θυσίας ὑλικὰς τε καὶ ἠθικὰς, καὶ ἤλθομεν εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεως ἡμῶν, ἣν τοσοῦτω μᾶλλον ἀγαπῶμεν καὶ προσκείμεθα αὐτῇ, καθ' ὅσον βλέπομεν αὐτὴν ταλαιπωρουμένην καὶ καταδιωκομένην ὑπὸ τῶν ἀπηνῶν ἀρχόντων ἡμῶν, καὶ ἐζητήσαμεν δι' ὅλων τῶν ἠθικῶν καὶ νομίμων μέσων, ἵνα συνδράμωμεν τοὺς συμπολίτας ἡμῶν εἰς τὸ νὰ ἐκφράσωσιν ἐλευθέρως, ὡς ἐλεύθεροι Ἕλληνες, τὸ ἑαυτῶν αἶσθημα, καὶ καταδείξωσιν εἰς τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν ὅτι δὲν ἀνέχονται πλέον τὴν αὐθαίρετον δεσποτείαν τοῦ Ἰ. Προβелеγγίου, οὐδὲ θεωροῦσιν ἑαυτοὺς εἰλωτας αὐτοῦ καὶ τῶν περιστοιχούντων αὐτὸν πονηρῶν ἀνθρωπίσκων, τῶν ὡς βδέλλαι ἀπορροφόντων, οὐ μόνον τὸν ἰδρῶτα ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ. Ναί, τοῦτο καὶ μόνον ἦτο τὸ ἀμάρτημα ἡμῶν, ὅτι δηλαδὴ ἐδείχθημεν πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Ἄνακτος, ὅτι εἶχομεν ἀπεριόριστον σέβας πρὸς τοὺς Ὑπουργοὺς αὐτοῦ, ὥστε ἐπιστεύσαμεν ἀδιστακτως τοὺς λόγους καὶ τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν, ὅτι ἐθεωρήσαμεν τὴν Πατρίδα ἡμῶν ἐλευθέραν καὶ τοὺς νόμους αὐτῆς ἰσχύοντας. Διὰ τοῦτο κατηγγέλθημεν καὶ προεπηλακίσθημεν ὡς στασιασταὶ καὶ ταραξίαι, ἐσυκοφαντήθημεν οἰκτρῶς ὡς ὕβρισται καὶ αὐθάδεις, καταδιωχόμεθα ὡς κακοῦργοι, συρόμεθα εἰς τὰς φυλακὰς, καὶ, Κύριος οἶδε, τί μᾶς ἐπιφυλάττεται ἀκόμη νὰ πάθωμεν, ὅπως μάθωμεν ὅτι ἐρχόμενοι εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν πρέπει νὰ παύσωμεν τοῦ νὰ εἴμεθα ἀγαθοὶ πολῖται καὶ τίμιοι ἄνθρωποι. Ὅποια φρικώδης κατάστασις! Κατηντήσαμεν, τίς ἤθελε τὸ πιστεύσειν, νὰ θεωρῶμεν σωτηρίαν ἡμῶν τὸ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν τυραννουμένην Τουρκίαν, ὅπου ἐν τῷ μέσῳ τῶν δούλων ἡμῶν ἀδελφῶν, ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ τουρκικοῦ δεσποτισμοῦ ἐζήσαμεν πάντοτε ἐλεύθεροι, ἐντίμοι, ἀκατηγόρητοι, ἀκαταδίωκτοι, διότι εἴμεθα ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νόμων, ὅπως βιώσωσιν ἐντίμως. Καὶ δι' ἡμᾶς εἶναι προτιμότερον νὰ ζῶμεν ὅπου οὐδ' ἔχνοσ νόμου ὑπάρχει, ἢ ὅπου οἱ ὠραιότεροι καὶ σωτηριωδέστεροι νόμοι ἐμπαίζονται τοσοῦτον ἀναιδῶς, καὶ καταπατοῦνται οὕτως ἀσυστόλως.

Τίς ἤθελε τῶντι πιστεύσειν ὅτι ἐν τῇ Πατρίδι ἡμῶν ἀ-

ποτελούση μέρος τῆς κλασικῆς γῆς τῆς Ἑλλάδος, ὅθεν τὸ θεῖον τῆς ἐλευθερίας πνεῦμα ἐκπορευόμενον ἐζωογώνει τὴν οἰκουμένην, ἠθέλαμεν αἰσθανθῆν ἑαυτοὺς δεδουλωμένους τεταπεινωμένους, τρέμοντας ἐνώπιον τῶν συνταγματικῶν ἡμῶν ἀρχῶν, ἐνώπιον τῶν ἰδίων ἡμῶν ἀδελφῶν, ἐνώπιον τοῦ γενναίου καὶ ὠραίου ἡμῶν στρατοῦ, ὃν ἐβλέπομεν μεθ' ὑπερηφανείας θεωροῦντες αὐτὸν ὡς τὴν τιμὴν καὶ τὸ καύχημα τῆς Πατρίδος, ὡς τὸ φόβητρον τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς; Τίς ἤθελε πιστεύσειν ὅτι ἠθέλαμεν ποτε ἀναγκασθῆν νὰ ἀποστρέψωμεν μετὰ φρίκης τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῆς φιλιότητος ἡμῶν Πατρίδος καὶ νὰ ζητῶμεν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν ἡμῶν ὑπὸ ξένον οὐρανόν, εἰς ξένους ὀρίζοντας;

Ὅφονται οἱ Ὑπουργοὶ τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἀνεχόμενοι τὰς φρικώδεις ταύτας παρανομίας· διότι ὁ Ἰ. Προβελέγγιος καὶ ἂν ἦτο ὁ κάλλιστος τῶν ἀνθρώπων ἤθελε καθαστῆ ὁ κάκιστος βλέπων ὅτι κατ' αὐτοῦ οὐδὲ νόμοι οὐδὲ ἀρχαὶ ἰσχύουσι· διότι κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα (ἐν Νομ. 713. ἀ.) « Ἀνθρωπεία φύσις οὐδεμία ἱκανὴ τὰ ἀνθρώπινα αὐτοκράτωρ διοικοῦσα μὴ οὐχ ὕβρεώς τε καὶ ἀδικίας μεστοῦσθαι. » Ὅφονται οἱ χάριν ἑνὸς ἀτόμου θυσιάζοντες τὸν ἠπιώτερον λαὸν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀναγκάζοντες ἡμᾶς μὲν νὰ θεωρῶμεν σωτηρίαν ἡμῶν τὴν εἰς ἀλλοδαπὴν ἐπάνασθον, τοὺς δὲ τιμίους πλοιάρχους ἡμῶν νὰ λέγωσιν ἐν τῇ ~~ἀσπίδι~~ αὐτῶν ὅτι εἰσὶν ἔτοιμοι νὰ ζητήσωσιν ἄλλης σημαίας προστασίαν διὰ τὰ πλοιάτων. Ὅφεται δὲ καὶ τὸ κύριον ὄργανον τῆς κακοδαιμονίας ἡμῶν ὁ Κωνσταντῖνος Προβελέγγιος ὁ ἀνεχόμενος νὰ βλέπῃπραγιαζόμενον ὀλόκληρον λαόν, ὅστις ἐτίμησε καὶ ἐσεβάσθη αὐτόν, καὶ τοῦ ὁποίου τὸν τράχηλον μετεχειρίσθη ὡς τὴν πρώτην βαθμίδα ἵνα ἀναβῆ εἰς τὴν περὶ τὴν ὅπου σήμερον ἰστάμενος ὀλιγωρεῖ ἢ καὶ περιφρονεῖ ἡμῶν. Τὸ κρῖμα ἡμῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν ἡμῶν ἐπ' αὐτόν! Ἡμεῖς ἐσεβάσθημεν αὐτόν μέχρι τοῦδε μ' ὅλον ὅτι δὲν μᾶς ἐλάνθανεν ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ προέχονται τὰ καθ' ἡμῶν βέλη, ἀλλ' οὗτος μᾶς ποτίζει ἀντὶ τοῦ μάνα χαλῆν. Τοῦ λοιποῦ εἰμεθὰ ἠναγκασμένοι νὰ μὴ φοιτῶμεν οὐδ' αὐτοῦ, διότι ἐξηντλήθη πλεόν ἢ ὑπομονὴ ἡμῶν. Γνωρίζομεν ὅτι οὐδὲν ἰσχύομεν κατ' αὐτοῦ, ὅτι ἀδυνατοῦμεν νὰ τὸν φθίσωμεν εἰς τὸ ὕψος ὅπου δυσμενῆς τύχη ἀνεβίβασεν αὐτόν· ἀλλ' ἂν μὴ ἄλλο, οὐ

καταγγέλλωμεν τούλάχιστον αὐτόν, ὁσάκις λαμβάνομεν ἀφορμὴν, ἐνώπιον τοῦ Πανελληνίου, ἐνώπιον ὄλου τοῦ Κόσμου, καὶ πρὸ πάντων ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου καὶ δικαιοκρίτου Θεοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν εὐσπλαγχνίαν ἐπικαλούμεθα, ἀπελπισθέντες ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης τῶν ἀνθρώπων.

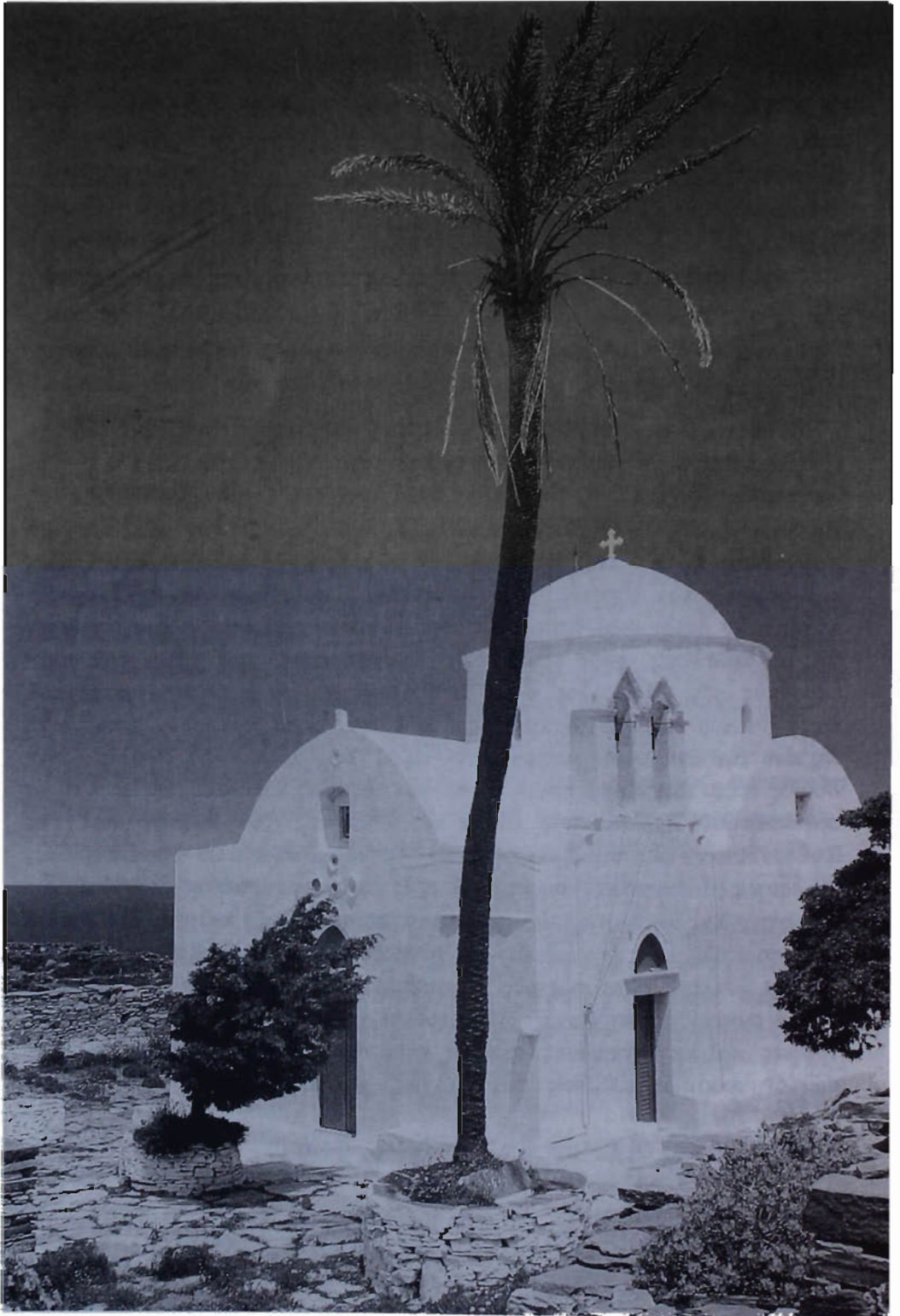
Συμπέρασμα.

Μετὰ τὰ ἄνω ἐκτεθέντα, τῶν ὁποίων τὴν μέχρι κεραίας ἀκρίβειαν εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ὑποστρίξωμεν ἐνώπιον τῶν διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλλάδος, καθίσταται πρόδηλον ὅτι ἐν τῇ Πατρίδι ἡμῶν ἀντὶ βουλευτικῶν Ἐκλογῶν παρεστάθη μία τραγικὴ κωμωδία, δι' ἧς ἐνεπαίχθησαν μὲ σατυρικὴν ἀναίδειαν καὶ Ἔθνος, καὶ νόμοι, καὶ ἀρχαί, καὶ δικαιοσύνη, καὶ θρησκεία, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ πᾶν ἱερόν καὶ ὅσιον. Ἐπιτεταί ἐπομένως ὅτι πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς δικαιοσύνης, πρὸς τιμὴν τῆς Κυβερνήσεως, καὶ χάριν τοῦ συμφέροντος τῆς Πατρίδος ὁ Ἰ. Προβελέγγιος, ὁ πρωταγωνιστὴς τοῦ καταχθονίου τούτου δράματος, οὐ μόνον εἶναι πρέπον ν' ἀποβληθῇ ὡς ἀνόσιος ἄνθρωπος μακρὰν τοῦ ἱεροῦ Περιβόλου τῆς Βουλῆς (ἂν ἡ Βουλὴ τῆς Πατρίδος ἡμῶν εἶναι οἷα ὀφείλει νὰ ᾔῃ), ἀλλὰ καὶ νὰ παραπεμφθῇ ἀμέσως εἰς δίκην ὡς ὑβριστὴς τοῦ Θρόνου καὶ τῆς Κυβερνήσεως, ὡς περιφρονητὴς τῶν θεμελιωδῶν νόμων τῆς Πατρίδος, ὡς ἕξαρνος ὑπηρεσίας, ὡς σφετεριστὴς καὶ καταχραστὴς ἐξουσίας, ὡς ὑβριστὴς καὶ λοιδόρος, ὡς παραβιαστὴς τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν, καὶ ἐν γένει ὡς ἀνατροπεὺς τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν! Ἄλλως ἤθελεν εἶσθαι οἰκτρὸς χλευασμὸς τῶν νόμων καὶ τῆς λογικῆς τὸ νὰ συναριθμῆται μετὰ τῶν νομοθετῶν τοῦ ἔθνους ἄνθρωπος, ἀνατρέψας καὶ καταπατήσας πάντας τοὺς νόμους, καὶ περιφρονήσας τοσοῦτον ἀναιδῶς ἀπίστας τὰς Ἀρχὰς τοῦ Κράτους!

Ἐν Σίφνῳ τῇ 24 Φεβρουαρίου 1861.

Ἐξ ὀνόματος τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐλθόντων
Σιφνίων καὶ κατ' ἐντολὴν αὐτῶν

N. ΦΩΤΙΑΔΗΣ.

Ὁ Χρυσόστομος, στὸν ὁποῖο ἀναφέρονται τὰ φυλλάδια.
(Φωτ. Ν. Βίσοβιτς)

ΣΙΦΝΙΟΙ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ

ΙΩΣΗΦ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΓΡΥΠΑΡΗΣ, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΙΦΝΟΥ ΚΑΙ ΜΥΚΟΝΟΥ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΛΑΜΨΑΚΟΥ ΑΡΣΕΝΙΟΣ

Σημείωση

Γιά τούς άνωτέρω δύο άρχιερεΐς έχουμε ήδη γράφει,¹ πλήν επανερ-
χόμεστε προκειμένου νά αναδιατάξουμε καί συμπληρώσουμε τά, περι-
αυτών, ιστορικά στοιχεία.

Α'. ΙΩΣΗΦ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΓΡΥΠΑΡΗΣ

Ο Ίωσήφ, κατά κόσμον Ίωάννης ή Γιαννάκης, υπήρξε γόνος ενός κλάδου τής μεγάλης οικογένειας των Γρυπάρηδων τής Σίφνου, κατά τι αρχαιότερου εκείνου ό όποΐος μās έδωσε τούς μητροπολίτες Κυζίκου Άγάπιο καί Σηλυβρίας Χρύσανθο.² Ο πατέρας του Άναγνώστης Γρυπάρης πρωτοϋπέγραφε στίς 24 Άπριλίου 1706, ώς μάρτυς, σέ άβαντάριο,³ γεγονόςσ πού έπιτρέπει νά θεωρήσουμε ότι είχεν ήδη κατάλληλη ήλικία για νά μετέχει υπεύθυνα στή σύνταξη νομικών πράξεων. Κατά τίς ύπάρχουσες μαρτυρίες υπήρξε διακεκριμένη προσωπικότητα τής κοινωνίας Σίφνου χαρακτηριζόμενος «εύγενής άφέντης».⁴ Ησχολεΐτο μέ τό ναυτεμπόριο καί διετέλεσε οικονομικός χορηγός τής Μονής τής Κυρίας

1. Για τόν Ίωσήφ, άρχιεπίσκοπο Σίφνου, στά «Σιφνιακά» 4 (1994), σελ. 94-95 καί για τόν Άρσένιο Λαμφάκου στήν έφημ. «Σίφνος» στά φφ. Ν/βρίου/Δεκ. 1962 - Ίουνίου 1963.

2. Γενάρχησ τουδ δευτέρου τούτου Κλάδου φέρεται ό Νικόλασ Γρυπάρης, ό όποΐος άνευρίσκειται τό έτος 1732 καντζηλιέρησ Σίφνου. Βλ. Γεωργίου Α. Πετροπούλου, *Νομικά Έγγραφα Σίφνου τής Συλλογής Γ. Μαριδάκη (1684-1835)*, στή σειρά τής Άκαδημίας Άθηνών «Μνημεία τής Έλληνικήσ Ιστορίας», Άθήναι 1956, τόμ. Γ'. τεϋχος Ι, σελ. 187 κ.ά.

3. «Σιφνιακά», Α' (1991), σελ. 88. Βλ. καί σελ. 94, άλλο άβαντάριο τής 20-5-1727.

4. Σίμου Μ. Συμεωνίδη, *Η Κυρία Βρυσιανή*, Άθήναι 1966, σελ. 48.

Βρυσιανῆς (1750),⁵ ἐπίτροπός της (1719)⁶ καί ἐπίτροπος τῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Τάφου (πρὸ 1750)⁷. Εἶχε ἀδελφό τόν ἀρχιμανδρίτη Καλλίνικο, ἰδιοκτήτη, ἐπίσης, μεριδίων σκαφῶν,⁸ γεγονός πού φανερώνει σημαντική οἰκονομική ἐπιφάνεια τοῦ κλάδου αὐτοῦ τῶν Γρυπάρηδων.

Ὁ γιός τοῦ Ἀναγνώστη Γρυπάρη, ὁ Γιαννάκης, φαίνεται πῶς προορίζονταν γιά τόν ἱερατικό κλάδο, ἄν κρίνουμε ἀπό τό γεγονός ὅτι, στίς 30 Νοεμβρίου 1755, ὁ πατέρας του τόν «προσήλωσε» (= ἀφιέρωσε) στή Μονή τῆς Βρυσιανῆς.⁹ Δέκα χρόνια ἀργότερα ὁ Γιαννάκης ἀνευρίσκει στίς πηγές νά κατέχει τόν πρῶτο βαθμό τῆς ἱερωσύνης, δηλ. τοῦ διακόνου, μέ τό ὄνομα πλέον Ἰωσήφ. Ὑπό τήν ἰδιότητα αὐτή κατέγραφε στόν Α΄ Κώδικα τῆς Βρυσιανῆς δωρεά καί προσήλωση τοῦ Ἀντώνη Χρυσῆ καί ὑπέγραψε: «Ἰωσήφ ἱεροδιάκονος Γρυπάρης παρακαλεθεῖς ἀπό τόν ἄνωθεν ἔγραφα καί οὕτως μαρτυρῶ» (1766, Σεπτεμβρίου 16).¹⁰

Τήν, ἐν συνεχείᾳ, πορεία τοῦ Ἰωσήφ μέχρι τῆς ἀνάδειξής του σέ ἀρχιερέα, δέν γνωρίζουμε μέ μαρτυρίες. Δέν ἀποκλείεται, κατά τή συνήθεια τῶν μοναχῶν τῶν δύο ἀνδρικών μονῶν τῆς Σίφνου, νά μετέβη στά μέρη τῆς Τουρκίας γιά κάποια χρόνια προσφέροντας τίς ὑπηρεσίες του στούς ἐκεῖ ὀρθοδόξους. Πάντως στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς του στήν ἔδρα τῆς Σίφνου χαρακτηρίζεται μέ τό ἀξίωμα τοῦ πρωτοσυγγέλλου, ἄγνωστο ὅμως ποιᾶς ἐπισκοπῆς, τῆς Σίφνου δηλαδή ἢ ἄλλης.¹¹

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, κατά Σεπτέμβριο τοῦ ἔτους 1789 ἐξελέγη, θανόντος τοῦ Μελετίου, ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου μέ τήν βοήθεια, προφανῶς, Σιφνίων ἀρχιερέων τοῦ Πατριαρχείου, ὅπως τῶν ἀδελφῶν Κυζίκου Ἀγαπίου καί Σηλυβρίας Χρυσάνθου, Γρυπάρηδων καί αὐτῶν,¹² πλὴν ἄγνωστος ἀκόμη ὁ τυχόν βαθμός συγγενείας τους.

Μετά τήν ἀνάρρησή του στόν ἀρχιεπισκοπικό θρόνο τῆς Σίφνου ἔχομε τίς ἐπόμενες εἰδήσεις γι' αὐτόν:

(1789) Ἀποδοχή τοῦ, ἐπί ἀρχιεπισκόπου Σίφνου Μελετίου, Κώδικος δικαιωμάτων τῶν ἐκκλησιῶν, ἱερέων κ.λπ. τόν ὁποῖο ἐφήφισε (1784) ἡ Γενική Συνέλευση τοῦ Κοινοῦ.¹³

5. Καρόλου Ἰ. Γκιών, *Ἱστορία τῆς Νήσου Σίφνου*, ἐν Σύρω 1876, σελ. 10'.

6. Συμεωνίδη, ὁ.π.π., σελ. 48.

7. Γκιών, *Ἱστορία*, σελ. 10'.

8. Πετροπούλου, *Νομικά Ἐγγραφα*, σελ. 218.

9. «Σιφνιακά», 8 (1992), σελ. 171. Ἡ «προσήλωση» ἔγινε ἐνώπιον τοῦ πατριαρχικοῦ ἐξάρχου μητροπολίτου Παροναξίας Νεοφύτου.

10. Αὐτόθι, σελ. 172.

11. Βλ. τό ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς του στά «Σιφνιακά», Δ' (1994), σελ. 94.

12. Περί αὐτῶν βλ. «Σιφνιακά», 11 (2003), σελ. 83-103.

13-15. «Σιφνιακά», Δ' (1994), σελ. 94.

- 1790, Αύγουστου 2, Ἀναγνώριση τοῦ ὄφφικίου τοῦ οἰκονόμου Ἀποστόλου Μπάου, τό ὁποῖο εἶχε χορηγηθεῖ σ' αὐτόν στίς 21-1-1786 ἀπό τόν ἀρχιεπίσκοπο Μελέτιο.¹⁴
- 1790, Ἐπεβεβαίωσε πατριαρχικό γράμμα ὑπέρ τῆς Μονῆς Παναγίας Τουρλιανῆς Μυκόνου.¹⁵
Ἐπίσης, ὅμοιο ὑπέρ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τῆς Σεριφου.¹⁶
- 1791, Φεβρουαρίου 15, Νάξος. Κατόπιν πατριαρχικῆς ἐντολῆς μετέβη στή Νάξο καί ἐπῆρε μέρος στήν ἐκλογή τοῦ ἐπισκόπου Ἀβύδου Νικοδήμου, βοηθοῦ τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας.¹⁷
- 1792, Νοεμβρίου 12, χειροτονεῖ ἱεροδιάκονο τόν μοναχό τῆς Μονῆς Ταξιαρχῶν Σεριφου Ζαχαρία.¹⁸
- 1793, Αύγουστου 6-7, Σέριφος· ὑπό τήν ιδιότητα τοῦ πατριαρχικοῦ ἐξάρχου γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς τάξεως στή Μονή Ταξιαρχῶν πού εἶχε διασαλευθεῖ.¹⁹
- 1794, Μάρτιος· γράμμα πατριάρχου Νεοφύτου συγχωρητικό τῶν γυναικῶν πού εἶχαν εἰσέλθει στή Μονή Τουρλιανῆς Μυκόνου καί ἐπιτιμηθεῖ ἐπί πατριάρχου Προκοπίου.²⁰
- 1794, Μαΐου 1, ΚΠολη· γράμμα πατριάρχου Γερασίμου περί τῆς Μονῆς Ταξιαρχῶν Σεριφου.²¹
- 1795, Ἰουλίου 27, Σέριφος· συμφωνία τῶν πατέρων τῆς Μονῆς Ταξιαρχῶν νά παραδίδουν τά μισά εἰσοδήματα τῶν καλλιεργούμενων ἀπ' αὐτούς κτημάτων στό Κοινό τῆς Μονῆς.²²
- 1795, Αύγουστου 19, Σίφνος· πωλεῖ ἐρειπωμένον «βιρανέν» (= οἰκίσκον) τῆς ἀρχιεπισκοπῆς· τό σχετικό συμβολαιογραφικό ἔγγραφο ἔχει ὡς ἑξῆς:

«† ὁ Σίφνου Ἰωσήφ ἐπιβεβαιοῖ.

Τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου ἐχούσης ἓνα τινά βιρανέν ἄχρηστον καί κατά πάντα ἀσκυτελῆ, κείμενον μεταξύ τοῦ αὐ³τῆς κονακίου καί τοῦ ὀσπητίου τοῦ τζελεπῆ γρυπάρη, ἀποφάσισε καί μέ ἄδειαν τῶν κατά τόπον ἀρχόντων⁴ καί προεστώτων ὁ πανιερώτατος καί σοφολογιώτατος ἡμῶν δεσπότης κύρ Ἰωσήφ νά τόν πωλήσῃ ὡς ἀχρησίμευτον ὄντα τῇ ἐπαρ⁵χίᾳ, δι' ἄλλην χρείαν καί ἔξοδον τοῦ κονακίου του ἀναγκαίαν. κατά τήν γενομένην λοιπόν ἀπόφασιν κοινή γνώμη πωλεῖ⁶ πράσει τελείᾳ τόν προρρηθέντα τοῦτον σπητότοπον εἰς τόν γειτνιαζόντα τζελεπῆν

16. Περ. Γ. Ζερλέντου, Ἱστορικά Ἔρευναί περί τὰς Ἐκκλησίας τῶν Νήσων τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἐν Ἐρμουπόλει 1913 (ἀναστ. ἔκδοσις Διον. Νότη Καραβία, Ἀθήνα ΜCMXCVIII, σελ. 134.

17-22. «Σιφνιακά», Δ' (1994), σελ. 94-95, ὅπου καί βιβλιογραφικές παραπομπές.

Νικολάκην γρυπάρην, λαμβάνουσα παρά τῆς⁷ εὐγενείας του ἡ πανιερότης του, διά τιμὴν καὶ εὐχαρίστησιν τῆς τοποθεσίας ταύτης γρόσια ἑκατόν, ἤτοι γρ. 100 ἄτινα⁸ λαβὼν εἰς χεῖρας ὁ πανιερώτατος καὶ σοφολογιώτατος ἡμῶν δεσπότης ἀποξενοῦται ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ καθεξῆς τοῦ βιρανέ τούτου⁹ ἡ πανιερότης του καὶ οἱ τῆς ἐπαρχίας διάδοχοι καὶ μένει ὁ βιρανές οὗτος ὑπὸ τὴν χρῆσιν καὶ κυριότητα τοῦ ἑξαγοραστοῦ τζελεπῆ¹⁰ Νικολάκη καὶ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων καὶ διαδόχων νά τόν μεταχειρίζονται ὡς ἀγαπῶσι καὶ προαιροῦνται, οὐδενός τῶν πρώ¹¹ην οἰκοκυραίων ἀνθισταμένων ἢ ἀντιλέγοντος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν τό παρόν ἐγεγόνει τῆ ἐπιβεβαιώσει τοῦ πανιερωτάτου καὶ σοφῶ¹²τάτου ἡμῶν δεσπότη, καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν προεστώτων τοῦ τόπου καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τοῦ ἀγοράσαντος τζελεπῆ νικολάκη.

|¹³ 1795: αὐγούστου: 19: ἐν Σίφνω

¹⁴ ὁ οἰκονόμος μπάος	²³ ἀντώνιος γρυπάρης
¹⁵ ὁ σακελλάριος γρυπάρης	²⁴ νικόλαος ...
¹⁶ ὁ πρωτοπαπᾶς βερνῆκος	²⁵ ζαφείρης μάτζης
¹⁷ ὁ σκευοφύλαξ μοθόνιος	²⁶ κωνσταντῖνος μάτζας
¹⁸ ὁ χωροπίσκοπος Νεράτζης	²⁷ πάνος βαλέτας
¹⁹ χαρτοφύλαξ Σίφνου	²⁸ κωνσταντῖνος μπᾶος
²⁰ πρωτέγδικος ναδάλη(ς)	²⁹ γεώργιος -ιδ...
²¹ ὁ ἱερομνήμων Σίφνου	³⁰ σπυρίδων βαλέτας
²² γεώργη(ς) ἀλλιπάρτης	³¹ κωνσταντῖνος παλαιός
	³² καὶ καντζιλιέρης σίφνου». ²³

Στίς 30 Μαρτίου 1797 ὁ Ἰωσήφ ἀπεβίωσε, ὅπως καταγράφεται στὸν Α' Κώδικα τῆς Μονῆς τῆς Βρυσιανῆς, Μονῆς τῆς μετανοίας του:

«1797, Μαρτίου 30, ἔδωσαν τό κοινόν χρέος ὁ μακαρίτης ἅγιος Σίφνου κύρ Ἰωσήφ Ἀναγνώστου Γρυπάρης, ἀδελφός ὢν καὶ αὐτός τῆς μονῆς καὶ ἐτάφη ἐν τῇ σεβασμῖα μονῆ καὶ ὁ Θεός νά τόν ἀναπαύσῃ μετὰ τῶν δικαίων ἀμῆν». ²⁴

Μετὰ τὸν θάνατό του, τό πατριαρχεῖο ἀπέστειλε στή Σίφνω πατριαρχικόν ἑξαρχο τὸν Παροναξίας Νεόφυτο «πρὸς ἐξέτασιν τῆς καταληφθείσης περιουσίας τοῦ μακαρίτου Ἰωσήφ Σίφνου καὶ παραλαβὴν ἐκείνης

23. Πετροπούλου, Νομικά Ἐγγραφα, σελ. 233.

24. «Σιφνιακά», ὁ.π.π., σελ. 95.

διά νά ἀποδοθεῖ τό παρ' ἐκείνου πρός τήν Ἐκκλησίαν χρέος» (κατά μῆνα Μάϊου)²⁵ πρός ἀποπληρωμήν, προφανῶς, τῶν πατριαρχικῶν φορολογιῶν. Ἀδίστακτο καί ἄτεγχο σέ κάτι τέτοια τό Πατριαρχεῖο, μολονότι Μητέρα Ἐκκλησία!

Β'. ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΛΑΜΨΑΚΟΥ ΑΡΣΕΝΙΟΣ

Ὁ Ἀρσένιος γεννήθηκε στή Σίφνο περί τό ἔτος 1750 καί σπούδασε, κατά πᾶσαν πιθανότητα, στήν ἀκμάζουσα ἐκεῖ περιώνυμη Σχολή τοῦ Ἁγίου Τάφου. Δεδομένης τῆς ἀνάδειξής του σέ ἀρχιερέα, ὑπῆρξεν ἀσφαλῶς ἱερομόναχος, ἄγνωστο ὅμως ποιᾶς ἐκ τῶν δύο ἀνδρικῶν μονῶν τῆς Σίφνου, τῆς Βρυσσιανῆς, ἢ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ. Ἐπίσης ἀγνοοῦμε τήν, μέχρι τῆς ἀνάδειξής του σέ ἐπίσκοπο, πορεία του. Γνωστό μόνον εἶναι ὅτι, κατόπιν αἰτήσεως τοῦ συμπολίτου του μητροπολίτου Κυζίκου Ἀγαπίου Γρυπάρη, τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἀνέδειξε τόν Ἀρσένιο, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1785, σέ ἐπίσκοπον «ἐπί φιλῶ ὀνόματι τῆς ἐπισκοπῆς Λαμφάκου», ὡς βοηθόν τοῦ μητροπολίτου Ἀγαπίου,²⁶ ὁ ὁποῖος, ὡς ἐπί τό πλεῖστον, εὐρίσκονταν, ὡς συνοδικός, στήν Κωνσταντινούπολη.

Μετά τόν θάνατο τοῦ Κυζίκου Ἀγαπίου (πρό τοῦ μηνός Νοεμβρίου 1794), ὁ Ἀρσένιος διετήρησε, κατά πᾶσαν πιθανότητα, τή θέση τοῦ βοηθοῦ ἐπισκόπου γιά ἕνα διάστημα καί, ἀκολούθως, ἐπέστρεψε στή Σίφνο γιά νά διέλθῃ τό ὑπόλοιπο τοῦ βίου του. Πρώτην εἴδησή του στή Σίφνο ἔχομε κατά τήν 9ην Σεπτεμβρίου 1806, κατά τήν ὁποία κατέγραφε στόν Α' Κώδικα τῆς Μονῆς τῆς Κυρίας Βρυσσιανῆς δωρεά καί προσήλωση «τοῦ κύρ Κωνσταντῆ Ποδενέ καί τῆς γυναίκας του Φλουρέζας».²⁷ Στόν ἴδιο Κώδικα προσυπέγραψε μέ τόν μητροπολίτη Σίφνου Καλλίνικο τόν Ἰούλιο τοῦ 1809 καταγραφή χρηματικῶν δωρεῶν ὑπέρ τῆς Μονῆς (1000 γροσίων παρά τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας καί 500 «παρά τοῦ μακαρίτου πρώην Σχύρου») οἱ ὁποῖες ἀξιοποιήθηκαν κατά τά 1000 γρόσια σέ ἔντοκη κατάθεση στό Κοινό τῆς Σίφνου καί τά 500 «εἰς τούς νέους ὀντάδες» τούς ὁποίους ἀνήγειρε ὁ ἡγούμενος Ἰωαννίκιος.²⁸

Τόν Ἀρσένιο ἀνευρίσκομε νά γράφει ἢ ὑπογράφει:

25. Αὐτόθι.

26. Ἀρχιμ. Ἰωακείμ Φοροπούλου, Πίναξ τιτουλαρίων ἐπισκόπων ψηφισθέντων ἐν τῷ κλίματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατά τούς τρεῖς τελευταίους αἰῶνας (1606-1900), «Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια», Κων/πολις 1901, τόμ. 21, σελ. 31.

27. «Σιφνιακά», Β' (1992), σελ. 173, ὅπου τό κείμενο τοῦ Α' Κώδικα.

28. Κώδικας Β' Ἱερᾶς Μονῆς Βρύσεως, φ. 6^α. Βλ. ὀλόκληρο τό κείμενο τοῦ Κώδικα Β', στή «Σιφνιακά», 13 (2005), σσ. 83-110.

α) τήν πρώτη διαθήκη «τῆς ἀρχοντίσσης Καμαράσαινας κυρίας Μαρίας» (10 Φεβρουαρίου 1811).²⁹

β) πωλητήριο ἀκινήτου ὑπερχρέου ὀφειλέτου (1 Ὀκτωβρ. 1812)³⁰

γ) τή διαθήκη τοῦ Πέτρου Καμαράση (15 Μαΐου 1813)³¹

δ) προικοδοτικό ἔγγραφο μέ τό ὁποῖο ἡ χήρα Μαρία Πέτρου Καμαράση παραδίδει τή νομή καί κυριότητα, τίτλω προικός, στή θετή θυγατέρα της Μαρία, θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ της Ἰωάννη Μπάου (29 Ἀπριλίου 1814)³²

ε) τή δεύτερη διαθήκη τῆς Καμαράσαινας (28 Ἀπριλ. 1816).³³

«Προσκληθεῖς κατά τό 1817 παρά τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν»³⁴ ὡς συνοδικός, ὁ μητροπολίτης Σίφνου Καλλίνικος, ὁ ὁποῖος ἀνέθεσε τή διοίκηση τῆς μητροπόλεως κατά τήν ἀπουσία του σέ ἐπιτρόπους ὑπό τήν ἀνωτάτη ἐποπτεία του.³⁵ Κατέστησε γενικόν ἐπίτροπο τόν πρῶην πρωτοπαπᾶ, οἰκονομικούς ἐπιτρόπους - διαχειριστές «τόν σιόρ Γιαννάκη Μπᾶο» καί τόν Ἰωάννη Λειμβαῖο καί ἐπίτροπον ἐπί τοῦ πνευματικοῦ τομέως τόν ἐπίσκοπο πρῶην Λαμφάκου Ἀρσένιο.³⁶

Στίς 25 Φεβρουαρίου 1819, ὁ μητροπολίτης Καλλίνικος ἔγραψε ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη στόν οἰκονόμο Σίφνου (Ἀπόστολο Μπᾶο) τήν ἐπομένη ἐπιστολή:

«Τῶ ἐντιμωτάτῳ οἰκονόμῳ τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως Σίφνου τέκνῳ ἐν Κ(υρί)ῳ ἡμῶν ἀγαπητῷ καί περιποθῆτῳ εὐχετικῶς

Εἰς Σίφνον.

Ἐντιμώτατε οἰκονόμε τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως Σίφνου, τήν ἐντιμότητά σου πατρικῶς ἐν Κ(υρί)ῳ εὐχόμενοι εὐλογοῦμεν. Ἐλάβομεν τό γράμμα σου καί διά τήν ὑγιεῖαν σου μεγάλως ἐχάρημεν, εἶδαμεν καί τά ἐν αὐτῷ σημειούμενα μετά τοῦ φιλτάτου υἱοῦ σου, ὄν πατρικῶς μετά τῆς

29. Πετροπούλου, *Νομικά Ἐγγραφα*, σελ. 410.

30. «Σιφνιακά», 3 (1993), σελ. 128.

31. Πετροπούλου, ὁ.π.π., σελ. 444-449.

32. Αὐτόθι, σελ. 401.

33. Αὐτόθι, σελ. 450-455.

34. Μητροπ. πρῶην Λήμνου Βασιλείου Ἀτέση, ὁ Εὐβοίας Νεόφυτος Ἀδάμ, Ἀθῆναι 1956, σελ. 34. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Λεόντιος Καμπάνης, ὁ Ἄνδριος Τοποτηρητής τῆς ποτέ Μητροπόλεως Σίφνου, περιοδ. «Ἐφημέριος», Ἀθῆναι 1958, τόμ. Ζ', σελ. 602-609.

35. Σίμου Μ. Συμεωνίδη, Ἡ Σίφος στά χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐφημ. «Σιφναϊκά Νέα», Ἰανουαρ. 1963, φ. 193, σελ. 2.

36. Ὅπως συναίγεται ἀπό τά δημοσιεύμενα ἐδῶ ἔγγραφα τῆς Συλλογῆς Βάου.

ἀρχοντίσσης σου ἐν Κ(υρί)ω εὐχόμεθα καί ὅτι ζητεῖς νά δώσωμεν τήν ἀρχιερατικήν μας ἄδειαν τῷ συναδελφῷ ἀγίῳ Λαμφάκου κ(υρί)ω Ἀρσενίῳ διά νά τόν χειροτονίση κανονικῶς ἀναγνώστην, ὑποδιάκονον, διάκονον καί πρεσβύτερον. Ὅθεν εἰς τήν θερμήν αἴτησίν σου καί εἰς τήν ἐπιθυμίαν ὁποῦ ἔχεις νά τόν ἰδῆς ἱερέα, γράφομεν τῇ θεοφιλίᾳ του καί δίδομεν αὐτῷ τήν ἀρχιερατικήν μας ἄδειαν ὅπως χειροτονίση κανονικῶς τόν φίλτατον υἱόν σου σιόρ Νικολάκην ὡς ἀνωτέρω ἀναγνώστην, ὑποδιάκονον, διάκονον καί πρεσβύτερον τῇ χάριτι τοῦ παναγίου καί τελεταρχικοῦ πνεύματος καί ὅταν σὺν Θεῷ ἀγίῳ κατεβούμεν εἰς τήν Σίφνον καί θελήσης, ἡμποροῦμεν νά τόν προσφέρομεν οἰκονόμον· τήν λέγομεν ὅμως καί τοῦτο, ὅτι ἀφοῦ ἱερωθῆ δέν ἔχεις τήν ἄδειάν μας νά τόν βάλλης ποτέ εἰς τόν τόπον τοῦ ὄφφικίου σου νά σταθῆ, μήτε αὐτόν ἔχει τήν ἄδειάν μας νά σταθῆ εἰς τόν τόπον τοῦ ὄφφικίου σου ὅταν λείπης καί ἔστω εἰς εἰδησιν διά τό ἀσκανδάλιστον τῶν ὄφφικιαλίων· ἐπειδή ἤξεύρεις πολλά καλά ὅτι συγχύσεις διόλου ἀποστρεφόμεθα.

Ἐμάθομεν δέ ὅτι εἰς τά συλλεΐτουργα δέν κάμνετε τόν ἐν Χ(ριστ)ῷ ἀσπασμόν καί ἐπειράχθημεν. Διαβάζετε καί τήν μετάληψιν· πρῶτον καταλλάγηθι τοῖς σέ λυποῦσιν, ἔπειτα θαρρῶν μυστικήν βρῶσιν φάγε. Ἡ ἐντιμότης σου ὡς πρῶτος ὄφφικιάλος καί γεροντότερος πρέπει νά δείχνης καλόν παράδειγμα εἰς τούς νεωτέρους καί κατωτέρους σου· περί δέ τό ψαλτικόν μας θέλεις δόση τῷ σιόρ Γιαννάκη Πάω ἑκατόν ἐξῆντα γρ(όσια), ἤξεύρεις πῶς καί ἡμεῖς ἔχομεν ἔξοδα ἐδῶ καί μᾶς τά ἐμβάζει ἡ εὐγενεΐα του· ἀληθῶς τούς ἐπιτρόπους δέν τούς εἶχαμεν ἀφίσει ἄδειαν διά νά δίδουν ἄδειαν νά χειροτονοῦνται καί δέν πρέπει νά τούς παραπονεῖσθε, ἡ δέ τοῦ Θεοῦ χάρις καί τό ἄπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καί εὐλογία εἶη μετά σοῦ.

1819 Φεβρ(ουαρίου) 25 Κωνσταντιν(ούπολις)

† ὁ Σίφνου Καλλίνικος καί ἐν Χ(ριστ)ῷ εὐχέτης». ³⁷

Κατά τό ἀνωτέρω γράμμα οἱ ἐπίτροποι τοῦ Καλλινίκου εἶχαν περιορισμένες ἀρμοδιότητες, ἐπί σοβαρῶν δέ ζητημάτων τοῦ ἔγραφαν στήν Κων/πολη καί ἐκεῖνος ἔδινε σχετικές ὁδηγίες καί ἐντολές. Στήν περίπτωση χειροτονίας τοῦ Νικολάκη Μπάου θά ἔγραφε στόν Λαμφάκου Ἀρσένιο νά προέλθῃ σ' αὐτήν. Ὁ τελευταῖος δηλαδή ἦταν ἐπίτροπος ἐπί πνευματικῶν καί ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, ὅπως λ.χ. ἡ τέλεση τῆς ἀνωτέρω χειροτονίας, ἡ ἔκδοση ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου, ὅπως τό ἐπόμενο γνωστό:

37. Ἀρχεῖο Νικ. καί Εὐαγγ. Βάου, Παρένθετο στόν Κώδικα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου.

«Ἐντιμώτατοι κληρικοί, εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ προεστῶτες καὶ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς νήσου μῆλου, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ, παρὰ δὲ τοῦ πανιερωτάτου ἡμῶν Γέροντος ἀγίου σίφνου εὐχῆ, εὐλογία καὶ συγχώρησις· ὁ μηχελῆς υἱὸς τοῦ φραγκούλη βήχου δεινοπαθῶς ἀνέφερεν ὑμῖν (sic) καὶ τό παρόν ἐζήτησεν ἐκκλησιαστικόν φρικτὸν ἐπιτίμιον εἰς τὴν ἀθώωσιν ἑαυτοῦ καὶ κατὰ τοῦ νικολοῦ κανέλη τοῦ ἀδίκησαντος καὶ κατηγορήσαντος αὐτόν· διό καὶ γράφοντες ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀποφενόμεθα, ἵνα πρῶτον μὲν ὁ μηχελῆς αὐτός εἰ μὲν ἐπῆγεν καὶ ἔκλεψεν τό ὑφέλι μέ τό μελίση αὐτοῦ τοῦ νικολοῦ κανέλη, ἢ ἔχει ὄλως εἶδῃσιν καὶ μετοχὴν ἀπὸ αὐτοῦ ἐφ' ὃ συκοφαντεῖται, ἀφορησμένος εἴη ὑπὸ θεοῦ κυρίου παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καθὼς αὐτός μόνος τοῦ ἐζήτησεν. εἰ δὲ ὁ νικολός αὐτός κανέλης ὁποῦ ἐχθροπαθῶς ἀπὸ κακίαν φερόμενος καὶ τὸν θεὸν ὄλως μὴ φοβούμενος, ἀλλ' οὔτε τὴν αἰώνιον κόλασιν εἰς νοῦν θέμενος, ὁποῦ τὸν ἐσυκοφάντησεν καὶ τὸν ἐκατηγόρησεν καὶ τὸν ἐζημίωσεν ἀδίκως καὶ παραλόγως, ἂν μὴ τοῦ εἶδεῖν τό παρόν καὶ νά παύση τῆς ἀδίκου συκοφαντίας καὶ κατηγορίας ταύτης εἰς τό ἐξῆς καὶ νά ἐξισεσθῆ (;) μετ' αὐτοῦ διὰ τὴν ζημίαν ὁποῦ τοῦ ἐπροξένησεν, ἀλλ' ἐπιμένει τῇ προτέρα κακία αὐτοῦ καὶ ἀθεοφοβία ὡς παγκάκιστος καὶ κακότροπος καὶ συκοφάντης καὶ ἐπιζήμιος καὶ ἀθεόφοβος ὁποῦ ἐφάνη, ἀφορισμένος εἴη ἀπὸ θεοῦ κυρίου παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ τυμπανιαῖος, αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδηρος λυθήσονται, αὐτός δὲ μηδαμῶς, κληρονομήσειεν τὴν λέπραν τοῦ γιεζῆ καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ ἰούδα, στένων εἴη καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ὁ κáιν καὶ προκοπὴν οὐ μὴ εἶδῃ ἐφ' οἷς ἐργάζεται πόποτε εἰς ὄλην τὴν ζωὴν αὐτοῦ, τὰ κτήνη αὐτοῦ καὶ ὑπάρχοντα ἔστωσαν εἰς παντελεῆ ἀφανισμόν καὶ ἐξωλόθρευσιν, ἔχειεν δὲ καὶ τὰς ἀράς πάντων τῶν ἀγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτῶ θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν νικαία καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων Συνόδων, ἕως οὗ ποι(ή)σοι ὡς γράφομεν καὶ τότε τύχει συγχωρήσεως.

αωιθ', Ἰουνίου 1.

† ὁ πρῶην Λαμφάκου Ἀρσένιος καὶ ἐπίτροπος
τοῦ ἀγίου Σίφνου». ³⁸

Τό ἐπόμενο ἔτος 1820 ὁ Λαμφάκου Ἀρσένιος περιῆλθε τὰ νησιά Μῆλο καὶ Φολέγανδρο. Ὅταν δὲ ὁ οἰκονόμος Σίφνου Ἀπόστολος Μπαῶς δήλωσε πῶς ἐπιθυμοῦσε νά παραιτηθεῖ τοῦ ἀξιωματός του λόγῳ γήρα-

38. Γ.Χ. Παγώνη, Δύο ἐκκλησιαστικά ἐπιτίμια τοῦ 1805 καὶ 1819, ἐφημ. «Μῆλος», φ. Ἰουνίου 1989. Ἀντίγραφο τοῦ ἐπιτιμίου παρεχώρησε στὰ «Σιφνιακά» ὁ φίλος κ. Παγώνης, τὸν ὁποῖο καὶ εὐχαριστοῦμε ἀπὸ καρδιάς.

τος, ὁ Σίφνου Καλλίνικος ἔδωσε στόν Ἄρσένιο ἐντολή νά ἀποδεχτεῖ τήν παραίτησή του καί νά ἀπονεύει, ἐν συνεχείᾳ, τό ὄφικιο τοῦ οἰκονόμου στόν γιό του Νικόλαο, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη χειροτονηθεῖ πρεσβύτερος. Τήν αἴτηση γιά ἀνάδειξη τοῦ Νικολάου σέ οἰκονόμο ὑπέβαλε στόν μητροπολίτη ὁ κουνιάδος του Γεωργάκης Μάτζας. Τό ἔγγραφο τοῦ Καλλινίκου πρὸς τόν Ἄρσένιο ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Τῷ θεοφιλεστάτῳ ἀγίῳ Λαμφάκου κ(υρί)ῳ Ἄρσενίῳ, τῷ ἐν Χ(ριστ)ῷ μοι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καί περιποθῆτῳ ἀσπασίῳς.

Εἰς Σίφνον.

Τήν φίλην ἡμῖν θεοφιλίαν τῆς ἀδελφικῶς ἐν Κ(υρί)ῳ ἀσπαζόμενος, ἠδέως προσαγορεύω.

Μετά τήν ἐρώτησιν τῆς ἀδελφικῆς τῆς υἱείας δέν ἐλλείψαμεν νά τῆ φανερώσωμεν ὅτι θείῳ ἐλέει υἱαίνομεν καί-ἐπόμε(οι) ὅτι ἐμάθομεν ἀπό τόν Γεώργη Κατζούλη τό ἀρίβον τῆς (ἰταλ. *arrivare* = φθάνω, ἀφικνοῦμαι) εἰς Πολύκανδρον καί ἐχάρημεν μεγάλως, ἄμποτες νά μάθωμεν ἐντός ὀλίγου, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καί τό ἕως εἰς τήν Σίφνον· πρό πολλοῦ εἶχομεν λάβει ἀπό Σίφνον τό ἀδελφικόν τῆς γράμμα καί εἶδομεν τά περί τῆς Μήλου καί μέ τόν ἐρχομόν τοῦ σιόρ Γιαννάκη Λειμβαίου, ἐπιτρόπου μας, ἐλάβομεν τόν λογαριασμόν τῆς Μήλου ὁποῦ ἐπαράδωσες τῆ εὐγενεία του· ὁ εὐγενέστατος σιόρ Γεωργάκης Μάτζας μοῦ ἔκαμε ριτζᾶ (= αἴτηση; πρόταση;) νά δώσωμεν τό ὄφικιον τοῦ οἰκονομικοῦ εἰς τόν υἱόν τοῦ ἐντιμοτάτου οἰκονόμου, ὄν καί πατρικῶς εὐχόμεθα, παπαῦ κύρ Νικόλαον καί κουνιάδον τῆς εὐγενείας του μέ τό νά θέλη οἰκειοθελῶς ὁ ἐντιμότατος οἰκονόμος νά κάμη παραίτησιν τοῦ ὄφικίου διά νά τό δώσωμεν τῷ φιλότῳ υἱῷ του παπαῦ κύρ Νικόλαῳ. ὅθεν ἐδέχθημεν τόν ριτζᾶ τῆς εὐγενείας του καί ἐσυμφωνήσαμεν διά νά λάβωμεν φιλότιμον διά τό ὄφικιον ὀκτακόσια γρ(όσια) ἀπό τόν παπαῦ κύρ Νικόλαον, τοῦ ἀναδεξαμένου τό ὄφικιον καί εἰκοσιπέντε φαμελιάδικα, διό μετακαλεῖς τόν ἐντιμότατον οἰκονόμον καί τόν φίλτατον υἱόν του παπαῦ κύρ Νικόλαον καί τούς λέγεις τά ἄνω εἰρημένα καί ἐπομένως ζητεῖς τήν παραίτησιν τοῦ ὄφικίου τοῦ ἐγγράφως ἀπό τήν ἐντιμότητά του, δηλ. νά γράφη ὅτι παραιτεῖται οἰκειοθελῶς καί ἀβιάστως τοῦ ὄφικίου του καί λαμβάνεις τήν ἔγγραφον παραίτησίν του εἰς χεῖρας σου, ζητεῖς καί ἀπό τόν παπαῦ κύρ Νικόλαον τό φιλότιμον τά συμφωνηθέντα ὀκτακόσια γρ(όσια) καί τά φαμελιάτικα. Καί τούτων γενομένων παρέχομεν τήν ἀρχιερατικὴν ἡμῶν ἄδειαν διά τοῦ παρόντος μας τῆ φίλη ἡμῖν θεοφιλία τῆς διά νά τόν προσφέρῃ οἰκονόμον τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως νήσου Σίφνου τῆ χάριτη τοῦ παναγίου καί τελεταρχικοῦ πνεύματος καί ἐπευχόμεθα ἐν ἀγίῳ πνεύματι τῆ ἐντιμότητί του ἐν ὧραις

αἰσίοις καί νά ζήση νά γεράση νά τό χαίρεται. Τήν ἔγγραφον παραίτησιν καί τά ἄσπρα (= γρόσια) θέλεις τά δόσεις τῶ εὐγενεστάτῳ ἐπιτρόπῳ μας σιόρ Γιαννάκη Λειμβαίῳ διά νά μᾶς τά ἐμβάση εἰς Βασιλεύουσαν, διά νά στείλωμεν καί ἡμεῖς τό ἐνταλτήριον τῇ ἐντιμότητι του διά τῆς εὐγενείας σου. Ἐτι μᾶς ἐπαρεκάλεσεν ὁ σιόρ Γεωργάκης Μάτζας διά ἓνα κορύτζι (= κορίτσι) τοῦ Πελεκανιά, ὁποῦ ἔχει δουλεύτρα, τό ὁποῖον ὑπάνδρευσε περίσου μέ ἓναν τόν ὁποῖον ζητεῖ διά νά τόν κάμωμεν παπᾶ καί λοιπόν ἐξέτασε τήν διαγωγὴν του, ἂν ἤξεύρη γράμματα, τί ἡλικίας εἶναι, πρὸς τούτοις νά ἐξομολογηθῇ ἂν εἶναι ἄξιος καί κατὰ πάντα ἄμεμπτος καί ἂν ἰδέα του θελήσει θέλει νά γενῆ παπᾶς, τότε τόν χειροτονεῖς καί κατὰ τόν τρόπον του λάβε τό ψαλτικόν μου.

Καί ταῦτα μέν ἀδελφικῶς, τά δέ ἔτη της εἶησαν θεόθεν ὅτι πλεῖστα καί πανεύτυχῇ.

1820 Νοεμβρ(ίου) 10 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως
 τῆς φίλης μοι θεοφιλίας της
 ὄλως πρόθυμος καί ἐν Χ(ριστ)ῶ ἀδελφός
 † ὁ Σίφνου Καλλίνικος». ³⁹

Τελευταίαν εἶδηση περί τοῦ Λαμφάκου Ἀρσενίου ἔχομε κατὰ τό ἔτος 1823, διαρκούσης τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ '21. Ἀναφέρεται «ἄνθρωπος γηραλέος καί πάμπτωχος» στό ἐπόμενο ἔγγραφο τοῦ ἀντεπάρχου Σίφνου:

«Προσωρινή Διοίκησης τῆς Ἑλλάδος	Πρός
Ἀντεπαρχία Σίφνου καί Σερίφου	τόν Σεβασμιώτατον
Ἀριθ. Πρωτ. 111	Μηνίστρον τῆς Θρησκείας.

Ἐπειδή περί τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διακοσμῆσεως καί τῶν βουλομένων ἱερωθῆναι δέν ἐξεδόθη καμμία διαταγή ἐκ τοῦ Μινιστερίου σας καί οἱ Κύριοι Ἀρμοσταί οὐδέν διώρισαν περί τούτων, γίνεται δέ πολλάκις ἀνάγκη νά ἱερώνωνται τινές, εὐρισκόμεθα εἰς ἀπορίαν περί τοῦ πρακτέου.

Πρῶτον ἔάν πρέπει νά δίδεται ἄδεια εἰς τούς ὅσοι ἀπλῶς ἤξεύρου νά ἀναγινώσκωσιν καί νά αὐξάνη τό πλῆθος τῶν βαναύσων ἱερέων, δεύτερον πόσα πρέπει νά προσφέρωμεν εἰς τό Μινιστέριόν σας οἱ χειροτονούμενοι καί τρίτον πόσον πρέπει νά λαμβάνη πληρωμὴν ὁ χειροτονῶν ἐπίσκοπος. Περὶ τούτων νομίζομεν τολμηρόν νά διορίσωμεν ἡμεῖς, ἀναφέροντες πρὸς τήν Σεβασμιότητά σας, περιμένομεν τὰς διαταγὰς τοῦ Μινιστερίου Σας διά νά μὴ ἀμαρτάνωμεν περί τὰ καιριώτατα ἀγνοοῦντες.

Ὁ ρηθείς ἐπίσκοπος Λαμφάκου, Σίφνιος, ἦτον τοποτηρητῆς τοῦ Ἁγίου Σίφνου καθ' ὅλην τήν ἐπαρχίαν εἰς τὰς χειροτονίας καί ἱερο-

39. Ἀρχεῖο Βάου, παρένθ. Κώδ. Ἁγίου Κωνσταντίνου.

πραγίας, ζητᾶ τὰ συνήθη φιλότιμα, τὰ ὅποια δέν συγχωρεῖται νά λαμβάνη. Εἶναι ἀνάγκη λοιπόν νά διορισθῇ ἐκ τοῦ Μινιστερίου Σας ἡ πληρωμή του καί ἐκ τοῦ κοινοῦ ὀλίγα τινά, ὅσα ἐξαρχοῦσιν ἄνθρωπον γηραλέον καί πάμπτωχον. Ἴσως εἶναι ἄξιος ταύτης τῆς ἀμοιβῆς διὰ τήν ἀσθένειαν καί ἀρετήν του.

Τάς περί τούτων διαταγᾶς τοῦ Μινιστερίου Σας περιμένων, μένω μέ ὄλον τό σέβας

Ἐν Σίφνῳ
1823 Ἰανουαρ. 31

Ὁ Ἀντέπαρχος Σίφνου-Σερίφου
Παναγιώτης Καραϊωάννης

Ὁ Γραμματεὺς
Γεώργιος Χρυσόγελος»⁴⁰

Ὁ Γραμματεὺς
Γεώργιος Χρυσόγελος : ρφ

40. Γενικά Ἀρχεῖα Κράτους, Ὑπουργ. Παιδείας, Α'-III, (α), 1, Ἰανουάριος - Αὐγούστος 1823. (Ἐκκλησιαστικά).

VISITA AI SACRI LIMINI
ΤΟΥ ΛΑΤΙΝΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΙΦΝΟΥ
GIACOMO DELLA ROCCA

[1637]

Ἔχομε ἱστορήσει ὅτι ὁ, ἀπό τοὺς ἔτους 1625, ἀποστολικὸς βικάριος Σίφνου Giacomo della Rocca προήχθη μετὰ δεκαετιάν (1634) σέ ἐπίσκοπο Σίφνου-Θερμίων καί Κέας. Ἐπίσης, ὅτι μέ τὰ ἀσήμαντα ἔσοδα τῆς ἐπισκοπῆς του (προερχόμενα μόνο ἀπό τὰ ὑπάρχοντα στή Σίφνο κτήματά της, ἀφοῦ οἱ περιουσίες τῶν δύο ἄλλων νησιῶν εἶχαν ἐγκαταλειφθεῖ στήν τύχη τους) καί τόν ἐλάχιστο ἀριθμό πιστῶν τοῦ λατινικοῦ δόγματος ὑπέφερε οἰκονομικά καί μάλιστα δυστυχοῦσε.¹ Παρ' ὅλα ταῦτα, στήν προσπάθειά του νά συγκινήσει γιά τή δυστυχία του τοὺς προϊσταμένους του στό Βατικανό, στό ὁποῖο ἔγραφε πολλές σχετικές ἐπιστολές χωρίς νά λαμβάνει ἀπάντηση, ἀπεφάσισε νά μεταβεῖ στή Ρώμη ἐλπίζοντας πῶς μιά αὐτοπρόσωπη παρουσίαση τοῦ δράματός του θά ἀπέφερε ἀποτέλεσμα.

Ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος στό δημοσιευόμενο κατωτέρω ὑπόμνημά του,² γιά νά πραγματοποιήσει τό ταξίδι του, ἐπώλησε καί τήν πατρογονική περιουσία του γιά νά συγκεντρώσει τὰ ἀπαιτούμενα ἔξοδα καί ἐκεῖνα ἐνός κληρικοῦ ἀπό τή Σύρα, τοῦ δόν Marco da Polla, γιά νά ὑπηρετεῖ, κατά τήν ἀπουσία του, τό ποιμνιο τῆς Σίφνου. Τό ταξίδι ἔγινε μέσα στά πλαίσια τοῦ ἐπισκοπικοῦ του καθήκοντος ὡς visita ai sacri limini = ὑποχρεωτική ἐπίσκεψη ἐπισκόπων στόν Πάπα τοῦλάχιστον μία φορά κάθε τρία χρόνια, ἔχοντας κατά τό ἔτος 1637 τρία χρόνια στό λειτούργημα τοῦ ἐπισκόπου.

Ἔτσι ὁ della Rocca ἐπῆγε στή Ρώμη, ἐξέθεσε ἀρμοδίως τὰ ζητήματα πού τόν ἀπασχολοῦσαν, ὑπέβαλε καί τό ἐδῶ δημοσιευόμενο ὑπόμνημα (ἐπί τοῦ ὁποίου οἱ ὑπεύθυνοι τῶν ναῶν τῶν Ἁγίων Πέτρου καί Παύλου σημείωσαν ὅτι προσῆλθε καί προσεκύνησε) καί ἐπέστρεψε στίς

1. «Σιφνιακά», τόμ. 4 (1994), σελ. 34-39.

2. Ἀπόσπασμα τοῦ ὑπομνήματος δημοσιεύσαμε στά «Σιφνιακά», 8 (2000), σελ. 187.

Κυκλάδες. Από τά στοιχεῖα πού περιέχονται στό υπόμνημα ιδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἔχουν οἱ πληροφορίες:

– ὅτι οἱ Λατῖνοι τῆς Σίφνου, μόνιμοι κάτοικοι καί ἐμπερίστατοι (ἔμποροι, ναυτικοί κ.λπ.) ἀνέρχονταν σέ 20 μόλις ψυχές καί

– ὅτι ὁ συνολικός πληθυσμός τοῦ νησιοῦ τότε (1637) ἀνέρχονταν σέ 5.000 περίπου ψυχές, ἐκτός ἐκείνων τῶν Σιφνίων πού διέμεναν σέ παροικίες ἀνιδρυμένες σέ ἄλλα νησιά.

Ἡ τελευταία αὐτή πληροφορία, ἐξαιρετικῆς σημασίας, ἀφοῦ προέρχεται ἀπό ἄνθρωπο ὁ ὁποῖος γνώριζε ἄριστα τήν ἐπικρατοῦσα κατάσταση στήν περιφέρειά του, φανερώνει πολλά πράγματα καί ἐπιτρέπει τήν προσέγγισή τους, μετά μάλιστα τά ὅσα ἔχουν ἀποκαλυφθεῖ γιά τά μεταγενέστερα χρόνια ἀπό ἀδιαφιλονίκητα ἱστορικά ντοκουμέντα. Ἐννοοῦμε αὐτά πού ἀποκαλύψαμε γιά τήν προσωπικότητα καί τίς δραστηριότητες τοῦ ἰδιοφυοῦς μεγαλεμπόρου τῆς Σίφνου Βασιλείου Λογοθέτη, ἐνός τῶ ὄντι κροῖσου τῆς ἐποχῆς.³

Μποροῦμε δηλαδή νά θεωρήσουμε ὅτι:

α) Ἡ Σίφνος κατά τή δεκαετία 1630-40 ἀνθοῦσε ἤδη οἰκονομικά ἀπό τίς δραστηριότητες τοῦ Λογοθέτη καί τῶν συνεργατῶν του ἐμπόρων, ναυτικῶν καί λοιπῶν ἐπαγγελματιῶν. Συνηγορεῖ πρὸς τοῦτο ἡ πληθυσμιακή κατάσταση τοῦ νησιοῦ, 6.000 κάτοικοι τό 1628/29 (κατά τόν Λατῖνο ἱερέα Σίφνου Domenico Dellagrammatica)⁴ καί 5000 τό 1637 κατά τόν ἐπίσκοπο della Rocca (βλ. τό δημοσιευόμενο ἐδῶ υπόμνημά του).

β) Ἡ συγκρότηση παροικιῶν Σιφνίων αὐτή τήν ἐποχή σέ γειτονικά νησιά ἀνέκυψε, κατά τήν ἄποψή μας, ἐξ ἀνάγκης ἀπό κορεσμό δηλαδή τῶν ἐπαγγελματῶν σέ ἐργατικά χέρια, λόγω ὑπερπληθυσμοῦ. Θεωροῦμε ὅτι γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ γεγονότος καί στήν ἐπιθυμία ἐλέγχου κλάδων τῆς παραγωγῆς γειτονικῶν νησιῶν ἢ καί σύνολης τῆς οἰκονομίας τους, καταστρώθηκε ἕνα «πρόγραμμα» μετεγκαταστάσεως Σιφνίων σ' αὐτά,⁵ τόσο γιά τή συμμετοχή τους στή διαδικασία παραγωγῆς, ὅσο καί τῆς συγκέντρωσης τῶν παραγομένων εἰδῶν. Γνωρίζουμε (ἀπό μεταγενέστερες μαρτυρίες) ὅτι ὁ Λογοθέτης καί οἱ λοιποί

3. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ἡ Κυρία Βρυσιανή* (τά νεώτερα ἱστορικά στοιχεῖα), Ἀθήνα 1981, σελ. 1-56, «Σιφνιακά», ἀπό τοῦ τόμου 4 (1994) καί ἐξῆς βλ. στά εὑρετήρια τό ἐπώνυμο «Λογοθέτης».

4. «Σιφνιακά», 5 (1995), σελ. 138.

5. Προφανῶς ἰδέες τοῦ Λογοθέτη γιά τήν, ἐκ τοῦ συνεγγυς, παρακολούθηση τῆς παραγωγῆς τους.

μεγαλέμποροι τῆς Σίφνου προέρχονταν σέ συγκεντρώσεις ὁμοειδῶν προϊόντων ἀπό τὰ γύρω νησιά, τὰ ὁποῖα ἐν συνεχείᾳ πωλοῦσαν μονοπωλιακά σέ καλές τιμές καί ἀπεκόμιζαν σημαντικά κέρδη.⁶

Οἱ μεταναστεύσεις τῶν Σιφνίων

«Μεταναστεύσεις» Σιφνίων μαρτυροῦνται ἐπίσημως δύο, γνωστές ἀπό παλαιά. Ἡ πρώτη κατά τό ἔτος 1577 στή Φολέγανδρο, ἡ ὁποία μέχρι τό 1566 ἀποτελοῦσε τμήμα τῆς φράγκικης ἡγεμονίας τῆς Σίφνου γιά τήν ἐνίσχυση, κατά τὰ μαρτυρούμενα, τοῦ πληθυσμιακοῦ δυναμικοῦ της.⁷ Ἡ δεύτερη πραγματοποιήθηκε περί τό ἔτος 1646 στήν Κίμωλο ἀπό «φυγάδες» Σιφνίους.⁸ Ὁ χαρακτηρισμός «φυγάδες» εἶναι ἀσφαλῶς ἀτυχής, γιατί ἂν ἐπρόκειτο πράγματι περί «φυγάδων» θά ἔπρεπε νά μετανάστευαν κάπου μακριά καί ὄχι στήν Κίμωλο, μιά ἀναπνοή ἀπό τή Σίφνο.

Γιά τήν τελευταία αὐτή «μετανάστευση» τῶν Σιφνίων καί τήν ἐποχή πού πραγματοποιήθηκε ὑπάρχουν καί ἄλλες ἀπόψεις καί παραδοχές. Μία ἐξ αὐτῶν τήν τοποθετεῖ στό ἔτος 1625 ἢ τό 1635, ὅταν στήν Κίμωλο ἀνεγείρετο τό Κάστρο της⁹ καί στό λιμάνι τοῦ νησιοῦ κατέπλεαν πολλοί πειρατές μέ τίς λεῖες τους πρὸς διάθεση. Οἱ Σιφνιοὶ οἰκοδόμοι ἦταν φημισμένοι στά νησιά γιά τήν τελειότητα τῶν κατασκευῶν τους,¹⁰ τό δ' ἐμπόριο τῶν πειρατικῶν λειῶν ἀπέδιδε σημαντικά κέρδη. Ἔτσι ἀριθμὸς οἰκογενειῶν Σιφνίων, πού τὰ ἄρρενα μέλη τους ἐστεροῦντο ἐργασίας λόγω ὑπερπληθυσμοῦ, ἀναγκάστηκαν νά «μεταναστεύσουν» στή γειτονική Κίμωλο, ὅπου δέν ὑπῆρχε ἀνεργία, ἀλλ' ἀνάγκη ἐργατικῶν χειρῶν καί ἐμπόρων. Ἄλλωστε, κατ' ἄλλην παραδοχή, τοῦ μεγαλεμπόρου Βασιλείου Λογοθέτη, τό ἔτος 1638, ὁ οἰκισμὸς τῆς Κιμῶλου καταστράφηκε ἐκ θεμελίων ἀπό τοὺς ἄνδρες τοῦ ἱππότη τῆς

6. «Σιφνιακά», 9 (2001), ὅπου ἡ μελέτη τοῦ Σ.Μ. Συμεωνίδη, Οἰκονομία καί Ἐμπόριο τῆς Σίφνου κατά τό δεύτερο μισό τοῦ 17ου αἰῶνα, σελ. 19-89.

7. Ἀλκιβιάδου Χαριλάου, *Ἡ Νῆσος Φολέγανδρος*, ἐν Ἀθήναις 1888, σελ. 62.

8. Καρόλου Ἰω. Γκιών, *Ἱστορία τῆς Νήσου Σίφνου*, ἐν Σύρω 1876, σελ. 143, ἀπό τόν ὁποῖο καί ὁ Χαρίδ. Μουστάκας, *Ἀποίκησις Σιφνίων εἰς Κίμωλον κατά τόν 12' αἰῶνα*, ἐφημ. «Σιφναϊκά Νέα», φ. 49 Ἰαν. 1951 καί φ. 51, Μαρτίου 1951.

9. Wolfram Hoepfner - Hartwig Schmidt, *Μεσαιωνικοὶ Οἰκισμοὶ Κυκλάδων Νήσων Ἀντιπάρου - Κιμῶλου*, «Κιμωλιακά», Η' (1978), σελ. 33, ὑποσ. 2.

10. Στόν Κώδικα τῆς ἱεράς Μονῆς Ταξιάρχου Σερίφου φ. 5, σημειώνεται: «Κατά δέ τοὺς χιλίους ἑξακοσίους πενήντα ἐννέα χρόνους ἀπὸ Χ(ριστ)οῦ 1659, ἐκτίσθη ὁ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τοῦ μέγα Ταξιάρχου ὡς καθὼς τήν σήμερον φαίνεται ἡ χαλάσαντες τήν μικράν (ἐκκλησίαν) ὁποῦ ἦτον μαῖστορες ἦτον Σιφνέοι, ὁποῦ ἔκτισαν τὰ τειχία της...», βλ. «Σιφνιακά», 5 (1995), σελ. 131, ὑποσ. 42.

Μάλτας μονσού Σέλια,¹¹ γεγονός που δημιούργησε, άκολούθως, τήν ανάγκη έξεύρεσης πολλών έργατικῶν χειρῶν γιά τήν ἐκ νέου ανέγερσή του. Ἡ πληροφορία περιέχεται σέ ἐπιστολή τῆς 14ης Μαΐου 1642 τοῦ Λογοθέτη πρὸς τό Βατικανό, συστατική ὑπέρ τοῦ καπετάν Γιώργη Ράφου, Κιμωλίου, μεταβαίνοντος στή Ρώμη γιά νά ζητήσει τή μεσολάβηση τοῦ Πάπα πρὸς τόν Μάγιστρο τῶν Ἴπποτῶν τῆς Μάλτας νά ἀποζημιώσει τούς Κιμωλίους γιά τήν καταστροφή που ἐπέφερε ὁ Σέλια προκειμένου νά γίνει δυνατή ἡ συνέχιση τῆς ἀνοικοδόμησης τοῦ οἰκισμοῦ τους.¹² Δέν ἀποκλείεται δηλαδή ἡ «μετανάστευση» τῶν Σιφνίων στήν Κίμωλο νά πραγματοποιήθηκε γι' αὐτόν τόν σκοπό περί τό 1642, ἱκανός δ' ἀριθμός τῶν «μεταναστῶν» νά ἀπεφάσισε νά παραμείνει μόνιμα στό νησί ἀνεγείροντας καί δικές τους κατοικίες.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ ἀκριβής χρόνος ἐγκατάστασης Σιφνίων στήν Κίμωλο παραμένει ἀπροσδιόριστος, ἄγνωστες δέ λοιπές ἐποικίσεις τους καί σέ ἄλλα νησιά, ἀφοῦ ὁ Λατῖνος ἐπίσκοπος Σίφνου Giacomo della Rocca παρέλειψε νά προσδιορίσει στήν κατωτέρω δημοσιευόμενη ἀναφορά που συνέταξε κατά τήν ἐπίσκεψή του στή Ρώμη. Σίφνιοι, ὅμως μεμονωμένα πρόσωπα, ἀπαντῶνται, κατά καιρούς, σέ ἄλλα Κυκλαδονήσια, ὄχι ὁμάδες Σιφνίων μέ τήν ἔννοια τῆς «μετανάστευσης».

ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

«Em(inentissimi)mi et Rev(erendissimi)mi S(igno)ri

Espongo con ogni reverenza alle V(ostre) E(minenze) il Vescovato di Sifanto, Thermia et Zia essere uno in queste tre isole del Arcipelago, come appare dalle... antiche, mentre erano soto il dominio delli S(igno)ri Gozzadini. Sono in Sifanto 5 chiese latine senza le capelle delli palazi, le qualli ho recuperate dalle mani de Greci, con alcuni pochi tereni in virtù d' alcune scritture delli antecessori de sudeti S(igno)ri Gozadini havuta ne senza favorevole da Turchi con molto stento e spesa.

Sono in detta isola circa 20 anime latine fra paesani et forastieri et tutta ... crescendo con la mia assistenza e mi dicono l' isolani che nel tempo delli S(igno)ri sudetti, le due parti delli abitanti erano di rito latino, li quali per mancamento de ministri, dopo la pastenza de detti S(igno)ri hano mutato rito. Sono li abitanti del isola da 5 m(ille) incirca senza le molte colonie, che hanno in altre isole. Sono 40

11. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἡ καταστροφή τῆς Κιμῶλου τό 1638 καί οἱ λαφυραγωγίσεις πλοίων τῆς Σίφνου ἀπό τούς ἱππότες τῆς Μάλτας, ἐφημ. «Κιμωλιακά Νέα», φ. Ἰαν./Φεβρ. 1995.

12. Βλ. τό ἔγγραφο Λογοθέτη στά «Σιφνιακά», 6. (1998), σελ. 57-58.

sacerdoti greci con il loro capo, che nominano *Economus*, et spesso sono anche visitati dall' *Esarchia Constantinopolitana*: parte de detti sacerdoti sono *Catholici*, parte *Shismatici*, et il popolo ignorante ma devoto.

Cercai poi di recuperare le chiese di *Zia* et *Thermia*, isole grandi et bene habitate, delle quali *Zia* circonda 80 miglia, *Thermia* 40 conforme anche *Sifanto*: percio andai in *Constantinopoli* nel 1630 pregai l' *Imbasciatore di Francia* mi favorisse alla recuperazione di dette chiese et beni et mi diede buona speranza. Mi traferii poi in *Thermia*, dove trovai la maggior parte delle chiese latine essere nella città abbandonate: vi é però una chiesa nostra nelli beni del vescovato officiata da Greci usurpata il simile anche occorre in *Zia*, essendo le chiese et beni in mani de particolari deplorando io il stato di dette isole, che essendo quasi tutti Latini, sono al presente per mancamento de ministri d' altro rito.

Pongo in consideratione alle *V(ostre) E(minenze)* che per essere questo un Vescovato antico et in isola di consideratione, essere ragionevole il mantenerlo con favorire le dette chiese con d' apparati sacerdotali, come anche il Vescovo, con darli provisione tale, che possa mantenersi al meno con sue sacerdoti, accio possa provvedere alle altre doi isole et mentre la *Sacra Congregatione de Propaganda Fide* provedé semplici sacerdoti missionarii per agiuto di quelle anime prega anchio (;) si preveda il Vescovo, il quale non havendo da mantenersi, oltre il dispezzo della persona et dignità, non puo le essere quel operario fruttuoso che deve, et accadendo una partecucione, o calumnia, cosa ordinaria in *Turchia*, corre pericolo di mostre vi superosa, di che ne é chiaro esempio il vescovo di *Sira di B(unoa) M(emoria)* al quale per mancamento di denari li diedero mostre obrobriosa.

Espongo humilmente all' *E(minenze) V(ostre)* essere 13 anni che servo la Chiesa Romana con ogni affeto, come apparisce dal tempo che ero vicario Apostolico, nel qual tempo ho recuperate le dette chiese et il simile farrei adesso nel altre isole mentre sono Vescovo, se homesi polso: per cio ho viaggiato in *Constantinopoli*, ho mantenuto un sacerdote et mantengo al presente in *Sifanto* in mia assenza a spese proprie; nelle quali cose non solo ho consumato quanto havevo, ma anco ho venduto tutto il mio partimonio per mantenimento di quelle chiese, le cui entrate al presente non sono soficienti per pagare li tributi, rendendo loro 6 piastre d' entrata et pagandosi per tributo piu d' otto: ho lavorato volentieri nella Chiesa di dio, sono prontissimo seguitare sin al' ultimo spirito, ma essendo di gia settuagenario senza entrata di poter agiutar me et i popoli ricorro humilmente alle *V(ostre) E(minenze)* accio provvedano, raccomandando alla loro charita la salute di quelle amine et la povertá mia, che in tutto, qua *Deus*".

Καί στόν ἀπομένοντα λευκό χῶρο τοῦ ὑπομνήματος τά ἐξῆς:

Ill(u)s(trissi)mo et R(everendissi)mo Mons(igno)re.

– Io don Gio(vanni) di Bar soto (;) sacrista di S(an) Pietro fo fede come Mons(igno)re Ill(ustrissi)mo Vescovo di Thermia et Sifanto sa invitata limina Ap(ostoli)ca in detta Basilica questra in 12 Maggio 1637.

Ego Gio(vanni) di Bar mano propria

– Idem supradictus Ill(ustrissi)mus Dominus visitavit limina Apostolorum in Basilica S(an) Pauli, in virus rei fidem hanc propria manu subscripsi

die 17 Maii 1637

Ego D. Honorius ab Urbe sacrista S. Pauli.

Σημείωση

Τό ἔγγραφο παρεχώρησε στά «Σιφνιακά» ὁ φίλος κ. Συμεών Τσέμπογλου, φιλόλογος· τό ἀνεῦρε στό Βατικανό μέ τά ἀρχιερατικά στοιχεῖα A.S.V. S. Congr. Concilii, Relationes ad Limina Apostolorum, 747, Σίφνος. Τοῦ ἐκφράζουμε τίς θερμές εὐχαριστίες μας.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

«Ἀναφέρω μέ κάθε σεβασμό στίς σεβασμιότητές σας ὅτι τό ἐπισκοπᾶτο Σίφνου, Θερμίων καί Κέας, ἀποτελούμενο ἀπό τά τρία αὐτά νησιά τοῦ Ἀρχιεπελάγους, ὑπάρχει ἀπό παλαιά, ἀπόταν ταῦτα βρισκόνταν ὑπό τήν διοίκηση τῶν Κυρίων Γοζαδίνων. Στή Σίφνο ὑπάρχουν πέντε λατινικές ἐκκλησίες, ἐκτός τῶν παρεκκλησιῶν τῶν παλατιῶν, τά ὁποῖα ἔχουν καταληφθεῖ ἀπό Ἕλληνες, μέ μερικά μικρά κτήματα δυνάμει ἰκανῶν γραπτῶν δοκουμέντων τῶν προγόνων τῶν εἰρημένων Κυρίων Γοζαδίνων, τά ὁποῖα ἀνεκτῆθησαν, χωρίς βοήθεια τῶν Τούρκων, μέ μεγάλο κόπο καί ἔξοδα.

Ἐπάρχουν σ' αὐτό τό νησί (τῆς Σίφνου) περί τίς 20 ψυχές Λατίνων, ἐντοπίων καί ξένων, καί ὅλη ἡ κοινότητα (;) μεγαλώνει μέ τή δική μου ἐπίβλεψη καί μοῦ λέγουν οἱ νησιῶτες πῶς στόν καιρό τῶν εἰρημένων Κυρίων, τά δύο τρία τῶν κατοίκων ἦταν καθολικοῦ δόγματος, οἱ ὁποῖοι, λόγῳ ἔλλειψης καθοδηγητῶν, μετά τήν ἀναχώρηση τῶν ἀνωτέρω Κυρίων (Γοζαδίνων) ἄλλαξαν δόγμα.

Οἱ κάτοικοι τοῦ νησιοῦ ἀνέρχονται σέ 5.000 περίπου, χωρίς ἐκείνους τῶν πολλῶν ἀποικιῶν πού διατηροῦν σέ ἄλλα νησιά. Ἐχουν 40 ἱερεῖς Ἕλληνες μέ τόν προϊστάμενό τους, τόν ὁποῖο λέγουν οἰκονόμο καί συχνά δέχονται ἐπισκέψεις τῶν ἐξάρχων τῆς ΚΠολης· μέρος τῶν ἀνωτέρω κληρικῶν εἶναι καθολικοί καί μέρος σχισματικοί (ἐννοεῖ ὀρθόδοξοι). Ὁ Λαός εἶναι ἀστοιχείωτος, ἀλλ' εὐσεβής.

Προσεπάθησα, επίσης, νά ανακτήσω τίς ἐκκλησίες τῆς Κέας καί τῶν Θερμίων, νησιῶν μεγάλων καί πυκνοκατοικημένων· ἡ Κέα μέ περίμετρο 80 μιλίων, τά Θερμιά μέ 40, ὅπως καί ἡ Σίφνος· γιά τόν λόγο αὐτόν ἐπῆγα τό 1630 στήν Κωνσταντινούπολη γιά νά παρακαλέσω τόν πρεσβευτή τῆς Γαλλίας νά μέ βοηθήσει νά ανακτήσω τίς εἰρημένες ἐκκλησίες καί τά κτήματά τους καί μοῦ ἔδωσε πρός τοῦτο μεγάλη ἐλπίδα. Κατόπιν ἐπῆγα στά Θερμιά ὅπου εὐρῆκα μέσα στήν πόλη τό μεγαλύτερο μέρος τῶν λατινικῶν ἐκκλησιῶν σέ ἐγκατάλειψη· ὑπάρχει ὅμως μία ἐκκλησία μας μέσα στά κτήματα τῆς ἐπισκοπῆς ἡ ὁποία λειτουργεῖται ἀπό Ἕλληνας πού τήν κατέλαβαν. Τά ἴδια συμβαίνουν καί στήν Κέα, νά εὐρίσκονται δηλαδή ἐκκλησίες καί κτήματα στά χέρια τρίτων· θρηνώ γιά τήν κατάσταση αὐτῶν τῶν νησιῶν, στά ὁποία ὅλοι σχεδόν ἦταν Λατῖνοι, ἐνῶ σήμερα, ἐλλεῖπει καθοδηγητῶν, εἶναι τοῦ ἄλλου δόγματος.

Ἄναφέρω στή σύνεση τῶν σεβασμιότητων σας ὅτι αὐτή ἡ ἐπισκοπή εἶναι ἀρχαία καί σέ νησί διάσημο, γι' αὐτό εἶναι σκόπιμο νά διατηρηθεῖ μέ ἐνίσχυση τῶν ἐκκλησιῶν τῆς μέ ἱερά ἀντικείμενα, ὅπως καί ὁ ἐπίσκοπος μέ τή χορήγηση ἱκανοῦ μισθοῦ, ὥστε νά δύναται νά συντηρεῖται μετά τῶν ἱερέων του καί νά μπορεῖ νά προνοεῖ καί γιά τά δύο ἄλλα νησιά· ὅπως δέ ἡ Ἁγία Προπαγάνδα Πίστεως θά προνοήσει γιά ἀπλούς κληρικούς μισσιοναρίους γιά τήν παροχή πνευματικῆς βοήθειας πρός ἐκεῖνες τίς ψυχές, παρακαλῶ νά προνοήσει καί γιά τόν ἐπίσκοπο, ὁ ὁποῖος, στερούμενος τῶν ἀπαραιτήτων γιά τή συντήρησή του, εὐρίσκεται σέ ἀπελπισία καί ἀναξιοπρέπεια, εἶναι δέ ἀδύνατον νά διατελεῖ ὡς ποιμένας μέ ἀπόδοση ἔργου, ὅπως χρεωστεῖ, καί, τυχαίνοντας ἓνα γεγονός ἢ μία διαβολή, ὅπως συμβαίνει συνήθως στήν Τουρκία, νά διατρέχει κίνδυνο θανάτου, κατά τό γνωστό παράδειγμα τοῦ ἀειμνήστου ἐπισκόπου τῆς Σύρας, στόν ὁποῖο, ἀπό ἔλλειψη χρημάτων, ἐπιφυλάχθηκε θάνατος ἐπονείδιστος.

Ἄναφέρω ταπεινά στίς σεβασμιότητές σας ὅτι εἶναι 13 χρόνια πού ὑπηρετῶ τήν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης μέ κάθε ἀφοσίωση, δηλαδή ἀπό τῆς ἐποχῆς πού διατελοῦσα Ἄποστολικός βικάριος· στό διάστημα τῶν χρόνων αὐτῶν ἀνέκτησα τίς εἰρημένες ἐκκλησίες (ἐννοεῖ τῆς Σίφνου) καί τό ἴδιο θά ἐπιχειρήσω τώρα στά ἄλλα νησιά, ὅσο εἶμαι ἐπίσκοπος καί ἔχω δύναμη· γι' αὐτόν τόν λόγο ταξίδεψα στήν Κωνσταντινούπολη, διετήρησα καί διατηρῶ σήμερα ἓναν ἐφημέριο στή Σίφνο κατά τήν ἀπουσία μου μέ δικά μου ἔξοδα· γιά τίς ἐνέργειες αὐτές ἐξόδευσα ὅ,τι καί ἄν εἶχα μέ πώληση στό σύνολο καί αὐτοῦ τοῦ πατριμονίου μου (= πατρογονική περιουσία) γιά νά διατηρήσω τίς ἐκκλησίες, τά εἰσοδήματα τῶν ὁποίων δέν ἐπαρκοῦν σήμερα γιά τήν καταβολή τῶν φόρων

ἀφοῦ ἀποδίδουν ἔσοδα 6 πιάστρων καί ἡ φορολογία ξεπερνᾷ τά ὀκτώ.
Ἐργάστηκα μέ εὐχαρίστηση στήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, εἶμαι πανέτοι-
μος νά συνεχίσω μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς μου, πλὴν ὅμως, ὄντας
ἤδη ἑβδομητάρητος, χωρίς εἰσόδημα γιά τή βοήθειά μου, προστρέχω
ταπεινά στίς σεβασμιότητές σας νά μέ συμπαρασταθοῦν, ἀφοῦ στό ἔλεός
Σας ἐπαφίεται ἡ σωτηρία ἐκείνων τῶν ψυχῶν (δηλ. τῶν Λατίνων τῆς
Σίφνου) καί ἡ δική μου πτωχεία καί ἐπ' αὐτῶν διατελῶ...»

Ἀμέσως μετά οἱ ἐξῆς πιστοποιήσεις:

Ἐκλαμπρότατε καί Σεβασμιώτατε Κύριε.

– Ἐγώ, ὁ δόν Ἰωάννης di Bar, ὑποσκευοφύλαξ τοῦ Ἁγίου Πέτρου,
πιστοποιῶ ὅτι ὁ σεβασμιώτατος καί ἐκλαμπρότατος ἐπίσκοπος Θερμίων
καί Σίφνου πραγματοποίησε ἐπίσκεψη κατά τή διάρκεια τῆς limina
Apostolica στήν εἰρημένη Βασιλική κατά τήν 12ῃ Μαΐου 1637

Ἐγώ Gio.di Bar ἰδιοχείρως ὑπογράφω

– Παρομοίως, ὁ ἀνωτέρω ἐκλαμπρότατος ἐπισκέφθηκε κατά τή
διάρκεια τῆς limina Apostolica τή Βασιλική τοῦ Ἁγίου Παύλου καί γιά
τήν ἀλήθεια πιστοποιῶ ὑπογράφων ἰδιοχείρως

Ἐγώ δόν Honarius ab Urbe
σκευοφύλαξ τοῦ Ἁγίου Παύλου.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥΪΤΗ ΜΟΝΑΧΟΥ
MICHELE ALBERTINO ΠΕΡΙ ΣΙΦΝΟΥ
[1638]

Τέσσερις είναι οί γνωστές μας αναφορές του ἰησουΐτη μοναχοῦ Michele Albertino πρὸς τὴν Ἁγία Προπαγάνδα τοῦ Βατικανοῦ, σχετικές μέ τὴν «Ἱεραποστολική» δράση του στά νησιά τῶν Κυκλάδων μετά τίς ἐπισκέψεις του σ' αὐτά κατά τά ἔτη 1637, 1638, 1640 καί 1643. Ἀποσπάσματά τους ἔχομε χρησιμοποιήσει, κατά καιρούς, σέ διάφορες ἐργασίες, τώρα δέ δημοσιεύουμε ἐξ αὐτῶν μία, τοῦ ἔτους 1638, ὡς τὴν πλέον ἐνδιαφέρουσα γιά τά, περί Σίφνου, στοιχεῖα της. Στίς ὑπόλοιπες ὁ Albertino ἀναφέρεται μόνο σέ ἐξομολογήσεις ὀρθοδόξων, κατηγορίες κατά τῶν Ἑλλήνων ἱερέων-ἐξομολόγων, τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὀρους κ.λπ. «πνευματικοῦ περιεχομένου» ζητήματα. Ἀπό τά κηρύγματα του φωτίστηκαν οί ὀρθόδοξοι, ἀπό τίς ἐξομολογήσεις τους ἀνακουφίστηκαν οί ἄνθρωποι γιά πρώτη φορά στή ζωή τους, ἀκόμη καί ὀρθόδοξοι κληρικοί, κατά τούς ἰσχυρισμούς του!

Κάθε μία ἀπό τίς ἐκθέσεις-ἀναφορές του περιλαμβάνει διάφορα νησιά πού ἐπισκέφθηκε ἀπό τοῦ ἔτους 1637 καί ἐξῆς (μιάν ἐποχή πού ἡ πολεμική τοῦ Βατικανοῦ κατά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Λούκαρη ὀργίαζε κυριολεκτικά).

Κατά τίς ἐπισκέψεις αὐτές παρέμενε σέ κάθε νησί ἐπί πολλές ἡμέρες, ἀξίωνε νά κηρύττει σέ ναούς τῶν ὀρθοδόξων, νά τούς ἐξομολογεῖ κατά τό λατινικό τυπικό (δηλώνοντας στούς ἐξομολογουμένους ὅτι οί ὀρθόδοξοι κληρικοί δέν ἐξομολογοῦσαν σωστά) καί νά ἐπιδιώκει τόν προσηλυτισμό τους. Δημιουργοῦσε ζητήματα καί κοινωνικές ἀναστατώσεις σέ ἀντιπαραθέσεις μέ τούς ὀρθοδόξους κληρικούς καί, γενικά, ἐπεδίωκε συστηματικά νά δημιουργεῖ στούς ἀνθρώπους δογματικές ἀμφιβολίες καί ἐρωτηματικά. Στή Σίφνο τόν κατεπολέμησαν, ὅλως ἰδιαίτερα, οί Σίφνιοι ἀγιορεῖτες μοναχοί τῶν ἐκεῖ δύο μετοχίων τῆς Σιμωνόπετρας, τούς ὁποίους περιγράφει βέβαια μέ μελανά χρώματα καί τούς χαρακτηρίζει σχισματικούς, τό δέ Ἁγιον Ὀρος ὡς κορυφὴν τῶν αἰρετικῶν.

Ἡ δημοσιευομένη κατωτέρω ἀναφορά ἀνήκει στό Ἄρχεῖο τῆς Sacra Congregazione de Propaganda Fide (CSCPF) τοῦ Βατικανοῦ, στήν κατηγορία ἐγγράφων Scritture Originali Congregazioni Generali (SOCG.), Vol. 185, 204^r-206^v.

Η ΑΝΑΦΟΡΑ

Li 21 di febraro del 1638 partissimo da Chio imbarcati dentro un vascello di Naxia con animo che... passassimo... al isola di Sant' Erini...

...Da Naxia partiti passando per Paris andammo ad' un' altra isola chiamata Sifantho, dove si trovana l' Agá, cioè un Sig(no)re sopra tutte l' isole essepitore de tributi del gran Sig(no)re et amala pena noi sbarcati ci mando a chiamare et noi non senza gran paura andavamo alla sua presenza non sapendo che cosa volesse da noi; et non voleva altro, se non sapere qualche nuova delle galere de Christiani o d' altri corsali, perché stava con grandissimo timore, si per la gran summa de denari che portava, si anco per la propria persona. e perciò oltra la sua gente che era da 200 e più persone, voleva che ogni sera altre 60 persone armate venissero da fuori delli casali e guardassero la casa dove dormiva e faceva murar di dentro le principali porte di quel Castello. Tutta questa Città e li casali stettero sotto sopra in gran confusione in un mese che stette la con tanta gente; e per tal cosa ancor noi per una settimana e più non potemmo sperar quello che desideravamo in sin che lui partisse.

Oltre la Città principale sono fuori da 5 casali poco discosti l' una d' altro et si quelli della città come quelli dell casali sono amorevoli e inclinati allene et assentir la parola di Dio con gran' affeto et anco di confersasi con noi se non si spedissero e minanciassero i loro Eccl(esiasti)ci massime quei monachi che dependono dal Monte S(ant)to (quel é il nido de scismatici et l' eretici) et de fatto il primo giorno che arrivassimo a quest isola andorono alcuni di questi, che sono li padri spirituali a far parte appresso l' Economo o Vicario loro g(enera)le a non lasciarmi confessare alcuno del rito greco, come gia havevo fatto l' anno passato et essendo io andato dal sud(et)to Vicario a domandarli licenza di predicar la parola di Dio e di poter dir la messa fuori nelli casali in qualche chiesa greca, esso non volse darmi licenza di dir la messa, ma era necessario che dalli casali andassi lontano a dirla in una chiesa latina, scusandosi che tal difficultá non faceva per se, ma per non dar occasione di bisbigli tra li suoi Eccl(esiasti)ci e mi offeriva la sua chiesa nella Città, ma ivi non era di bisogno perchè era la chiesa latina, ma che se volevo predicar ogni giorno s' haveva a caso

e mi pregava, dicendomi di riprender alcuni peccati, massime le usure et il vitio della Simonia nelli confessori; il che ho fatto piu volte essendo presente la piu parte delli confessori loro, ma mi disse che non dovessi confessar alcun del rito greco che mi venisse avanti, ma che lo mandassi da loro confessori.

Io li ho tempestio che lui facesse denunciare a tutti che non venissero a confesarsi da mé, perché io ero pronto a non casciar alcuno che venisse a cercar agiuto spirituale da me et li dimostrai con alcune tagioni che non era conveniente ma gran peccato tal prohibitione et lui non parli più di questo, ma bene vedevo si nella città, come nei casali che non havevano ardim(ento) di venir a confessarsi come havevano fatto l' anno a dietro il che credo sia stato per minancie fatteli dalli loro confessori, ma io in due prediche ho pigliato occasione di parlar sopra queste cose che fano la confessione invalida o del pericolo che si mette quello che non cerca cofessore pratico ma ignorante et similitudine ofermo o piagato che non vuol medico pratico ma in cottesta del Medico che non sintende dell' arte. trattai della stretta osservanza del sigillo della confessione che da loro confessori facil(men)te si rompe che perciò toglio no per il più tacere nella confessione li più gravi pecati e con una breve dichiarazione del Decalogo trattai delli pecati e particolarmente digli che hano obligo di restitutione di fama e di robba de quali i Padri spirituali loro facil(men)te ne fanno passaggio nella confessione purché si lidia un tato et apportai alcuni essertii di castighi dati da Dio a coffessori e penitanti che non come convene si debitavano (;) nella confessione; Da questo restorono molto cofusi alcuni loro cofessori e massime uno che sapevo che faceva gran parte che io non cofessassi, e tutti restorono molto screditati appresso tutta la gente, la quale udi con parole manifestamente quelle che in realta sperimentava ma a mal grado loro, venne uno del rito loro a cofessarsi, il più principale e maggior mercante di la; questo ha corrispondezza con tutte l' isole e conto de mercantie e con Venetia et Ancona e da lodarsi Iddio Benedetto et edificarsi gran(demen)te perché con esser una persona di tanti affari e maneggi, é molto timorato d' Iddio e molto retto nei suoi negotii fuggento ogni offessa d' Iddio e la sua casa si può dire refugio e solvam(en)to dei poveri et oppressi et anco de forastieri, siano secolari, religiosi o Vescovi che passano di lá con tutti usa la carita complementamente e mi sono maravigliato assai di lui in non commoversi manco con p(rim)o moto contra alcuni ladri perché vicendo con una barca mentre eravani la per passar ad' un altra isoleta fu preso, spogliato et venduto da loro, e solito pigliar allegram(en)te

ogni cosa contraria dalla mano d' Iddio dicendo soffrire che Iddio li manda quel male per bene suo e molto più et devoto etiandio in dir il rosario della Madonna S.S. molto spesso, devotione in solita appresso i greci e fin ora ha da 4, overo 5, chiese belle fabricate con gran spessa alli Turchi per haver da loro la licenza s' offeri protam(en)te come l' ho consigliato a far un Tabernacolo a modo n(ost)ro per mettersi dentro con decenza il S(antissi)mo Sacr(amen)to che li greci sogliono tener dentro un saccetino appresso nel muro, domandandolo nella confessione che opinione haveva del nostro rito, mi dispose che tiene per buono i loro et migliore il n(ost)ro e che sempre tien per Cappel suo Santità. Doppo la confessione ussi questo e public(amen)te diceva che mai in vita sua s' era confessato con maggior sodisfatione dell' a(nim)a sua di questa volta e che i loro confessori non sano niente e diceva d' haver sentito due che rivelavano le cose della confessione et come che questa persona e di gran autorità appresso quel' isola, anche appresso tutte l' altre e l' hanno tutti universalmente in concesso d' huomo assai buono et il più dotto di loro, nessuno più ardirá a dir contra, anzi si movevano con suo esempio d' una parte a non far conto delle dicerie de loro confessori scismatici et dall' altra a venir a confessarsi come defatto vennero alcuni huomini e Donne e massime de primi di lá e fecero meco confessioni generali di tutta la vita lasciando alcuni et alcune il mal stato nel' qual vivevano. Confessai ancora tutti quelli pochi latini che ivi sono da 10 et altri passeggeri forastieri che sempre trovano e final(men)te e confessato di questi latini il principale che per il tempo passato non si confessava, restorono grad(emen)te edificati li greci in vedere che (essendo una povereta de Rito latino inferma) noi andavamo di quando in quando a visitarla etiandio di notte perche picolava contra il costume de loro eccl(esiastici)ci che pocca o nulla cura si prendono dell' ofermi o pure tal curra ha d' esser con buona mercede congiunta, ma molto piu restorono assimilati quando viddero che noi con la riverenza possibile in quelle isole a sono di campanile con molte cadelle accesse e con due lanterne et io con le vesti sacerdotali di messa la qual al hora havevo finita portavo il S(antissi)mo Sacr(amen)to a quell ferma seguitando molti scapellati et per il contrario loro usano portarlo con pochissima riverenza poiché il sacer(do)te lo sole portare all' ofermo con la testa coperta con la stola sola et un figliulo che porta una lanterna senza alcuno che l' accompagna pigliorono pure esserzio generale.

Eravamo la di sonar la campanella come ho visto. In un mese e mezzo che stetimo la, ho fatto alcuni sermoni e dottrine nella città e

casali e venivano con gran bramma di sentir la parola d' Iddio gustando essi di sentir riprender li loro vitii e peccati; Cominció un papasse che faceva scuola di correger se stesso e li suoi scolari delle parole di Bestemia e di nominar ogni pocco Diavolo per haver io grand(emen)te ripreso tal vitioso costume in uno sermone; Di quá partiti arrivassimo al isola devota si Sira dove ci stattemmo per 17 giorni...

Chio 17 di Decembre 1638

Delle S(igno)rie V(ost)re Em(inentissi)me
Humilissimo servitore
Michele Albertino.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Στίς 21 Φεβρουαρίου 1638 αναχωρήσαμε από τή Χίο επιβιβασθέντες σέ πλοίο τής Νάξου μέ προορισμό τό νησί τής Σαντορίνης [γιά άλλους λόγους ὅμως ἐπῆγαν πρώτα στήν Πάρο καί ἀπ' ἐκεῖ στή Νάξο].....

Ἄναχωρήσαμε ἀπό τή Νάξο καί, περνώντας ἀπό τήν Πάρο, ἐπήγαμε σέ ἓνα ἄλλο νησί ὀνομαζόμενο Σίφνος, ὅπου εὐρίσκονταν ὁ Ἄγᾶς, δηλαδή ὁ Κύριος ὄλων τῶν νησιῶν πού συγκεντρώνει τούς φόρους τοῦ Μεγάλου Κυρίου (= σουλτάνου). μόλις ξεμπαρκάραμε ἔστειλε καί μᾶς ἐκάλεσε ἐνώπιόν του καί ἐμεῖς, μέ μεγάλο φόβο, ἐπήγαμε χωρίς νά γνωρίζουμε τί ἤθελε ἀπό ἐμᾶς· δέν ἤθελε ὅμως τίποτα ἄλλο, παρά νά τόν πληροφορήσουμε ἄν γνωρίζαμε κάποιαν εἴδηση γιά τά χριστιανικά πλοῖα ἢ σκάφη τῶν κουρσάρων, ἐπειδή βρίσκονταν σέ μεγάλη ἀνησυχία, τόσο γιά τό τεράστιο χρηματικό ποσό πού εἶχε συγκεντρώσει, ὅσο καί γιά τό ἄτομό του. Γι' αὐτόν τόν λόγο, ἐκτός ἀπό τούς δικούς του ἄνδρες, πού ἀνέρχονταν σέ περισσότερους ἀπό 200, ἤθελε καί κάθε βράδυ άλλους 60 ἐνόπλους πού ἔρχονταν ἀπό τά ἔξω χωριά καί φρουροῦσαν τό σπίτι στό ὁποῖο διέμενε, ἔκλεινε δέ ἀπό μέσα καί τίς κεντρικές πόρτες τοῦ Κάστρου. Ὀλόκληρη ἡ Πόλη καί τά χωριά βρίσκονταν τά ἐπάνω-κάτω, σέ μεγάλη ἀνησυχία ἐδῶ καί ἓνα μῆνα πού παρέμενε ἐκεῖ μέ τόσους ἀνθρώπους. Γι' αὐτόν τόν λόγο ἀκόμη καί ἐμεῖς γιά μίαν ἐβδομάδα καί πλέον δέν μπορούσαμε νά ἐλπίζουμε ἐκεῖνο πού ἐπιθυμούσαμε μέχρι νά ἀναχωρήσει ἐκεῖνος.

Ἐκτός ἀπό τήν κύρια Πόλη ὑπάρχουν καί 5 χωριά, σέ μικρή ἀπόσταση τό ἓνα ἀπό τό ἄλλο, οἱ δέ κάτοικοι τῆς πόλης, ὅπως καί ἐκεῖνοι τῶν χωριῶν, μέ εὐχαρίστηση καί προθυμία ἦταν ἔτοιμοι νά ἀκούσουν τόν Λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀκόμη καί νά ἐξομολογηθοῦν σ' ἐμᾶς, ἄν δέν τούς φοβέριζαν καί ἀπειλοῦσαν οἱ ἱερεῖς τους, ἰδιαίτερα ἐκεῖνοι οἱ μοναχοί

πού εξαρτῶνται ἀπό τό "Ἅγιον" Ὄρος (τό ὁποῖο εἶναι ἡ κορυφή τῶν σχισματικῶν καί αἰρετικῶν), πρᾶγμα πού ἔκαναν ἀπό τήν πρώτη ἡμέρα πού φτάσαμε σ' αὐτό τό νησί πηγαίνοντας μερικοί ἀπ' αὐτούς, πού εἶναι οἱ πνευματικοί πατέρες, νά ἀξιῶσουν ἀπό τόν Οἰκονόμο ἢ γενικό βικάριο τους νά μήν μοῦ ἐπιτρέψει νά ἐξομολογήσω κανέναν τοῦ ἐλληνικοῦ δόγματος, ὅπως ἔκαναν καί τόν περασμένο χρόνο· πηγαίνοντας λοιπόν ἐγώ στόν εἰρημένο βικάριο γιά νά τοῦ ζητήσω τήν ἄδεια νά κηρύξω τόν λόγο τοῦ Θεοῦ καί νά μπορέσω νά τελέσω τή λειτουργία ἔξω, στά λοιπά χωριά σέ κάποια ἐλληνική ἐκκλησία, δέν θέλησε νά μοῦ δώσει ἄδεια νά λειτουργήσω δηλώνοντας ὅτι ἔπρεπε πρὸς τοῦτο νά μεταβῶ σέ μιά λατινική ἐκκλησία πού βρίσκονταν μακριά ἀπό τά χωριά, ζητώντας συγγνώμη γιά τή δυσχέρεια αὐτή πού δέν προέρχονταν ἀπ' αὐτόν, ἀλλά γιά νά μήν δοθεῖ εὐκαιρία στούς κληρικούς του νά δημιουργήσουν ζητήματα· μοῦ προσέφερε μάλιστα τή δική του ἐκκλησία στήν πόλη, ἀλλά ἐκεῖ δέν ὑπῆρχε ἀνάγκη ἀφοῦ ἦταν καί ὁ λατινικός ναός καί πρότεινε, ἂν θέλω νά κηρύττω κάθε ἡμέρα, νά σχολιάζω μερικά ἁμαρτήματα, ἰδιαίτερα τίς τοκογλυφίες καί τήν κακή συνήθεια τῆς Σιμωνίας τῶν ἐξομολόγων, πρᾶγμα πού ἔκανα βέβαια πολλές φορές ἐνώπιον μάλιστα τῶν ἐξομολόγων τους, μοῦ συνέστησε ὅμως νά μήν ἐπιχειρήσω νά ἐξομολογήσω κανέναν τοῦ ἐλληνικοῦ δόγματος πού θά μοῦ τό ζητοῦσε, ἀλλά νά τόν στείλω στόν ἐξομολόγο του.

Ἐνοχλήθηκα ἀπ' αὐτό γιατί τοῦτος θά ἀπαγόρευε σέ ὅλους νά ἔλθουν νά ἐξομολογηθοῦν σ' ἐμένα, ἐπειδὴ ἤμουν ἀποφασισμένος νά μήν ἀφήσω κανέναν ἀνικανοποίητο πού θά ἔρχονταν νά μοῦ ζητήσει πνευματική βοήθεια. Θά τοὺς ἀπέτρεπε μέ κάποια ἐπιχειρήματα ὅτι ἦταν ἀπρεπές νά μήν ὑπακούσουν στήν ἀπαγόρευση καί δέν ξαναέκανε λόγο γιά τό ζήτημα αὐτό. Πράγματι, διεπίστωσα ὅτι, τόσο στήν πόλη, ὅσο καί στά χωριά, δέν προθυμοποιοῦνταν νά ἔλθουν γιά ἐξομολόγηση, ὅπως ἔκαναν πέρυσι, ὅπως δέ πιστεύω θά ἦταν οἱ ἀπειλές πού τοὺς ἔκαναν οἱ ἐξομολόγοι τους· ἐγώ, πάντως, σέ δύο κηρύγματα εὐρήκα τήν εὐκαιρία νά ἀναφερθῶ σ' αὐτά τά ζητήματα πού κάνουν τήν ἐξομολόγηση ἄνευ ἀξίας ἢ ἐπικίνδυνη ὅταν κάποιος ἀναζητᾷ ἀκατάλληλο ἐξομολόγο, πρᾶγμα πού ὁμοιάζει μ' αὐτόν πού ἔχει πυρετό ἢ τόν πληγωμένο πού δέν ἀναζητᾷ τόν κατάλληλο γιατρό, μά ἐκεῖνον πού ἀγνοεῖ τήν ἱατρική τέχνη, αὐτόν πού χειρίζεται μέ τή στενή ἔννοια τοὺς κανόνες τῆς ἐξομολόγησης, τήν ὁποία οἱ ἐξομολόγοι τους εὐκόλα διαστρέφουν, γι' αὐτό καί ἀφαιροῦν ἢ παρασιωποῦν κατά τήν ἐξομολόγηση τά χειρότερα ἁμαρτήματα καί μέ μιά σύντομη ἀναφορά ἀπό τόν Δεκάλογο συγχωροῦν τίς ἁμαρτίες καί, ὅπως ἰδιαίτερα, λέγουν ὅτι ἔχουν χρέος νά ἐπανορθώσουν τό καλό ὄνομά τους μέ τά χρεϊώδη· οἱ πνευματικοί

πατέρες τους εύκολα κάνουν περικοπή (κανόνων) τῆς ἐξομολόγησης καί τούς δίδουν, ὅπως ὁ πατέρας, μερικές ἀσκήσεις τιμωρίας πού ἔδωσε ὁ Κύριος στούς ἐξομολόγους καί τούς ἐξομολογούμενους καί ὄχι ὅπως ὀφείλουν νά πράττουν κατά τήν ἐξομολόγηση. Γι' αὐτόν τόν λόγο βρίσκονται σέ μεγάλη σύγχυση μερικοί ἀπό τούς ἐξομολόγους τους καί, ιδιαίτερα, ἕνας, ὁ ὁποῖος γνωρίζω ὅτι ἔκανε μεγάλο ζήτημα νά μήν προέλθω σέ ἐξομολογήσεις καί ἔμειναν πολύ ἐκτεθειμένοι ἐνώπιον ὄλων τῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι ἄκουσαν τίς δημόσιες ἀποκαλύψεις γιά τήν ἀλήθεια τῶν πραγμάτων.

Ἄλλά, γιά κακή τους τύχη ἤλθε νά ἐξομολογηθεῖ ἕνας τοῦ δόγματός τους, ὁ πρῶτος καί μεγαλύτερος ἔμπορος τοῦ τόπου.^(α) αὐτός ἔχει συνάλλαγές μέ ὅλα τά νησιά καί ἐμπορικές σχέσεις μέ τή Βενετία καί τήν Ἀγκόνα καί δοξολογεῖ τόν Ἅγιο Θεό καί εἶναι τό μεγάλο παράδειγμα γιατί, ἄν καί εἶναι προσωπικότητα μέ μεγάλες ἐργασίες καί οἰκονομικές διαχειρίσεις, εἶναι ἀπόλυτα ἀφοσιωμένος στόν Θεό καί πολύ ἔντιμος στίς συναλλαγές του, ἀποφεύγοντας κάθε προσβολή τοῦ Ἵψίστου· τό σπίτι του μπορεῖς νά πεῖς ὅτι εἶναι τό καταφύγιο καί σωσίβιο τῶν πτωχῶν καί καταπιεζομένων, ὅπως καί τῶν ξένων, εἴτε λαϊκῶν, εἴτε ἱερωμένων καί ἐπισκόπων οἱ ὁποῖοι διέρχονται ἀπό ἐκεῖ· σέ ὅλους παρέχει βοήθεια πλήρη, ἔμεινα δέ κατάπληκτος μ' αὐτόν γιατί δέν ἀντέδρασε μέ πρώτη εὐκαιρία ἐναντίον μερικῶν ληστῶν ὅταν πήγαινε μέ κάποιο πλεούμενο σέ ἕνα ἄλλο νησάκι καί τόν συνέλαβαν, τόν ἀπεγύμνωσαν καί τόν ἐπούλησαν· συνήθως ἐκλαμβάνει κάθε πρᾶγμα ἀντίξοο ὅτι προέρχεται ἀπό τό χέρι τοῦ Θεοῦ, λέγοντας ὅτι ὑποφέρει γιατί ὁ Κύριος τό στέλνει γιά καλό του· ἐπί πλέον εἶναι εὐσεβής καί συνηθίζει νά φέλνει συχνά τό τροπᾶριο τῆς Ἵπεραγίας Θεοτόκου· εἶναι κυριολεκτικά ἀφοσιωμένος στούς Ἑλληνας καί μέχρι τώρα ἔχει ἀνεγείρει 4 ἤ μᾶλλον 5 ἐκκλησίες καλοκατασκευασμένες μέ μεγάλα ἔξοδα στούς Τούρκους γιά νά πάρει τήν ἄδειά τους· θά προσφέρει ἀμέσως, ὅπως τόν συνεβούλευσα, γιά τήν κατασκευή ἑνός ἀρτοφορίου κατά τή δική μας συνήθεια γιά τή διαφύλαξη τῶν ἀχράντων μυστηρίων, τά ὁποῖα οἱ Ἑλληνας διατηροῦν μέσα σ' ἕνα σακουλάκι πλησίον τοῦ τοίχου· ὅταν τόν ἐρώτησα κατά τήν ἐξομολόγηση ποιά γνώμη ἔχει γιά τό δόγμα μας, μοῦ ἀπήντησε ὅτι ἔχει τήν καλύτερη καί ὅτι εἶναι καλύτερο ἀπό τό δικό τους καί ἀναγνωρίζει ὡς Πρῶτον τήν Ἁγιότητά του (ἐνν. τόν Πάπα).^(β)

α. Ἐννοεῖ τόν μεγαλέμπορο Βασίλειο Λογοθέτη.

β. Ὁ πανέξυπνος Λογοθέτης δέν θά τοῦ ἔλεγε βέβαια ὅτι τό δικό του, τό ὀρθόδοξο δόγμα, ἦταν τό καλύτερο.

Μετά τήν ἐξομολόγησιν βγήκε ἔξω καί δημοσίως ἔλεγε πώς οὐδέποτε στή ζωή του ἐξομολογήθηκε μέ τόση ἀνακούφιση τῆς ψυχῆς του ὅπως τώρα καί πώς οἱ ἐξομολόγοι τους δέν γνωρίζουν τίποτα σέ ἀπάντησιν δύο ἀνθρώπων πού συζητοῦσαν γιά τό μυστήριον τῆς ἐξομολόγησιν· ἐπειδή λοιπόν αὐτός εἶναι πρόσωπο μέ μεγάλο κῦρος σέ ὅλο τό νησί, ὅπως καί σέ ὅλα τά ἄλλα καί εἶναι γενικῶς ἀναγνωρισμένος ὡς ἀνθρωπος ἐκλεκτός καί ὁ εὐσεβέστερος ὄλων, κανεῖς πλέον δέν πρόκειται νά τολμήσει νά μᾶς ἐναντιωθεῖ· ἔτσι, μέ τό παράδειγμα του, ἀφ' ἑνός ἄρχισαν νά ἐξετάζουν τά διαδιδόμενα ἀπό τοὺς σχισματικούς ἐξομολόγους τους καί, ἀφ' ἑτέρου, νά ἔρχονται πρὸς ἐξομολόγησιν, ὅπως ἦλθαν μερικοὶ ἄνδρες καί γυναῖκες καί μάλιστα οἱ πρῶτοι τοῦ τόπου καί ἐξομολογήθηκαν σ' ἐμᾶς γιά τά κρίματα ὅλης τους τῆς ζωῆς ἀφίνοντας ἀρκετοὶ καί ἀρκετές ἀπ' αὐτοὺς τόν κακὸ τρόπο διαβίωσής τους.

Ἐξομολόγησα ἀκόμη ὅλους ἐκείνους τοὺς λίγους καθολικούς πού ἐδῶ ἀνέρχονται σέ 10 καί ἄλλους ξένους ταξιδιωτῆς πού πάντοτε εὐρίσκονται στό νησί καί, τέλος, ἐξομολόγησα ἀπό αὐτοὺς τοὺς λατίνους τόν ἐξέχοντα,^(γ) ὁ ὁποῖος προηγουμένως δέν ἐξομολογεῖτο· οἱ Ἕλληνες ἔμειναν πολὺ ἱκανοποιημένοι ὅταν εἶδαν (ὄντας μιά φτωχούλα τοῦ λατινικοῦ δόγματος ἀσθενῆς) νά πηγαίνουμε, ὅπως στόν καθένα, νά τήν ἐπισκεφθοῦμε κατά τή νύκτα, ἐπειδή ἔρχονταν σέ ἀντίθεση μέ τή συνήθεια τῶν ἱερέων τους, οἱ ὁποῖοι ἐλάχιστη ἢ καμμία φροντίδα δέν δείχνουν στοὺς ἀσθενεῖς ἢ μᾶλλον τέτοια φροντίδα πού νά σέ ἀνταμείβει ψυχικά· ἐξεπλάγησαν ὅταν εἶδαν ὅτι ἐμεῖς, μέ τήν ὅποια δυνατὴ εὐλάβεια σ' αὐτά τά νησιά, ὑπὸ τόν ἦχο τῆς καμπάνας, μέ πολλά κεριά καί δύο κηροπήγια, ἐγὼ δέ μέ τά λειτουργικά μου ἄμφια ἔφερα τά ἅγια μυστήρια ἀκολουθούμενος ἀπό πολλοὺς μέ ἀκάλυπτα τά κεφάλια, σέ ἀντίθεση μ' αὐτοὺς πού τά μεταφέρουν μέ ἐλάχιστη εὐλάβεια, ἀφοῦ ὁ ἱερέας τους τά πηγαίνει στόν ἀσθενῆ μέ σκεπασμένο τό κεφάλι καί τό ἀπλό ράσο του συνοδευόμενος ἀπό ἕνα παιδί πού βαστᾷ ἕνα φανάρι, χωρὶς νά τοὺς ἀκολουθεῖ κανεῖς· τοὺς δόθηκε ἔτσι ἕνα καλὸ παράδειγμα. Ὅπως εἶδα ἦταν ἐκεῖ καί κτύπαγαν τήν καμπάνα.

Γιά διάστημα ἐνάμισυ μηνός πού μείναμε ἐκεῖ, ἔκανα ἀρκετές νοουθεσίες καί κηρύγματα στήν πόλη καί στά χωριά καί ἔρχονταν μέ μεγάλη λαχτάρα νά ἀκούσουν τόν λόγο τοῦ Θεοῦ εὐχαριστημένοι νά αἰσθάνονται ὅτι συγχωροῦνται οἱ κακές συνήθειες καί τά ἁμαρτήματά τους. Ἄρχισε μάλιστα ἕνας παπᾶς, ὁ ὁποῖος ἔκανε σχολεῖο, νά διορθώνει τόν

γ. Ἐξέχων Λατίνος αὐτὴν τήν ἐποχὴ ἦταν ὁ Ἰούλιος Δελλαγραμμάτικας γιά τόν ὁποῖο βλ. «Σιφνιακά», 6 (1998), σελ. 20 ἐπ.

ἑαυτό καί τούς μαθητές του ἐπί τοῦ ζητήματος τῆς βλασφημίας καί τῆς ἐπίκλησης τοῦ ὀνόματος τοῦ διαβόλου ὅταν μέ σφοδρότητα ἀναφέρθηκα σέ ἕνα κήρυγμα στήν κακή αὐτή συνήθεια.

Ἄπό ἐδῶ ἀναχωρήσαμε καί ἐπήγαμε στήν εὐσεβῆ νῆσο Σύρο, ὅπου παραμείναμε 17 ἡμέρες...

Χίος, 17 Δεκεμβρίου 1638

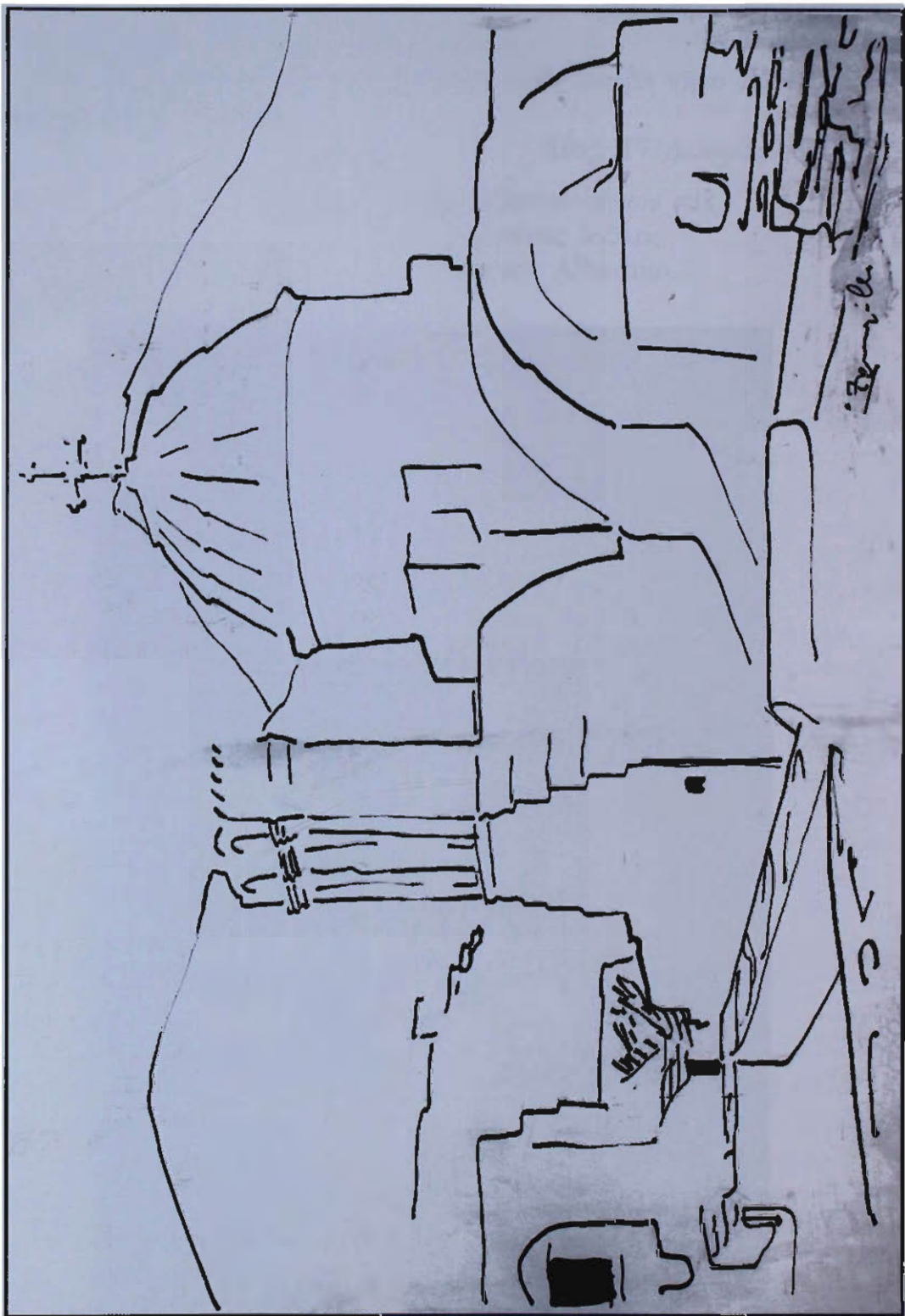
Τῶν σεβασμιότητων σας

ταπεινός δούλος

Michele Albertino.

CYMMEIKTA

Ο «ΧΑΡΙΣΤΙΚΑΡΙΟΣ» ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ
ΚΑΙ Η ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΒΡΥΣΙΑΝΗΣ
[ΣΧΟΛΙΑ ΣΕ ΜΙΑΝ ΕΡΓΑΣΙΑ]

*«Τά μετόχια τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου τῆς Πάτμου
στό νησί τῆς Σίφνου. Οἱ πακτώσεις τοῦ Θεολόγου στή Σίφνο».*

Αὐτό ἦταν τό θέμα πού ἀνεκοίνωσε στό Β' Διεθνές Σιφναϊκό Συμπόσιο (Ἰούνιος 2002) καί ἀνέπτυξε στά Πρακτικά του (Ἀθήνα 2005, τόμ. Β', σελ. 271-308) ὁ κ. Στέλιος Μουζάκης, πολιτικός μηχανικός - λαογράφος, ἄν καί στή Σίφνο δέν ὑπῆρχαν «μετόχια» τῆς Πάτμου, ἀλλά μόνο ἓνα «μετόχιον, ὁ ἔχομεν ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ σύφνω», ἔγραφαν τό 1646 οἱ ἴδιοι οἱ μοναχοί τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου. Τό μετόχι αὐτό περιελάμβανε ἐκκλησίες «ὀνόματι σωτήραν καί ἁγίους ἀναργύρους καί ἄλλας, μετά τῶν σκευῶν καί ὀσπητίων καί χωραφίων καί ἀμπελίων καί περιβολίου καί ἄλλων τινῶν».¹ Ἐνα λοιπόν τό μετόχι πού τό ἀποτελοῦσαν τά ἀνωτέρω ἀκίνητα καί κινητά πράγματα. Ὅχι μετόχια.

Ὅπως ὁ ἀδικοιολόγητα πλουραλιστικός τίτλος τοῦ θέματος, ἔτσι καί τά περιεχόμενά του, πού ἀναφέρονται στήν ἱστορία τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Παναγίας Βρυσιανῆς καί τόν ἰδρυτή καί κτήτορά της Βασίλειο Λογοθέτη, γέμουν αὐθαιρέτων ἐρμηνειῶν τῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν καί κακοπίστων θέσεων. Ὁ κ. Μουζάκης ἐπιθυμοῦσε ἀπλῶς νά πάρει μέρος στό Συμπόσιο τῆς Σίφνου, πλὴν, ἐπειδή δέν διαθέτει τίποτα δικό του, κάποια δηλαδή νέα καί ἀδημοσίευτα στοιχεῖα γιά τήν Ἱστορία τοῦ νησιοῦ μας πού νά ἔχουν προκύψει ἀπό τούς κόπους του σέ ἔρευνες,² οἰκειοποιήθηκε (στήν κυριολεξία) τίς δύο ἐκδόσεις μας γιά τό μοναστήρι τῆς Βρυσιανῆς τῶν ἐτῶν 1966 καί 1981 (ἰδιαίτερα αὐτήν τοῦ 1981) «ἐρμηνεύοντας»,

1. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ἡ Κυρία Βρυσιανή* (Τά νεώτερα ἱστορικά στοιχεῖα), Ἀθήνα 1981, σελ. 51, ὅπου τό ἔγγραφο Ν°10 τοῦ Ἀρχείου τῆς Μονῆς Πάτμου.

2. Στόν κ. Μουζάκη, ὅπως καί σέ πολλούς ἄλλους πού ἐπῆραν μέρος στά τρία Διεθνή Σιφναϊκά Συμπόσια, ἔχομε προσφέρει ὅλες τίς ἐκδόσεις μας καί, προφορικά, κάθε πληροφορία πού μᾶς ζητήθηκε.

δῆθεν, τὰ ἱστορικά στοιχεῖα πού περιέχονται σ' αὐτές μέ τίς πολυδιάστατες γνώσεις του. Ἐκτός δ' αὐτοῦ ἰδιοποιήθηκε ἀνευρυθρίαστα ἀκόμη καί αὐτές τίς πηγές ἀντλήσῃς τους, μολονότι τά, ἐξ αὐτῶν, σχετικά ἔγγραφα ἔχουν δημοσιευτεῖ στό σύνολό τους στήν ἐργασία μας τοῦ 1981. Ὅπως ἀντιδεοντολογικά δέν παραπέμπει μόνο σ' αὐτήν, ὅπως πρέπει καί εἶχε χρέος, ἀλλά στίς ἀρχειακές πηγές. Μάλιστα γιά ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου τοῦ Βατικανοῦ (SCPF), πού περιέχεται στό ἴδιο βιβλίό μας,³ προέταξε τὰ ἀρχειακά στοιχεῖα τοῦ Βατικανοῦ, λές καί ἐρεύνησε ἐκεῖ! Δέν δίστασε, τέλος, νά καταγράψει στίς παραπομπές του καί «*Ἀρχειακός Κώδικας Μονῆς Βρύσης Α', φ. 103*», λές καί τόν μελέτησε στό Ἀρχεῖο τοῦ μοναστηριοῦ, ὅπου δέν ὑπάρχει, ἀφοῦ ὁ Κώδικας αὐτός ἔχει ἀπωλεσθεῖ πρό πολλοῦ. Ἔχει διασωθεῖ μόνο (ὄχι στή Βρυσσιανή) ἓνα περιληπτικό ἀντίγραφό του, τό ὁποῖο ἔχουμε δημοσιεύσει στά «*Σιφνιακά*», 2 (1992), σελ. 160-174, ὅπου καί μόνον ἔπρεπε νά παραπέμπει.

Αὐτά γιά νά γίνει κατανοητό μέ ποιόν τρόπο καί σύστημα ἐργάστηκε ὁ κ. Μουζάκης γιά νά ἀναπτύξει τό θέμα του. Ἀλλά, ἄς ἔλθουμε τώρα καί σέ κάποια σημεῖα αὐτοῦ ἰδιαίτέρως:

1. Γράφει ὁ κ. Μουζάκης:

«*Θεωρῶ ὅτι ὁ Λογοθέτης δέν πρέπει νά χαρακτηρίζεται ὡς ἰδρυτής, κτήτωρ ἢ ἀνακαινιστής μονῆς μέ τή στενή ἔννοια τοῦ ὄρου, ἐφ' ὅσον, σύμφωνα μέ τίς ἰσχύουσες νομοθετημένες ὑποχρεώσεις ἔπρεπε νά κατασκευάσει ἢ ἐπισκευάσει μέ ἐξοδά του καί μάλιστα μετά σύμφωνη γνώμη τοῦ τοπικοῦ ἐπισκόπου, τό ναό τῆς μονῆς, δηλαδή τό καθολικό καί στή συνέχεια νά μεριμνήσει γιά τή διατήρηση καί λειτουργία τῆς. Διαδικασία ἢ ὁποῖα οὐδέποτε τηρήθηκε» (σελ. 288-289).*

Κατ' ἀρχήν, ἡ Παναγία στή Βρύση, τήν ὁποῖα εἶχαν δωρήσει οἱ πρόγονοι τοῦ Λογοθέτη τό ἔτος 1587 στόν Θεολόγο τῆς Πάτμου,⁴ δέν ἦταν μονή, ἀλλά μιᾶ ἐκκλησία, τήν ὁποῖα οἱ οἰκονόμοι τοῦ Θεολόγου στή Σίφνο εἶχαν ἐγκαταλείψει στήν τύχη τῆς ἐπί τριάντα τόσα χρόνια σέ σημεῖο νά ἔχει μετατραπεῖ σέ σταῦλο κατσικιῶν, μή τηρώντας τούς ὄρους τῆς δωρεᾶς τῶν προγόνων του.⁵ Μόνο γι' αὐτόν τόν λόγο εἶχε δικαίωμα αὐτός νά τήν πάρει στήν ἐξουσία του κατά τούς ὀρισμούς τῆς δωρεᾶς. Δέν τό ἔκανε ὅμως, ἀλλ' ὅπως ἔγραψαν οἱ πατέρες τοῦ Θεολόγου στίς 11 Μαΐου 1646, «... τήν ὁποίαν ἐκκλησίαν (ὄχι μονή), οὐ μόνον ἀνάστησεν αὐτήν καί ἀνακαινίσεν, ἀλλά καί μονήδριον ἐποίησε (ὁ Λογοθέτης) εἰς πολλῶν ψυχῶν ὠφέ-

3. Συμεωνίδης, *Βρυσσιανή* 1981, σελ. 55.

4. Αὐτόθι, σελ. 44-45.

5. Αὐτόθι, σελ. 11 καί «*Σιφνιακά*», 13(2005), σελ. 7-8.

λειαν...». ⁶ Από τήν πλήρη ἐγκατάλειψη τῆς ἐκκλησίας, ὁ Βασίλειος Λογοθέτης, μέ προηγηθεῖσα σύμφωνη γνώμη τῶν πατέρων τοῦ Θεολόγου (πού τοῦ εἶχαν γράφει «μία καί δύο φορές, ὅτι νά κάμη ὡσάν νοικοκύρης, ὡσάν θέλη») ⁷, «ἀνάστησεν» αὐτήν [πού, κατά τά Λεξικά τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, σημαίνει «ἔδωσε ξανά ζωή», «μεγάλωσε» ἢ «ἐνίσχυσε»] καί «ἀνακαίνησεν» [πού σημαίνει «ἐπεσκεύασε», «ἀνοικοδόμησε» καί στήν ἐκκλησιαστική γλώσσα «ἰδρυσε»] μέ ἔξοδά του, ὅπως καί μέ ἔξοδά του ἀνήγειρε γύρω ἀπό τήν ἐκκλησία κελλιά γιά νά γίνει μοναστήρι μέ καθολικό του αὐτήν. Ἐγραφε ὁ Λογοθέτης στίς 10 Ὀκτωβρίου 1642 πρὸς τοὺς πατέρες τῆς Πάτμου: «...ἐτελείωσα (= ἀνοικοδόμησα) τά καθίσματα (= κελλιά) εἰς τῆς παναγιαῖς...» καί «ὡς τώρα ἐξόδιασα καί ἤκαμα ἐκεῖνο ὁποῦ μέ ἐφώτισε ὁ ἀφέντης ὁ Θεός». ⁸

Πέραν αὐτῶν, τήν ἐπροίκισε τή νέα Μονή ὁ Λογοθέτης μέ κτηματική περιουσία στή Σίφνο καί σέ γύρω νησιά καί ἱκανά χρηματικά κεφάλαια προκειμένου νά στερεωθεῖ στό ξεκίνημά της. Ἐνοίκιασε ὅλο τό μετόχι τῆς Πάτμου στή Σίφνο μέ τά ἀκίνητα καί κινητά του πράγματα ὑπέρ τῆς Βρυσιανῆς γιά νά ἔχουν ἀπόδοση τά κτήματα, καλλιεργούμενα ἀπό τοὺς μοναχοὺς της, ἀντί τοῦ ποσοῦ τῶν 100 ρεαλιῶν ἀνά τριετία. Ἡ οἰκονομική της εὐρωστία διαπιστώνεται ἀπό τό γεγονός ὅτι τό 1657 ἡ Βρυσιανή κατέβαλε στόν Θεολόγο ἐνοίκια τεσσάρων τριετιῶν καί προεξόφλησε μιάν ἀκόμη τριετία, μέχρι τοῦ ἔτους 1661⁹. Τό ἐνοίκιο τῆς τριετίας 1661-1664 πληρώθηκε στόν Θεολόγο τό ἔτος 1664, Αὐγούστου 23 (βλ. Συμεωνίδη, *Βρυσιανή* 1966, σελ. 35). Οἱ οἰκονομικές δυνατότητες τῆς Βρυσιανῆς, ἀπότοκες ἀσφαλῶς τῆς φροντίδας πού ἐπέδειξε γι' αὐτήν ὁ Λογοθέτης, διακρίνονται σαφῶς καί ἀπό τόν προσδιορισμό, κατά τό ἔτος 1670, τῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεων της πρὸς τό Κράτος, οἱ ὁποῖες ἀνέρχονταν σέ 5420 ἄσπρα.¹⁰ Τέλος, εἶναι γνωστό ὅτι ὁ ἰδρυτής της κατέλιπεν ὑπέρ αὐτῆς μέ τήν πολιτική διαθήκη του τό σημαντικό ποσόν τῶν 2000 δουκάτων. Τό ποσόν αὐτό παρέμενε δεσμευμένο στή Βενετία ἐπί πολλά χρόνια, μέχρι πού, μέσα στήν τελευταία δεκαετία τοῦ 17ου αἰῶνα, ὁ ἄλλοτε ἡγούμενος καί ἐπίτροπος τῆς Μονῆς Ἰωῶνᾶς Ἀποστόλης ἐπῆγε στή Βενετία καί ξεκαθάρισε τό ζήτημα [βλ. «Σιφνιακά», 2(1992), σελ. 165].

6. Αὐτόθι, σελ. 51 καί αὐτόθι, σελ. 16 ἐπ.

7. Συμεωνίδη, *Βρυσιανή* 1981, σελ. 46.

8. Αὐτόθι.

9. Αὐτόθι, σελ. 53.

10. Εὐαγγελίας Μπαλτά, *Ἡ Ὄθωμανική ἀπογραφή τῆς Σίφνου τό 1670*, Πρακτικά Β' Διεθνoῦς Σιφναϊκοῦ Συμποσίου, Ἀθήνα 2005, σελ. 309-348.

Ποιά διαδικασία δέν τηρήθηκε, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ κ. Μουζάκης; Ἄλλωστε, εἴτε γνώριζε, εἴτε ἀγνοοῦσε ὁ Λογοθέτης τίς «διαδικασίες» ἤθελε νά μετατρέψει τό προγονικό ναό του, εὐρισκόμενον μάλιστα τότε σέ πλήρη ἐγκατάλειψη, σέ αὐτεξούσιο ἀνδρικό μοναστήρι, ὥστε τοῦτο, κατά τά πρότυπα τῆς ἐποχῆς, νά ἀναδειχτεῖ σέ πνευματικό κέντρο τοῦ νησιοῦ χάριν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου («εἰς πολλῶν ψυχῶν ὠφέλειαν», κατά δική του διατύπωση). Γιά τήν αὐτεξουσιότητά του προσέφυγε στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, μέ ἀποτέλεσμα ἡ νέα Μονή νά ἀναδειχτεῖ πατριαρχικό σταυροπήγιο μέ δύο σιγίλλια τοῦ πατριάρχου Παρθενίου Α' τῶν ἐτῶν 1643 καί 1644. Ἐνας πάμπλουτος ἔμπορος ἦταν, προσωπικότητα πού διέθετε ἰσχυρά πολιτικά μέσα στό Κράτος (καπουδάν πασάδες, βεζύρηδες, προξένους μεγάλων Δυνάμεων στήν Κων/πολη), μποροῦσε νά ἐπιτύχει ὅ,τι ἐπιθυμοῦσε. Ἐπειδή μάλιστα ἡ ἐγκατάλειψη τοῦ προγονικοῦ του ναοῦ τῆς Παναγίας στήν τύχη του, ἀποτελοῦσε παράβαση τῶν ὅρων τῆς δωρεᾶς πρὸς τόν Θεολόγο, ὁ Λογοθέτης εἶχε κάθε δικαίωμα νά τόν πάρει στήν ἐξουσία του. Στίς 10 Ὀκτωβρίου 1642 εἶχε γράψει στούς πατέρες τῆς Πάτμου: «εἶχα καί ἔχω μεγάλα δικαιώματα» ἐπί τῆς ἐκκλησίας καί στίς 18 Ἰανουαρίου 1643: «ἐπρό- ἐγραψά σας πὼς ἐγὼ ἔχω πάτους μεγάλους (ἰταλ. *patto* = δικαίωμα, ἔγγραφο) καί μπορῶ νά κάμω τό θέλημά μου καί μέ δικαιοσύνη» (= προσφυγή στό δικαστήριον).¹¹ Ὅμως δέν προῆλθε σέ παρόμοιες ἐνέργει- ες· ἀντίθετα, ἐξασφάλισε τά οἰκονομικά συμφέροντα τοῦ Θεολόγου ἐνοικιάζοντας, γιά λογαριασμό τῆς Βρυσιανῆς, ὅλο τό μετόχι του στή Σίφνο μέ τό λίαν ἱκανοποιητικό ἐνοίκιο τῶν 100 ρεαλιῶν ἀνά τριετία (δηλ. 33 ρεάλια ἐτησίως), ἐνῶ οἱ οἰκονόμοι του εἶχαν ἀποδώσει ἀπό τήν ἐκμετάλλευση τῶν κτημάτων μιᾶς τετραετίας μόνο 76 ρεάλια.¹² Αὐτό τό ἐνοίκιο κατέβαλε ἡ Βρυσιανή στόν Θεολόγο ἐπί 152 χρόνια, μέχρι τοῦ ἔτους 1798, ὅπως τοῦτο εἶχε διαμορφωθεῖ κατόπιν νεωτέρων συμφωνιῶν, κατά τά κατωτέρω ἀναφερόμενα. Γιατί νά θέλει ὁ Λογοθέτης νά ἀδικήσει τόν Θεολόγο τῆς Πάτμου; Ἐπειδή τοῦ ἐξασφάλισε τή μακροχρόνια ἐνοικίαση τοῦ μετοχίου του στή Σίφνο μέ ἔσοδο ἀνώ- τερο καί ἀπό τό ἀποστελλόμενο ἀπό τοὺς οἰκονόμους του; Ἡ συνεχῆς καταβολή τοῦ ἐνοικίου εἶναι ἀποδεδειγμένη. Στόν ἀρχεῖακό κώδικα 1015 (φ. 52^v) τοῦ Θεολόγου ἀναγράφεται:

«1755 σεπτεμβρίου, ἐπῆγε ὁ διάχο ἀθανάσιος εἰς τά νησία κ(αί) ἐκεῖ ἀπέθανεν εἰς τήν Πάρον κ(αί) ἦλθε τό καΐκι κ(αί) μᾶς ἔφερεν ὁ

11. Συμεωνίδη, Βρυσιανή 1981, σελ. 47 καί 49.

12. Αὐτόθι, σελ. 54.

καραβοκύρης γρ(όσ)ια 173:20 από τά όποια είναι τής Πάρου καθώς μάς έγραψαν γρόσια 30 και από τή σύφουνο (= Σίφνο) γρόσια 20. Τά λοιπά δέν ήξεύρομεν πόσα έπήρε από κάθε νησί· εις τήν άξία (= Νάξο) και Άμοργό δέν έπήγε και έμειναν αύτά». ¹³

Πλήρωνε λοιπόν και τό 1755 ή Βρυσιανή στον Θεολόγο, όπως και φορολογία στό Κράτος και, ώς σταυροπήγιο, «φόρον ύποταγής» στό Πατριαρχείο. ¹⁴ Όμως, όπως συνάγεται από τήν άνωτέρω σημείωση του Πατριαρχείου, τό ένοίκιο προς τον Θεολόγο άνέρχονταν τότε σε 20 μόνο γρόσια, δηλ. ήταν μικρότερο του συμφωνηθέντος στα 1646 και, βραδύτερα, πρό του 1798, ειχεν εκπέσει σε 10 γρόσια έτησίως, ¹⁵ όπως θά εξηγήσουμε κατωτέρω. Αυτές τίς διαφορές απέφυγε νά εξετάσει ό κ. Μουζάκης για δικούς του λόγους. "Ηθελε νά φανεϊ ότι ό Λογοθέτης ήταν άπατεώνας!

2. Ό Βασίλειος Λογοθέτης πρέπει νά χαρακτηρίζεται, κατά τον κ. Μουζάκη, «χαριστικάριος» και όχι ιδρυτής ή κτήτορας τής Βρυσιανής. "Οτι δηλαδή έν προκειμένω τηρήθηκε παλαιά συνήθεια κατά τήν όποία μονές σε έγκατάλειψη παρεχωροϋντο, χαρίζονταν, σε εύπόρους πολίτες, οί όποιοι άνελάμβαναν τήν επισκευή, τήν επέκταση και γενική μέριμνά τους και ότι ό Λογοθέτης εξηπάτησε τον πατριάρχη Κων/πόλεως για νά ανακηρύξει τή Βρυσιανή σταυροπήγιο, δηλ. μοναστήρι άνεξάρτητο, διότι διαφορετικά, βάσει «των ισχυουσών νομοθετημένων ύποχρεώσεων» (όρολογία του κ. Μουζάκη), ό πατριάρχης δέν ειχε δικαίωμα νά προέλθει στην άνάδειξη της σε σταυροπήγιο!

"Οτι ό Λογοθέτης υπήρξε, κατά τά προηγηθέντα, ιδρυτής τής Βρυσιανής, αλλά και κτήτορας, όπως θά εξηγήσουμε στή συνέχεια, τό βεβαιώνουν τόσο τά έργα του και ή σειρά των κινήσεων του για τήν ολοκλήρωσή τους, όσο και αναφορές των ιστορικών πηγών, όπως

α) του έτους 1686, κατά τό όποιο, τό ήγουμενοσυμβούλιο τής Μονής, μετά του μητροπολίτου πρώην Πάφου Νεκταρίου, πρώην ήγουμένου τής Βρυσιανής, σε κοινή επιστολή τους έγραψαν:

«... τό καθ' ήμας μονύδριον, επ' όνόματι τής Παναγίας Θεοτόκου υπό του μακαρίτου κυρίου Βασιλείου έν ταύτη τή νήσω άνιδρυμένον, τής Βρύσεως δε έπονομαζόμενον...». ¹⁶

13. Αυτόθι, σελ. 27.

14. Αυτόθι, σελ. 55 όπου και καταβολή φόρων προς Βενετούς κατά τον 17ο αιώνα, όταν θαλασσοκρατούσαν στό Αίγαίο.

15. Αυτόθι, σελ. 53-54.

16. Αυτόθι, σελ. 55.

β) ἡ τοῦ ἔτους 1798, κατὰ τὸ ὁποῖο ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε' ἀνανέωσε τὰ σταυροπηγιακὰ προνόμια τῆς Βρυσιανῆς μέ πατριαρχικὸ σιγίλλιο μηνὸς Μαΐου. Σ' αὐτὸ περιέχεται καὶ ἀπόσπασμα τοῦ σιγιλλίου πατριάρχου Παρθενίου Α' (1643-44) ἀνάδειξης τῆς Βρυσιανῆς σέ σταυροπήγιο, τὸ ὁποῖο ἔχει ὡς ἐξῆς:

«...ἐνεφανίσθη γάρ ἡδὴ ἡμῖν πατριαρχικόν συνοδικόν σιγιλλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου ΚΠόλεως παρθενίου περιέχον ὅτι τὸ μοναστήριον τοῦτο (τῆς Βρύσης), κατὰ θεῖον ζῆλον καὶ ἰδίαις δαπάναις ἀνεκαίνησεν ὁ τότε βασιλεῖος λογοθέτης...».¹⁷

Ὁ τότε Βασίλειος Λογοθέτης τὸ «ἀνεκαίνησεν» = ἴδρυσεν τὸ Μοναστήρι τῆς Βρυσιανῆς, ὁ ὁποῖος ἐξηπάτησε τὸν πατριάρχη Παρθένιο καὶ ὄλους τοὺς συνοδικούς ἀρχιερεῖς πού ὑπέγραψαν τὸ σιγίλλιο, ὅπως θέλει ὁ κ. Μουζάκης. Ἀλλά, γιατί νὰ ἐξαπατήσει ὁ Λογοθέτης τὸν πατριάρχη; Ποιές «νομοθετημένες ὑποχρεώσεις» τηροῦσε τὸ Πατριαρχεῖο; Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου Λούκαρη καὶ ἐντεῦθεν, τὸ Πατριαρχεῖο εἶχεν ἐκτραπεῖ, ἐξ ἀνάγκης, πάσης «νομοθετημένης ὑποχρεώσεως», φτάνει νὰ πλήρωνε κανεῖς χρήματα, ἀπαραίτητα γιὰ τὸ ἄδειο ταμεῖο του καὶ τίς τεράστιες οἰκονομικὲς ὑποχρεώσεις του.¹⁸ Καὶ ὁ Λογοθέτης εἶχε πάρα πολλὰ χρήματα καὶ ἦταν πολιτικὰ πανίσχυρος. Ζήτησε ἀπλῶς ἢ πλήρωσε καὶ τὸ Πατριαρχεῖο ἀνέδειξε τὴ Βρυσιανὴ σέ σταυροπήγιο. Ἀκόμη καὶ ἂν ὑποθέσουμε ὅτι σέ ἐνέργειες τοῦ Λογοθέτη ὀφείλεται ἡ ἀνάδειξη (1646) τῆς Σίφνου καὶ λοιπῶν νησιῶν σέ ἀρχιεπισκοπή, θά ἤμασταν μακρὰν τῆς ἀληθείας;

Ἀργότερα χορηγήθηκε στή Βρύση καὶ ὁ σιδερένιος σταυροπηγιακὸς σταυρὸς τῆς ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἀνεγράφησαν τὰ ἐξῆς:

«ΝΣΕ † ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΑΓΙΑΣΘΕΝ ΕΠ' ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΕΝ ΤΗ ΘΕΟΣΩΣΤΩ ΠΟΛΕΙ ΣΙΦΝΩ, ΕΝ ΤΗ ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ Κ(ΥΡΙΟ)Υ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

17. Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἀνέκδοτον Σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Γρηγορίου Ε' περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βρύσεως Σίφνου, περιοδ. «Κυκλαδικά», Σύρος 1956, τόμ. 1ος, τεύχος 5ο, σελ. 229-235.

18. Σίμου Μιλτ. Συμειωνίδη, Τὸ Ἀρχιελάγιον κατὰ τὸν πόλεμον Τουρκίας - Βενετίας (1645-1669) καὶ οἱ ἀρχιερατικὲς ἐναλλαγές στίς ὀρθόδοξες ἐπισκοπές, «Μηλιακά» 3(1989), σελ. 49 (καὶ σέ ἀνάτυπο), ὅπου τὸ ὄργιον ἐκλογῶν-καθαιρέσεων ἀρχιερέων παρά πᾶσαν «νομοθετημένην» τάξιν. Βλ. ἀκόμη τοῦ Ἰδίου, Οἱ ἀρχιερατικὲς ἐναλλαγές στή Μητρόπολη Παροναξίας, 1632-1670. Ἱστορικὰ στοιχεῖα πού ἀγνοήθησαν, περιοδ. «Ἀρχατοές», Νάξος, ἔτος Ι' (Αὔγ. - Ὀκτ. 1997), τεύχος 4, σελ. 5-32.

ΕΝ ΤΩ ΙΔΙΩ ΘΕΛΗΜΑΤΙ, ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ Κ(ΥΡΙΟ)Υ Κ(ΥΡΙΟ)Υ ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ. (Τ)Ω 1644».¹⁹

Ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφή δημιουργεῖ βεβαίως ζήτημα ἀπό τό σημειούμενο ἔτος 1644 (ἀνάδειξης τῆς Βρυσιανῆς σέ σταυροπήγιο) καί τό ὄνομα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σίφνου Ἀθανασίου, ὁ ὁποῖος ἐξελέγη στό ἀξίωμα τό 1646, δηλαδή μετά διετίαν. Θεωροῦμε ὅμως ὅτι τοῦτο ἐπιλύεται ἀπό τή φράση «ἐν τῷ ἰδίῳ θελήματι» τοῦ ἀρχιεπισκόπου, δηλ. καί μέ τή θέλησή του νά ὑπάρχει στήν ἐπαρχία του τό σταυροπήγιο τῆς Βρυσιανῆς, ὥστε νά καλύπτεται καί αὐτή ἡ «νομοθετημένη» προϋπόθεση, κατά τόν κ. Μουζάκη, τῆς παροχῆς σύμφωνης γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τῆς περιοχῆς γιά τήν ἀνάδειξη σταυροπηγίου.

Ἔτσι ἡ Βρυσιανή, ἀνεξάρτητη καί αὐτεξούσια Μονή, εἶχε μόνο οἰκονομική συμφωνία ἐνοικίασης κτημάτων μέ τή Μονή τοῦ Θεολόγου ὑπό τούς ὅρους τῆς, ἀπό 11 Μαΐου 1646, πράξης τῆς Ἀδελφότητός του καί τά συντρέχοντα παραρτήματα ὑπογραφῆς τοῦ Λογοθέτη».²⁰

Κατά τά συμφωνηθέντα μεταξύ Θεολόγου Πάτμου καί Λογοθέτη σέ περίπτωση μή καταβολῆς τοῦ ἐνοικίου ἀπό τή Βρυσιανή, ἡ Μονή τοῦ Θεολόγου θά ἔπαιρνε πίσω τό μετόχι τῆς «ὁμοῦ καί τήν παναγίαν τῆς Βρύσης, μετά τοῦ χωραφίου αὐτῆς».²¹ Στόν μονομερῆ αὐτόν ὄρο πού ἔγραψαν στό ἔγγραφο τῆς 11ης Μαΐου 1646 οἱ Θεολογίτες μοναχοί καί τό ἔστειλαν στή Σίφνο γιά ὑπογραφή στόν Λογοθέτη, ἐκεῖνος, σέ πανομοιότυπο ἔγγραφο τοῦ ἀποδοχῆς τῆς συμφωνίας (ἰδίας ἡμερομηνίας καί

19. Σοφίας Γερογιώργη, *Ἐκκλησιαστικά Ἀντικείμενα Μικροτεχνίας ἀπό τή Μονή Βρύσεως στό Βυζαντινὸ καί Χριστιανικὸ Μουσεῖο*, Πρακτικά Β' Διεθνoῦς Σιφναϊκοῦ Συμποσίου, 2005, τόμ. Β', σελ. 181.

20. Συμεωνίδη, *Βρυσιανή* 1981, σελ. 51-53, ὅπου τά ἔγγραφα ὑπ' ἀριθμ. 10, 11 καί 12 τοῦ Ἀρχείου Πάτμου. Ὅπως συνάγεται ἀπό τά ἔγγραφα ταῦτα, τά ἀντισυμβαλλόμενα μέρη (Θεολόγου Ἀδελφότητα - Λογοθέτης) δέν βρισκόνταν παρόντα κατά τήν ὑπογραφή τους. Τό ἔγγραφο τῶν Πατμίων γράφτηκε στήν Πάτμο καί ὑπεγράφη ἀπό τόν ἀρχιεπίσκοπο πρῶην Κώου Σεραφεῖμ, τόν καθηγούμενο Σάββα καί 19 ἱερομονάχους καί προσκομίσθηκε στή Σίφνο, γιά νά υπογράψει ὁ Λογοθέτης, ἀπό τό ἴδιο πρόσωπο πού τό συνέταξε. Ὅταν ὁ Λογοθέτης ἀξίωσε νά προστεθεῖ ἕνας ἀκόμη ὄρος, ἐκεῖνος τῆς συνέπειας πού θά εἶχε ἡ τυχόν ἀθέτηση τῆς συμφωνίας ἀπό τούς πατέρες τοῦ Θεολόγου, ὁ γραφέας πού εἶχε συντάξει στήν Πάτμο τό ἔγγραφο συμφωνίας τῶν Πατμίων, ἔγραψε ἕνα ἀκόμη ὅμοιο προσθέτοντας καί τόν ὄρο τοῦ Λογοθέτη (νά ἀναλαμβάνουν οἱ πατέρες τοῦ Θεολόγου τό μετόχι τους τῆς Σίφνου, πλὴν τῆς Βρυσιανῆς καί τοῦ χώρου τῆς, ἀντί δέ αὐτῶν 100 ρεάλια).

21. Συμεωνίδη, *Βρυσιανή* 1981, σελ. 52, ὅπου τό ἔγγραφο Νο 11 τοῦ Ἀρχείου Πάτμου ὑπογραφῆς τοῦ Λογοθέτη.

Έτους, γραμμένο από τό ίδιο χέρι) προσέθεσε έναν ακόμη όρο, ότι «εάν και οι πατέρες του Θεολόγου έθέλασι σηκωθεῖ νά τζακίσουν (= καταργήσουν) τούς άνωθεν σασμούς (= συμφωνίες), νά μήν ήμποροῦν νά πάρουν πάρεξ (= παρά μόνο) τό μετόχιν τους, κατά τό γράμμα (γραπτό πίνακα) πού παραδίδουν τά πράγματα του μετοχίου και κοντάδα (ίταλ. *contante* = μετρητά) ρεάλια εκατόν διά τήν παναγία και τόν τόπον της».²² Δηλαδή, ενώ θά μπορούσε νά αξιώσει ότι, όποιο από τά δύο μέρη άθετοῦσε τή συμφωνία, θά έχανε αυτόμάτως τά δικαιώματά του ή θά πλήρωνε πρόστιμο λ.χ. 100 ρεαλιών, ό Λογοθέτης θέλησε α) σέ περίπτωση άθέτησης τής συμφωνίας από τή Βρυσιανή νά χάνει αυτή, εκτός από τήν ένοικιαζόμενη κτηματική περιουσία του Θεολόγου στή Σίφνο, και αυτήν τήν εκκλησία της μετά των κελλιών πού είχε ανεγείρει ό Λογοθέτης με έξοδά του, στή δέ β) περίπτωση πού άθετοῦσαν τή συμφωνία οι Θεολογίτες, θά έπαιρναν πίσω τήν κτηματική περιουσία του μετοχίου τους, όχι όμως και τή Βρυσιανή, όπως είχε διαμορφωθεί κτιριακά από τόν Λογοθέτη, αφού αυτή ήταν ήδη και σταυροπήγιο. Όμως οι πατέρες τής Βρυσιανής θά κατέβαλαν έναντι ποσόν 100 ρεαλιών στον Θεολόγο. Πράγματα δηλαδή σωστά και δίκαια μέ σκοπό τήν άπρόσκοπτη συνέχιση λειτουργίας τής Βρυσιανής, αλλά και οικονομικής ίκανοποίησης του Θεολόγου, ακόμη και σέ περίπτωση πού οι πατέρες του θά ήταν υπαίτιοι διάλυσης τής έπιτευχθείσης συμφωνίας ένοικίασης του μετοχίου τους στή Σίφνο.

Η συμπεριφορά του Λογοθέτη ήταν ξεκάθαρη: έπιθυμοῦσε τήν άπρόσκοπτη λειτουργία τής Βρυσιανής για λόγους κοινωνικούς: τήν ήθελε αύτεξούσια και ανεξάρτητη για νά παράγει έργο. Παράλληλα διεσφάλισε οικονομικά και τόν Θεολόγο αφού τό μετόχι του στή Σίφνο δέν εκπληροῦσε άλλον σκοπό παρά τόν πορισμό έσόδων από τήν εκμετάλλευσή του. Οι Θεολογίτες ανά πᾶσαν στιγμή μπορούσαν νά διαλύσουν τή συμφωνία και νά αναλάβουν τό μετόχι τους, πλην τής Βρυσιανής, αντί τής όποίας θά έλάμβαναν 100 ρεάλια. Πράγμα τό όποιο οὔδέποτε έκαναν, αφού είχαν διασφαλισμένη τήν «πακτωσιά» του μετοχίου σέ έναν σίγουρο ένοικιαστή, ό όποιος κατέβαλε ανελλιπῶς τίς ύποχρεώσεις του.

3. Ο κ. Μουζάκης αναφέρεται ακόμη και στό Τυπικό λειτουργίας τής Βρυσιανής, ότι δηλ. τοῦτο καταστρώθηκε στις 20 Μαΐου 1654, μία δηλαδή δεκαετία μετά τήν ανακήρυξή της σέ σταυροπήγιο, αλλά του διέφυγε ότι δέν πρόκειται περί Τυπικού. Έπανέλαβε, ή μάλλον άντέ-

22. Αυτόθι.

γραφε από τό βιβλίο μας τοῦ 1981, (σελ. 29 ἐπ.) τό δικό μας λάθος, τό ὁποῖο διορθώσαμε στά «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 162, ὑποσ. 3, καθ' ὑπόδειξιν φίλου μας, ὅτι δηλ. δέν πρόκειται περί Τυπικοῦ, ἀλλά περί «κτητορικῆς διαθήκης» τοῦ Λογοθέτη (βλ. Κων. Α. Μανάφη, *Μοναστηριακά τυπικά - διαθήκαι. Μελέτη Φιλολογική*, Ἀθήναι 1970, σελ. 124, ἐπ.). Μέ τή διαθήκη αὐτή ὁ Λογοθέτης προσδιόρισε, ὅπως οἱ κτήτορες ἤ ἀνακαινιστές μονῶν, κατά τά καθιερωμένα, τό σύστημα λειτουργίας τῆς Βρυσιανῆς (κοινοβιακό), τήν ἐκλογή ἡγουμένου ἀπό τήν Ἀδελφότητα κ.λπ.

Κατά Μανάφη, σελ. 126, «αἱ μοναί ἐθεωροῦντο ὑπό τῶν ἰδρυτῶν ἢ ἀνακαινιστῶν αὐτῶν ὡς ἴδιον αὐτῶν κτῆμα, εἶχον δέ ἐπ' αὐτῶν πᾶσαν ἐξουσίαν. Ἐπομένως, ἡ σύνταξις διαθήκης... ἐξησφάλιζε τήν ἰσχύν νόμου διά τās ἐμπεριχομένας διατάξεις καί, κατά συνέπειαν, τήν ὑποχρεωτικήν τήρησιν αὐτῶν ὑπό τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς, ἀλλά καί ὑπό τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν». Οἱ ἰδρυτές ἢ ἀνακαινιστές μονῶν («ἄρα καί κτήτορες», κατά Μανάφη, ἐπίσης, σελ. 125), συνέτασσαν κτητορική διαθήκη, ἀφοῦ προηγουμένως καί ἐπί κάποιο χρονικό διάστημα διοικοῦσαν αὐτοπροσώπως τίς μονές, ὅπως ἀκριβῶς ἔκανε καί ὁ Λογοθέτης ὀρίζοντας ἡγουμένους τῆς ἐπιλογῆς του στά πρῶτα χρόνια λειτουργίας τῆς Βρυσιανῆς τοῦς ἱερομονάχους Νεκτάριο καί Ἰωνᾶ Ἀποστόλη [βλ. «Σιφνιακά», 13 (2005), σελ. 33 ἐπ.]. Οἱ δύο αὐτοῖ διακεκριμένοι ἱερομόναχοι ἢ ὁ ἐγκατεστημένος στή Σίφνο λόγιος Κρητικός ἱερομόναχος Παρθένιος Χαιρέτης,²³ ἄνθρωπος μέ εὐρύτατες γνώσεις, ἦταν, προφανῶς, καί οἱ σύμβουλοί του «στίς ἰσχύουσες νομοθετημένες ὑποχρεώσεις». Ἦταν λοιπόν ἡ Βρυσιανή, κατά τά ἀνωτέρω, «ἴδιον αὐτοῦ κτῆμα» μετά τήν ἀδιαφιλονίκητη «ἀνάσταση» τῆς ἐκκλησίας τῶν προγόνων του καί τήν ἀνέγερση περί αὐτήν «καθισμάτων» μέ μεγάλα χρηματικά κεφάλαιά του.

4. Ἀπό τότε πού ἡ Βρυσιανή ἀναδείχτηκε πατριαρχικό σταυροπήγιο (1643/44), κατέβαλε ἐτήσιως στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο «φόρον ὑποταγῆς» (ποσοῦ ἀγνώστου ὕψους) διατηρώντας τήν ἀνεξαρτησία της. Τό ἄν οἱ ἐτήσιες αὐτές καταβολές ἄρχισαν νά καταγράφονται στόν Α' Κώδικά της ἀπό τό ἔτος 1662 καί ὄχι ἀπό τό ἔτος ἀνάδειξῆς της σέ σταυροπήγιο, εἶναι θέμα ἄνευ ἰδιαίτερης σημασίας. Τό ἐπικαλεῖται ὁμοῦς ὁ κ.

23. Ἄγαμ. Τσελίκα, *Παρθένιος Χαιρέτης, ἕνας ἀγνοημένος Κρητικός λόγιος στή Σίφνο (17ος αἰ.)*, στά «Τεύχη τοῦ Ε.Λ.Ι.Α.», τόμος πρῶτος (1986) καί Σίμου Μ. Συμεωνίδη, *Παρθένιος Χαιρέτης, «Τεύχη τοῦ Ε.Λ.Ι.Α.»*, τόμ. δεύτερος (1989), σελ. 81-93 (καί σέ ἀνάτυπο).

Μουζάκης για να καταδείξει δήθεν ότι η Βρυσιανή δέν ήταν μέχρι τότε αυτόνομη, μολονότι αναγνωρίζει ότι ήταν πατριαρχικό σταυροπήγιο. Άλλά, οι πληρωμές αυτές μπορεί να γίνονταν άπευθείας από τον Λογοθέτη μέχρι του θανάτου του (1657) ή από τους διαδόχους - συγγενείς του μέχρι τό 1662, ως δωρεές, γι' αυτό και δέν καταγράφονταν.

Άκόμη οι καταγραφές των καταβολών αυτών μπορεί να γίνονταν σε διαφορετικό κατάστιχο, ή, πράγμα διόλου άπίθανο, τό πρόσωπο πού άντέγραφε σε περιλήψεις τον Α' Κώδικα να παρέλειψε κατά την άντιγραφή και σελίδες του όλόκληρες, όπως δέν θεώρησε σημαντικό να σημειώσει και τά ποσά πού κατέβαλε ή Μονή στις άποδείξεις των πατριαρχικών έξάρχων. Άλλωστε στον Κώδικα αυτόν της Μονής σημειώνονται πληρωμές του πατριαρχικού φόρου από 1662-1690 και άκολούθως μία τό 1750 και άλλη μία τό 1797.

Στά ενδιάμεσα μεγάλα χρονικά διαστήματα τό μοναστήρι δέν πλήρωνε τον πατριαρχικό φόρο;

5. Όπως αυθαίρετα και μέ σκέψεις έμπαθεις, ό κ. Μουζάκης αναφέρεται «σε σχέδιο μεθόδευσης της ύφανπαγής της περιουσίας του μετοχίου της Πάτμου» στη Σίφνο από τους πατέρες της Βρυσιανής. Ίσχυρίζεται δηλαδή ότι οι τελευταίοι κατάφεραν τό έτος 1797 να έξαπατήσουν τους δύο πατριαρχικούς έξάρχους, μητροπολίτη Παροναξίας Νεόφυτο και άρχιεπίσκοπο Σαντορίνης Γαβριήλ, οι όποιοι ήλεγχαν, μέ έντολή του Πατριαρχείου, τά σταυροπηγιακά μοναστήρια των νησιών, και στην καταγραφή της κτηματικής περιουσίας της Μονής πού διενήργησαν, ένεφάνησαν, οι πατέρες της Βρυσιανής, τά μετοχιακά άκίνητα του Θεολόγου στη Σίφνο, ως ιδιόκτητα της μονής τους!

Ό Λογοθέτης έξηπάτησε τό 1643 τον τότε πατριάρχη Παρθένιο Α' για να αναδείξει τή Βρυσιανή σταυροπήγιο και οι μοναχοί της τό 1797 τους δύο πατριαρχικούς έξάρχους για να ύφανπαξουν την περιουσία του Θεολόγου στη Σίφνο, κατά τον κ. Μουζάκη (ό όποιος φαίνεται πως κρίνει τά πάντα μέ κακό μάτι).

Άλλά, έλλείπει αυθεντικών μαρτυριών για την τύχη της μετοχιακής περιουσίας του Θεολόγου στη Σίφνο, μπορούμε να έπιχειρήσουμε και άλλους συλλογισμούς, ύποθετικούς βεβαίως, πλην εύλογοφανείς, και στηριζομένους σε παραπλήσιες ιστορικές πληροφορίες:

α) Στά περιουσιακά στοιχεία της Βρυσιανής, τά όποια κατέγραφαν λεπτομερώς οι πατριαρχικοί έξαρχοι στον Β' Κώδικά της (βλ. «Σιφνιακά», 13 (2005), σελ. 99-101], δέν αναγράφηκε ή εκκλησία του Σωτήρα, ή άλλοτε έδρα του μετοχίου του Θεολόγου στη Σίφνο, άν και

στή συμφωνία ένοικίασης τοῦ έτους 1646 περιέχονταν καί αὐτή στά ένοικιαζόμενα ακίνητα. Δέν τήν ήθελαν οἱ πατέρες τῆς Βρυσιανῆς ή μέσα στά 150 χρόνια πού εἶχαν μεσολαβήσει από τό 1646 εἶχε συμβεῖ κάτι ἄλλο, ὅπως λ.χ. πώλησή της από τόν Θεολόγο, ἐπί μειώσει τοῦ καταβαλλομένου ένοικίου από τή Βρυσιανή;

β) Ἡ Βρυσιανή, πάντως, φαίνεται πώς ἀγόραζε, κατά καιρούς, κτήματα ἴσως καί από αὐτά τοῦ Θεολόγου γιά νά μειώνει τό ένοίκιο. Ἡ σκέψη εἶναι εὐλογη γιατί τό ένοίκιο ἀνέρχονταν τό έτος 1755 σέ 20 γρόσια καί πρό τοῦ 1798 σέ 10 γρόσια έτησίως, από 100 ρεάλια ἀνά τριετία πού εἶχε ξεκινήσει τό 1646, δηλ. 33 ρεάλια έτησίως. Γιατί εἶχε μειωθεῖ τό ένοίκιο σέ 10 γρόσια;

γ) Στήν καταγραφή τῶν ακινήτων οἱ πατριαρχικοί ἔξαρχοι σημείωσαν:

«-ή Παναγία ή Χρυσοπηγή μέ κελλία καί μέ τήν περιοχήν της, μετόχι τοῦ μοναστηρίου, ὅπερ ἐστὶ ἀγορά από τά παιδιά τοῦ παπα - Ἱερώνυμου Ζαμπέλη.

- έτέρα ἐκκλησία τῶν ἀγίων ἀναργύρων, κειμένη εἰς τήν πηγῆν, μετόχι τοῦ μοναστηρίου.

- έτέρα ἐκκλησία τῆς Παναγίας εἰς στραβοπόδι.

- ή Παναγία εἰς τήν βρύσιν.

- ὁ Ἅγιος Γεώργιος τοῦ Περάσματος.

- ή παναγία εἰς τό πελιάρδι»²⁴

Πιστεύουμε ὅτι οἱ πατέρες τῆς Βρυσιανῆς, μέσα στά 152 χρόνια λειτουργίας της (1643-1797), φρόντιζαν διαρκῶς νά ἐπαυξάνουν τήν κτηματική περιουσία της. Τοῦτο ἐπετυγχάνετο, ἐκτός από δωρεές πρός αὐτήν χάριν ψυχικῆς σωτηρίας τῶν δωρητῶν [βλ. τό πλῆθος τῶν δωρεῶν στόν Α' Κώδικα τῆς μονῆς, «Σιφνιακά», 2(1992), σελ. 161-174] καί μέ ἀγορές ἐκκλησιῶν (ὅπως ή Χρυσοπηγή, κατά τ' ἀνωτέρω) καί γεωργικῶν ἐκτάσεων. Οἱ ἀγορές αὐτές δέν καταγράφονταν στόν Α' Κώδικα, γι' αὐτό καί δέν γνωρίζουμε σχετικά ἀγοραπωλητήρια συμβόλαια. Στόν Κώδικα αὐτόν καταχωρίζονταν μόνον οἱ δωρεές καί «προσηλώσεις», ὅπως λ.χ. γιά τήν ἀνωτέρω σημειουμένη «Παναγία εἰς τήν βρύσιν», ή ὁποία βεβαίως δέν εἶναι τό καθολικό τῆς Βρυσιανῆς κατά τή σχετική καταγραφή:

«1708, Μαρτίου 16, Δωρεά εἰς τήν μονήν τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας, εὐρισχομένου ἔναντι τῆς Μονῆς ὑπό Φραζέσκου Ζαμπουνιάρη καί τοῦ υἱοῦ του Γιαννάκη» [«Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 169].

Τά συμβόλαια ἀγορᾶς ακινήτων εἴτε καταγράφονταν σέ ἄλλο κατάστι-

24. «Σιφνιακά», 13(2005), σελ. 99-101.

χο, είτε διετηρούντο σέ ιδιαίτερο φάκελλο μετά τήν καταχώρισή τους στό είδικό βιβλίο «*τοῦ ἔκκλησιαστικοῦ συστήματος*» τῆς καιντζελλαρίας Σίφνου.²⁵ Οἱ σημαντικές οἰκονομικές δυνατότητες τῆς Βρυσιανῆς, σέ σύγκριση μέ τά λοιπά μοναστήρια τοῦ νησιοῦ, ἀνδρικά καί γυναικεία, διακρίνεται ἀπό τήν πραγματοποιηθεῖσα τό 1670 ὀθωμανική ἀπογραφή στή Σίφνο, μετά τή λήξη τοῦ βενετοτουρκικοῦ πολέμου (1645-1669).²⁶ Τά σταυροπηγιακά προνόμιά της ἀνανεώθηκαν καί ἐπικυρώθηκαν τό ἔτος 1798 ἀπό τόν πατριάρχη Γρηγόριο Ε΄, ὁ ὁποῖος δέν τήν ἀπήλλαξε τοῦ φόρου «*λόγω ὑποταγῆς*» στό Πατριαρχεῖο, ὅπως ἐσφαλμένα διατείνεται ὁ κ. Μουζάκης, ἀλλά τῶν ὑποχρεώσεων της πρός τόν Θεολόγον τῆς Πάτμου τῶν 10 γρόσιων ἐτησίως, μέ ἰσόποση, προφανῶς αὔξηση τοῦ ἀνέκαθεν καταβαλλομένου πατριαρχικοῦ φόρου, ἀνελθόντος σέ 50 γρόσια.²⁷

6. Στήν κατηγορία τοῦ κ. Μουζάκη περί ἐφαρμογῆς, δῆθεν, σχεδίου ἰδιοποίησης τῆς περιουσίας τοῦ Θεολόγου στή Σίφνο ἀπό τούς πατέρες τῆς Βρυσιανῆς, προβάλλει βέβαια τό πολύ λογικό ἐρώτημα:

ὅταν οἱ πατέρες τοῦ Θεολόγου «*ἀπώλεσαν*» τήν περιουσία τους, δέν ἀντέδρασαν; Τήν ἐγκατέλειψαν στή βουλιμία τῶν συναδέλφων τους τῆς Σίφνου ἀδιαμαρτύρητα; Τό ἐρώτημα αὐτό, ἀναπάντητο ἀπό τά ἱστορικά στοιχεῖα, ἐπιβεβαιώνει τήν ὑποθετική σκέψη ὅτι, μέσα σέ διάστημα 152 χρόνων οἰκονομικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο Μονῶν, πρέπει νά εἶχαν συντελεσθεῖ διάφορες πράξεις, ἀνασκευή ἢ καί ἀνασκευές συμφωνιῶν μέ τή γνωστή συνέπεια τοῦ ἐνοικίου πρός τόν Θεολόγο νά φθάσει τά 10 γρόσια ἐτησίως. Τό γεγονός αὐτό ἔχει ἄλλην ἐξήγηση;

Γνωρίζουμε βέβαια ἐπίσημα ὅτι, μόλις κατά τό ἔτος 1813, τό ἡγουμενοσυμβούλιο τῆς Πάτμου μέ ἔγγραφό του, τό ὁποῖο προσεκόμισε στούς δημογέροντες τῆς Σίφνου ὁ συναδέλφος του ἱερομόναχος Μισαήλ Ἀποστολίδης, ὁ ὁποῖος εἶχε διατελέσει παλαιότερα (1781-1792) διδάσκαλος στή Σχολή Σίφνου,²⁸ διεξεδίκησε «*τά πρό ἐτῶν (δηλ. πρό τοῦ 1798) διδόμενα χάριν πάκτου κατ' ἔτος δέκα γρόσια ἀπό τό μοναστήριον τῆς βρύσης*», ὅχι ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας, δηλ. τοῦ ἄλλοτε ἐνοικίου, «*ἀλλά χάριν ὑποταγῆς, ὡς δῆθεν μετόχιον τό μοναστήριον τῆς βρύσης πρός τό μοναστήριον*» τῆς Πάτμου.²⁹

Οἱ Πάτμιοι δηλαδή, δέν διεχδικοῦσαν πλέον ἐνοίκια, ἀλλά μετοχια-

25. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Μοναστήρια τῆς Σίφνου*, Ἀθήνα 1984, σελ. 96-97 καί «*Σιφνιακά*», 7 (1999), σελ. 13.

26. Εὐαγγελίας Μπαλτά, *Ἡ Ὄθωμανική ἀπογραφή*.

27. Ἀρχιμ. Φιλ. Βιτάλη, *Ἀνέκδοτον Σιγίλλιον*.

28. «*Σιφνιακά*», 5 (1995), σελ. 83-84.

29. Συμεωνίδη, *Βρυσιανή* 1981, σελ. 53-54 (ὅπου τό ἔγγραφο Νο 14 τοῦ Ἀρχείου Πάτμου).

κά, ὄθεν, δικαιώματα ἐπὶ τῆς Βρυσσιανῆς, μολονότι αὐτὴ διατελοῦσε πατριαρχικὸ σταυροπήγιο, ἐλεύθερο καὶ ἀνεξάρτητο. Οἱ δημογέροντες Σίφνου, ἀφοῦ μελέτησαν τὰ εὑρισκόμενα στὴ Βρυσσιανή γραπτὰ στοιχεῖα (πατριαρχικά σιγίλλια καὶ γράμματα, ἔγγραφα συμφωνιῶν κ.λπ.), ἔγραψαν στοὺς πατέρες τοῦ Θεολόγου ὅτι «τά συμφωνηθέντα ἐτησίως γρόσια λόγῳ πακτόματος (ἦταν) διὰ τινὰ ἕτερα πράγματα, τὰ ὁποῖα ὁ παναγιώτατος πρῶην Κων/πόλεως κύριος κύριος Γρηγόριος συνοδικῶς, ὡς Κυριάρχης ἀπάντων τῶν, ὑπὸ τόν οἰκουμενικόν θρόνον, μοναστηρίων, ἐμπόδισεν...» (= κατήργησε)³⁰.

Ὡς Κυριάρχης τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιῶν ὁ Γρηγόριος Ε' κατήργησε τὴν καταβολὴ τῶν 10 γροσίων πρὸς τόν Θεολόγο τῆς Πάτμου, μέ ἀποτέλεσμα νά διακοπεῖ ὀριστικά καὶ ἡ οἰκονομικὴ σχέση μεταξύ τῶν δύο Μονῶν, ὅποια καὶ ἂν ἦταν αὐτὴ τότε, τῆς μικρῆς ἀξίας τῶν 10 γροσίων.

7. Θὰ ἀναφερθοῦμε, τέλος, καὶ σέ μίαν ἀπὸ τίς λίγες γνωστὲς πληρωμὲς ἐνοικίων στόν Θεολόγο Πάτμου ἀπὸ τοὺς οἰκονόμους του στὴ Σίφνο, πρὸ τῆς ἀνάδειξης τῆς Βρυσσιανῆς σέ σταυροπήγιο. Ἔχει καταγραφεῖ ὡς ἑξῆς:

«1639, Μαρτίου 25, ἐλάβαμε αὐτόν παπα-κύρ Ἀθανάσιο (δηλ. τόν οἰκονόμο τοῦ Θεολόγου στὴ Σίφνο) ρεάλια 22 διὰ οὔζο τοῦ μετοχίου».³¹

Ὁ κ. Μουζάκης, λοιπόν, ὁ ὁποῖος μᾶς κατεθάμβωσε μέ τίς πολυδιάστατες γνώσεις καὶ 140 παραπομπές στὴ βιβλιογραφία καὶ Ἀρχεῖα διευκρινίζοντας κατ' ἀρέσκειαν ζητήματα Κανονικοῦ καὶ Πολιτειακοῦ Δικαίου, σημειώνει γιὰ τὴν ἀνωτέρω καταγραφὴ θριαμβευτικά πῶς «εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀναφορὰ ὅτι στό μετόχι (τῆς Σίφνου) εἶχαν «καζαναριό» καὶ παρασκεύαζαν οὔζο, τό ὁποῖο μάλιστα ἐμπορευόνταν». Τό ἐμπορευόνταν κιόλα, δέν τό ἔπινε ὁ οἰκονόμος μόνος του!

Ὅμως ἐν προκειμένῳ δέν πρόκειται γιὰ τὴν παραγωγή τοῦ γνωστοῦ ποτοῦ, τοῦ οὔζου, ἀλλὰ γιὰ τὴ λέξη τῆς ἰταλικῆς γλώσσας «*uso*», ἡ ὁποία ἐλληνικά σημαίνει «χρῆση». Ἡ ἀνάμειξη ἰταλικῶν λέξεων σέ διεφθαρμένη μορφή στὰ κείμενα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦταν κάτι συνηθισμένο, κατάλοιπο τῆς φραγκοκρατίας. Καὶ τὰ 22 ρεάλια πού ἔστειλε στὴν Πάτμο ὁ παπα-κύρ Ἀθανάσιος, πιθανὸς μάλιστα πακτωτῆς τοῦ μετοχίου, προέρχονταν φυσικά ἀπὸ τὴ χρῆση ἢ ἐκμετάλλευση τῶν

30. Αὐτόθι.

31. Αὐτόθι, σελ. 54.

μετοχιακῶν κτημάτων καί ὄχι βέβαια ἀπό παραγωγή καί ἐμπορία οὐζου ἀξίας 22 ρεαλιῶν.

Κλείνοντας τά σχόλιά μας, ὀφείλουμε νά σημειώσουμε ὅτι ὁ κ. Μουζάκης φέρεται, γιά λόγους δικούς του, ὡς πολέμιος τῶν μοναστηριῶν. Πρό τῆς Βρυσιανῆς καί τοῦ Λογοθέτη εἶχε περιποιηθεῖ δεόντως τήν ιστορική Μονή τῆς Παναγίας Χοζοβιώτισσας Ἀμοργοῦ, τήν ὁποία χαρακτήρισε «μεγάλον οἰκονομικό παράγοντα ἢ τραπεζίτη καί ἐκμεταλλευτή τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ»³² τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ, ἐρμηνεύοντας βεβαίως γεγονότα καί καταστάσεις παλαιοτάτων ἐποχῶν μέ σύγχρονο πνεῦμα. Δέν ἀναρωτιέται καί δέν ἀναζητᾶ ποιές συνθήκες καί ἀνάγκες ὁδήγησαν τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐποχῶν ἐκείνων στήν καθιέρωση θρησκευτικοκρατούμενου τρόπου ζωῆς προκειμένου νά ἐπιβιώσουν ὡς ὀρθόδοξοι Ἕλληνες καί μέ γλῶσσα Ἑλληνική. Τήν ἀπάντηση τοῦ ἔδωσε μαρτυρία τῆς 8ης Ἀπριλίου 1836 τῶν Δημοτικῶν Συμβούλων Ἀμοργοῦ, κατά τήν ὁποία:

«...τά ἀναθήματα (= προσφορές περιουσιακῶν στοιχείων στή Χοζοβιώτισσα), τά ὁποῖα οἱ προπάτορες ἡμῶν ἀφιέρωσαν εἰς τό μοναστήριον τοῦτο, διά τόν ἄριστον βέβαια σκοπόν τοῦ νά μείνωσιν εἰς αὐτό, ὡς ἱερόν ἄσυλον, ἀποταμισμένα (= ἀποταμιευμένα), ὑπέρ τῆς κοινῆς ὠφελείας καί ἐκπαιδεύσεως τῶν ἀπογόνων των».

Μέ ἄλλους λόγους, τά εἰσοδήματα τῆς Χοζοβιώτισσας ἀπό τήν καταλιπόμενη σ' αὐτήν κτηματική περιουσία τῶν Ἀμοργίνων, χρησιμοποιῶνταν γιά κοινωνικό ἔργο καί τήν ἐκπαίδευση τῶν νέων.³³

Θά ποῦμε, τέλος, στόν κ. Μουζάκη ὅτι τό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως, χαρακτηριζόμενο σήμερα ὡς ἡ «Μητέρα Ἐκκλησία» κ.λπ., κ.λπ., λειτούργησε κατά τόν 17ο αἰῶνα ὡς δυνάστης τοῦ δυναστευομένου ποιμνίου του, τό ὁποῖο ὅμως παρέμενε αὐστηρά προσηλωμένο στίς ἐντολές του, ἄδικες ἐν πολλοῖς, ἐπειδή ἔπρεπε νά τό ἔχει κεντρικό σημεῖο ἀναφορᾶς του γιά τή διευθέτηση ζητημάτων ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου δυνάστη του.³⁴

32. Στέλιου Μουζάκη, Ἀνέκδοτη καταγραφή περιουσίας τῆς Παναγίας τῆς Ἀμοργοῦ τοῦ 18ου αἰ. περιόδ. «Ἀμοργιανά», Ἀθήνα 1995, ἔτος Α', τεῦχος 2ο, σελ. 131.

33. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἡ ἰδρυση καί τά πρῶτα χρόνια λειτουργίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου τῆς Ἀμοργοῦ (1821-1852), περιόδ. «Ἀμοργιανά», Ἀθήνα 1999, ἔτος Ε', τεῦχος 6ο, σελ. 15.

34. Βλ. λεπτομέρειες στή βιβλιογραφία τῆς ὑποσημ. 18, ἀλλά καί γεγονότα στά «Σιφιακά», 1(1991), σελ. 61-79.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ «ΑΦΟΡΙΩΣΕΩΣ» ΤΩΝ ΣΙΦΝΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ ΙΩ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΟΜΟΙΑ

Τήν ἐπιστολή αὐτή ἔχομε δημοσιεύσει, μέ τόν ἴδιο τίτλο, στήν ἐφημερίδα «Σιφναϊκά Νέα», φ. Ἰουλ. - Αὐγ. 1996, ἀλλά χωρίς τό διαβιβαστικό ἔγγραφο τοῦ Διοικητοῦ Σίφνου Ἰω. Πιτάρη καί τίς πολυάριθμες ὑπογραφές τῶν κατοίκων (179 τόν ἀριθμό), χάριν οἰκονομίας τοῦ χώρου της. Δεδομένης τῆς σημασίας τῶν κειμένων αὐτῶν, ἀλλά καί τῶν ὑπογραφῶν, χρησίμων ὅπωςδήποτε σέ συγγραφεῖς μέ σχετικά ἐνδιαφέροντα καί ἄλλους λόγους, προερχόμεστε στήν αὐτούσια δημοσίευσή τους.

Σημειώνουμε διευκρινιστικά ὅτι τά κείμενα αὐτά ἔχουν σχέση μέ τήν ἀσκούμενη ἀντιπολίτευση πρός τόν Κυβερνήτη ἀπό τούς ἀντιτιθέμενους σ' αὐτόν. Τόν Ἰούλιο τοῦ 1831 οἱ ἐπιτελεῖς τῆς ἀντιπολίτευσης στήν Ὑδρα ἀπεφάσισαν τήν δυναμική ἀναμέτρηση μέ τόν Καποδίστρια μέ ἀφορμή τό οἰκονομικό ἀδιέξοδο στό ὅποιο εἶχε περιέλθει τό Κράτος. Ζήτησαν λοιπόν ἀπό ὅλες τίς Κοινότητες νά στείλουν ἀναφορές στήν Κυβέρνηση καί νά ζητοῦν τήν ἀποκατάσταση τῶν συνταγματικῶν θεσμῶν πού κατεπατοῦντο, ὥστε νά φανεῖ ὅτι τό αἶτημα ἦταν πανελλήνιο. Ὁ Καποδίστριας ἀπήντησε στούς ἀντιπολιτευομένους ὅτι δέν ἦταν κατάλληλη ἡ ὥρα γιά τή σύγκληση Ἐθνοσυνελεύσεως, ἐπειδή τότε ἡ Κυβέρνηση περίμενε τίς ἀποφάσεις τῶν Μεγάλων Δυνάμεων γιά τή ρύθμιση τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος, ἐνῶ παράλληλα ζήτησε καί αὐτός νά τοῦ ὑποβληθοῦν παρόμοιες ἀναφορές, ὅμως ὑπέρ τῆς πολιτικῆς του, πρᾶγμα πού ἐπέτυχε μέσω τῶν τοπικῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, ὅπως ἡ δημοσιευομένη ἐδῶ τῶν Σιφνίων, διά τοῦ Διοικητοῦ Ἰω. Πιτάρη:

«Ἀριθ. 409 Ἐξοχώτατε καί Σεβαστέ Κυβερνήτα!

Οἱ προκριτοδημογέροντες τῆς νήσου Σίφνου ἐπαρρησίασαν ἐγγράφως πρός ἐμέ ἀναφοράν τῶν κατοίκων, παρακαλοῦντες νά τήν διευθύνω πρός τήν ὑμετέραν ἐξοχότητα.

Πληροφορηθείς δι' ἣν αἰτίαν οἱ κάτοικοι οὗτοι ἐκινήθησαν εἶπον εἰς αὐτούς ἐπανειλημμένως ὅτι ἡ Σεβαστή Κυβέρνησις γνωρίζει τό τίμιον τῶν πολιτῶν, τό σέβας των πρὸς τὰ καθεστώτα καί τήν εἰλικρινῆ των ἀφοσίωσιν πρὸς αὐτήν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπέμενον, ἐπιθυμοῦντες νά τ' ἀποδείξωσι καί αὐθις ἐγγράφως, ἐνόμισα χρέος μου νά ἐκπληρώσω τήν εὐλογον αὐτῶν αἴτησιν.

Ἵποσημειούμενος πρὸς τήν ὑμετέραν Ἐξοχότητα μέ βαθύτατον σέβας.

Ἐν Σίφνῳ τῇ 4 Μαρτίου 1831

Ὁ Διοικητής
(Τ.Σ.) Ἰ. Πιτάρης»

«Ἐξοχώτατε καί Σεβαστέ Κυβερνήτα!

Καί οἱ κάτοικοι τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, ὅσω πλέον ἔπαθον ἀπό τήν παρελθοῦσαν ἀναρχίαν καί ἀταξίαν, τοσοῦτω μᾶλλον ἤκουσαν μέ φρίκην καί ἀγανάκτησιν τά στασιώδη κινήματα, τά ὁποῖα αἱ κακαί τῆς Πατρίδος μοῖραι ὑπεκίνησαν εἰς Λιμένι.

Σεβαστέ Κυβερνήτα!

Ἡ πεῖρα μᾶς ἐδίδαξεν ὁποῖα καί πόσα δεινά ὑποκείμεθα νά πάθωμεν, ἐάν ἄνθρωποι λυμεῶνες ἐπανιστάμενοι κατὰ τῶν καθεστώτων, ἰσχύσωσι νά ἐπανακαλέσωσι τήν φίλην εἰς αὐτούς ἀναρχίαν καί ἀταξίαν, ἀπό τά ὁποῖα μᾶς ἀπήλλαξεν ἡ φιλανθρωπία τῶν Σεβαστῶν Μονάρχων διά τῆς ἀγρύπνου προνοίας σου. Αὕτη μόνη ἠδυνήθη βεβαίως καί εἰς ταύτην τήν περίστασιν νά μᾶς ἀσφαλίσῃ ἐναντίον τοῦ φόβου, τόν ὁποῖον ἐνέπνευσαν εἰς ὅλους τοιαῦτα κινήματα, καί (χάρις εἰς τήν θεῖαν Παντοδυναμίαν, τήν ἐνισχύουσαν σέ τόν κοινόν προστάτην) ἠκούσαμεν μέ εὐχαρίστησιν ὅτι ἐματαιώθησαν οἱ σκοποί τῶν κακοβούλων καί ἐγράφησαν κατὰ τῆς κεφαλῆς των τά κατὰ τῆς Πατρίδος μελετώμενα.

Μή δυνάμενοι, παρά ν' ἀγανακτῶμεν δικαίως ἐναντίον τῶν τοιούτων, ἐξηγοῦμεν συγχρόνως τό σέβας μας πρὸς τὰ καθεστώτα, καθ' ὅσον ἐδείξαμεν ἐξ ἀρχῆς, διατηροῦντες ἀπαρεγκλίτως καί τήν εἰλικρινῆ ἀφοσίωσίν μας πρὸς ἓνα καί μόνον, τόν κοινόν ἡμῶν εὐεργέτην καί σωτήρα, τόν Σεβαστόν ἡμῶν Κυβερνήτην.

Ἵποσημειούμενοι πρὸς τήν ὑμετέραν Ἐξοχότητα μέ βαθύτατον σέβας.

Ἐν Σίφνῳ τῇ 24 Φεβρουαρίου 1831

Οἱ Προκριτοδημογέροντες καί λοιποὶ
κάτοικοι τῆς Νήσου Σίφνου.

- = Κ. Μάτζης
- = Ν. Βαλέτας
- = Ζ. 'Αλ. Καμπάνης
- = Νικόλαος Πρακτικός
- = Λεονάρδος Δεπάστας
- = Πέτρος Κ. Πάος
- = Γ. Νιοτάρης
- = Ν. 'Αλ. Καμπάνης
- = Ν. Γρυπάρης
- = Σταμάτης Βαλέζης
- = Φώτης Μισολογγίτης
- = Νικόλαος Σεναδινός
- = Γεώργιος Κ. 'Οθωναϊός
- = Γιάννης Σπεράτζας
- = Μανόλης Σφανόπουλος
- = Πέτρος Μυτιληναίος
- = Γ. Σπαθάρης
- = Γ. Ξηλλές
- = Γιάννης Σπεράτζας
- = Βασίλειος Σπεράντσας
- = Ιω. Σπαθάρος
- = Δημήτριος Κόστα 'Οθόνιος
- = 'Απόστολος Καφουτζής
- = Ζανής Ι. Καμπάνης
- = Πέτρος Μάτζας
- = Κων. Σπαθάρος
- = Νικ. Δεπεράκης
- = Μαρίνος Γριπιότης
- = Γεώργ. Λαμπρινάκης
- = Δημ. Συρίγος
- = Ν. Σπεράντζας
- = Α. Μουσκούτης
- = 'Ιωάννης Μπεςαξής
- = Γ. Ψαραύτης
- = Γεώργ. Ιω. Μπολάνης
- = 'Ιωάννης Μπέλης
- = Φραγκούλης Κολαράκη
- = Μανόλης Χρυσσοφός
- = Μιχελής 'Αγας
- = Γεώργιος Θεολόγης
- = Μανόλης Βουτζάς
- = Νικόλαος Νούφριος
- = Γεώργ. Χρονόπουλος
- = Γεώργ. Μενεγάκης
- = Γ. Πρόκος
- = Γεώργ. Χρυσόγελος
- = Μαρίνος Βάος
- = 'Ιωάννης Κ. Μάτζης
- = 'Αναγνώστης Πρόκος
- = Κ. Συριανός
- = Μαρίνος Μυτιληναϊός
- = Νικόλαος 'Αλμπέρτης
- = 'Ιωάννης 'Αρβανιτάκης
- = Ζανής Μαστρόκαλος
- = 'Αντώνης Κόμης
- = Κωνσταντῆς Γεροντόπουλος
- = Ζανής Ταμπάκης
- = Ν. Πανόριος
- = 'Αντώνης Φουτουλάκης
- = Γεώργιος Σπαθάρος
- = Δημήτριος Σπεράντζας
- = Νικολός Φραντζέσκαρας
- = Νικολός Ντεπάστες
- = Νικόλαος...
- = Μανούσος 'Αγα
- = Κώνστ. Καντζηλιέρης
- = 'Ιωάννης Θεολάης
- = 'Αντώνιος Ραφελιάς
- = Νικηφόρος Μιχαήλου
- = 'Αντώνιος Πανώργιος
- = Δημήτριος Ριφιᾶς
- = Γεώργιος 'Εξελτζές
- = Δημήτριος Χ. Τζιάνης
- = Πέτρος Μπέλης
- = Μιχάλης Νικηφοράκης
- = Νικόλαος Δεπάστες
- = Παῦλος Ιω. Μπολάνης
- = 'Αντώνιος Χρυσόγελος
- = Γεώργιος 'Ιωάνν. Παντελιού
- = 'Ιωάννης Τομάζου Δεπάστες
- = Τομάζος Δεπάστες
- = Γεώργιος 'Αντώνη Καλογέρου
- = Γεώργιος Νικολού Βερνίκου
- = Νικόλαος Τομάζου Δεπάστες
- = Νικόλαος Κωνσταντῆ Γεροντόπουλος
- = Ν. Ιω. 'Ατζόνιου
- = Μάρκος 'Αγγέλικας
- = Νικόλαος Βορδόνης
- = 'Ιωάννης Κρίνος
- = Δημήτριος Ντεκαβάλες
- = ... Παπαθανάσης
- = Γεώργιος Γαϊτάνος
- = 'Αναστασίας Ψυχούλης
- = 'Ιωάννης Καρύδης
- = Γεώργιος Κάραβος
- = Νικόλαος Πατῆς
- = Νικόλαος Πατέρας
- =
- =
- = Ιω. Δεπάστες
- = 'Ιωάννης Γρυπάρης
- =
- = 'Ιωάννης 'Αλημβέρτης
- =
- = 'Αντώνης Ταμπάκης
- =
- = 'Αντώνης Τριανταφύλου
- = 'Αντώνιος Κωνσταντίνου Ντεπάστε
- = Νικόλαος Γεροντόπουλος
- = Γεώργιος Μανολιάς
- = 'Ιωάννης Κόκινος
- = Γεώργιος Κουζουρής
- = Νικόλαος Πατέρας
- = Νικόλαος Σάρης
- = Γεώργιος Μελισσός
- = Ιω. Τομάζος
- = Γεώργιος Πενάκης
- = παπαντόνης Κάραβος
- = 'Αντώνιος Σουδιανός
- = Μπατῆς 'Αντρέονικος
- = Φιλιππάκης
- = Ιω. Σερίφιος
- = Βασίλης Τουβαρζής
- = 'Αντώνιος Κρίνος
- = Ν. Τροῦλλος
- = Γεώργιος Γεωργίτσος
- = Κωνσταντῆς Σκουργιαλός
- = Τριανταφ. Καρδίτσος
- = Γεώργιος Καραβάκης
- = 'Αντώνιος Ραφελέτος
- = Νικόλαος Βασάλος
- = Δημήτριος Βασάλος
- = 'Αντώνιος Γαϊτάνος
- = Φραζέσκος Κιουρής
- = Νικόλαος Συνοδινός
- = 'Ιωάννης Ναδάλες
- = Νικόλαος Χιμων(ᾶς)
- = Γ. Καρούλλης
- = Νικόλαος Πρόκος
- = 'Αναγν. Ξηρουχάκης
- = 'Αγγελέτος 'Αβραῶς
- = 'Ιωάννης Ροδούσης
- = Νικόλαος Τομάζος

= Γεώργης Τζιόνης	= Ζάνης Γεωργίτης	= 'Αντώνης Λήζιος
= 'Αναστάσης Δραγάτζης	= Νικόλαος Κάτζης	= Νικόλαος Βασάλος
= 'Αναγν. Γραμματικός	= 'Απόστολος Διαμαντής	= 'Αποστ. 'Ενάμισης
= 'Αντων. Ντεκαβάλες	= Νικόλος Ζήσης	= Ζανής Χαρκιάς
= Νικόλαος Μελισσός	= Στελιανός Μάρης	= 'Αντώνιος Μανός
= Λάζης Νικολής	= Κωνσταντής Τσόκος	= Γεώργιος 'Ορφανός
= 'Αντώνης Μάρκου	= 'Αγγελέτος Κοσμής	= 'Αντώνιος Ζούλιας
= Γεώργιος Σάρδης	= Γεώργιος 'Ορφανός	= Γεώργιος Δεπάστες
= Δημήτρ. Καντζιλιέρης	= Γεώργης Καργιός	= Ιω. Σκουργιαλός
= Νικόλος Χιώτης	= 'Ιωάννης 'Αλημπέρτης	= 'Αποστ. Ντηνιακός
= Νικόλαος Πατῆς	= Γεώργιος Κουλούρης	= 'Αγγελετής Χλωρός
= 'Αντώνης Κουζουρής	= Γιαννούλης Διαμαντής	= Στέφανος Κρής

'Επικυροῦται
τό γνήσιον πασῶν τῶν εἰς
τό παρόν ὑπογραφῶν
(Τ.Σ.) Κ. Μάτζας
Ν. Βαλέτας».

ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΠΗΓΗ

- Γενικά 'Αρχεῖα τοῦ Κράτους. Γενική Γραμματεία, Φάκ. 263.

Τόν προηγούμενο μήνα οἱ Σίφνιοι, ἀπηύθυναν στόν Κυβερνήτη, ἐπ' εὐκαιρία τῆς ὀνομαστικῆς του ἑορτῆς (7 'Ιανουαρίου) καί εὐχετική ἐπιστολή τους, μέ τήν ὁποία τόν εὐχαριστοῦσαν ἐπειδή τούς προσέφερε «τά χρηματικά μέσα εἰς ἀπαρτισμόν τῆς 'Ημιτελοῦς 'Αλληλοδιδασκτικῆς Σχολῆς» τους στόν 'Αγιο 'Αρτέμιο. Τό κείμενό της ἔχει ὡς ἑξῆς καί ὑπογράφεται ἀπό 148 κατοίκους:

«'Εξοχώτατε καί Σεβαστέ Κυβερνήτα!

'Η ἑβδόμη τοῦ ἰσταμένου ἦτον μεγάλης χαρᾶς πρόξενος καί δι' ἡμᾶς, συνεορτάσαντας μετά τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν 'Ελλήνων καί δεηθέντας πρὸς θεόν κατά χρέος ἐν πρώτοις εἰς τήν ἱεράν Μητρόπολιν διά τήν πολυχρόνιον ὑγείαν καί στερέωσιν τῆς ὑμετέρας 'Εξοχότητος.

'Επομένως ἐλάβομεν τήν τιμήν νά παρουσιασθῶμεν καί πρὸς τόν Διοικητήν ἡμῶν, παρακαλοῦντες αὐτόν νά συνοδεύσῃ καί μέ ἰδίαν του, τήν ταπεινήν μας ταύτην, ἐρμηνεύουσιν τὰς δι' εὐγνωμοσύνης ἐγκαρδίου εὐχάς καί βαθέα σεβάσματά μας πρὸς σέ τόν Σεβαστόν Κυβερνήτην ἡμῶν καί κοινόν πατέρα, εὐαρεστηθέντα σὺν τοῖς ἄλλοις νά ἐπιδαφιλεύσῃ καί πρὸς ἡμᾶς τά χρηματικά μέσα εἰς ἀπαρτισμόν τῆς 'Ημιτελοῦς 'Αλληλοδιδασκτικῆς Σχολῆς ἡμῶν, τῶν ὑφούντων ἀκαταπαύστως

τάς χειρας εἰς οὐρανόν καί ἀνακραζόντων ὁμοφώνως μετὰ τῶν τέκνων
«Ζήτηω ὁ Σεβαστός Κυβερνήτης».

Μένομεν δέ ὑποσημειούμενοι μέ βαθύτατον σέβας.

Ἐν Σίφνῳ τῇ 8 Ἰανουαρίου 1831

Οἱ Κάτοικοι τῆς Νήσου Σίφνου.

= Κ. Μάτζης	= Κωνσταντῆς Χανούτζος	= Ἰωάννης Κόκκινος
= Β. Βαλέτας	= Δημήτριος Ἰωάννη Κόστα	= Ἀναγνώστης Γραμματικῆς
= Ι. Λειμβαῖος	= Μανόλης Ροδιάρης	= Κωνσταντῆς Σκουργιαλός
= Π.Κ. Πάος	= Ν. Ἀλεξανδρίδης	= Γεώργιος Μελισσός
= Ἰωάννης Κ. Μάτζας	= Μαρίνος Μυτιληναῖος	= Γεώργιος Σκουργιαλός
= Ν. Γρυπάρης	= Νικόλαος Κοσμέτος	= Γεώργιος Λοστρόμος
= Γεώργιος Κ. Ὁθωναῖος	= Ἰωάννης Λ. Γκιῶν	= Π. Ἀλιμπέρτου
= Ιω. Ἀρβαντάκης	= Μ. Βάος	= Νικόλαος Μελισσός
= Ν. Σπεράντσας	= Λεονάρδος Δεπάστες	= Ἀντώνιος Συναδινός
= Α. Πορήχης	= Ἀπόστολος Μαρούλλης	= Ἰωάννης Βορδόνης
= Β. Σπεράντσας	= Γεώργιος Δεπάστες	= Εὐστράτιος Μυτιληναῖος
= Ν. Πρόκος	= Ιω. Πριμηκύριος	= Ἀντώνης (;) Κάραβος
= Γ. Σπαθάρος	= Τριαντάφυλος Τζιριάκης	= Γεώργιος παπα Ἰωάννου
= Γιάννης Σπεράτζας	= Ἀντώνιος Μανός	= Γεώργιος Κουράγιος
= Πέτρος Μάτζας	= Νικόλαος Κόμης	= Ἰωάννης Συναδινός
= Γ. Προβελέγγιος	= Κωνσταντῆς Ψυλιάκος	= Μανώλης Γεωργίου
= Γ. Μάστορης	= Νικόλαος Βασάλος	= Ἀπόστολος Κουλούρης
= Π. Μυτιληναῖος	= Λουκάς Πιτσινός	= Φραζέσκος Γεωργίτζη
= Ιω. Σπαθάρος	= Ιω. Σάρης	= Πέτρος Κουλούρης
= Ἀποστ. (;) Καντζηλιέρης	= Ἀπόστολος Βεντούρης	= Ἀπόστολος Σπιράκης
= Ζ. Ἀλ. Καμπάνης	= Ἀντώνης Κουζουρῆς	= Ἀντώνιος Μελισσός
= Π. Συφάκης (;)	= Γεωργῆς Καραζάς (;)	= Ἰωάννης Ναδάλες
= Γεώργιος Ντεστουνιαῖος	= Γιάννης Πατούλης	= Νικόλαος...
= Ἀντώνιος Ψυλλιάκος	= Ἀντώνιος Βασάλος	= Φραζέσκος Συναδινός
= Ἰωάννης Σπαθάρος	= Νικόλαος Διαμαντῆς	= Δημήτριος Βασάλος
= Στρατάκης Ροῦσος	= Ἰωάννης Φιλιππάκης	= Ἀντώνιος Γαϊτάνος
= Ζανῆς Ιω. Καμηλάκης	= Ἀγγελέτος Κοσμῆς	= Νικόλαος Συνοδινός
= Ἀπόστολος Κολονέλος	= Νικόλαος Κουλούρη	= Νικόλαος Βασάλος
= Γεώργιος Ψυλιάκος	= Ἰωάννης Μανόλη Ζάνη	= Ζώρξης Ζηλίμης
= Ζαφείρης Δεπάστες	= Στέφανος Καραγιανόπουλος	= Ἰωάννης Ἀνδρόνικας
= Ἀναγνώστης Πρόκος	= Ἀντώνιος Καρδίτζης	= Φίλιππος Καραπατῆς
= Νικόλαος Πατῆς	= Δημήτριος Σταυριανός	= Ἀντώνης Ν. Μάρκου
= Ἀγγελέτος Δραγάτζης	= Νικόλαος Ι. Ραφελέτου	= Γεώργιος Κάραβος
= Γιακουμῆς Βαφίας (;)	= Ἰωάννης Χορικάπουλος	= Βασίλειος Ναδάλες
= Γεώργιος ...	= Μάρκος Ι. Μάρκου	= Βασίλειος Ρουμελιότης
= Ἰωάννης Βαφίας	= Κωνσταντῆς Ραφελέτος	= Δημήτριος Ἰωάννου
= Θεόδωρος Παλικαράκης	= Ἀντώνιος Διπάστες	= Κωνσταντῆς Σουδιανός
= Νικόλαος	= Ζώρξης Ἀνδρέου	= Ἀναστάσης Ψυχούλης
= Ἰωάννης	= Ν. Πρακτικός	= Χα(τ)ζῆ Νικόλας
= Δημήτριος...	= Γ. Μαρούλης	= Μανόλης Διαμαντῆ
= Γεώργιος Ψυλιάκος	= Ἀναγνώστης Σίφης	= Νικόλαος Διαμαντῆ
= Ζουάνης Θεολόγος	= Ἀντώνιος Κρίνος	= Ἰωάννης Σερίφιος

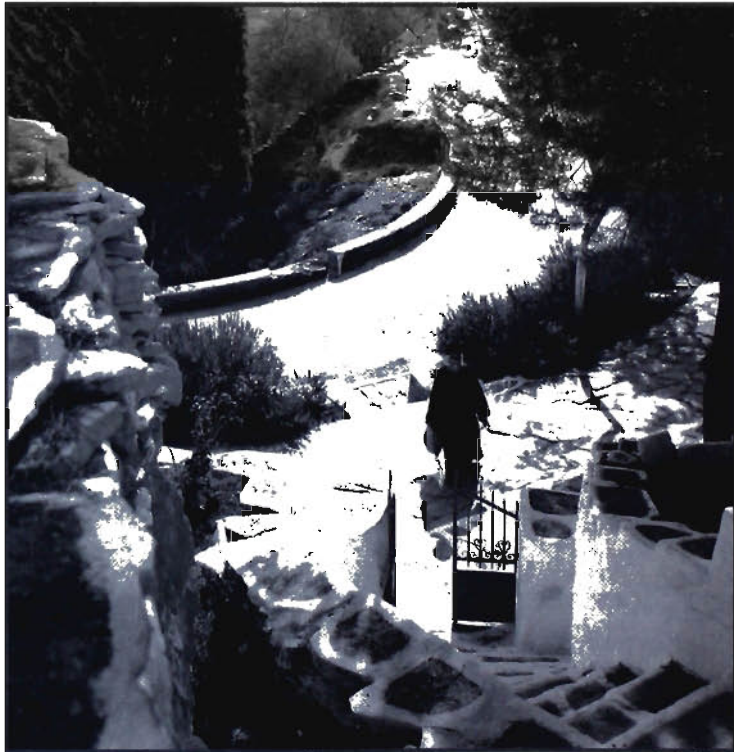
= Ίωαν. Μοσκούτης
= Γ. Τζιόνης
= Νικόλαος Άλιμπέρτης
= Φρα(ζέσκος;) Μανόλου
= (Δυσανάγνωστο)
= Γεώργιος Κουζουρή
= Γιάννης Κόκκινος

= Νικόλαος Πατέρας
= Ίωάννης Τεκαβάλες
= Ίωάννης Τομάζος
= Ν. Τομάζος
= Άναστάσης Δραγάτζης
= Άντώνιος Δεκαβάλλες
= Γεώργιος Συναδινός

= Κωνσταντῆς Τζελεμετές
= Γεώργιος Άνδρόνικας
= Γεώργιος Καραβάκης
= Άντώνιος Άλιμπέρτης
= Σήφης Ποτετάκης
= Σήφης Κλέχης
= Μάρκος Ίωάννου»

ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΠΗΓΗ

Γενικά Άρχεϊα του Κράτους. Γενική Γραμματεία, Φάκ. 260.

CHMEIWMATA

* Τά «Σιφνιακά» συμπληρώνουν, μέ τόν παρόντα, τόν 15ο τόμο τους! Έργο σπουδαιότατο γιά ένα μικρό νησί ὅπως τό δικό μας, ἀλλά μέ μεγάλη Ἱστορία. Ἡ ἀδιατάρακτη πορεία τοῦ περιοδικοῦ μέχρις ἐδῶ ὀφείλεται βέβαια σέ δύο βασικούς παράγοντες: α) τήν ὑπαρξη πλούσιου ἀρχεῖακοῦ ὕλικοῦ πού συγκεντρώθηκε συστηματικά μέ τίς πολυχρόνιες ἔρευνές μας σέ Ἀρχεῖα τοῦ ἐσωτερικοῦ καί ἐξωτερικοῦ καί β) στήν ἀμέριστη ἠθική καί οἰκονομική συμπαράσταση τοῦ Δήμου Σίφνου, τοῦ Δημάρχου κ. Γιάννη Γεροντή καί τῶν μελῶν τῶν Δημοτικῶν Συμβουλίων.

Δεκαπέντε τόμοι ἤ 2.800 περίπου σελίδες Ἱστορίας μέ ἀνέκδοτα, κυρίως, στοιχεῖα καί ἐμπεριστατωμένες μελέτες καί ἐργασίες βασισμένες σ' αὐτά καί τήν ὑπάρχουσα βιβλιογραφία σέ μίαν, ἄνευ προηγουμένου, ἀνασύνταξη καί ἐμπλουτισμό της. Τά «Σιφνιακά», τηρώντας τή σοφή βιβλική ρήση:

«Συναγάγετε τά περισσεύσαντα κλάσματα ἵνα μή τί ἀπόλλυται»,

Ἰωάνν. ΣΤ', 12,

πιστεύουν ὅτι ἀποτελοῦν ἤδη βασική πηγή ἀντλησης ἱστορικῶν καί ἄλλων εἰδήσεων περί Σίφνου, στήν ὁποία θά καταφεύγει κάθε ἐνδιαφερόμενος, ἀκόμη καί αὐτός πού θά θελήσει νά μᾶς διαδεχτεῖ (τόν φάχνουμε πολλά τώρα χρόνια, ἀλλά δέν τόν βρίσκουμε) στόν, ἀπεριγάρπτου ὤραιότητος, κόσμο τῆς ἀναδίφησης σέ ἀνεξερεύνητα ἀκόμη Ἀρχεῖα γιά νά προσθέσει τίς δικές του ψηφίδες ἀγνώστων στοιχείων, συμπληρώνοντας ἤ καί διορθώνοντας ἐμᾶς στά ὅσα πολλά ἀνακαλύψαμε καί παρουσιάσαμε μέχρι σήμερα.

* Γράφοντας «διορθώνοντας ἐμᾶς» βάσει νέων, ἐννοεῖται, σημαντικῶν ἱστορικῶν στοιχείων, ἐπιθυμοῦμε νά ἐπισημάνουμε ὅτι «Ψυχή τῆς Ἱστορίας εἶναι ἡ ΑΛΗΘΕΙΑ», τήν ὁποία ἐμεῖς οὐδέποτε φοβηθήκαμε ἤ ἐπιχειρήσαμε ποτέ νά ἀποκρύψουμε. Στίς σελίδες «Σύμμεικτα» τοῦ περιοδικοῦ καταγράφουμε, κατά καιρούς, εἴτε συμπληρωματικά, εἴτε διορθωτικά σφαλμάτων μας στοιχεῖα χωρίς νά ὑπολογίζουμε ὅτι ἔτσι χάνουμε τήν «αὐθεντικότητά» μας. Ἀπορούμε γι' αὐτό μ' ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἔφεραν στό σιφνιακό προσκήνιο τά, μέχρι τώρα, τρία Διεθνή Σιφναϊκά Συμπόσια, εἴτε πρόκειται πράγματι περί ἐπιστημόνων, εἴτε περί ἀπλουστέρων, γνωστῶν, κατά τό πλεῖστον, «πελατῶν» τῶν συνεδρίων καί συμποσίων γιά αὐτοπροβολή καί χαλοπέραση. Οἱ μὲν πρῶτοι (κυρίως ξένοι) χρησιμοποίησαν, δυστυχῶς, στοιχεῖα παλαιωτάτων δημοσιεύσεων, λ.χ. περιηγητῶν πού οὐδέποτε πάτησαν τό πόδι τους στή Σίφνο ἤ παραπλήσια ὅμοια πού ἔχουν ἀνατραπεῖ ἀπό τή μεταγενέστερη βιβλιογραφία,

τήν ὁποία ἀγνοοῦν παντελῶς, οἱ δέ δεύτεροι, χωρίς νά γνωρίζουν λεπτομέρειες τῆς Ἱστορίας τῆς Σίφνου καί ἐντελῶς γυμνοί ἀπό δικά τους στοιχεῖα, ἀπότοκα κοπιωδῶν ἐρευνῶν καί ἐξόδων, παριστάνουν τούς «ἐρμηνευτές» ἢ «κριτές» κάποιων δημοσιευμένων ντοκουμέντων, προξενώντας, καί οἱ δύο, μεγάλο κακό στήν Ἱστορία τοῦ νησιοῦ μας.

Τά «Σιφνιακά», στόν τόμο ΙΙ (2003), σελ. 163-171, ἀπέδειξαν τό πλῆθος τῶν ἱστορικῶν σφαλμάτων πού, ἐπί χρόνια τώρα, ἐπιμένει νά ἀναπαράγει ὁ Ὁλλανδός ἱστορικός κ. Β.Ι. Σλοϊ σέ βάρος τῆς Ἱστορίας τῆς Σίφνου προκειμένου νά μὴν ἀπωλέσει τή φήμη του παραδεχόμενος τήν ἀλήθεια. Τήν ἴδια τακτική ἀκολουθεῖ καί στήν ἐργασία του στά Πρακτικά τοῦ Β' Συμποσίου, ἡ ὁποία μάλιστα εἶναι γραμμένη σέ ἀκαταλαβίστικα ἑλληνικά (ἀφοῦ παρῆλθε ὁ καιρός πού ἐμεῖς ἀποδίδαμε τά γραπτά του σέ ἐπιτυχεῖς μεταφράσεις, ὅπως καί ὁ αἰμίμηστος Νικ. Κεφαλληνιάδης). Εἶναι ἀπορίας ἄξιο γιατί ὁ ἐπιμελητής ἢ οἱ ἐπιμελητές τῆς ἔκδοσης τῶν Πρακτικῶν δέν φρόντισαν νά μὴ δημοσιευτεῖ τό κείμενο αὐτό, ὅπως ἀπαράδεκτα δημοσιεύτηκε.

Στόν παρόντα τόμο τοῦ περιοδικοῦ ἀναγκαζόμαστε νά ἀσχοληθοῦμε μέ τίς αὐθαίρετες «ἐρμηνεῖες» ἢ «κρίσεις» ἐπί δημοσιευμένων ἱστορικῶν ντοκουμέντων, σχετικῶν μέ τή Μονή τῆς Βρυσιανῆς καί τόν ἰδρυτή της Βασίλειο Λογοθέτη, πού δημοσιεύτηκαν στά Πρακτικά τοῦ Β' Συμποσίου.

Καί τίθεται ἀμείλικτο τό ἐρώτημα: τό πλῆθος τῶν ἀνακριβειῶν καί σφαλμάτων τόσων ἄλλων συνέδρων, πού ἤδη ἔχουν καταχωριστεῖ στούς πολυσέλιδους τόμους τῶν Πρακτικῶν τῶν Συμποσίων, ποιός θά τά ἀποκαταστήσει;

* Θά ἤμασταν ἄδικοι βέβαια ἂν ἀφίναμε τό ζήτημα στήν ἀπολυτότητα τῆς ἀνωτέρω παραγράφου καί δέν ἀναφερόμασταν σ' ἐκείνους τούς ἐπιστήμονες πού ἐπῆραν μέρος στά Συμπόσια καί παρουσίασαν ἐξαίρετες, πράγματι, ἐργασίες ἄκρως προαγωγικές τῶν τομέων μέ τούς ὁποίους ἀσχολήθηκαν. Ἐκείνους πού χρησιμοποίησαν πρωτογενές ὑλικό ἀπό ἀρχειακές ἐρευνες σέ συνδυασμό μέ τήν ὑπάρχουσα βιβλιογραφία ἐπικυρώνοντας στοιχεῖα τῆς ἢ ἀποκαθιστώντας κενά ἢ τυχόν παραλείψεις τῆς. Παρόμοιες ἐργασίες διατηροῦν ἀκεραία τή σημασία καί ἐγκυρότητα τους καί ὀφείλουμε θερμές εὐχαριστίες στούς δημιουργούς τους γιά τό καλό πού προσεκόμισαν.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

* ΑΝΤΩΝΗ Γ. ΤΡΟΥΛΛΟΥ

«Πλατυγιαλός... ένας έρωτας. Όδοιπορικό στον Πλατυγυαλό της Σίφνου», 2006, σχήμα 0,20x0,23^{1/2}, σελ. 60, είκονογραφημένο.

Άλλη μία έκδοση του άκαταπόνητου λαογράφου του νησιού μας σε ώραϊο σχήμα, εξαιρετικά πλούσια και επιμελημένη είκονογράφηση σε κάθε σελίδα και κείμενα έμπνευσμένα από προσωπικά βιώματά του στην περιοχή από παιδικής άκομη ήλικίας του μέχρι τών ήμερών μας. Πρόκειται για ένα κατατοπιστικό όδοιπορικό - ύμνο στο άτλαζένιο λιμάνι του Πλατύ Γιαλού και τήν εύρύτερη περιοχή του μέ τό νησάκι της Κυπριανής, θεωρημένα όλα, τόσο από κοντά, όσο και έξ άποστάσεων. Οί φωτογραφίες του τεύχους, κατά σειρά τοποθέτησης και θεματικά (μέ άπόψεις και διάφορα εύρήματα), βεβαιώνουν τήν, από τήν προϊστορική άκομη έποχή και μέχρι σήμερα, «έρωτική» σχέση του ανθρώπου μέ τήν ώραϊότατη αύτή περιοχή του νησιού μας. Άποτυπώνουν βέβαια και τή μεγάλη εξέλιξή της μέσα στα τελευταία πενήντα χρόνια.

* ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

α) «Ίερά Μονή Άγίου Άθανασίου και τών Είσοδίων της Θεοτόκου, “Φυρόγια”, Σίφνου», (Β΄ έκδοση, μέ προσθήκη του Παρακλητ. Κανόνος εις τήν Μεγαλόχαρην Παναγίαν Χρυσοπηγήν της Σίφνου, του πανοσιολογ. αρχιμανδρ. κ. Φιλαρέτου Βιτάλη), Δεκ. 2005, σχήμα 0,14x0,20, σελ. 61, είκονογρ. και μέ ένθετο 24 σελίδων έγχρωμ. φωτογραφιών.

β) «Τό Ξωκκλησάκι της Άγίας Μαρίας στό Φλάμπουρο - Σίφνου», Άθήνα 2005, σχήμα 0,14x0,20, σελ. 63, είκονογρ., μετά του Παρακλητ. Κανόνος της Άγίας.

γ) «Στούς Άφανείς της Σίφνου», Καλοκαίρι 2006, δακτυλογρ. μεγάλου σχήματος, σελ. 18, μέ φωτογρ. ύλικό.

δ) «Οί Μουσικοί της Σίφνου», Καλοκαίρι 2006, δακτυλογρ. μεγάλου σχήματος, σελ. 18, είκονογρ.

Ό Καταβατιανός κ. Νικολαΐδης συνεχίζει νά μάς έκπλήσσει μέ τίς δημιουργικές επιδόσεις του σε όλως εύπρόσδεκτες έκδόσεις μέ ιδιαίτερη, πράγματι, άξία και σημασία. Σε στενή συνεργασία μέ συμπατριώτες του Καταβατιανούς και τόν έφημέριο του χωριού πανοσιώτατο κ. Σωφρόνιο Δαρζέντα (ρέκτη, όπως άποδεικνύεται, καλών έργων), ανάπτυσσει όλοπρόθυμα εύεργετική δραστηριότητα μέ σοβαρά πολιτιστικά

ἀποτελέσματα. Προβάλλει ναούς καί ἐξωκκλήσια, καταγράφει τά περιεχόμενά τους, φωτογραφίζει, σχεδιάζει κατόψεις καί τομές μέ μεγάλην ἐπιτυχία. Μέ τά δύο τελευταῖα ἀπό τά ἀνωτέρω ἔργα του, ἀνεβάζει σέ βάθρο τιμῆς, τόσο τούς ἀφανεῖς ἐργάτες κοινωνικῆς προσφορᾶς στό νησί, αὐτούς πού δώσανε, πανθομολογούμενα, πολλά, κατά τρόπον ἄδολο καί ἀμόλευτον ἀπό προσωπικά συμφέροντα, σ' αὐτά μέ τά ὅποια καταπιάστηκαν ἢ ἀφοσιώθηκαν, ὅσο καί τούς ἐπιτόπια διάσημους, κατά καιρούς, μουσικούς μας, οἱ ὅποιοι συντήρησαν, δίδαξαν ἢ συνεχίζουν σταθερά τή μουσική παράδοση τῆς Σίφνου, ὄργανοπαῖχτες δηλαδή καί τραγουδιστές, τούς ὁποίους καταγράφει σέ πίνακες. Οἱ προσφορές τοῦ κ. Νικολαΐδη δέν εἶναι ἀπλῶς εὐπρόσδεκτες ἀλλ' ἄξιες τῶν θερμῶν εὐχαριστιῶν μας.

*** ΝΙΝΑΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ - ΒΑΛΗ**

«*Εὐλαβική Ἀναφορά Μνήμης*», Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 170, εἰκονογραφημένο.

Μέ εὐλάβεια περισσή, πράγματι, ἀλλά καί δεινότητα μεστῆς καί παραστατικῆς ἀφήγησης, ἡ κυρία Φιλίππου - Βαλλῆ ἐπεχείρησε ἕνα ἀκόμη μεγάλο ἔργο, συγγραφικό αὐτῆ τῆ φορά, μετά τό πασίγνωστο λαμπρό ἐπιτεύγμα τῆς ἀνασύστασης, στό σπιτί της τῆς Σίφνου, τοῦ παλαιοῦ παραδοσιακοῦ σπιτιοῦ τοῦ νησιοῦ μας. Σάν τήν ἀκαταπόνητη μέλισσα πού συγκεντρώνει τή γύρη, ἔχει συγκεντρώσει (καί πάντα συγκεντρώνει) κάθε, ξεχασμένο πλέον, χρηστικό ἀντικείμενο τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, πού χαριέστατα τοποθέτησε καί ἐκθέτει στό σπιτικό της, τό ὅποιο, ἐπίσης, περιγράφει λεπτομερῶς καί στό βιβλίο. Ἀνατρέχει ὅμως ἱστορικά καί στούς προγόνους της καί τό δημιουργικό τους ἔργο, ἀναδιπλώνει ἐνώπιόν μας τόν πολυδιάστατο δικό της βίο (μέ χαρές, λύπες, βάσανα, ἐπιτεύγματα) μέ γλαφυρότητα, ζωγραφίζει μέ χρώματα θεσπέσια τούς τόπους πού ἔζησε καί ζεῖ (Κων/πολη, Θεσσαλονίκη, Σίφνο) καί ὅλως ἰδιαίτερα τό «*εὐγενές της πάθος*», τό ὁμορφο νησί. Δεινός ἐγκωμιαστής ἡ κ. Φιλίππου, ὑμνεῖ τή «*Σίφνο της*» μέ λατρεία ἀνείπωτη, ζεῖ καί ζοῦμε μέ τίς καταπληκτικές περιγραφές της ὅσα βλέπει (πού δέν εἶδαμε), ὅσα ἄκουσε ἀπό τόν ἄνεμο (πού δέν εἶχαμε ἀκούσει) καί ὅσα ὀσφράνθηκε ἀπό τή φύση της (πού ἐμεῖς δέν διακρίναμε). Πηγὴ ἀναβάπτισης τό βιβλίο, θά πρέπει νά διαβαστεῖ ἀπό ὅλους. Γιατί τῆ χρειαζόμαστε.

*** ΤΑΚΗ ΒΕΛΛΗ**

«*Ποιήματα τοῦ Νησιοῦ μου καί ἄλλα*», Ἀθήνα 2006, σελ. 86.

Ἀπό παλαιά ὁ Τάκης Βέλλης διακατέχονταν ἀπό μίαν ἰδιαίτερη

ἀγάπη στὸν πεζὸ καὶ ἔμμετρο λόγο. Τὸν θυμᾶμαι σὲ συγκεντρώσεις τῶν νέων τῆς γενιᾶς μας στὴν καταπληκτικὴ ἀπαγγελία του ἐνὸς σπουδαίου ἐρωτικοῦ ποιήματος τοῦ Σιφνιοῦ - Αἰγυπτιώτη δημοσιογράφου - ποιητῆ Κων. Ρωμάνου:

*«Τὸν χρυσοχέρη φώναξ' ἀρχιμάστορα
πού τὰ σκληρὰ τὰ μέταλλα δαμάζει
καὶ τοῦ εἶπα, νά μοῦ φτιάξεις μιὰ καρδιά
πού στὴν καρδιά ἐκείνης νά μοιάζει...».*

Διάβαζε λοιπὸν μέ πάθος καὶ ἔγραφε ὁ Τάκης «γιά τὸν ἑαυτό του» στὴν ἀρχή, μέχρι πού δειλά - δειλά ἄρχισε νά δημοσιεύει στίς τοπικὲς ἐφημερίδες τὰ ὁμορφα ποιήματά του. Τώρα μᾶς παρουσιάζει τὴν τρυφεράδα, τὸ ἀπόσταγμα τῆς ψυχῆς του σὲ 51 ποιήματα, συγκεντρωμένα στὸ βιβλίο του. Πρόκειται γιὰ ἐπιλογή ποιημάτων πού ἔχει γράψει σ' ἓνα μακρὺ διάστημα 55 χρόνων (1951-2006). Ποιήματα, ὅπως ἰδιαίτερα, γιὰ τὸ νησί μας, ἀλλὰ καὶ ἄλλα. Ἀναμνήσεις καὶ βιώματα ἀπ' αὐτό, τὸ χωριό του καὶ τίς ἐξοχές, ἐποχές τοῦ χρόνου, σὲ πρόσωπα χαμένα πρόωρα, ἀλλὰ καὶ στὸν «καθρέφτη τῆς σάλας ἀναζητώντας πλέον τὴν πρωτινὴ μορφή».

Μ' ἀρέσουν τὰ ποιήματα τοῦ Τάκη· εἶναι ἀπλά γραμμένα, χωρὶς περίτεχνες φιοριτούρες, περιέχουν βαθύτατο αἶσθημα καὶ ἀνθρωπιά, ἀγάπη, πόνο καὶ λιτές, ἀλλὰ μεστές, περιγραφές· ἀντιλαμβάνεσαι ἄμεσα αὐτό πού θέλει νά σοῦ μεταδώσει. Ὅσα περιέχει ἡ ψυχὴ του.

* ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΠΡΟΜΠΟΝΑ

*«Σχόλια σὲ δέκα σιφνιακὰ τοπωνύμια», ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ περιοδ.
«Ὀνόματα», τόμ. 19 (Ἀθήνα 2007), πρακτικὰ Δ' ὀνοματολ. συνεδρίου.*

Πρόκειται γιὰ ἐλάχιστο τμῆμα τῆς σπουδαίας ἐργασίας πού ἐτοιμάζει ὁ ἐξάίρετος φιλόλογος, τ. διευθυντῆς τοῦ Γυμνασίου μας. Ἔργο ἐπιστημονικά λαμπρό, τὸ ὁποῖο περιμένουμε μέ ἀνυπομονησία.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

[Δέν περιλαμβάνονται τά ὀνόματα τῶν πινάκων τῶν σελίδων 189-192]

I. ΟΝΟΜΑΤΩΝ - ΤΟΠΩΝ

Ἄβρᾶς Ἀγγελέτος, διδ., 43 ἐπ.
Ἀγάπιος, μητρ. Κυζίκου, 143,
144, 147

Ἁγία Προπαγάνδα, 96, 160, 162
Ἅγιον Ὄρος, 162, 167
Ἁγίου Τάφου, σχολεῖο, 5, 6, 31,
144

Ἁγούσα, Πάρου, 11
Αἰγαίου Πελάγους, δούκας, 6, 7,
8, 9, 12, 13, 15

Ἀθανάσιος,
- ἀρχιεπ. Σίφνου, 179, 180
- Πάριος, 43
- οἶκον. Θεολόγου, 185

Ἀλβέρτης, ὑγειονόμος, 137
Ἀλλάτιος Λέων, 91

Ἀλλιπάρτης Γεώργης, 146
Ἀμοργός, 56, 177

Ἀναπλιώτης Νικόλας, 28
Ἀναστασιάδης Λεόντιος, διδ., 43
Ἀνάφη, 56

Ἄνδρος, 10

Ἀντίπαρος, 10

Ἀντωνίου Δαυΐδ, φιλόλ., 31

Ἀρσένιος, ἐπίσκ. Λαμφάκου, 147-
153

Ἀστυπάλαια, 56

Αὐτοκρατορ. Βυζαντινή, 5

Ἀφεντάκης Ἰωάννης, 43

Βαλέτας

- Νικόλαος, 35, 190

- Πᾶνος, 146

- Σπυρίδων, 146

Βᾶος

- Ἰω. Κωνσταντάκης, 59

- Νικόλαος, δικηγ., 103

Βαρεζίνας Δημήτριος, 44

Βαρθολομαῖος,

- πρ. Μοσχονησίων, 33, 35, 40,
41

- ἐπίσκ. Κιναίθης, 60, 61

- Πόλλα, ἀρχπ. Νάξου, 28, 91,
92

Βατικανό, 91, 154, 174

Βαφίας Ἀπόστολος, 126

Βέλλης Τάκης, 198

Βενετία, 7, 175

Βενιέρης Ἀντώνιος, 8

Βερνίκος, πρωτοπ., 146

Βῆχος Φρ. Μιχελῆς, 150

Βιλλοραζίνος, Ἰω., διδ., 43, 44

Βιτάλης Φιλάρετος, ἀρχιμ., 178

Γαβριήλ, ἀρχπ. Σαντορίνης, 182

Γεράσιμος, πτρχ. ΚΠ., 145

Γερμανός, διδασκ., 43, 45

Γεροντῆς Γιάννης, δήμαρχος, 195

Γεωργιάδης Πέτρος, 126

Γκιών Λ. Ἰωάννης, εἰρηνοδ., 72,
77, 125, 130

Γλαράκης Γ., 46 ἐπ.

Γοζαδίνης

- Ἀγγελέτος, 10

- Νικ. Ἄγγελος, 8

- Ἄγγελος, 11 ἐπ.

- Νικολός Α', 8, 9

- Νικολός Β', 12, 13

- Felippa, 9, 10

Γρηγόριος Ε', πτρχ. ΚΠ., 178,
185

Γριμάνης Βερτούχιος, 7

Γρυπάρης

- Ἀναγνώστης, 143, 144

- Ἀντώνιος, 146
- Ἰωάννης, 143, 144
- Ἰωσήφ, ἀρχπ. Σίφνου, 144, 145
- Καλλίνικος, ἀρχμ., 144
- Κωνσταντῖνος, 116
- σακελλάριος, 146

Δαμιανός

- ἡγ. Βρύσης, 35
- Βατῆς, ἱερμχ., 78 79, 84
- Δάνδολο Φραγκούλα, 7
- Δανιήλ, ἀρχπ. Μήλου, 56
- Δαρζέντας Σωφρόνιος, ἀρχμ. 197
- Δελλαγραμμάτικας Ἰούλ., 169
- Δεπάστας Τομάζος, δημογέρων, 35
- Δευτερεύων, ἀγιογρ., 43 ἐπ.
- Διασκοῦφος
- Νικόλαος, ἐκ Σαντορίνης, 10
- Νικόλαος, νοτάριος, 9, 10, 11
- Διονύσιος, μητρ. Μαντινείας, 60, 61
- Δούκας
- Ἀδάμ, διοικητής Σύρου, 75, 86
- Ἠλίας, ἀντιμοίραρ., 134
- Δουκάτο Αἰγαίου, 5
- Δραγάτης
- Ἰάκωβος, 58, 59
- Χαρίδημος, σχολάρχης,

Ἐγρυπος, 8

- Ζαμαρίας Μιχελῆς, 137
- Ζαμπέλης παπαῖ Ἱερώνυμος, 183
- Ζαμπουνιάρης
- Γιαννάκης, 183
- Φραζέσκος, 183
- Ζερλέντης Περικλῆς, 15, 16

- Ἡλιάδης, βλ. Καλλίνικος,
- Ἡράκλεια, 56

- Θερμιά, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 94
- Θερμίων - Κέα, ἐπισκοπή, 154
- Ἴος, 42, 56
- Ἰου δημογεροντία, 42
- Ἴπποτῶν Τάγμα, 6
- Ἰουστινιάνη
- Μαρία, 6
- Μαρία Πέτρου, 7, 8
- Ἰωαννίκιος, ἡγ. Βρύσης, 147
- Ἰωνᾶς
- μητρ. Ἡλείας, 60, 61
- Ἀποστόλης, ἡγ. Βρύσης, 175 ἐπ.

Καζανόβας Γιαννούλης, 11

- Καλλίνικος
- Ἡλιάδης, μητρ. Σίφνου, 56 ἐπ., 147, 152
- ἡγ. Προφ. Ἡλιοῦ, 35
- Καμαράσαινα Μαρία, 148
- Καμαράσης Πέτρος, 148
- Καμίλλης
- Ἰω. - Ἀντώνιος,
- ἐπίσκ. Μήλου - Κιμῶλου, 90 ἐπ.
- Τζιανμπατίστας, 92
- Καμπάνης Γ., δήμαρχος, 74 ἐπ.
- Κανέλης Νικολός, 150
- Καντζηλλιέρης Α΄, δημαρχ. πάρεδρος, 77, 79
- Καποδίστριας Ἰω., κυβερν., 31, 42, 187
- Καραϊωάννης Παν., ἀντέπαρχος, 153
- Καστέλλο Πόρτο (Πούντα), 13
- Κατζούλης Γεώργης, 151
- Κάφης Τζώρτζης, «βασιλεύς», 97, 98
- Κέα, 6, 8, 94
- Κεραμεύς Δανιήλ, διδ., 56
- Κεφαλληνιάδης Νίκος,
- Κίμωλος, 56, 137, 156

Κολποδίνης Π., 63, 74, 75, 82
Κορτέσης Ε., 71
Κρήτη, 7
Κριεζής Γ. Ἰωάννης, ὑποδιοικ.,
71
Κρῖσπος
- Ἰάκωβος, δούκας, 8, 12,
- Μάρκος, 9
- Πιέρο, βικάριος, 9
Κύριλλος Λούκαρης, πτρχ. ΚΠ.,
162
Κωλέτης Ἰωάννης, ὑπουργός, 77,
80, 81, 87
Κωνσταντᾶς Γρηγόρ., 41
Κώνστας Ἰ. Δημήτριος, 32

Λαυρέντιος ἐκ Κρεμόνας, 12
Λειμβαῖος Ἰω., 51, 148, 151
Λεμονῆς Γ., πάρεδρος, 126
Λογοθέτης Βασίλειος, 155, 156,
173-186
Λορεντάνο Φραζ., βικάρ., 97
Λουκάκης Μιχαήλ, 136

Μακᾶς Κοσμᾶς, διδ., 43 ἐπ.
Μάλτας, ἱππότες, 157
Μανάφης Α. Κων., 182 ἐπ.
Μαρχιανούπολης, ἀρχπ. 101
Μαρόπουλος Γ., ὑποτελώνης, 77
Μάτζας
- Γεωργάκης, 151
- Κων/νος, 146, 190
- Μαρῖνος, 126
Μάτζης Ζαφείρης, 146
Μελέτιος, ἀρχπ. Σίφνου, 144, 145
Μελισσοουργός Ἰω., βικ., 100
Μεχμέτ Β', σουλτᾶνος, 7
Μήλιοι, 101, 105
Μῆλος, 56, 69, 92, 94
Μισαήλ Ἀποστολίδης, διδ., 184

Μοθόνιος, σκευοφύλαξ, 146
Μοροζίνης Φρ., ναύαρχος, 99
Μουράτ Β', σουλτᾶνος, 7
Μουρούζης Δημ., 80
Μπαλτᾶ Εὐαγγελία, 175
Μπαῶς
- Ἀπόστολος, οἶκον., 145, 150
- Ἰωάννης, 148
- Κων/νος, 146
- Νικολάκης, 149
- Οἰκονόμος, 146
- Πέτρος, 58, 59
Μπάου Ἰω. Μαρία, 148
Μπαστάρδος Νικ., 8
Μύκονος, 56

Ναδάλης, πρωτέγδικος, 146
Νάξος, 9, 10, 13, 90,
Ναύπλιο, 99
Νεκτάριος, πρ. Πάφου, 177
Νεόφυτος
- μητρ. Εὐβοίας, 60, 61
- μητρ. Παροναξίας, 146, 182
- Βενέρης ἱερμχ. 61 ἐπ.
- Κουζουρῆς, ἱερμχ., 78, 79, 84
Νεράτζης, χωρεπίσκ., 146
Νικηφόρος Συναδινός, ἡγ. Βρύ-
σης, 78, 79, 84
Νικόδημος, ἐπίσκ. Ἀβύδου, 145
Νικολαΐδης Ἐμμ., 197
Νικολός, πρωτοπ., Θερμίων, 15
Νταχορώνια
- Ἀντώνιος ἢ Otuli, 7, 11
- Ἀντώνιος, ἐξ Ἄνδρου, 11
- Γιαννούλης Β', 6, 7, 8
- Γιαννούλης Γ', 7
- Ἰωάννης ἢ Γιαννούλης Α', 6, 7
- Μαριέττα ἢ Μαρία, 8, 9, 11, 12
- Πέτρος, 7
- Chiara, 8

- Jullino ή Γουλιέλμος, 7, 8, 11, 12
- Verde, 11, 21
- Ντολφίος Γεώργιος, 35
- Παλαιά Χώρα, Μήλου, 70
- Παλαιός Κων., καντζηλιέρης, 146
- Πανώργιος Ίω., γεν. γραμμ., 35
- Πανώριος Ί. Γ., 137
- Πᾶος
 - Μαρῖνος, 35, 47, 48
 - Ί. Πέτρος, 51
- Παρθένιος, πτρχ. ΚΠ., 176, 182
- Πάρος, 10, 43, 90, 166, 176
- Πατριαρχεῖο Οἰκουμενικό, 56, 100, 176
- Πιτάρης Ίω., διοικητής, 187, 188
- Ποδενέ Φλουρέζα, 147
- Ποδενές Κωνσταντῆς, 147
- Πόλλα, βλ. Βαρθολομαῖος,
- Πολύαιγος, 99
- Πόρος, 45
- Πρατικός Νικ., δημογέρων, 35
- Πρεζάνης Ἀνδρέας, 133, 134
- Πρεμαρίνης Νικολός, 8
- Προβελέγγιος
 - Ίωάννης, δήμαρχος, 103 ἐπ.
 - Κων/νος, 140
- Προκόπιος, πτρχ. ΚΠ., 145
- Πρόκος
 - Ἀναγνώστης, δημογέρων, 35
 - Ί(ωάννης), 132
- Προμπονάς Νικ., φιλόλ., 39
- Ράφος Γιώργης, καπετάν, 157
- Ρώμη, 91
- Ρωσσέτος Κ., νομάρχης, 127
- Σάββας, καθηγ. Πάτμου, 179
- Σανουῖδος Μάρκος, 5
- Σανουῖδου Φιλίππα, 9
- Σαντορίνη, 10,
- Σέλια, μονσοῦ, ἰππότης, 157
- Σεραφεῖμ, ἐπισκ. Κώου, 179
- Σερίφιοι, 105
- Σέριφος, 56
- Σερίφου Κοινότητα, 33
- Σέρρα Ἀντώνιος, ἐπίσκ., 92, 101
- Σιατιστεύς Θεοφάνης, 61
- Σίχιнос, 56
- Σοράντσο, οἰχογ., 5
- Σουγκαντίν Πιέρο, 10
- Σουριόπουλος Ἀλ., 72
- Σπεράντσας
 - Ἀπόστολος,
 - Β.Θ., 136
 - Νικόλαος, διδάσκ., 32 ἐπ., 105
- Σπεράστας Ζόρζης, πλοίαρχ., 77
- Σύρα, 55, 105
- Σχολή
 - Ἀγίου Ἀρτεμίου, 190
 - Πάτμου, 56
 - Σίφνου, 45, (Χρυσοστόμου, 105, 107)
- Τζελεπῆς Ίω., διδ., 32
- Τροῦλλος Ἀντ., διδ.-λαογρ., 197
- Τυπάλδος Κ. Γεώργ., ἐφορ. βιβλ., 87
- Φακῆς Γεώργιος, ρεφενδ., 94
- Φιλάρετος
 - ἀρχπ. Σίφνου, 96
 - βλ. Βιτάλης,
- Φιλίππου - Βαλλῆ Νίνα, 198
- «Φίλος τοῦ Νόμου», ἐφημ., 40
- Φλωρεντίας, σύνοδος, 96
- Φολέγανδρος, 56, 150, 156
- Φραγκοκρατία, 5
- Φωτιάδης Ν., 141

Φωτίου, πτρχ. ΚΠ., ἐπιστολαί,
87, 88

Χαιρέτης Παρθένιος, ιερμχ., 181

Χαλκίδα, 10

Χῖτος, 43, 93

Χρῦσανθος, μητρ. Σηλυβρίας, 143,
144

Χρυσόγελος

- Γεώργιος, 153

- Νικόλαος, διδ., 31 ἐπ., 105

Χρυσογέλου Κυριακῶ, 52

Ψαραύτης Γεώργ., διδ. 32, 105

II. - ΜΟΝΩΝ - ΝΑΩΝ

Ἄγια Μαρίνα Φλαμπούρου, 197

Ἄγιοι Ἀνάργυροι, Πηγῆς, 183

Ἄγιοι Ἀνάργυροι, λατίν. Μήλου,
92

Ἄγιος

- Ἀθανάσιος (Φυρόγια), μονή,
48, 197

- Ἀντίπας, 32, 48

- Ἀντώνιος, λατίν., 9

- Γεώργιος, Περάσματος, 183

- Γρηγόριος, λατ., 10

Ἄγιος Ἰωάννης Θεολόγος

- Μογχοῦ, μονή, 5, 6

- Πάτμου, μονή, 173 ἐπ.

Παναγία

- Βρύσης, ἢ Βρυσιανῆς, μονή, 144,
147, 173-186

- Εὐαγγελίστρια, Κήπου, λατίν., 8

- Παντάνασσα, 109

- Στό Στραβοπόδι, 183

- Τουρλιανή, Μυχόνου, μονή, 145

- Χοζοβιώτισσα, Ἄμοργοῦ, μονή,
186

- Χρυσοπηγή, 183

Προφήτου Ἴηλιοῦ, μονή, 147

Ταξιάρχου Μιχαήλ, Σερίφου,
μονή, 145

III. ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ

Ἄγιος Δημήτριος, 8

Ἄγιος Κωνσταντῖνος, 8

Κῆπος, στόν, 8

Λαγκάδι, στό, 8

Μαρίνου, στοῦ, 70

Πελιάρδι, στό, 183

Πέρασμα, στό, 183

Πηγῆ, στήν, 183

Πλακωτό, στό, 8

Σελλάδι, στό, 70

Σεράγλια, στή, 70

Στραβοπόδι, στό, 183

IV. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟ

Albertino Michele, 162 ἐπ.

Ancona, 164

Andrie, 18

Antipario, 18

D' Ascufu Nikola, 17, 18, 20

Augustas, 18

Bar Giovanni, 161

Bastardo Nicolo, 27

Bernardo Juan, 15

Bologna, 5, 16

Candia, 93

Casanova Janulli, 19

Cavali Nicolo, 15, 26

Cittá di Castello, 91

Congregazione Sacra, 91

Da Corogna, 16-28

Corugna, 5

Cotrono Juan, 15, 26

Crispo Giacomo, duca, 24

Crispo Piero, vic., 18

Dellagrammatica Dom., 155	Santa Maria Anunc., 27
Dellarocca Giacomo, vesc., 154	Santorini, 16, 17, 19
De Nointel, 94, 98	Schiatini Raf., vesc., 91
Detto Auro, 15, 26	Sebastiani G. vesc., 91
Dutroné, 42	Seroni Thadio, 8, 28
Ferminia, 16	Serra Antonio, vesc., 91
Giustiniani Ant, vesc., 100	Sommaripa Curtio, 10, 18
Gozzadini, 16-28, 157	Thermia, 158
Imperio di Romania, 13	Urbe Honorius, 159
Moncenigo Dom., 99	Venezia, 164
Nigroponte, 17, 28	Venier Angelo, vesc., 97
Nixia, 19	Venier Antonio, 27
Pantaleo, vesc., 9, 11, 18, 20	Vincenzo, vic., 15
Paris - Pario, 18, 19	Zani Mari, 24
Polla Marco, vic., 154	Zia, 24
Propaganda Fide, 163	Zucadin Piero, 17

Έκδοτική Παραγωγή

ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.

Άρδητου 12-16, 116 36 Άθηνα

Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 • Fax: 210.923.7033

www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr

